

Львівський державний університет
внутрішніх справ

А. І. Годяк, О. М. Ілюшик, Я. П. Павлович-Сенета

МИТНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Навчальний посібник

Львів
СПЛОМ
2017

УДК 323(477).
ББК 67.301.143.
Год 59

Рекомендовано до друку Вченою радою
Львівського державного університету внутрішніх справ
(протокол від 31 травня 2017 р. № 11)

Рецензенти:

Н.П. Бортник, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри адміністративного та інформаційного права (Навчально-науковий інститут права та психології НУ «Львівська політехніка»);

М.В. Ковалів, кандидат юридичних наук, професор, завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін (Львівський державний університет внутрішніх справ).

Годяк, Андрій Іванович та ін.

Митне право України : навч. посібн. / А. І. Годяк, О. М. Ілюшик, Я. П. Павлович-Сенета. – Львів : СПОЛОМ, 2017. – 308 с. – Бібліогр.: с.306 (15 назв). – ISBN 978-966-919-282-0.

Розкрито суть державної політики у сфері державної митної справи, аналізується Митне право України як комплексна галузь права, його система та джерела, досліджуються митні режими, процедури митного контролю та митного оформлення, аналізуються правові засади митно-тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, розглянуто особливості адміністративної відповідальності за порушення митних правил.

Кожна запропонована до вивчення тема містить контрольні запитання для самоперевірки та перелік рекомендованої літератури.

Для здобувачів вищої освіти юридичних та економічних спеціальностей, практикуючих юристів, суб'єктів господарювання, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність та всіх, кого цікавлять питання, пов'язані з переміщенням товарів та транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України.

Видано в авторській редакції

© Годяк А. І., Ілюшик О. М., Павлович-Сенета Я. П., 2017
ISBN 978-966-919-282-0

© В-во «СПОЛОМ», 2017

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	6
РОЗДІЛ 1 ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СПРАВИ.....	8
1.1 Загальна характеристика та історичні форми державної політики у сфері державної митної справи.....	8
1.2 Поняття, принципи та механізм реалізації державної політики у сфері державної митної справи	13
1.3 Державна митна справа в Україні: поняття, характерні риси, принципи .	19
Контрольні питання	24
Рекомендовані нормативно-правові акти та література для підготовки до семінарського заняття, написання рефератів	24
РОЗДІЛ 2 МИТНЕ ПРАВО УКРАЇНИ – КОМПЛЕКСНА ГАЛУЗЬ ПРАВА	27
2.1 Митне право: поняття, предмет та метод.....	27
2.2 Система та джерела митного права України.....	33
2.3 Державна фіскальна служба України як центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері державної митної справи (правовий статус та структура)	37
Контрольні питання	46
Рекомендовані нормативно-правові акти та література для підготовки до семінарського заняття, написання рефератів	46
РОЗДІЛ 3 МИТНІ РЕЖИМИ	49
3.1 Митний режим: правова природа, поняття та класифікація.....	49
3.2 Загальні правила застосування митних режимів	53
Контрольні питання	74
Рекомендовані нормативно-правові акти та література для підготовки до семінарського заняття, написання рефератів	75
РОЗДІЛ 4 ПОРЯДОК ЗДІЙСНЕННЯ МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ.....	78
4.1 Загальні положення митного оформлення.....	78
4.2 Етапи митного оформлення	82
4.3 Митне декларування товарів та порядок його здійснення.....	88
4.4 Форми та види митної декларації. Форми митного декларування	97
Контрольні питання	104
Рекомендовані нормативно-правові акти та література для підготовки до семінарського заняття, написання рефератів	105
РОЗДІЛ 5 МИТНИЙ КОНТРОЛЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ЗДІЙСНЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ	108
5.1 Поняття та організація митного контролю	108

5.2 Види митного контролю	114
5.3 Зони митного контролю.....	116
5.4 Здійснення митного контролю	117
5.5 Форми митного контролю	120
Контрольні питання	131
Рекомендовані нормативно-правові акти та література для підготовки до семінарського заняття, написання рефератів	131

РОЗДІЛ 6 ПРАВОВІ ОСНОВИ МИТНО-ТАРИФНОГО ТА НЕТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	135
6.1 Державне регулювання, тарифне та нетарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності	135
6.2 Поняття та структура митного тарифу. Види мита	137
6.3 Нетарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності: поняття, призначення	153
Контрольні питання	157
Рекомендовані нормативно-правові акти та література для підготовки до семінарського заняття, написання рефератів	157

РОЗДІЛ 7 ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ В УКРАЇНІ.....	160
7.1 Сутність, механізми та функції адміністративно-правового регулювання митної вартості товарів.....	160
7.2 Митна вартість як елемент в системі захисту економічних інтересів держави. Митна безпека	168
7.3 Методи визначення митної вартості товарів	173
7.4 Правові засади регулювання митної вартості в Україні	191
Контрольні питання	197
Рекомендовані нормативно-правові акти та література для підготовки до семінарського заняття, написання рефератів	197

РОЗДІЛ 8 ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПЕРЕМІЩЕННЯ І ПРОПУСКУ ТОВАРІВ, ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ КОМЕРЦІЙНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ	201
8.1 Загальна характеристика переміщення і пропуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України	201
8.2 Порядок тимчасового пропуску транспортних засобів комерційного призначення на митну територію України що використовуються для переміщення товарів та/або пасажирів	205
8.3 Особливості переміщення товарів через митний кордон України	208
8.4 Тимчасове зберігання товарів під митним контролем	211
8.5 Митні формальності при переміщенні товарів через митний кордон різними видами транспорту	214
Контрольні питання	227

Рекомендовані нормативно-правові акти та література для підготовки до семінарського заняття, написання рефератів 228

РОЗДІЛ 9 ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОПУСКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ТОВАРІВ, ЩО ПЕРЕМІЩУЮТЬСЯ (ПЕРЕСИЛАЮТЬСЯ) ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ ГРОМАДЯНАМИ	231
9.1 Загальні положення щодо пропуску та оподаткування товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України громадянами.....	231
9.2 Пропуск та оподаткування товарів, що вивозяться (пересилаються) громадянами за межі митної території України	235
9.3 Пропуск та оподаткування товарів, які ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України	239
Контрольні питання	249
Рекомендовані нормативно-правові акти та література для підготовки до семінарського заняття, написання рефератів	250
Перелік товарів, на які у 2017 році законами України встановлено ставки вивізного (експортного) мита	253
Перелік товарів, вивезення (пересилання) яких громадянами за межі митної території України не допускається	261

РОЗДІЛ 10 МИТНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ОКРЕМИМИ ВИДАМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	265
10.1 Загальні положення здійснення контролю за окремими видами діяльності підприємств	265
10.2 Види діяльності підприємств, контроль за провадження яких здійснюється органами доходів і зборів	270
Контрольні питання	281
Рекомендовані нормативно-правові акти та література для підготовки до семінарського заняття, написання рефератів	282

РОЗДІЛ 11 ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ І ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НИХ. ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ	284
11.1 Загальні положення адміністративної відповідальності за порушення митних правил	284
11.2 Види порушень митних правил та відповідальність за такі правопорушення	289
11.3 Компроміс у справі порушення митних правил	299
11.4 Судове провадження у справах про порушення митних правил	302
Контрольні питання	303
Рекомендовані нормативно-правові акти та література для підготовки до семінарського заняття, написання рефератів	304

ПЕРЕДМОВА

Митне право є однією з базових навчальних дисциплін, що обов'язково входить до планів і програм підготовки юристів. У межах цієї навчальної дисципліни вивчають складний комплекс теоретичних положень, правових інститутів і нормативного матеріалу щодо регламентації відносин пов'язаних із перетином громадянами митного кордону України, ввезенням та вивезенням ними товарів і транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон, здійсненням митних формальностей, пов'язаних із таким переміщенням.

Вивчення Митного права слугує інструментом формування та розвитку наукового світогляду здобувачів вищої освіти та підвищенню рівня їх правової культури.

Останнім часом Митне право зазнало значних змін. Вступ України до Світової Організації Торгівлі, створення нею разом із іншими країнами світу Зони вільної торгівлі, підписання угоди про Асоціацію з Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами зумовили значне оновлення митного законодавства. Митне право стало одним із ефективних інструментів у здійсненні міжнародної торгівлі, налагодженні економічної та політичної співпраці між державами, засобом підвищення економічного рівня країни, захисту національного товаровиробника та інтересів усього суспільства у різних сферах його функціонування. Сьогодні Митне право стає обов'язковим чинником формування правової держави.

Сучасні дослідження свідчать, що предмет Митного права складають такі відносини щодо реалізації державної митної справи. Зокрема: щодо забезпечення органами доходів та зборів права громадян на переміщення через митний кордон України товарів та транспортних засобів; щодо визначення митної вартості товарів та сплати усіх видів податків і мита, пов'язаних із переміщенням через митний кордон України товарів і транспортних засобів; щодо здійснення митного контролю та митного оформлення товарів та транспортних засобів; щодо надання органами доходів та зборів різних видів адміністративних послуг (тимчасового зберігання товарів, накладення митного забезпечення, надання необхідних дозвільних документів та інших); відносини відповідальності за порушення митних правил.

Як відомо, складність вивчення Митного права полягає у його змішаній правовій природі. Адже для митного права характерні ознаки як публічної так і приватної галузі права. З одного боку митне право має адміністративну природу. Адже, регулює діяльність органів доходів та зборів, що реалізують державну політику у сфері державної митної справи, шляхом вчинення виконавчих і розпорядчих дій в публічних інтересах. З іншого, великого значення набувають відносини приватного змісту, врегульовані митним правом. Це, наприклад, здійснення різних видів підприємницької діяльності в

зоні митного контролю (відкриття магазину безмитної торгівлі, відкриття митного складу), діяльність митних брокерів, надання органами доходів і зборів платних послуг, тощо. Ще одним чинником, що підтверджує публічно-приватний зміст митного права є метод правового регулювання цієї галузі, який має імперативно-диспозитивний характер, та перетворює митне право із права державного управління на право громадянина вільно обирати спосіб та форму переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України.

Матеріали цього навчального посібника підготовані з урахуванням змін, що відбулися останніми роками в Україні. Сьогодні, коли наша держава підтвердила свій Євроінтеграційний вибір та досягла безвізового режиму з країнами Європейського Союзу, знання митного права набуває особливого значення для кожного громадянина та здобувачів вищої освіти, зокрема. Митне право є галуззю, яка забезпечує інтереси усього суспільства та кожного громадянина у сфері переміщення через митні кордони нашої держави матеріальних і духовних цінностей, надбань світової та української науки і культури, результатів та процесів господарської діяльності, трудових та інтелектуальних активів, туристичних, комунікативних та світоглядних інтересів.

Навчальний посібник «Митне право України» буде корисним для здобувачів вищої освіти юридичних та економічних спеціальностей, практикуючих юристів, суб'єктів господарювання, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність та всіх, кого цікавлять питання, пов'язані з переміщенням товарів та транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України.

РОЗДІЛ 1

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СПРАВИ

1.1 Загальна характеристика та історичні форми державної політики у сфері державної митної справи

Кожна держава має власну економіку, а взаємини між національними економіками держав світу утворюють міжнародну економічну систему. Якщо визначальною рисою політичних відносин між державами виступає влада, то характерною рисою економічних відносин держав виступають ринкові операції. Міжнародні економічні відносини виступають як результат обміну товарами, послугами і фінансовими активами, які мають ринкову ціну. Сума економічних операцій країни з світом упродовж певного періоду часу заноситься на її платіжний баланс. Операції дають поштовх потокам товарів, послуг, грошей, капіталу, технологій і підприємництва, що сприяє підвищенню економічної незалежності серед інших національних економік у світі. Зміни в розмірах і напрямках цих потоків, ініційовані в одній національній економіці, прямо або опосередковано впливають на стан економік інших країн.

Однією з особливостей сучасного етапу економічного розвитку є швидке зростання обсягів міжнародних економічних контактів, подальший розвиток світового розподілу праці, поглиблення економічної взаємозалежності держав, що обумовлено, насамперед, швидким зростанням виробничих сил та науково-технічним прогресом. Кінцевим результатом такого процесу повинно стати вільне переміщення товарів, послуг, об'єктів інтелектуальної власності, капіталів, робочої сили через території різних держав та поступове зникнення торговельних бар'єрів між ними. У цю систему поступово інтегрується і українська економіка. Враховуючи особливості геополітичного положення нашої держави: географічне розташування, залежність від імпорту енергетичних ресурсів, структуру економіки, міжнародне економічне співробітництво є критичним фактором подальшого її розвитку.

Разом з тим, кожна держава намагається контролювати процеси переміщення товарів через свої кордони з метою захисту власних економічних інтересів. Україна тут не є виключенням. Здійснення подібного контролю передбачає наявність певного механізму його реалізації, що включає об'єкти та суб'єкти зовнішньоторговельного регулювання та певні правові норми, що регулюють відносини у цій сфері. *Суб'єктом* у даному разі виступають відповідні інститути держави, *об'єктом* — правові відносини, що виникають у зв'язку з переміщенням через митний кордон товарів та валютних цінностей, а регулювання здійснюється на основі відповідних нормативно-правових актів. Цей механізм, що включає вищеперелічені компоненти, отримав у вітчизняній правовій науці назву «митна справа».

Термін «державна політика у сфері державної митної справи» дуже близький до таких термінів, як «державна політика по регулюванню зовнішньоекономічних відносин» або «зовнішньоторговельна політика

держави». В результаті проголошення незалежності України, демократичних та економічних ринкових реформ відбулася перебудова соціалістичного устрою з його державною плановою економікою та ліквідація державної монополії зовнішньої торгівлі. Внаслідок цього держава в особі органів публічного адміністрування здійснює не пряме керівництво зовнішньоторговельними відносинами, а лише їх регулювання, цілеспрямоване упорядкування, за допомогою визначених нормативно-правовими актами методів.

Історично державна митна політика є першою формою державного регулювання зовнішньої торгівлі. Її зміст полягає у виробленні єдиної системи узгоджених економічних, політичних, організаційних і правових заходів щодо розвитку зовнішньоекономічних зв'язків країни.

Державна політика у сфері державної митної справи — це складова внутрішньої та зовнішньої політики, яка визначає зміст діяльності держави та її компетентних органів у сфері регулювання зовнішньоекономічних відносин та організації митної системи і має на меті захист національних інтересів, національної безпеки і економічного суверенітету держави. По суті вона становить собою систему заходів, що вживаються державою для регулювання зовнішньоторговельного обміну (обсягу, структури та умов експорту та імпорту) через встановлення відповідного митного режиму переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон застосування митних тарифів тощо.

Сукупність державних органів, які беруть участь у виробленні та реалізації державної митної політики, а також система засобів її реалізації, порядок використання компетентними державними органами інструментів митного регулювання в цілому утворюють *механізм державної політики у сфері державної митної справи*.

Основними цілями державної політики у сфері державної митної справи є:

- забезпечення найбільш ефективного використання інструментів митного контролю і регулювання товарообміну на митній території України,
- стимулювання розвитку національної економіки,
- інтеграція економіки країни у світову економіку;
- зміцнення торговельного і платіжного балансу країни;
- зростання доходів державного бюджету;
- зміцнення торгово-політичних позицій України;
- розширення культурних і інформаційних обмінів між Україною і зарубіжними країнами, контактів між людьми;
- охорона життя і здоров'я людини, тварин і рослин, збереження навколишнього середовища;
- захист державної та громадської безпеки;
- захист прав і законних інтересів громадян, підприємств, об'єднань і організацій, культурної та історичної спадщини України.

Спрямованість цілей державної митної політики на захист ринку товарів і на стимулювання розвитку національної економіки обумовлює її тісний зв'язок із внутрішньою політикою держави. Як складова частина зовнішньої політики держави, державна політика у сфері державної митної справи покликана реалізовувати зовнішньоекономічні інтереси держави, щоб сприяти проведенню її структурної перебудови з метою пожвавлення, оздоровлення і розвитку.

Державна політика у сфері державної митної справи та основні її елементи в основному збігаються в багатьох країнах. Вона реалізується через *митну справу, що в усіх країнах є монополією держави*. Головним її змістом є забезпечення цілісного централізованого регулювання зовнішньоторгівельного обміну. Кінцева мета державної політики у сфері державної митної справи – залучення додаткових коштів для формування бюджету, захист внутрішнього ринку. Разом з тим слід сприяти розвитку міжнародних контактів.

Державна політика у сфері державної митної справи по суті вирішує два завдання:

1) використовувати зовнішньоекономічні зв'язки для розвитку економіки країни;

2) захист її від несприятливого впливу зовнішньоекономічних чинників – спекулятивних, монопольних, кон'юнктурних (ситуація в даний період в даному місці, умови, обставини, що складаються на ринку та обумовлюють його функціонування).

Отже, державна політика у сфері державної митної справи є засобом забезпечення інтересів держави та національної економіки.

Формування митної політики передбачає необхідність врахування двох важливих (і протилежних за змістом) підходів (форм) її формування: *протекціонізм і фритредерство*.

Протекціонізм (від англ. «захист») спрямований на захист власної промисловості та власного товаровиробника від зарубіжних конкурентів на внутрішньому ринку. Для нього характерна високі митні тарифи та обмеження імпорту.

Митний протекціонізм вперше почали застосовувати в XVI столітті в Англії під час промислового перевороту. Для захисту діючих в країні промислових підприємств від конкуренції іноземних товарів (перш за все голландських і французьких) було введено високі ставки мит на товари, які Англія почала виробляти у себе. Крім того, було введено кількісні обмеження на ввезення товарів в Англію. Відповідно до встановленого порядку, іноземні товари дозволялося привозити тільки на англійських суднах або на суднах країни походження товару, але при цьому стягувався додатковий збір. А колоніальні товари везли виключно на британських судах, причому без права заходити на шляху в будь-які порти, що строго контролювалося владою. Метою всіх цих заходів було скорочення могутності Голландії в сфері зовнішньої торгівлі і стимулювання розвитку

власного виробництва. 400 років такої політики дозволило Англії стати могутньою морською державою та вийти на перше місце за економічним розвитком, коли технологічний процес в промисловості став найвищим, а собівартість продукції, що випускається - найнижча в світі. У цих умовах Англія перейшла від політики протекціонізму до фритредерства, тобто до вільної торгівлі. Незабаром приклад Англії використали й інші держави - Іспанія, Швеція, Франція.

Таким чином, зміст протекціоністської політики полягає в створенні умов для розвитку національної економіки шляхом штучного обмеження конкуренції з боку інших держав та допомозі національним виробникам в освоєнні закордонних ринків збуту, використовуючи зовнішньополітичні позиції держави та державну підтримку експорту. Політика протекціонізму передбачає завищені ставки ввізних мит, застосування нетарифних адміністративно-правових обмежень або повної заборони щодо імпорту певних видів товарів, державне субсидування, кредитування, надання податкових пільг національним виробникам-експортерам. При цьому заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності це заходи, що не пов'язані із застосуванням мита до товарів, які переміщуються через митний кордон. По суті вони становлять собою заборони чи обмеження, що спрямовані на захист внутрішнього ринку та для інших цілей.

В даний час склалося декілька форм протекціонізму:

- селективний протекціонізм - спрямований проти окремих країн або товарів;

- галузевої протекціонізм - захищає певні галузі (наприклад, сільське господарство);

- колективний протекціонізм - проводиться спільками деяких держав.

Варто зазначити, що протекціоністські бар'єри ефективні в короткостроковому періоді, вони створюють тимчасовий ефект, що приводить потім до суттєвих провалів, будь то митна політика, експорт та імпорт товарів, інвестиції.

На сьогоднішній день політика державного протекціонізму суперечить міжнародно-правовим актам з питань торгівлі та митного регулювання і в своєму чистому вигляді майже не зустрічається. Сучасна світова практика регулювання зовнішньоекономічних відносин іде шляхом поєднання протекціоністських та вільно-торговельних форм задля найбільш повного забезпечення національних інтересів держави, але загальною домінуючою тенденцією є політика лібералізації або вільної торгівлі.

Фритредерство – це політика вільної торгівлі, за якої митні органи виконують переважно реєстраційні функції та не стягують імпорتنі та експортні мита, не встановлюють обмеження на зовнішньоторговельний обіг.

Термін «*вільна торгівля*» означає такі торговельні відносини, в умовах яких будь-яка особа, група осіб або держава можуть вільно ввійти в ринкові відносини: купувати товари, продавати або обмінювати товари за вільними цінами, які автономно встановлюються контрагентами не залежно від

тарифних і нетарифних бар'єрів окремого національного ринку (митних зборів, адміністративних, санітарних та інших приписів).

Політика вільної торгівлі в своєму ідеальному варіанті ґрунтується на таких базових свободах:

- вільний рух товарів, послуг, капіталів та людей;
- створення рівних умов для національних та іноземних товарів;
- зменшення ставок імпорتنих мит;
- ліквідація нетарифних обмежень, тощо.

Саме принципи вільної торгівлі стали головними в розвитку міжнародного економічного співробітництва у ХХ ст. Слід враховувати що розглянуті, так звані, класичні форми митної політики в чистому вигляді існують лише в теорії.

На сьогоднішній день Україна, користуючись вигідним геополітичним становищем в світі, має величезні можливості налагодження відносин з європейським інтеграційним об'єднанням. Починаючи з 2008 року, з приєднання до *Світової Організації Торгівлі (СОТ)*, офіційного укладання з *Євросоюзом угоди про асоціацію (27.06.2014 р.)*, відбувся перший етап європейської економічної інтеграції – *створення зони вільної торгівлі*.

Повна та всеохоплююча ***зона вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом (ЗВТ)*** – це широкомасштабна за змістом торговельна угода, яка спрямована на зменшення та скасування тарифів, які застосовуються сторонами щодо товарів, лібералізацію доступу до ринку послуг, а також на приведення українських правил та регламентів, що стосуються бізнесу, у відповідність правилам та регламентам ЄС з метою забезпечення вільного руху товарів і послуг між двома сторонами та взаємного недискримінаційного ставлення до компаній, товарів і послуг на території України та ЄС.

Угода про зону вільної торгівлі України з Європейським Союзом набула чинності з 1 січня 2016 року.

Створення Зони вільної торгівлі полягає у наступному:

- скасуванні Україною та ЄС ввізних мит на більшість товарів, що імпортуються на ринки один одного;
- запровадженні правил визначення походження товарів, які є одним із елементів застосування торговельних преференцій;
- приведенні Україною своїх технічних регламентів, процедур, санітарних та фітосанітарних заходів та заходів щодо безпеки харчових продуктів у відповідність з європейськими, завдяки чому українські промислові товари, сільськогосподарська та харчова продукція не потребуватимуть додаткової сертифікації в ЄС;
- встановленні сторонами найбільш сприятливих умов доступу до своїх ринків послуг;
- запровадженні Україною правил ЄС у сфері державних закупівель, що дозволить поступово відкрити для України ринок державних закупівель ЄС;

- спрощенні митних процедур та попередженні шахрайства, контрабанди, інших правопорушень у сфері транскордонного переміщення вантажів;

- посиленні Україною захисту прав інтелектуальної власності.

Таким чином, формування сучасної митної політики України враховує стан її економіки, геополітичне становище та необхідність залучення іноземних інвестицій, що неможливо зробити без фритредерства. Це пояснюється тим, що через Україну проходять великі міжнародні транспортні артерії. Будь-які спроби ускладнити пересування товарів по цих транспортних коридорах можуть призвести до важких наслідків для економіки. В той же час простежується тенденція до протекціонізму і захисту інтересів національного товаровиробника.

1.2 Поняття, принципи та механізм реалізації державної політики у сфері державної митної справи

Функціонально державна політика у сфері державної митної справи зводиться до забезпечення права громадян на пересування, забезпечення економічних інтересів, в т.ч. фіскальної політики, забезпечення міжнародного економічного, політичного, культурного та соціального співробітництва, зайняття місця у міжнародному розподілі ринків. Загалом, державна політика у сфері державної митної справи підпадає під дію тих самих соціальних та політичних законів, що і державна політика взагалі.

Чинники, що визначають зміст державної політики у сфері державної митної справи:

- економічні – загальний стан економіки країни, особливості її економічної системи, особливості розвитку окремих галузей економіки, існуючі зовнішні економічні зв'язки, стан світових економічних відносин та інші;

- ідеологічні та політичні – програми уряду щодо захисту внутрішнього ринку та окремих його сфер, екологічної безпеки країни, охорони моралі та духовності;

- міжнародні – членство держави у різноманітних міжнародних організаціях, наявність двосторонніх та багатосторонніх міжнародних угод, участь держави у митних та економічних союзах, підтримка певних міжнародно-правових та економічних санкцій, політика уряду щодо надання преференцій окремим державам та інше.

Державна політика у сфері державної митної справи відповідно до статті 5 Митного Кодексу України – це система цілей, принципів, функцій, напрямів, засобів і механізмів діяльності держави, спрямованих на:

- забезпечення національних митних інтересів та безпеки України,
- регулювання зовнішньої торгівлі та захист внутрішнього ринку,
- розвиток національної економіки та її інтеграцію до світової економіки,
- наповнення державного бюджету.

Державна політика у сфері державної митної реалізується через:

- механізми тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- участь у митних союзах, зонах вільної торгівлі та міжнародних договорах (конвенціях) з митних питань;
- встановлення порядку переміщення товарів через митний кордон України та здійснення їх митного контролю;
- законодавство України з питань державної митної справи.

Митні інтереси України - це національні інтереси України, забезпечення та реалізація яких досягається шляхом здійснення державної митної справи.

Митна безпека - це стан захищеності митних інтересів держави, що дає можливість у різних зовнішніх і внутрішніх умовах, незалежно від будь-яких загроз, забезпечити: а) переміщення через митний кордон товарів і транспортних засобів; б) здійснення митного регулювання, пов'язаного із встановленням та стягненням податків, зборів та інших митних платежів; в) застосування процедур митного контролю та митного оформлення із застосуванням заходів митно-тарифного і нетарифного регулювання; г) проведення боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил, а також виконання інших покладених на органи доходів та зборів завдань шляхом ефективної реалізації митної справи

Діалектична природа митної політики обумовлює наявність крім національних інтересів і національної безпеки взагалі, певних динамічних принципів, які розкривають зміст національних інтересів держави на даному етапі, та якими керуються компетентні органи державної влади при розробці митної політики і проведенні її в життя. Такі принципи можна знайти в законодавчих актах з митних питань та певних програмних документах: посланнях Президента, програмах діяльності Кабінету Міністрів, інших концептуальних документах, програмах діяльності політичних партій і рухів і т. д.

Головними серед них є наступні принципи.

Принцип єдності митної політики як складової зовнішньої політики України. Митна політика України є складовою державної зовнішньої політики і повинна формуватися у відповідності з цілями та принципами останньої, завданнями захисту національних інтересів та національної безпеки. Митна політика за своїм змістом є складовою зовнішньополітичних позицій держави і в деяких випадках політична частина останніх має пріоритет перед економічною. Таке має місце при забезпеченні виконання міжнародно-правових зобов'язань держави, наприклад, при приєднанні до міжнародних санкцій в рамках ООН, які вимагають припинення зовнішньоекономічних контактів з певними країнами, або виконання зобов'язань України в рамках договору щодо нерозповсюдження ядерної зброї. Задля виконання цих зобов'язань нехтуються можливі економічні переваги.

Принцип єдності державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності та контролю за її здійсненням. Згідно з частиною 1 статті 8 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», Україна самостійно формує систему та структуру державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності на її території.

До системи органів, що здійснюють регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні вказаний Закон відносить Верховну Раду України, Кабінет Міністрів, Національний банк України, Органи доходів та зборів, Антимонопольний комітет України, місцеві органи публічної адміністрації, що діють на основі єдиної законодавчої бази та відповідно до єдиних принципів та цілей.

Важливою складовою регулювання зовнішньоекономічної діяльності є система державного контролю. Згідно з Митним Кодексом України усі товари та інші предмети переміщуються через митний кордон України під митним контролем. Митному контролю підлягають усі товари, транспортні засоби комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України. Митний контроль здійснюється виключно органами доходів і зборів відповідно до цього Кодексу та інших законів України. Товари, що переміщуються через митний кордон України, крім митного контролю, можуть підлягати державному санітарно-епідеміологічному, ветеринарно-санітарному, фітосанітарному, екологічному та радіологічному контролю. У пунктах пропуску через державний кордон України зазначені види державного контролю (крім радіологічного) здійснюються органами доходів і зборів. Таким чином, митний контроль здійснюють з метою забезпечення дотримання усіма публічними та приватними суб'єктами митних правовідносин порядку переміщення через митний кордон України товарів, транспортних засобів та інших предметів.

Принцип єдності тарифної політики України. Єдність тарифної політики України передбачає створення Митного тарифу України, що містить перелік ставок загальнодержавного податку – ввізного мита на товари, що ввозяться на митну територію України і систематизовані згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД), складеною на основі Гармонізованої системи опису та кодування товарів (Стаття 1 Закону України «Про Митний тариф України» від 19 вересня 2013 р.).

Митний тариф (customs tariff) за характером своєї дії відноситься до економічних регуляторів зовнішньої торгівлі та може визначатися як:

а) інструмент торгової політики і державного регулювання внутрішнього ринку країни при його взаємодії зі світовим ринком;

б) звід ставок митних зборів, які застосовуються до товарів, що переміщуються через митний кордон, систематизований відповідно до товарної номенклатури зовнішньо-економічної діяльності;

г) конкретна ставка мита, що підлягає сплаті при вивозі або ввозі визначеного товару на митну територію країни.

Зазвичай митний тариф застосовується на національному рівні, але в тих випадках, коли низка країн об'єднуються в торгово-економічне угруповання і створюють свій митний союз, митний тариф стає загальним інструментом зовнішньоторговельного регулювання, єдиним для всіх країн-учасниць в їхніх торговельних відносинах з третіми країнами.

Митні тарифи будуються на основі товарних класифікаторів, що містять перелік товарів, які розподіляються за відповідною схемою. Зазвичай митні тарифи мають кілька колонок ставок оподаткування: колонку максимальних мит, колонку мінімальних мит та колонку преференційних мит. Максимальні мита діють відносно товарів тих країн, з якими немає торгових договорів і угод. Мінімальні мита діють відносно товарів тих країн, з якими діють торгові угоди або угоди, що передбачають режим найбільшого сприяння. Митні тарифи багатьох країн містять також колонку преференційних мит, якими обкладається імпорт товарів з країн, що розвиваються.

Ставки мита в Україні є єдиними для всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності незалежно від форм власності, організації господарської діяльності та територіального розташування, за винятком випадків, передбачених законами України та її міжнародними договорами. Єдиний митний тариф України базується на міжнародно-визнаних нормах і розвивається у напрямі максимальної відповідності до загальноприйнятих у міжнародній практиці принципів і правил митної справи.

Принцип єдності політики експортно-імпортного контролю. В Україні діють єдині правила щодо порядку переміщення через митий кордон товарів та інших предметів. Ввезення в Україну, вивезення з України та транзит через її територію товарів та інших предметів, окремих видів може бути заборонено чи обмежено законодавством України. Подібні обмеження чи заборони вводяться задля забезпечення національної безпеки України, захисту національних інтересів, виконання міжнародно-правових зобов'язань нашої держави (наприклад, це може стосуватися вивозу зброї та військової техніки, технологій подвійного призначення, наркотичних речовин). Контроль за подібними операціями окрім митних органів здійснюють відповідні міністерства та відомства, правоохоронні органи України.

Принцип єдності митної території України. Він заснований на понятті територіальної юрисдикції держави на митній території України та встановленні області дії митного суверенітету держави.

Цей принцип є важливим для забезпечення сплати мита та застосування інших засобів митного регулювання. Згідно зі статтею 9 Митного Кодексу України територія України, зайнята сушею, територіальне море, внутрішні води і повітряний простір, а також території вільних митних зон, штучні острови, установки і споруди, створені у виключній (морській) економічній зоні України, на які поширюється виключна юрисдикція України, становлять митну територію України. Території вільних митних зон вважаються такими, що знаходяться поза межами митної території України. Межі митної території України є митним кордоном України. Митний кордон України

збігається з державним кордоном України, крім меж штучних островів, установок і споруд, створених у виключній (морській) економічній зоні України, на які поширюється виключна юрисдикція України. Межі території зазначених островів, установок і споруд становлять митний кордон України.

Принцип гармонізації та уніфікації митної діяльності України з загально прийнятими в міжнародній практиці нормами і стандартами. Цей принцип означає прагнення України інтегруватися до світової економічної системи, загальноєвропейських економічних процесів, до Світової Організації Торгівлі (СОТ/ВТО) та до створення в кінцевому результаті Зони Вільної Торгівлі, для чого необхідно привести національні митні стандарти у відповідність з загальноприйнятими світовими принципами та вимогами, що, зокрема, включає недопущення застосування нетарифних обмежень, приведення митних тарифів у відповідність до рекомендацій СОТ та інше. Уніфікація митних процедур, спрямованих на спрощення міжнародного торговельного співробітництва, в рамках міжнародних організацій базується на прагненні держав до усунення ускладнених правил торгівлі, пов'язаних із високими операційними витратами, які стримують розвиток міжнародного торговельного співробітництва та економічного зростання держав, а також обмежують упровадження новітніх технологій в усьому світі.

Принцип захисту державою прав та законних інтересів учасників зовнішньоекономічної діяльності. Цей принцип закріплено в статті 2 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» і його зміст, згідно з цим законом, полягає в тому, що Україна як держава забезпечує рівний захист інтересів всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та іноземних суб'єктів господарської діяльності на її території згідно з законами України; здійснює рівний захист всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України за межами України згідно з нормами міжнародного права; здійснює захист державних інтересів України як на її території, так і за її межами лише відповідно до законів України, умов підписаних нею міжнародних договорів та норм міжнародного права. Серед прикладів реалізації подібного захисту можна назвати: введення певних економічних заходів (санкцій) проти держав, які порушують права та інтереси українських суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; виплати за рахунок бюджету або вимоги подібних виплат з боку інших держав з метою компенсації українським суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності, що постраждали внаслідок певних заходів з боку інших держав.

Принцип юридичної рівності і недискримінації. Виключення невинуватого втручання держави у зовнішньоекономічну діяльність. Цей принцип ґрунтується на статті 42 Конституції України, яка гарантує кожному право на підприємницьку діяльність, що не заборонена законом. Відповідно до частини 4 статті 2 Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» визначено рівність перед законом всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, незалежно від форм власності, в тому числі держави, при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності. Також забороняються будь-які,

крім передбачених вказаним Законом, дії держави, результатом яких є обмеження прав і дискримінація суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності а також іноземних суб'єктів господарської діяльності за формами власності, місцем розташування та іншими ознаками; визнається неприпустимість обмежувальної діяльності з боку будь-яких її суб'єктів, крім випадків, передбачених цим Законом. З принципом виключення невинуватого втручання з боку держави та її органів в зовнішньоекономічну діяльність пов'язане право суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності на відшкодування за рахунок держави збитків, що заподіяні незаконними діями її органів. Це право ґрунтується на статті 56 Конституції України та статті 34 Закону України» Про зовнішньоекономічну діяльність».

Конкретні завдання, які вирішує держава в процесі розроблення та реалізації державної політики у сфері державної митної справи, обумовлюють відповідні функції цієї політики.

До основних функцій митної політики слід віднести:

- фіскальну;
- регулятивну;
- захисну.

Фіскальна функція передбачає наповнення державного бюджету за рахунок стягнення мит, податку на додану вартість, акцизного збору з товарів та інших предметів при переміщенні через митний кордон. Від перелічених вище стягнень слід відрізнити такі митні платежі, як: збір за митне оформлення, плата за зберігання товарів на митних складах, митне супроводження і т. д. Ці платежі не виконують фіскальної функції, а є платою за послуги митниці.

Регулятивна функція передбачає вплив з боку держави та її компетентних органів на зовнішньоекономічні відносини за допомогою засобів економічного та адміністративного характеру з метою регулювання останніх в цілях забезпечення національних інтересів та інтересів національних товаровиробників та створення сприятливих для них умов, забезпечення виконання державної політики в сфері економіки, виконання міжнародно-правових зобов'язань держави. Подібне регулювання здійснюється за допомогою встановлення ставок мит та митних зборів, ліцензування, квотування та встановлення інших нетарифних обмежень.

Захисна функція спрямована на захист держави від зовнішніх загроз: захист національної безпеки держави, підтримання миру та міжнародної безпеки, суспільного порядку, моральності, захист внутрішнього ринку, забезпечення екологічної безпеки, захист інтересів споживачів, створення умов для підтримання законності щодо порядку переміщення через митний кордон України товарів, ефективної боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил, сприяння боротьбі з міжнародним тероризмом, злочинністю тощо. Велика частина подібних завдань реалізуються в процесі виконання митними органами своїх контрольних функцій, таких як: митний, валютний, екологічний, медико-санітарний та інші види контролю, а також

при виконанні завдань по боротьбі з контрабандою та порушеннями митних правил.

1.3 Державна митна справа в Україні: поняття, характерні риси, принципи

Інтеграція України до глобального та європейського, політичного, економічного та правового простору – процес дуже складний і неоднозначний. На цьому шляху існують загрози неконтрольованого з боку держави відкриття національних ринків, що пов'язано з певними ризиками, серед яких ризики зниження експортного потенціалу та створення конкуренції для вітчизняних виробників товарів. Саме тому в Україні особливої актуальності і гостроти набуває питання щодо вдосконалення системи регулювання зовнішньоекономічної діяльності для підвищення її ефективності, визначення принципів і напрямів удосконалення, застосування ефективних інструментів регулювання.

Досвід економічно розвинутих країн світу показує, що державна політика має окреслювати рамки економічної діяльності учасників економічних відносин, стимулюючи її або стримуючи, залежно від наявних економічних пріоритетів. При цьому одним із головних завдань регулювання економічної системи є підтримання динамічної рівноваги між спрощенням організації діяльності суб'єктів ЗЕД та державним контролем за нею для досягнення визначених державою показників економічних перетворень у світі.

Митна справа – це економічний інструмент держави для реалізації її митної і зовнішньоекономічної політики.

Термін митна справа з'явився за часів СРСР, коли всі завдання митниці зводилися до боротьби з контрабандою, тобто митної діяльності в сучасному розумінні не існувало. Управління тогочасним суспільством здійснювалося за допомогою адміністративно-командних методів. Таким чином, у митній сфері перед державою стояло обмежене завдання – боротьба з контрабандою – незаконним переміщенням через митний кордон товарів та інших предметів. Виконання цього завдання практично не впливало на інші аспекти життєдіяльності суспільства.

На сьогоднішній день значення митної діяльності держави значно розширилось. Важко перелічити ті сфери суспільного і державного життя, на які має вплив митна діяльність: це і економіка, і внутрішня та зовнішня політика, екологія, соціальна сфера, військова безпека тощо. Розглядаючи проблему просторового буття держави необхідно відмітити, що воно виходить за рамки державних кордонів. Якщо іде мова про геополітичні інтереси, про сфери впливу, про гуманітарну допомогу, то ці напрями діяльності публічної адміністрації виходять далеко за межі території окремої держави. Так само як і абсолютно неможливо чітко обмежувати окремі сфери державної діяльності суто внутрішньою або зовнішньою спрямованістю.

Законодавство України з питань державної митної справи складається з Конституції України, Митного Кодексу України, інших законів України, що регулюють питання, пов'язані з переміщенням товарів, послуг, громадян та транспортних засобів через митний кордон України, а також з міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також з інших нормативно-правових актів. Відносини, пов'язані із справлянням митних платежів, регулюються Митним Кодексом України, Податковим кодексом України та іншими законами України з питань оподаткування.

Визначення державної митної справи закріплене в Митному кодексі України об'єднує наступні види діяльності:

- 1) встановлення порядку і умов переміщення товарів через митний кордон України,
- 2) митний контроль;
- 3) митне оформлення;
- 4) застосування механізмів тарифного і нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД);
- 5) справляння митних платежів;
- 6) ведення митної статистики та обмін митною інформацією;
- 7) ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД),
- 8) здійснення відповідно до закону державного контролю нехарчової продукції при її ввезенні на митну територію України;
- 9) запобігання та протидія контрабанді;
- 10) боротьба з порушеннями митних правил;
- 11) організація і забезпечення діяльності митних органів;
- 12) інші заходи, спрямовані на реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

На практиці поняття «державна митна справа» охоплює набагато більше видів діяльності аніж це зазначено у статті 7 Митного кодексу України. Зокрема, державна митна справа охоплює і такі види діяльності, як підписання угод про вільну торгівлю, здійснення валютно-фінансової політики, заборони та обмеження щодо ввезення в Україну, вивезення з України та переміщення через територію України транзитом окремих видів товарів, митні пільги, та інше, що у сукупності є засобами проведення життя державної митної політики. І хоча вони регулюються не Митним кодексом України, а нормами конституційного, міжнародного та фінансового права, проте є прикладом реалізації державної митної справи. Таким чином, державна митна справа є складовою діяльності держави у відповідних сферах — зовнішньополітичній та економічній, а державна політика у сфері державної митної справи повинна визначати напрями цієї діяльності. Ця державна діяльність здійснюється шляхом цілеспрямованого впливу на відповідні сфери життя суспільства та суспільні відносини в митній сфері і спрямована на виконання покладених на неї конкретних завдань або функцій.

Митна справа в усіх країнах світу пов'язана із зовнішньоекономічною діяльністю та торгівлею, переміщенням громадян, товарів, транспортних засобів через митні кордони держав. Тому для пришвидшення товарообігу та пасажиропотоку, спрощення митних формальностей, які провадяться у ході митного контролю та оформлення, держави беруть за основу певні уніфіковані та загальні для більшості у світовому товаристві правила. Зокрема, згідно частини 2 статті 7 Митного кодексу України, державна митна справа здійснюється з додержанням прийнятих у міжнародній практиці форм декларування товарів, методів визначення митної вартості товарів, систем класифікації та кодування товарів та системи митної статистики, інших загальноновизнаних у світі норм і стандартів.

Що стосується правового регулювання діяльності, що пов'язана з реалізацією державної митної справи, то воно охоплює правові норми різної галузевої приналежності (власне тому митне право і називають комплексною галуззю права). Часто здійснення державної митної справи виходить за межі компетенції самих митних органів. Частиною 3 статті 7 Митного кодексу України встановлено *коло питань державної митної справи, які мають визначатися Митним Кодексом та іншими законами України тобто виключно на законодавчому рівні*. Це зокрема:

- статус митної служби України та основні питання організації її діяльності;
- митна територія та митний кордон України;
- процедури митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України;
- митні режими та умови їх застосування;
- заборони та/або обмеження щодо ввезення в Україну, вивезення з України та переміщення через територію України транзитом окремих видів товарів;
- умови та порядок справляння митних платежів;
- митні пільги.

Безпосереднє керівництво здійсненням державної митної справи покладається на центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Державна митна справа, що здійснюється в межах державної політики у сфері державної митної справи має багатоцільовий характер, слугує задоволенню інтересів та потреб фізичних та юридичних осіб і самої держави. Тому з ускладненням завдань державної митної політики змінюються її пріоритети та засоби її здійснення. У той же час стратегічно державна митна справа завжди спрямована на досягнення гуманітарних, політичних, економічних, фіскальних, правоохоронних і регулятивних завдань держави.

Гуманітарна сфера пов'язана із забезпеченням прав та інтересів людини, у тому числі на вільне пересування і спілкування, вільне

забезпечення своїх культурних, професійних та інших потреб на основі кращих досягнень людства.

При цьому *економічна мета митної діяльності* полягає у захисті економічних інтересів та розвитку міжнародної торгівлі, залученні іноземних інвестицій та капіталів, підтримці національного товаровиробника.

Відповідно до Митного та Податкового кодексів України при переміщенні товарів через митний кордон України стягується мито, податок на додану вартість, акцизні та інші збори, у тому числі й за митне оформлення, зберігання товарів, їх митне супроводження. Тим самим митна справа реалізовує *фіскальну політику*.

Досягнення *регулятивної мети* державної митної справи та митного регулювання досягається шляхом встановлення заборон та обмежень на ввезення, транзит та вивіз товарів, ліцензування та квотування експорту та імпорту, видачі дозволів на ввезення та вивіз окремих товарів і впливу, таким чином, на рух товарів і пасажирів через митні кордони.

Регуляторна політика при здійсненні державної митної справи є відображенням економічної політики та проводиться відповідно до міжнародних зобов'язань України, з необхідності захисту економічної основи власного суверенітету, захисту власного споживацького ринку від засилля низькоякісних товарів, для сприяння внутрішньому товаровиробникові та захисту від дискримінації з боку інших країн тощо. Основу цієї та іншої діяльності складає необхідність захисту життя та здоров'я людей, їх прав та законних інтересів. Сюди входить також захист державної безпеки, суспільного порядку, моралі, культурного й історичного надбання, охорона тваринного та рослинного світу, довкілля. Одночасно захищаються законні права та інтереси українських підприємців і споживачів ввезеного товару, вживаються заходи для запобігання їх незаконному обігу, наприклад наркотиків, зброї, предметів історичної, культурної спадщини.

Митниці здійснюють боротьбу із контрабандою, порушенням митних правил, незаконним обігом валюти та іншими злочинами і порушеннями митного законодавства.

Державна митна справа як засіб забезпечення прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб має *внутрішній та зовнішній аспекти*.

Внутрішній аспект пов'язаний із безпекою людини, наприклад, від незаконного переміщення наркотичних засобів, прекурсорів, інших подібних їм за дією препаратів, неякісних лікарських препаратів, продуктів харчування, товарів народного споживання тощо. Це також стосується наповнення вітчизняного ринку тими товарами, що їх не виробляють вітчизняні підприємства.

Зовнішній аспект пов'язаний із задоволенням культурних та інших потреб населення України: міжнародний туризм, міжнародний культурний обмін; лікування закордоном, навчання, спілкування із родичами, міграція тощо. Особливе значення має зовнішньоекономічна діяльність та кооперація із зарубіжними підприємцями, державна митна справа як напрям реалізації

зовнішньої політики країни та співробітництва з іншими країнами у різних сферах. Наприклад, це проявляється у боротьбі з міжнародним тероризмом, контрабандою, розповсюдженням наркотиків, боротьбі з хворобами тощо.

Основне – це розвиток взаємної довіри між державами та їх співробітництво на взаємовигідній основі.

Державна митна справа здійснюється на основі принципів:

- 1) виключної юрисдикції України на її митній території;
- 2) виключних повноважень митних органів України щодо здійснення державної митної справи;
- 3) законності та презумпції невинуватості;
- 4) єдиного порядку переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України;
- 5) спрощення законної торгівлі;
- 6) визнання рівності та правомірності інтересів усіх суб'єктів господарювання незалежно від форми власності;
- 7) додержання прав та охоронюваних законом інтересів осіб;
- 8) заохочення доброчесності;
- 9) гласності та прозорості;
- 10) відповідальності всіх учасників відносин, що регулюються Митним кодексом України.

Отже, неухильне зростання зовнішньоторговельних зв'язків і науково-технічного співробітництва з зарубіжними країнами – один з найважливіших напрямків зовнішньої політики України. Підвищення ролі економічних і науково-технічних зв'язків з іншими країнами вимагає певних заходів для удосконалення управління всією зовнішньоекономічною діяльністю. Тим самим підкреслюється необхідність зміцнення не тільки економічної, але і правової основи зовнішньоторговельних зв'язків із зарубіжними країнами. Органи доходів та зборів сприяють виконанню зовнішньоекономічної політики країни властивими їм засобами і формами, реально здійснюючи державну митну справу.

Державна митна справа є однією з найсуттєвіших складових частин економіки країни, яка дає значні грошові надходження до бюджету, дозволяє надійно зберегти народні надбання в галузі культури, стимулює розвиток вітчизняної промисловості та сільського господарства, міжнародних зв'язків та міжнародної торгівлі. Державна митна справа в Україні включає встановлення порядку та організацію переміщення через митний кордон України товарів, транспортних засобів, громадян, стягнення мита, митні процедури, здійснення митного контролю та інших заходів щодо реалізації державної політики в сфері державної митної справи в Україні.

Державна політика у сфері державної митної справи не зводиться лише до техніки державної митної справи, до власне митних процедур (огляд і випуск вантажів, нарахування мита тощо). Це поняття більш широке, воно охоплює різні аспекти діяльності держави в галузі зовнішньої торгівлі і зовнішніх економічних зв'язків. Державна політика у сфері державної митної

справи – це система політико-правових, економічних, організаційних та інших широкомасштабних заходів, що спрямовані на реалізацію і захист внутрішньо- і зовнішньоекономічних інтересів України з метою динамічного здійснення політичних і соціально-економічних перетворень в умовах формування держави соціально-демократичного типу.

Контрольні питання

1. Яка роль держави в організації міжнародних економічних відносин?
2. Чи потрібні Україні зовнішньоекономічні відносини з іншими державами? Чому?
3. Чи здійснює Україна контроль за процесами переміщення товарів, транспортних засобів та громадян через свої митні кордони? З якою метою?
4. Які основні цілі державної політики у сфері державної митної справи?
5. Які органи забезпечують розробку та реалізацію державної політики у сфері державної митної справи?
6. Які завдання вирішує державна політика у сфері державної митної справи?
7. Порівняйте фритредерство та протекціонізм. Яка політика економічно та політично вигідніша?
8. Розкрийте принципи державної політики у сфері державної митної справи.
9. Як співвідносяться терміни «державна політика у сфері державної митної справи» та «державна митна справа»?
10. Розкрийте зміст державної митної справи.
11. Охарактеризуйте принципи державної митної справи.

Рекомендовані нормативно-правові акти та література для підготовки до семінарського заняття, написання рефератів

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР // Офіційний вісник України. – 2010. – № 72/1. – Ст. 2598.
2. Віденська конвенція про консульські зносини від 24 квітня 1963 року // [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради . – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_047.
3. Віденська конвенція про дипломатичні зносини від 18 квітня 1961 року // [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_048.
4. Договір про зону вільної торгівлі від 18 жовтня 2011 року // Офіційний вісник України. – 2012. – № 72. – Ст. 2933.
5. Конвенція про спрощення формальностей у торгівлі товарами від 25 березня 2003 року // [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/987_012.
6. Конвенція про тимчасове ввезення від 26 червня 1990 року // Офіційний вісник України. – 2004. – № 36. – Ст. 2445.

7. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур від 18 травня 1973 року // Офіційний вісник України. – 2011. – № 71. – Ст. 2711.

8. Митна конвенція про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП від 14 листопада 1975 року // Офіційний вісник України. – 2007. – № 3. – Ст. 138.

9. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами- членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 року // [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://comeuroint.rada.gov.ua/komevrouint/doccatalog/document>

10. Угода про правила визначення походження товарів від 20 вересня 1986 року // Результати Уругвайського раунду багатосторонніх торговельних переговорів: Тексти офіційних документів. – К. : Вид-во «Вимір», Секретаріат Міжвідомчої комісії з питань вступу України до СОТ, 1998. – С. 224– 236.

11. Угода про технічні бар'єри у торгівлі від 15 квітня 1994 року // [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/981_008.

12. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495-VI // Офіційний вісник України . – 2012. – № 32. – Ст. 1175.

13. Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей: Закон України від 21 вересня 1999 року №1068-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 48. – Ст. 405.

14. Про гуманітарну допомогу: Закон України від 22 жовтня 1999 року № 1192-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 51. – Ст. 451.

15. Про електронний цифровий підпис: Закон України від 22 травня 2003 року № 852-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 36. – Ст. 276.

16. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991 року № 959-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 29. – Ст. 377.

17. Про Митний тариф України: Закон України від 19 вересня 2013 № 584- VII // [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/584-18>

18. Про ратифікацію Протоколу про вступ України до Світової організації торгівлі: Закон України від 10 квітня 2008 року № 250-VI // [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/250-17>.

19. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19 березня 1996 року № 93/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 19. – Ст. 80.

Література

1. Бойко В.М. Митне право України. Т.1 : навч. посіб. / В.М. Бойко. – К.: Алерта, 2015. – 528 с.
2. Дубініна, А. А. Митна справа: підручник. - К., 2010. - 320 с.
3. Гармаш Є.В. Міжнародне співробітництво з питань митної справи // Митна справа.— 2013.— № 5(1). — С. 73-79.
4. Гащицький О.А. Концепція механізму адаптації митної політики України в умовах лібералізації міжнародної торгівлі // Зовнішня торгівля : право та економіка, 2014.— № 3.— С. 10-17.
5. Гіжевський В. К. Митне право України : навчальний посібник / В. К. Гіжевський, І. І. Світлак, І. В. Скірський. - К. : Атіка, 2009. - 204 с.
6. Митне право України: навч. посібник для вищої школи / ред. О. Х. Юлдашев. - К., 2009. - 232 с.
7. Настюк В.Я. Норми митного права: теорія і практика застосування.- Х., 2003.- 175с.
8. Панфілова О.Є. Реалізація принципу пропорційності при застосуванні захисних заходів митної політики / О.Є. Панфілова // Митна справа. – 2012. – № 1. – С. 42.
9. Трусов С.І. Механізм участі громадськості в управлінні митною справою через звернення громадських об'єднань / С.І. Трусов // Митна справа. – 2012. – № 2. – С. 50.
10. Юрій І.А. Правові основи організації митної справи в Південних градоначальствах Російської імперії (перша чверть ХІХ ст.) / І.А. Юрій // Митна справа. – 2012. – № 1. – С. 27.

РОЗДІЛ 2

МИТНЕ ПРАВО УКРАЇНИ – КОМПЛЕКСНА ГАЛУЗЬ ПРАВА

2.1 Митне право: поняття, предмет та метод

Сьогодні в українській правовій системі формується така галузь як митне право зі своїм власним *предметом правового регулювання* – суспільними відносинами, що виникають з приводу переміщення через митний кордон України товарів, предметів та транспортних засобів, а також методом правового регулювання цих відносин.

Митне право є порівняно молодого наукою, що одержала свій розвиток лише із становленням незалежності України. Серед вчених та державотворців немає єдиної точки зору із приводу того чи є митне право самостійною галуззю права. Одні з них виокремлюють митне право в окрему комплексну галузь, інші визначають митне право як підгалузь адміністративного права.

Зокрема, розглядаючи питання притягнення фізичних і юридичних осіб до відповідальності за порушення митних правил, необхідно керуватися нормами адміністративного законодавства. Однак, предмет досліджуваної галузі цим далеко не обмежується, оскільки охоплює і інститут митного оформлення, і інститут митного режиму, порядок здійснення митного контролю, і правила стягнення митних платежів, які виходять з інших галузей права. Проте, зводячи митне право до рівня підгалузі адміністративного права, самі дослідники відмічають звуження предмета митно-правового регулювання і деяких питань митно-тарифної політики.

Продовжуючи розглядати *митне право як підгалузь адміністративного права*, відмітимо, що предметом адміністративного права є державно-управлінська діяльність. При цьому до складу предмета входить не тільки державне управління, а й суспільні відносини, які виникають у зв'язку з цією виконавчо-розпорядчою діяльністю, зокрема й недержавні види управлінського впливу (наприклад, у сфері комерційної, підприємницької діяльності). Отже, головними завданнями адміністративного права є правове регулювання організаційних, управлінських стосунків у суспільстві (адміністративна діяльність) та правоохоронна діяльність держави, що включає встановлення всілякого роду правових заборон, застосування до порушників різноманітних державно-примусових засобів, зокрема адміністративної відповідальності. Але наявність декількох шляхів адміністративно-правового впливу свідчить про те, що ця галузь не має єдиного, уніфікованого характеру. Величезні групи адміністративно-правових норм (в тому числі і митно-правових норм) об'єднує тільки те, що метою адміністративно-правового регулювання або правоохоронного впливу на суспільні відносини є забезпечення правового порядку. Забезпечуючи правовий порядок (управління державою або недержавними утвореннями), адміністративно-правові норми створюють підзаконний характер для адміністративної та правоохоронної діяльності держави; є основою

визначення компетенції органів та правового статусу державних службовців, їхньої службової поведінки; сприяють налагодженню правових зв'язків суб'єктів і об'єктів управління; забезпечують режим правової відповідальності за адміністративні правопорушення.

З цієї позиції *митне право розширює межі предмета адміністративного права* і охоплює сукупність правових норм, які регламентують суспільні відносини, що виникають у процесі діяльності митних органів з питань захисту економічних інтересів держави та здійснення економічної охорони державного кордону, зовнішньоторгівельної та митної політики. Але потреба реалізації фіскальної політики і забезпечення безпеки, в тому числі й економічної, зумовлює системне визначення правових, економічних і організаційних основ митної справи. Проте без створення гнучкої та ефективної системи митного регулювання всього комплексу митних відносин неможливо забезпечити захист митного суверенітету й економічної безпеки країни, а також активізувати зв'язки економіки зі світовим господарством.

Загальнотеоретичні дослідження юристів-науковців С.В. Ківалова, С.С. Алексеева, В.В. Копейчикова, В.Ф. Опришка, К.К. Сандровського, В. Шкарупи, М. Шульги та інших обґрунтовують положення щодо того, що *в Україні склалася нова самостійна галузь права - митне право України*. Автори вважають, що правовою основою митної справи є митне право, що складає самостійну комплексну галузь права, предметом якого є суспільні відносини, що виникають у процесі переміщення товарів та інших предметів через митний кордон України та в процесі діяльності митних органів з питань здійснення економічної охорони кордону, зовнішньоторгівельної та митної політики.

Існують різні точки зору щодо визначення поняття митного права, їх можна *об'єднати у три групи*.

Представники першої наполягають на тому, що *митне право - самостійна галузь правової системи України*. Зокрема К.К. Сандровський визначає митне право «як самостійну галузь права, як систему юридичних норм, що регулюють діяльність суб'єктів правовідносин, що складаються в процесі здійснення митними органами покладених на них функцій з питань економічної охорони кордонів держави, здійснення державної внутрішньої і зовнішньої митної політики».

Представники другої точки зору визнають *митне право України як галузь законодавства*. Наприклад, С.В. Ківалов пропонує визначення митного права України як «системи норм, зафіксованих у визнаних державою джерелах, які є загальнообов'язковим нормативним критерієм правомірно дозволеної (а також забороненої і приписаної) поведінки в процесі або з приводу переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон України».

І, нарешті, *представники третьої* точки зору вважають, що *митне право являє собою комплексну галузь права, навчальну дисципліну*. Адже

характерною особливістю митного права є те, що воно формується на перетині публічних та приватних інтересів і тому вважається комплексною галуззю права. На думку *Р.Б. Шишкою*: «Митне право – це комплексна галузь права, система встановлених (санкціонованих) державою правових норм різної галузевої приналежності, що регулюють суспільні відносини у сфері митної справи і митної політики».

За визначенням *Б.М. Габричидзе*, митне право — це комплексна галузь права, що становить сукупність юридичних інститутів і норм, які регулюють відносини в сфері митної справи.

Цю точку зору поділяє *О.М. Козирін*, говорячи про те, що митне право як комплексна галузь законодавства включає норми декількох галузей права, що регулюють різного роду суспільні відносини, які становлять відносно самостійну сферу життя, пов'язану з переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон.

Для того, щоб визначитися в питанні про місце митного права в системі права, необхідно з'ясувати, що таке правове регулювання, предмет правового регулювання, метод правового регулювання і його мета.

Митне право є на стику як економічних, так і юридичних наук. Тому його вивчення неможливе без розгляду таких галузей права, як адміністративне, фінансове, кримінальне, трудове та ін. Багато інших економічних категорій і політичні інститути також справляють на митне право великий вплив.

О.М. Козирін зауважує: «Якщо предметом адміністративного регулювання є суспільні відносини, що складаються в сфері державного управління, то предметом митного права є весь комплекс суспільних відносин, що виникають у зв'язку з перетинанням товарами і транспортними засобами митного кордону».

Це свідчить про те, що **митне право** — це комплексна галузь права, що представляє собою систему правових норм різної галузевої належності, які встановлюються або санкціонуються державою й призначені для регулювання відповідних суспільних відносин.

На сьогодні митне право має величезне значення для держави, оскільки стоїть на захисті економічних інтересів, і не тільки внутрішніх, а й зовнішніх.

Митне право – система норм, які регулюють суспільні відносини у сфері митної справи, відносини митного характеру, що виникають в інших сферах державної діяльності, а також відносини, які встановлюються у зв'язку з виконанням міжнародних договорів з питань митної справи.

При визначенні поняття митного права потрібно враховувати основні завдання, які воно вирішує.

Отже, до завдань митного права України належить: 1) нормативне забезпечення митної політики та митної справи держави; 2) визначення правового статусу суб'єктів митних правовідносин; 3) встановлення відповідальності за порушення митних правил і митного законодавства та порядку їх застосування; 4) визначення порядку створення, реорганізації та

ліквідації органів доходів та зборів; 5) закріплення правових і організаційних основ переміщення через державний кордон України товарів та інших предметів; 6) регулювання порядку митного контролю; 7) встановлення порядку стягнення мита та інших податків, порядку митного оформлення товарів, в тому числі декларування товарів та інших предметів; 8) здійснення комплексного контролю за валютними операціями; 9) забезпечення здійснення заходів щодо захисту інтересів споживачів товарів і додержання учасниками зовнішньоекономічних зв'язків державних інтересів на зовнішньому ринку; 10) забезпечення реалізації та розвитку міжнародного співробітництва у митній сфері.

Отже, враховуючи викладені положення, можна дати таке визначення цієї галузі права:

Митне право України – це самостійна галузь права, система юридичних норм різної галузевої приналежності, що регулюють:

- 1) здійснення державної внутрішньої і зовнішньої митної політики;
- 2) механізм встановлення та справляння податків і зборів;
- 3) порядок переміщення через митний кордон України товарів, транспорту та інших предметів;
- 4) процедури митного контролю та митного оформлення;
- 5) боротьбу з контрабандою та порушеннями митних правил;
- 6) статус і повноваження учасників системи митних органів;
- 7) підприємницьку діяльність.

Митному праву як галузі національного права України притаманні риси, характерні для всієї системи права: *нормативність, формальна визначеність, спрямованість на досягнення певного результату, можливість захисту приписів засобами державного впливу тощо.*

В той же час йому властиві специфічні якісні ознаки, які відрізняють його від інших галузей національного права України. Це необхідність правового регулювання діяльності таких специфічних суб'єктів митних правовідносин, як *митних брокерів, митних перевізників, інших, функціонування митних складів, супроводження та охорона транзитних вантажів, які базуються на укладенні угод з суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності.* У митному законодавстві з'явився значний перелік правових норм, які регулюють відносини фінансового характеру (*умови нарахування та сплати митних платежів, їх відстрочка і розстрочка, використання векселів тощо*).

Визначення суті митного права також потребує і визначення кола й характеру однорідних суспільних відносин, що становлять предмет правового регулювання.

Предметом митного права є сукупність суспільних відносин, що виникають при: визначенні порядку створення, реорганізації, ліквідації та діяльності органів доходів та зборів; організації та здійсненні митного контролю; встановленні порядку митного оформлення товарів; стягнення податків та зборів; встановленні відповідальності за порушення митних

правил і порядку їх застосування; здійсненні заходів щодо захисту інтересів споживачів товарів і додержанні учасниками зовнішньоекономічних зв'язків державних інтересів на зовнішньому ринку, а також при забезпеченні реалізації та розвитку міжнародного співробітництва у митній сфері. Тобто, це відносини в галузі митної справи і митної політики.

При визначенні предмета митного права необхідно враховувати сферу митної справи, що охоплює будь-які дії, пов'язані з переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон; практичну реалізацію ними наданих для здійснення митної діяльності повноважень; наявність у ній специфічного об'єкта регулювання - це товари, тобто будь-яке рухоме майно, у тому числі валюта, валютні цінності, електрична, теплова, інші види енергії і транспортні засоби.

В основному *предмет митного права складають управлінські відносини*, але митне право охоплює собою *надання митних послуг*, що стосується предмета *цивільного права*. Виділяти останні з комплексу митної справи недоцільно. Хоча в структурі цих відносин і переважають управлінські рішення, але вони не вичерпують усього предмета митного правового регулювання. До його складу входять і багато інших якісно необхідних суспільних відносин, що регулюються нормами різних галузей права: конституційного, адміністративного, трудового, банківського, міжнародного та ін.

Будучи різнорідними за своїм складом та приналежністю, усі ці відносини інтегровані у певну специфічну спільність за однією ознакою, що систематизує переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон.

Митні відносини, будучи комплексними за галузевою приналежністю, все ж таки складають єдине ціле і виділяються як самостійний предмет комплексної галузі митного права. Відносна самостійність правовідносин визначається через такий їх елемент, як *суб'єктний склад*. Учасниками регульованих митним правом суспільних відносин є широке коло осіб, що беруть участь у переміщенні товарів і транспортних засобів через митний кордон та митні органи, які контролюють та оформлюють (фіксують) таке переміщення. До них належать *органи доходів та зборів, особи, що переміщують товари, продавці, покупці, інші особи, які причетні до ввезення та вивезення товарів, декларанти, митні брокери, власники складів тимчасового зберігання* та інші. Центральною ланкою регулювання митних відносин є саме відносини з органами доходів та зборів. У значній мірі ці відносини мають свій об'єкт: товари і транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон.

Не менш важливий критерій виокремлення митного права в самостійну галузь є *метод правового регулювання суспільних відносин*.

Метод правового регулювання є необхідною ознакою, тому що поряд із предметом правового регулювання становить основу поділу й групування норм по галузях. Основним критерієм поділу норм права по галузях виступає

все ж таки предмет регулювання, тому що окремі ознаки методу в деяких галузях права можуть збігатися або ряд галузей можуть мати ідентичний характер.

У середині однієї й тієї ж галузі права можуть застосовуватися різні прийоми регулювання суспільних відносин залежно від конкретних історичних умов. У свою чергу, єдиний для всієї системи предмет правового регулювання виступає як система суспільних відносин, елементи якої виступають як відособлені, але разом з тим пов'язані між собою групою суспільних відносин, тобто як система нижчого порядку. Але оскільки є єдиний предмет правового регулювання, неминуче існування і єдиного методу.

Отже, якщо виходити з теорії, що в кожній галузі є свій метод, то можна дійти висновку, що комплексна наука (митне право) володіє, безсумнівно, не одним, а кількома методами.

Комплексний характер митних правовідносин об'єктивно зумовлює застосування *різних методів їх правового регулювання*. Для кожного виду суспільних відносин, охоплених поняттям митних, застосовуються властиві їм способи впливу. Комплексному характеру митних відносин відповідає «комплексний метод» митного права - комбінаційне застосування правових способів впливу на суб'єктів в аспекті забезпечення митних режимів і реалізації інших засобів митної політики.

Метод правового регулювання є сукупністю прийомів, способів впливу права на суспільні відносини. Отже, метод в митному праві і адміністративний і цивільний одночасно, тобто загальноправовий. Залежно від того, про який інститут митного права йдеться, такий метод або спосіб буде регулювати дані відносини. Іншими словами, особливості предмета обумовлюють специфіку методу регулювання.

Митне право знаходиться на стику не тільки правових галузей, а й на стику економіки й права, тому тут переплітаються економічні й правові інститути.

За характером владних повноважень методи можна поділити на імперативний і диспозитивний. *Імперативний метод* — це метод владних приписів і заборон, а *диспозитивний* — це метод дозволу, характерний для цивільного права.

Специфіку комплексної галузі митного права наочно характеризує митно-тарифний метод.

Митний тариф являє собою перелік ставок загальнодержавного податку - ввізного мита на товари, що ввозяться на митну територію України і систематизовані згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД), складеною на основі Гармонізованої системи опису та кодування товарів.

З повним правом можна говорити про *адміністративний характер митно-тарифних заходів*, якщо виходити з вузького кола організаційно-правових проблем, пов'язаних з їхнім безпосереднім застосуванням.

Економічний характер митно-тарифних заходів виникає насамперед із закладеного в основу їхнього застосування способу впливу на зовнішньоторговельний обіг через вплив на ціни товарів, що перебувають у ньому. У ході застосування митно-тарифного механізму вирішуються такі основні завдання: його регулятивна, торгово-політична та фіскальна функції.

Нетарифні заходи більшою мірою є правовими — це політичні, політико-правові заходи, але їхній вплив на економіку настільки великий, що й без тарифних заходів вони здатні підірвати економіку будь-якої країни, тобто безпосередньо впливати на економіку. Проте якщо економічний (тарифний) метод діє через матеріальну (грошову) сторону, то пара тарифний метод діє завдяки правовим нормам. Нетарифні методи регулювання зовнішньоекономічної діяльності, які є адміністративними за своєю суттю, допускають насамперед наявність оперативної й достовірної інформації про стан зовнішньої торгівлі. Безсумнівно, що дана система заходів, способів діє виключно в поєднанні.

Таким чином, із усього перерахованого вище можна зробити висновок про те, що у митному праві є свій метод регулювання. Це *митно-тарифний метод* — метод, у якому поєднуються правовий і економічний методи одночасно. Вплив цих двох категорій один на одного в цьому методі настільки великий, що визначити межі між ними неможливо. Безперечно, що правова частина методу має адміністративну природу, оскільки жоден метод не містить в собі такого поєднання економіки, права і політики.

2.2 Система та джерела Митного права України

Питання про систему митного права є суперечливим, оскільки воно «складено» з норм різної галузевої приналежності. *Митне право не можна ототожнювати з митною політикою, але в той же час його не можна розглядати у відриві від цілеспрямованої діяльності держави у регулюванні зовнішньоторговельного обміну.* Саме в системі митного права цей зв'язок виявляється найбільш яскраво.

Система митного права є *інституційною і дворівневою*. Інституційність митного права зумовлена наявністю значної кількості нормативних актів, присвячених регулюванню окремих інститутів митного права.

Система правових норм, які регулюють формування й здійснення митної політики, а також набір форм і методів її здійснення, порядок використання органами доходів та зборів інструментів митного регулювання при її здійсненні утворюють систему митного права. Первинною клітиною митного права є його норми.

Науковцями визнається, що норма митного права являє собою правило поведінки, встановлене державою, і є обов'язковим для всіх учасників митних відносин, яким воно адресовано. Норми митного права, як і норми інших галузей права, виконують функції регулятора певних суспільних відносин, і предметом їх регулювання виступають суспільні відносини, які складаються у сфері здійснення митної справи в Україні. Вони також

регулюють відносини, які виникають у зв'язку з вирішенням питань компетентними органами виконавчої влади, суду прокуратури щодо боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил. Митно-правовими нормами регламентуються відносини, які встановлюються у зв'язку з міжнародним співробітництвом у галузі митної справи.

Норми митного права, так само як й інші галузі права, складають дві великі частини: Загальну й Особливу.

Загальна частина митного права включає митні правові норми, у яких виражені загальні положення, що стосуються регулювання всієї сукупності суспільних відносин у сфері митної справи. До складу Загальної частини входять митно-правові норми:

- що закріплюють мету, принципи й зміст митної справи;
- що регулюють правовий статус органів доходів та зборів;
- що регулюють державну службу в органах доходів та зборів і визначають правовий статус посадових осіб органів доходів та зборів;
- що упорядковують правовий статус осіб, які переміщують товари і транспортні засоби через митний кордон;
- що визначають форми і методи митної діяльності, серед яких важлива роль належить митно-правовим нормам, що регламентують порядок прийняття актів у сфері митної справи й здійснення інших процесуальних і процедурних дій;
- що регулюють примус у митній сфері.

Особлива частина митного права містить у собі розташовані у визначеному Митним кодексом України порядку і логічній послідовності інститути митного права, зв'язок між якими об'єктивно зумовлений самою сутністю та змістом митної справи. *До складу Особливої частини входять митно-правові інститути, що поєднують такі групи митно-правових норм, що регулюють:*

- переміщення через митний кордон товарів і предметів;
- митні режими;
- митні платежі;
- митне оформлення;
- митний контроль;
- валютний контроль;
- ведення митної статистики.

До Особливої частини митного права належать також норми, що регламентують *юрисдикційну діяльність органів доходів та зборів*. Ці норми містяться в Митному кодексі України. Вони регламентують дізнання, здійснюване органами доходів та зборів, і провадження у справах про порушення митних правил забезпечують їх правильний і своєчасний розгляд. Сюди належать норми, що регулюють службу у органах доходів та зборів України.

Митне право, що відповідає вимогам ринкової економіки, знаходиться ще в стадії становлення. Тому воно є не тільки однією з найважливіших, але

й дуже перспективних галузей права і буде розвиватися разом із розвитком зовнішньоекономічної діяльності, у сферу якої втягнуті не тільки підприємства, установи, організації (юридичні особи), а й широке коло підприємців-громадян (фізичні особи - резиденти й нерезиденти).

Виділяють також Спеціальну частину у системі митного права, що включає питання, присвячені міжнародному митному співробітництву органів доходів та зборів.

Джерела митного права - різноманітні зовнішні форми вираження норм митного права, які встановлюють загальні правила поведінки суб'єктів у митній сфері. Під джерелами митного права маються на увазі правові акти органів державної влади, в яких встановлюються норми митного права — загальні правила поведінки в митній сфері.

Джерелом митного права може бути не будь-який правовий акт, а лише той, який містить загальні правила щодо митної справи та її елементи. Таким чином, джерело митного права має носити нормативний характер. Тому різні накази керівників органів доходів та зборів про призначення на посаду, перерахування коштів, оголошення дисциплінарних стягнень, скасування незаконного акта органу нижчого рівня тощо не є джерелами митного права, оскільки вони не містять загальнообов'язкових правил поведінки. Акти з конкретних питань називаються індивідуальними. Індивідуальні правові акти виступають як юридичні факти й породжують, змінюють або припиняють конкретні правові відносини в митній сфері. Індивідуальний характер правових актів може діставати вияв в конкретності припису для певного суб'єкта, регулюванні конкретних відносин, однократності реалізації (застосування, виконання).

Основним джерелом митного права, як і інших галузей законодавства, є Конституція України. В ній встановлено низку норм, які мають загальне значення: про спрямування діяльності держави та її органів, про верховенство права, про міжнародні договори як частину національного законодавства України, про забезпечення регулювання і захисту власності, екологічної безпеки й підтримання екологічної рівноваги на території України, захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки, спрямованість зовнішньоекономічної діяльності на забезпечення національних інтересів шляхом підтримання мирного й взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства та інші.

Другий рівень конституційних норм – спеціальний, і встановлює вихідні засади митної діяльності в Україні. Так, відповідно до пункту 9 статті 92 Конституції України засади засади зовнішніх зносин, зовнішньоекономічної діяльності і митної справи визначаються виключно законами України. За пунктом 22 цієї статті виключно законами України також встановлюється державний бюджет і бюджетна система; система оподаткування; податки і збори; засади створення й функціонування фінансового, грошового, кредитного та інвестиційного ринків; статус національної валюти, а також

статус іноземних валют на території України. До повноважень Кабінету Міністрів України віднесено організацію й забезпечення здійснення зовнішньоекономічної діяльності України, митної справи.

Основне ж навантаження регулювання митних відносин припадає все ж таки на новий Митний кодекс України (від 13.03.2012), як кодифіковане зібрання найбільш важливих норм митного права, котрий набув чинності 1 червня 2012 року.

Структурно Митний кодекс України складається із 21 розділу, що розбиті на 83 глави і мають 590 статей.

Структура Митного кодексу України зумовлює систему цього права.

Положення Митного кодексу України деталізуються у законах та інших підзаконних актах, що належать до митного права. Зокрема серед них варто відзначити такі, як Закон України «Про митний тариф» від 19.09.2013, «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» від 23.09.1994 р., «Про транзит вантажів» від 20.10.1999 р., «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.1996 р., «Про вивезення, ввезення й повернення культурних цінностей» від 21.09.1999 р., «Про гуманітарну допомогу» від 22.10.1999 р. та інші.

Значна кількість норм митного права міститься в *підзаконних нормативних актах*, які дістали назву адміністративної нормотворчості. За її допомогою наповнюються реальним змістом бланкетні норми законів, окрім цього в підзаконних нормативних актах можуть даватися трактування деяких термінів. До таких нормативних актів належать Укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України. Це пояснюється характером митної справи та необхідністю оперативно вирішувати ряд питань щодо забезпечення вигоди для українських громадян при перетині митного кордону, підприємців при здійсненні ЗЕД, інших джерел права.

У митному праві України присутня значна частка *відомчих норм*, що приймаються наказами Державної фіскальної служби України. Державна фіскальна служба України як центральний орган виконавчої влади, що забезпечує проведення її життя державної митної політики, організовує функціонування митної системи та здійснює управління цією сферою відповідно до Положення про Державну фіскальну службу України, у межах своїх повноважень, на основі і на виконання Конституції та законів України, актів і доручень Президента України, актів Кабінету Міністрів України, наказів Міністерства фінансів України та доручень Міністра *видає накази організаційно-розпорядчого характеру, які підписуються Головою Державної фіскальної служби України.*

Значне місце в сучасних умовах посідають міжнародні угоди з питань митної справи, до яких приєдналась Україна у встановленому порядку. Зокрема, ці норми охоплюють такі питання:

- процедуру догляду міжнародних поштових відправлень;
- уніфікацію митних правил при морському, залізничному, повітряному, автомобільному сполученні та змішаних перевезеннях;

- митне оформлення контейнерів;
- правовий статус осіб, які виїжджають за кордон на постійне місце проживання, і митний режим багажу, що перевозиться окремо від пасажирів.

Серед джерел митного права у формі міжнародних договорів можна назвати такі акти:

- Віденська конвенція про дипломатичні зносини (1963 р.), Віденська конвенція про представництво держав у їх зносинах із міжнародними організаціями універсального характеру (1975 р.), Конвенція про спеціальні місії (1969 р.), Угода про ввіз матеріалів освітнього, наукового, культурного характеру (1950 р.).

- публікації Міжнародної торговельної палати, наприклад Міжнародні торгові терміни «Інкотермс-2010», «Уніфіковані звичаї й практика для документарних акредитивів»;

- документи Європейської економічної комісії ООН, наприклад, загальні умови постачань, проформи контрактів тощо;

- звичаєве право (звичаї, звичаї ділового обігу);

- судово-арбітражна практика (включаючи спеціальні судові органи).

Системність митного законодавства вказує на його ієрархію і неможливість підзаконним нормативним актом установлювати інші правила, ніж це встановив закон. В останні роки системність із наданням ратифікованим Україною міжнародним конвенціям і договорам статусу національного закону одночасно означає узгодженість внутрішнього законодавства із загальними тенденціями розвитку світового гуманітарного та економічного законодавства. Митне право не допускає інших джерел: звичаєвого права, договорів, судових прецедентів. Це пояснюється тим, що при реалізації митної політики митні органи та їх посадові особи повинні керуватися виключно нормами права і за їх межі виходити не можуть. Це стосується й розв'язання суперечливих питань.

Чинне законодавство *визнає регулятором ЗЕД контракти* між безпосередніми учасниками такої діяльності. Цей регулятор ґрунтується на нормах національного права, що мають обов'язковий (імперативний) характер, і нормах міжнародного права, що носять диспозитивний характер, коли сторони мають право відступати від цих норм. Диспозитивний характер властивий міжнародним конвенціям, наприклад Конвенції ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів (Віденська конвенція 1980 р.). Диспозитивні норми права відіграють велику роль у взаєминах іноземних партнерів, тому що сприяють однаковості в розумінні самих термінів, прав і обов'язків сторін, прискоренню проведення переговорів, не вимагають знання законодавства країни іноземного партнера.

2.3. Державна фіскальна служба України як центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері державної митної справи (правовий статус та структура)

Міністерство доходів та зборів ліквідовано, завдання та функції в митній сфері покладено на Державну фіскальну службу України. Проте відповідних змін про зміну в назві центрального органу виконавчої влади в Митному кодексі не відображено.

Відповідно до ст. 543 Митного Кодексу України безпосереднє здійснення державної митної справи покладається на органи доходів і зборів.

Призначенням органів доходів і зборів є створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення безпеки суспільства, захист митних інтересів України. Органи доходів та зборів належать до кола органів виконавчої влади. Водночас вони є елементом апарату державного управління.

Особливість місця органів доходів та зборів у системі органів виконавчої влади визначається, насамперед, метою створення, функціонування та характером виконуваних завдань і функцій. Саме це й обумовлює специфіку виконавчої діяльності митних органів, аналогів якої в державі немає.

Як органи виконавчої влади органи доходів та зборів України характеризуються такими основними рисами:

- належать до *юридичних осіб публічного права* (ст. 146 Цивільного Кодексу України та ч.2 ст.546 Митного Кодексу України). Як юридичні особи вони мають правосуб'єктність, індивідуальні ознаки;

- органи доходів та зборів *утворюються, реорганізуються і ліквідовуються у встановленому законом порядку*;

- виключно й безпосередньо *здійснюють митну справу* (ст. 7, п.2 ч.1 ст.8 Митного Кодексу України). Інші органи, крім Верховної ради, Президента України, Кабінету Міністрів України, *не вправі приймати рішення, що перетинаються з компетенцією митних органів України*, та виконувати без відповідного допуску чи замінити їх функції чи іншим чином втручатися в діяльність митних органів;

- діяльність органів доходів та зборів *за своїм змістом є розпорядчою і нормотворчою*, тому в межах визначеної для них компетенції вони вправі *видавати нормативні акти з митної справи*, які діють на всій території України і мають *обов'язкову силу для підвідомчих підпорядкованих органів*, інших державних органів та їх посадових осіб, юридичних та фізичних осіб;

- органи доходів та зборів утворюють *єдину систему*;

- фінансування діяльності органів доходів та зборів здійснюється *за рахунок коштів державного бюджету*, які передбачаються на утримання державного апарату (ст.557 Митного Кодексу України);

- діяльність органів доходів та зборів здійснюється *виключно на основі чинного законодавства України*.

Чинним законодавством органи доходів та зборів віднесені до воєнізованих органів. Це означає, що співробітники цих органів *мають право носити зброю та інші засоби індивідуального захисту*. У передбачених законом випадках вони можуть застосувати ці спеціальні засоби (вогнепальна зброя, наручники, упаковки з газом дратівливої дії, засобами примусової зупинки транспортних засобів, тощо).

В багатьох країнах світу, такі органи віднесені законодавством до *правоохоронних*. Оскільки митні органи України теж здійснюють правоохоронні функції щодо захисту її економічного суверенітету і економічної безпеки, забезпечують захист прав і законних інтересів громадян та господарюючих суб'єктів, а також державних органів при дотриманні ними зобов'язань у сфері митної справи, питання про те, чи віднести митні органи України до правоохоронних чи ні, є актуальним. З цього приводу при прийнятті Митного Кодексу розгорілась дискусія, у якій перемогу здобули супротивники концепції органів доходів та зборів як правоохоронних.

У той же час органи доходів та зборів виконують функції дізнання у справах про порушення митних правил, мають право *застосовувати примус і накладати стягнення* відповідно до чинного законодавства, застосовують низку характерних для правоохоронних органів процедур (*особистий догляд, передогляд*). Діяльність митних органів детально урегульована Митним Кодексом України та іншими нормативними актами і забезпечується спеціально підготовленими державними службовцями.

Виходячи з усвідомлення виконавчої влади як діяльності, що полягає у розробці та реалізації державної політики у визначеній сфері суспільного життя, а також забезпеченні реального практичного втілення законів та інших нормативних актів держави, можна констатувати, *що органи доходів та зборів здійснюють діяльність, яка має:*

- управлінський (прийняття нормативно-правових актів у сфері державної митної справи),
- організуючий (організація митного оформлення, митного контролю),
- виконавчий (виконавча діяльність органів доходів та зборів полягає у повсякденній практичній організації та здійсненні митної діяльності й інших засобів реалізації митної політики),
- контрольний,
- розпорядчий (приймати рішення, обов'язкові до виконання підпорядкованими органами доходів та зборів, суб'єктами господарювання й громадянами, та контролювати їх виконання),
- правоохоронний (було описано вище) характер.

У цілому ж органи доходів та зборів *наділені широким колом повноважень щодо самостійного здійснення правотворчої та правозастосовної діяльності*. У результаті такої діяльності вирішуються та реалізуються загальнодержавні завдання і функції.

Органи доходів та зборів як частина державного апарату наділені *комплексом державно-владних повноважень*, що реалізуються в спеціальних

правових формах, специфіка яких полягає у тому, що вони регламентуються нормами кількох галузей права: *адміністративного, фінансового та митного*.

Реалізуючи митну політику України, фіскальна служба України в особі органів доходів та зборів виконує такі основні завдання (ч. 2 ст. 544 МК України):

1) забезпечення правильного застосування, неухильного дотримання та запобігання невиконанню вимог законодавства України з питань державної митної справи;

2) забезпечення виконання зобов'язань, передбачених міжнародними договорами України з питань державної митної справи, укладеними відповідно до закону;

3) створення сприятливих умов для полегшення торгівлі, сприяння транзиту, збільшення товарообігу та пасажиропотоку через митний кордон України, здійснення разом з митними органами інших держав заходів щодо удосконалення процедури пропуску товарів, транспортних засобів через митний кордон України, їх митного контролю та митного оформлення;

4) здійснення митного контролю та виконання митних формальностей щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, у тому числі на підставі електронних документів (електронне декларування), за допомогою технічних засобів контролю тощо;

5) аналіз та управління ризиками з метою визначення форм та обсягів митного контролю;

6) забезпечення справляння митних платежів, контроль правильності обчислення, своєчасності та повноти їх сплати, застосування заходів щодо їх примусового стягнення у межах повноважень, визначених цим Кодексом, Податковим кодексом України та іншими актами законодавства України, організація застосування гарантій забезпечення сплати митних платежів, взаємодія з банківськими установами та незалежними фінансовими посередниками, що надають такі гарантії;

7) застосування передбачених законом заходів митно-тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, здійснення контролю за дотриманням усіма суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та громадянами встановлених законодавством заборон та обмежень щодо переміщення окремих видів товарів через митний кордон України; здійснення заходів щодо недопущення переміщення через митний кордон України товарів, на які встановлені заборони та/або обмеження щодо переміщення через митний кордон України, а також товарів, які не відповідають вимогам якості та безпеки;

7-1) здійснення державного експортного контролю в межах повноважень, покладених на органи доходів і зборів відповідно до цього Кодексу та інших законів України;

8) здійснення контролю за дотриманням правил переміщення валютних цінностей через митний кордон України;

9) сприяння захисту прав інтелектуальної власності, вжиття заходів щодо запобігання переміщенню через митний кордон України товарів з порушеннями охоронюваних законом прав інтелектуальної власності, недопущення переміщення через митний кордон України контрафактних товарів;

10) запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил на всій митній території України;

11) здійснення в межах повноважень, визначених цим Кодексом, контролю за діяльністю підприємств, які надають послуги з декларування товарів, перевезення та зберігання товарів, що переміщуються через митний кордон України чи перебувають під митним контролем, та здійснюють інші операції з такими товарами, надання дозволів та видача ліцензій на здійснення зазначених видів діяльності; видача сертифікатів уповноваженого економічного оператора;

12) ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності;

13) ведення митної статистики та обмін даними митної статистики з митними органами інших країн;

14) проведення верифікації (встановлення достовірності) сертифікатів про походження товарів з України та видача у випадках, встановлених чинними міжнародними договорами, сертифікатів походження;

15) здійснення обміну документами та інформацією (у тому числі електронною) з іншими державними органами України, митними, правоохоронними та іншими органами іноземних держав;

16) впровадження, розвиток та технічне супроводження інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем і технологій в державній митній справі, автоматизація митних процедур, надання підприємствам послуг електронного цифрового підпису;

17) здійснення міжнародного співробітництва у сфері державної митної справи, залучення зовнішніх ресурсів для забезпечення діяльності органів доходів і зборів;

18) кінологічне забезпечення діяльності органів доходів і зборів;

19) управління об'єктами інфраструктури органів доходів і зборів, розбудова митного кордону;

20) здійснення інших визначених законом повноважень, покладених на органи доходів і зборів.

Організація та діяльність системи органів доходів і зборів здійснюється відповідно до системи організаційних принципів, що включає в себе дві групи: *принципи побудови системи органів доходів і зборів та принципи їх діяльності*.

До першої групи належать такі принципи: єдності системи органів доходів і зборів, територіальний, лінійності та функціональності.

До другої групи організаційних принципів включено такі: раціонального розподілу повноважень, поєднання єдиноначальності (одноособовості) та колегіальності, доцільності, оперативності та відповідальності органів доходів і зборів за прийняті рішення.

Органам доходів і зборів належить *ключове місце в системі суб'єктів реалізації митної політики*, оскільки саме їм належить провідна роль у механізмі державного управління митно-правовою сферою, адже саме органи доходів і зборів *здійснюють міжгалузеву координацію та функціональне регулювання відносин у сфері митно-правового регулювання*.

З метою ефективної реалізації митної політики *органи доходів і зборів здійснюють багатофункціональну діяльність, яка спрямована на таке:*

- вирішення економічних завдань;
- регулювання митної діяльності;
- здійснення контролю за додержанням законодавства у сфері митної діяльності.

Таким чином, можна стверджувати, що органи доходів і зборів України виступають основним суб'єктом реалізації митної політики держави.

Під функціями органів доходів та зборів слід мати на увазі специфічні, відносно самостійні та якісно однорідні складові діяльності митних органів, які характеризуються цільовою спрямованістю на досягнення мети і завдань, що стоять перед ними.

Деталізуючи функції органів доходів і зборів залежно від їх значення, можна виокремити *основні та допоміжні функції*. Основні функції органів доходів і зборів розкривають суть управлінської діяльності цих органів та їх суспільне призначення, тобто це функції, для виконання яких, власне, створена система органів доходів і зборів. *До основних функцій органів доходів та зборів можна віднести:*

- забезпечення участі у формуванні митної політики держави;
- опрацювання правового, економічного та організаційного механізму реалізації митної політики;
- здійснення митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, вдосконалення форм і методів їх здійснення;
- узагальнення практики застосування митного законодавства та розроблення пропозицій щодо його удосконалення;
- стягнення податків і зборів (обов'язкових платежів), справляння яких згідно із законодавством покладено на митні органи, контроль за їх своєчасним та повним перерахуванням до відповідних бюджетів;
- забезпечення дотримання порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України;
- створення сприятливих умов для прискорення товарообігу та пасажиропотоку через митний кордон України;
- забезпечення дотримання встановлених законодавством України заборон та обмежень щодо товарів та інших предметів, які переміщуються

через митний кордон України;

- сприяння захисту інтелектуальної власності учасників зовнішньоекономічних зв'язків, Інших юридичних та фізичних осіб;

- здійснення боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил, у тому числі забезпечення виконання заходів, спрямованих на недопущення незаконного вивезення за кордон цінностей, що становлять національне, культурне або історичне надбання українського народу;

- здійснення контролю за дотриманням правил переміщення валютних цінностей через митний кордон України;

- здійснення спільно з іншими уповноваженими органами державної влади заходів щодо захисту Інтересів споживачів товарів і додержання учасниками зовнішньоекономічних зв'язків державних інтересів на зовнішньому ринку;

- здійснення ліцензійно-дозвільної діяльності;

- здійснення інформування та консультування з питань митного законодавства, забезпечення необхідною інформацією інших державних органів, суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та громадян;

- ведення митної статистики;

- здійснення верифікації (встановлення достовірності) сертифікатів походження товарів з України;

- забезпечення виконання зобов'язань, передбачених міжнародними договорами України з питань митної діяльності, укладених в установленому законом порядку;

- здійснення співробітництва з митними та іншими уповноваженими органами іноземних держав, міжнародними організаціями у сфері митної діяльності.

До допоміжних функцій органів доходів і зборів належать усі види діяльності внутрішньоорганізаційного та фінансово-господарського характеру, а саме:

- здійснення кадрового забезпечення діяльності митних органів, у тому числі й підготовка наукових та науково-педагогічних кадрів;

- здійснення фінансово-господарської діяльності;

- забезпечення правового та соціального захисту працівників митних органів;

- здійснення матеріально-технічного забезпечення;

- забезпечення розвитку митної інфраструктури тощо.

Як було зазначено вище, *Державна фіскальна служба України як центральний орган виконавчої влади* – це складова частина системи органів виконавчої влади України і складається з органів доходів та зборів, зокрема митниць (які є територіальним органом центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, і підпорядковується йому), митних постів (які є відокремлені структурні підрозділи митниці), а також спеціалізованих навчальних закладів та науково-дослідних установ.

Отже, система органів доходів і зборів України є *дворівневою, про що зазначено в ст. 545 МКУ.*

До першого рівня належить Державна фіскальна служба України, до другого – митниці (ст. 546 МКУ) та митні пости (ст. 547 МКУ) – як територіальні органи, які здійснюють свою діяльність тільки на певній території.

Взаємовідносини в системі органів доходів та зборів України засновані на сполученні *централізації і децентралізації.*

На вищому державному рівні здійснення митної політики та координацію діяльності міністерств (в т.ч. новостворену Державну фіскальну службу України), державних комітетів та відомств України з питань митної справи та митної політики забезпечує Президент України, Верховна Рада України та Кабінет Міністрів України.

Так, Президент України укладає міжнародні угоди з питань митної справи, утворює, реорганізовує та ліквідує центральний орган виконавчої влади у даній сфері – ст. 545 МКУ, тощо.

Основним завданням Верховної Ради України у митній сфері є прийняття Законів з питань митної справи, а також встановлення ставок мита та інших податків і зборів, що стягуються при переміщенні товарів, предметів і транспортних засобів через митний кордон України.

Кабінет Міністрів України:

- встановлює розміри плати за митні процедури;
- проводить переговори та укладає міжнародні договори України з митних питань у випадках, передбачених законами України;
- подає на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо удосконалення системи митних органів України.

Митниця (ст. 546 МКУ) – це митний орган, який у зоні своєї діяльності забезпечує виконання завдань, покладених на органи доходів і зборів.

Митниця є юридичною особою, має самостійний баланс, рахунки в органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, печатку та бланк із зображенням Державного Герба України та із своїм найменуванням і діє відповідно до Конституції України, цього Кодексу, інших нормативно-правових актів та на підставі положення, яке затверджується наказом центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Митниця є територіальним органом центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, і підпорядковується йому. Не допускається втручання у діяльність митниць інших територіальних органів центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Митниця **підпорядковується** центральному органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Митниця здійснює свою діяльність на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці (Автономна Республіка Крим; область; міста Київ, Севастополь). Окремі митниці можуть здійснювати свою діяльність на територіях двох чи більше адміністративно-територіальних одиниць або на всій території України.

Створення, реорганізація та ліквідація митниць здійснюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, в порядку, визначеному законом.

У населених пунктах, на залізничних станціях, в аеропортах, морських і річкових портах та інших об'єктах, розташованих у зоні діяльності митниці, в міру необхідності створюються її відокремлені структурні підрозділи (митні пости).

Керівник митниці призначається на посаду та звільняється з посади *керівником центрального органу виконавчої влади*, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, в порядку, встановленому законодавством. Необхідною умовою для призначення є наявність у кандидата *стажу роботи* на керівних посадах у митних органах України не менше *п'яти років*, у тому числі не менше одного року - в центральному органі виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи. Структура, гранична чисельність, штатний розклад та кошторис митниці погоджуються й затверджуються Головою ДФС України.

Митниці та їх підрозділи (митні пости) створюються, як правило, за *територіальним принципом* і здійснюють свою діяльність в межах території, що визначається центральним апаратом Держмитслужби України.

Територіальне розміщення митниць пов'язано:

- зі значними за обсягами пасажиро- чи вантажопотоків,
- з концентрацією суб'єктів усередині країни,
- з близькістю до митного кордону (наприклад, Чопська митниця),
- з особливістю митного контролю та митного оформлення окремих категорій товарів.

Поділ митниць на *прикордонні, внутрішні та спеціалізовані* відповідає світовій практиці, сприяє прискоренню пасажиро - та вантажопотоків через митний кордон держави і дозволяє зробити митний контроль більш дієвим та ефективним.

Митний пост є органом доходів і зборів, який входить до складу митниці як відокремлений структурний підрозділ і в зоні своєї діяльності забезпечує виконання завдань, покладених на органи доходів і зборів.

Положення про митні пости затверджуються керівниками відповідних митниць.

Створення, реорганізація та ліквідація митних постів здійснюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та

реалізує державну податкову і митну політику, в порядку, визначеному законом.

Зони діяльності митних постів визначаються положеннями про ці пости.

Керівник митного поста призначається на посаду і звільняється з посади керівником центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи. Необхідною умовою для призначення є наявність у кандидата стажу роботи на керівних посадах у митних органах України не менше трьох років.

Зони діяльності митних постів визначаються положенням про ці пости.

З метою підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців з державної митної справи, а також проведення наукових досліджень у сфері забезпечення митних інтересів України в системі центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, можуть створюватися спеціалізовані навчальні заклади та науково-дослідна установа.

Створення, реорганізація та ліквідація спеціалізованих навчальних закладів та науково-дослідної установи здійснюються в порядку, визначеному законодавством.

Керівники спеціалізованих навчальних закладів та науково-дослідної установи призначаються на посади та звільняються з посад наказами центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, в порядку, визначеному законодавством.

Контрольні питання

1. Як співвідносяться митне право та митна справа?
2. Охарактеризуйте міжнародне співробітництво з питань митної справи.
3. Визначте взаємозв'язок митного права та інших галузей права, а також його значення для підготовки фахівців-юристів.
4. Чи існують обмеження, пов'язані зі службою в органах доходів та зборів?
5. Якими нормативно-правовими документами визначається сутність службової дисципліни працівників органів доходів та зборів?
6. Суть соціального захисту працівників органів доходів та зборів?

Рекомендовані нормативно-правові акти та література для підготовки до семінарського заняття, написання рефератів

Нормативно-правові акти

1. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991 року № 959-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 29. – Ст. 377.
2. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19 березня 1996 року № 93/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 19. – Ст. 80.

3. Про гуманітарну допомогу: Закон України від 22 жовтня 1999 року № 1192-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 51. – Ст. 451.

4. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України від 23 грудня 1997 року № 771/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 19. – Ст. 98.

5. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17 березня 2011 № 3166-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 38. – Ст. 385.

6. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 1 червня 2000 року № 1775-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 36. – Ст. 299.

7. Про затвердження Положення про пункти пропуску через державний кордон та пункти контролю: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2010 року № 751 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 65. – Ст. 2265.

8. Про затвердження Пояснень до Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності: Наказ Міністерства доходів і зборів України від 14 січня 2014 року № 15 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/zakonodavstvo/mitne-zakonodavstvo/nakazi/62995.html>.

9. Договір про зону вільної торгівлі від 18 жовтня 2011 року // Офіційний вісник України. – 2012. – № 72. – Ст. 2933.

10. Типове положення про територіальні органи міністерства та іншого центрального органу виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 травня 2011 року № 563 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 41. – Ст. 1677.

11. Про затвердження Порядку взаємодії митних органів із Центральним митним управлінням лабораторних досліджень та експертної роботи при проведенні митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів, Нормативів взяття проб (зразків) товарів для проведення дослідження (аналізу, експертизи) та форми акта про взяття проб (зразків) товарів: Наказ Міністерства фінансів України від 31 травня 2012 року № 654 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 63. – Ст. 2586.

Література

1. Бахрах Д.Н. Таможенное право как институт административного права / Д.Н. Бахрах, С.В. Кивалов // Митна справа. – 2012. – № 5. – С. 24.

2. Головійчук Л.Т. Причини та умови злочинності у сфері службової діяльності працівників митних органів / Л.Т. Головійчук // Митна справа. – 2012. – № 3. – С. 95.

3. Дмитренко Е.С. Проблемні питання визначення компетенції та повноважень митних органів у сфері забезпечення митної безпеки держави / Е.С. Дмитренко // Митна справа. – 2012. – № 3. – С. 22.

4. Лялька А.Б. Фіскальна функція митних органів України / А.Б. Лялька // Митна справа. – 2012. – № 5. – С. 56.
5. Мельник О.М. Державна служба в митних органах / О.М. Мельник, М.В. Мельник // Митна справа. – 2012. – № 1. – С. 56.
6. Мищенко І.В. Очередной вклад в развитие науки учебной дисциплины «таможенное право» / И.В. Мищенко // Митна справа. – 2012. – № 5. – С.47.
7. Омельченко А.В. Історія розвитку та перспективи вдосконалення митного законодавства України / А.В. Омельченко // Митна справа. – 2012. – № 4. – С. 72.
8. Оніщик Ю.В. Поняття та сутність фінансово-правового статусу митних органів України / Ю.В. Оніщик // Митна справа. – 2012. – № 4. – С. 90.
9. Терещенко С. Основи митного законодавства в Україні: теорія та практика : навч. посіб. / С. Терещенко, В. Науменко. – К.: Август, 1999. – 296 с.
10. Федотов О.П. Митниця в організаційній системі та структурі митних органів України / О.П. Федотов, О.О. Зотенко // Митна справа. – 2012. – № 3. – С. 38.
11. Федотов О.П. Спеціалізовані митні органи в організаційній структурі митних органів України / О.П. Федотов, О.О. Зотенко // Митна справа. – 2012. – № 4. – С. 99.
12. Федотова І.О. Митні органи в складі митних правовідносин / І.О. Федотова // Митна справа. – 2012. – № 4. – С. 113.
13. Федотова І.О. Актуальні аспекти правового забезпечення обліку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в митних органах України / І.О. Федотова // Митна справа. – 2012. – № 1. – С. 49.

РОЗДІЛ 3 МИТНІ РЕЖИМИ

3.1 Митний режим: правова природа, поняття та класифікація

Переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон України здійснюється відповідно до заявлених митних режимів. Поняття «митний режим» служить для визначення можливості переміщення товарів, порядку митного оформлення і митного контролю, розміру митних платежів, які підлягають сплаті по відношенню до товарів та транспортних засобів, що переміщуються, а також визначає коло дій, які можуть бути здійснені щодо останніх.

Законодавець у пункті 25 статті 4 Митного кодексу України наводить наступне *визначення митного режиму* – це комплекс взаємопов'язаних правових норм, що відповідно до заявленої мети переміщення товарів через митний кордон України, визначають митну процедуру щодо цих товарів, їх правовий статус, умови оподаткування і обумовлюють їх використання після митного оформлення.

Слід відмітити, що митний режим є однією з основних категорій митного законодавства України. Він визначає:

конкретний порядок переміщення товарів через митний кордон України залежно від їх призначення;

правовий статус товарів, що проявляється через межі прав фізичних та юридичних осіб щодо розпорядження товарами, що переміщуються (можливість використовувати, відчужувати, обов'язок повернути через певний строк, тощо);

обсяг митних та інших платежів, які необхідно сплатити у зв'язку із переміщенням цих товарів;

умови знаходження товарів та їх припустиме використання на (за межами) митній території;

додаткові вимоги до даного товару, а також до правового статусу особи, яка переміщує його через митний кордон (у випадках, передбачених митним законодавством).

При цьому, вибір того чи іншого виду митного режиму здійснюється за такими ознаками:

походження товарів (український чи іноземний);

вибрана юридичними чи фізичними особами мета переміщення;

напрямок переміщення;

строк перебування товарів під митним режимом;

сплата митних платежів, а також надання митних пільг;

статус товарів після завершення митного оформлення.

Вибір або зміна митного режиму стосовно товарів є прерогативою лише особи, яка переміщує товари. Відповідно до частини 1 статті 71 Митного кодексу України, декларант має право обрати митний режим, у який він бажає помістити товари, з дотриманням умов такого режиму та у порядку,

що визначений Митним кодексом. Органи доходів та зборів при цьому приймають рішення про можливість розміщення конкретного товару під митний режим, обраний особою, яка здійснює декларування.

Розміщення товарів під окремі митні режими може обмежуватися у випадках невиконання або неповного виконання умов розміщення товарів під даний митний режим залежно від статусу товарів, їх призначення, сфери застосування чи використання тощо. Знаходження товарів під деякими митними режимами обмежується також визначеними термінами. Наприклад, товари, що ввезені на митну територію України, можуть зберігатися у режимі митного складу протягом 1095 днів.

За митним статусом товари поділяються на українські та іноземні. Усі товари на митній території України (за винятком територій вільних митних зон) вважаються такими, що мають статус українських товарів, якщо відповідно до норм Митного кодексу України не встановлено, що такі товари не є українськими.

Слід врахувати також, що у випадках, передбачених законами України, можуть встановлюватися, так звані, посилені митні режими. Дані режими характеризуються застосуванням особливих видів мита, які стягуються, в певних випадках, за рішенням Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі (відповідно до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» Міжвідомча комісія з міжнародної торгівлі здійснює оперативне державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні). Такі особливі види мита застосовуються з метою захисту економічних інтересів України та українських товаровиробників. До особливих вид мита належать: спеціальне мито, антидемпінгове мито, компенсаційне мито, додатковий імпорتنний збір.

Наявність деяких митних режимів допускає встановлення тарифних пільг (преференцій) щодо ставок митного тарифу України у вигляді звільнення від оподаткування ввізним митом, зниження ставок ввізного мита або встановлення тарифних квот відповідно до законодавства України та для ввезення товарів що походять з держав, з якими укладено відповідні міжнародні договори.

Здійснюючи характеристику митних режимів, слід наголосити, що поняття митного режиму товарів тісно пов'язане із поняттям правового режиму товарів. Згідно частини 1 статті 73 Митного кодексу України умови перебування товарів, транспортних засобів комерційного призначення у відповідному митному режимі, обмеження щодо їх використання, застосування заходів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності визначаються не тільки Митним Кодексом, а й іншими законодавчими актами України з питань державної митної справи та у сфері зовнішньоекономічної діяльності. З огляду на це можна говорити про існування правового режиму товарів, що визначає можливість переміщення товарів через митний кордон України та умови такого переміщення і встановлюється не Митним кодексом України, а рядом інших законодавчих актів.

Одним з таких актів є Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 року. Вказаним Законом запроваджуються такі *правові режими для іноземних суб'єктів господарської діяльності*:

- *національний режим*, який означає, що іноземні суб'єкти господарської діяльності мають обсяг прав та обов'язків не менший, ніж суб'єкти господарської діяльності України. Національний режим застосовується щодо всіх видів господарської діяльності іноземних суб'єктів цієї діяльності, пов'язаної з їх інвестиціями на території України, а також щодо експортно-імпортних операцій іноземних суб'єктів господарської діяльності тих країн, які входять разом з Україною до економічних союзів;

- *режим найбільшого сприяння*, який означає, що іноземні суб'єкти господарської діяльності мають обсяг прав, преференцій та пільг щодо мит, податків та зборів, якими користується та/або буде користуватися іноземний суб'єкт господарської діяльності будь-якої іншої держави, якій надано згаданий режим, за винятком випадків, коли зазначені мита, податки, збори та пільги по них встановлюються в рамках спеціального режиму, визначеного нижче. Режим найбільшого сприяння надається на основі взаємної угоди суб'єктам господарської діяльності інших держав згідно з відповідними договорами України та застосовується у сфері зовнішньої торгівлі;

- *спеціальний режим*, який застосовується до територій спеціальних економічних зон, а також до територій митних союзів, до яких входить Україна, і в разі встановлення будь-якого спеціального режиму згідно з міжнародними договорами за участю України.

Є деяка відмінність щодо правових режимів для товарів, що імпортуються з держав-членів Світової організації торгівлі, що пов'язано з вступом України до цієї організації в 2008 році. До таких товарів застосовуються наступні види правових режимів:

національний режим, який означає, що стосовно імпортованих товарів походженням з держав-членів Світової організації торгівлі надається режим не менш сприятливий, ніж для аналогічних товарів українського походження щодо податків, зборів, встановлюваних законами та іншими нормативно-правовими актами правил та вимог до внутрішнього продажу, пропозиції до продажу, купівлі, транспортування, розподілу або використання товарів, а також правил внутрішнього кількісного регулювання, які встановлюють вимоги щодо змішування, переробки або використання товарів у певних кількостях чи пропорціях;

режим найбільшого сприяння, який стосується мита, правил його справляння, правил і формальностей у зв'язку з імпортом і означає, що будь-яка перевага, сприяння, привілей чи імунітет, які надаються стосовно будь-якого товару, що походить з будь-якої держави, повинні негайно і безумовно надаватися аналогічному товару, який походить з території держав-членів Світової організації торгівлі або держав, з якими укладено двосторонні або регіональні угоди щодо режиму найбільшого сприяння.

Виключення щодо режиму найбільшого сприяння в формі преференцій можуть бути зроблені для товарів, що походять з держав, з якими Україна уклала угоди про вільну торгівлю або митний союз чи проміжні угоди, що у майбутньому призведуть до створення зон вільної торгівлі або митних союзів у межах розумного періоду часу (10 років), чи угоди про прикордонну торгівлю та застосування генеральної системи преференцій.

Як вже зазначалося, митний режим визначає митну процедуру щодо товарів, які переміщуються через митний кордон України. При цьому, під митною процедурою розуміють зумовлені метою переміщення товарів через митний кордон України сукупність митних формальностей та порядок їх виконання. Митні ж формальності – це сукупність дій, що підлягають виконанню відповідними особами і органами доходів та зборів з метою дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи.

Питання, пов'язані з виконанням необхідних митних формальностей та здійсненням митного контролю товарів, поміщених у відповідний митний режим, регулюються виключно Митним кодексом України.

Виконання необхідних митних формальностей здійснюється у вигляді певної системи, під якою слід розуміти здійснення контролю за дотриманням порядку переміщення товарів, речей, майна та інших предметів, огляд предметів, оформлення митних документів, накладання митного забезпечення, перевірку правильності заповнення вантажної митної декларації, нарахування сум, що підлягають сплаті, передачу статистичних даних до органів Держкомстату України та інші дії, що здійснюються органами доходів та зборів України з метою виконання законодавства щодо митної справи.

Усі митні режими можна поділити на п'ять груп:

До першої варто віднести режими, які використовуються при здійсненні основного обсягу зовнішньоторговельних операцій, пов'язаних з продажем українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності товарів в інші країни і закупівлею в цих країнах товарів для потреб вітчизняного виробника. Це експорт, реекспорт, імпорт, реімпорт.

До другої групи варто включити митні режими, за яких переміщення товарів через кордон поєднується із здійсненням органами доходів та зборів конкретних операцій в інтересах відповідних організацій або осіб з наданням для них певних послуг. Це режими митного складу та безмитної торгівлі.

До третьої групи доцільно віднести митні режими, в рамках яких товари переміщуються через кордон у зв'язку з їх переробкою в іншій країні. До даної групи варто віднести такі режими: переробка на митній території, переробка за межами митної території.

Четверта група об'єднує режими, які використовуються при припиненні зовнішньоекономічних операцій (у зв'язку з неможливістю або неефективністю реалізації інших митних режимів на території України). Це такі режими як відмова на користь держави, а також режим знищення або руйнування.

До п'ятої групи належать режими, зміст яких зводиться до того, що ввезення іноземних товарів відбувається без сплати митних податків, а також без застосування до даних товарів заходів нетарифного регулювання: митні режими транзиту, тимчасовий ввіз (вивіз), вільної митної зони.

В залежності від завершеності митного режиму, застосовують наступну їх класифікацію:

- завершені митні режими (експорт, імпорт, реекспорт, реімпорт, знищення або руйнування, відмова на користь держави, вільна митна зона);
- незавершені митні режими (тимчасове ввезення, тимчасове вивезення, переробка на митній території, переробка за межами митної території, митний склад, транзит).

Заміна одного митного режиму, у який поміщено товари, на інший митний режим здійснюється декларантом за умови дотримання заходів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, встановлених відповідно до закону для товарів, що поміщуються у новий вид митного режиму. Але, в будь-якому випадку, поміщення товарів у вибраний декларантом митний режим здійснюється шляхом декларування таких товарів та виконання щодо них митних формальностей, передбачених Митним кодексом України.

3.2 Загальні правила застосування митних режимів

Відповідно до останньої редакції Митного кодексу України від 13 березня 2012 року, в Україні діють 14 митних режимів:

- 1) імпорт (випуск для вільного обігу);
- 2) реімпорт;
- 3) експорт (остаточне вивезення);
- 4) реекспорт;
- 5) транзит;
- 6) тимчасове ввезення;
- 7) тимчасове вивезення;
- 8) митний склад;
- 9) вільна митна зона;
- 10) безмитна торгівля;
- 11) переробка на митній території;
- 12) переробка за межами митної території;
- 13) знищення або руйнування;
- 14) відмова на користь держави.

Імпорт (випуск для вільного обігу) – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари після сплати всіх митних платежів, встановлених законами України на імпорт цих товарів, та виконання усіх необхідних митних формальностей випускаються для вільного обігу на митній території України.

Ввезення товарів на митну територію України в режимі імпорту передбачає, що особа, на яку покладається дотримання вимог митного режиму, повинна: подати митному органу, що здійснює випуск товарів, документи на такі товари; сплатити митні платежі, якими відповідно до законів України обкладаються товари під час ввезення на митну територію України в режимі імпорту; виконати встановлені відповідно до закону вимоги щодо заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Митний режим імпорту може бути застосований до товарів:

- що надходять на митну територію України;
- що зберігаються під митним контролем;
- що вже поміщені в інший митний режим;
- до продуктів переробки товарів, поміщених у митний режим переробки на митній території.

Якщо іноземні товари після ввезення їх на митну територію України були пошкоджені або втрачені внаслідок аварії, дії обставин непереборної сили, внаслідок протиправних дій третіх осіб, що підтверджується документально, за рішенням декларанта вони можуть бути заявлені органу доходів і зборів у митний режим імпорту в пошкодженому стані чи у фактичній кількості з додержанням щодо них встановлених відповідно до закону заходів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

У разі втрати товарів після ввезення їх на митну територію України внаслідок протиправних дій третіх осіб митні платежі, встановлені на імпорт таких товарів, підлягають сплаті в повному обсязі.

За рішенням декларанта або уповноваженої ним особи допускається поміщення пошкоджених товарів в інші митні режими.

У разі встановлення відповідно до закону заборон чи обмежень щодо ввезення на митну територію України відповідних товарів такі товари, випущені у вільний обіг на митній території України за попередніми, тимчасовими або періодичними митними деклараціями, підлягають поміщенню у митний режим імпорту відповідно до умов, які діяли на момент їх випуску у вільний обіг (заборона зворотної дії закону у часі).

Товари, поміщені у митний режим імпорту, набувають статусу українських товарів. Підтвердженням українського статусу таких товарів є митна декларація, за якою ці товари випущено у вільний обіг. Разом з тим, законодавець передбачив можливість застосування замість митної декларації, яка подається при декларуванні товарів у митний режим імпорту, інших документів, визначених законодавством.

Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2017 рік» від 28 грудня 2016 року затверджено перелік товарів, імпорт яких у 2017 році підлягає ліцензуванню. До таких товарів належать:

товари, які містять озоноруйнівні речовини (додаток 2 до Постанови);

товари, які можуть містити озоноруйнівні речовини, крім товарів, що перевозяться у контейнерах з особистим майном (додаток 3 до Постанови);

товари, імпорт яких з Республіки Македонія підлягає ліцензуванню в рамках тарифної квоти відповідно до положень Угоди про вільну торгівлю між Республікою Македонія та Україною від 18 січня 2001 року (додаток 4 до Постанови).

Реімпорт – це митний режим, відповідно до якого товари, що були вивезені або оформлені для вивезення за межі митної території України, випускаються у вільний обіг на митній території України зі звільненням від сплати митних платежів, встановлених законами України на імпорт цих товарів, та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

У митний режим реімпорту можуть бути поміщені товари, які:

- були вивезені за межі митної території України у митному режимі тимчасового вивезення та ввозяться на цю територію до завершення строку дії цього митного режиму у тому самому стані, в якому вони були вивезені, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування та зберігання, а також змін, що допускаються у разі використання таких товарів у митному режимі тимчасового вивезення;

- були вивезені за межі митної території України у митному режимі переробки за межами митної території та ввозяться на цю територію до завершення строку дії цього митного режиму у тому самому стані, в якому вони були вивезені, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування та зберігання;

- були поміщені у митний режим експорту (остаточного вивезення) і повертаються особі, яка їх експортувала, у зв'язку з невиконанням (неналежним виконанням) умов зовнішньоекономічного договору у строк, що не перевищує 6 місяців з дати вивезення їх за межі цієї території у митному режимі експорту та перебувають у такому самому стані, в якому вони оформлені у митний режим експорту, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування, зберігання та використання (експлуатації).

Зазначені вище товари можуть бути також поміщені у митний режим реімпорту, якщо:

- ці товари за межами митної території України піддавалися операціям, необхідним для їх збереження, а також технічному обслуговуванню чи ремонту, необхідність у яких виникла під час перебування за межами митної території України;

- стан таких товарів змінився внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, за умови підтвердження факту аварії або дії обставин непереборної сили в порядку, встановленому центральним органом

виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів;

- у митний режим реімпорту поміщується лише частина товарів, раніше випущених для вивезення за межі митної території України.

Для поміщення товарів у митний режим реімпорту особа, на яку покладається обов'язок щодо дотримання вимог митного режиму, повинна: ввезти товари на митну територію України не пізніше, ніж у встановлений законодавством строк після їх вивезення за межі митної території України; подати органу доходів і зборів, що здійснює випуск товарів у митному режимі реімпорту, документи на такі товари; надати митному органу документи та відомості, необхідні для ідентифікації товарів, що реімпортуються.

Застосування митного режиму реімпорту можливе за умови можливості ідентифікації митним органом товарів, заявлених у цей митний режим, як таких, що були раніше випущені за межі митної території України.

До товарів, що вивозяться за межі митної території України з наміром подальшого реімпорту, засоби забезпечення ідентифікації можуть бути застосовані в момент їх випуску. Для забезпечення ідентифікації товарів, що реімпортуються, можуть застосовуватися засоби, передбачені частинами другою і третьою статті 326 Митного кодексу України, а саме: одноразові номерні запірно-пломбувальні пристрої, печатки, голографічні мітки, цифрове, літерне, інше маркування, ідентифікаційні знаки, штампи, взяття проб і зразків, фотографії, ілюстрації, копії документів, сертифікація тощо.

Не вимагається застосування засобів забезпечення ідентифікації до тари, піддонів та інших подібних товарів, що не мають індивідуальних ідентифікаційних ознак.

Слід звернути увагу, що після поміщення у митний режим реімпорту суми вивізного мита, сплачені при експорті цих товарів, повертаються особам, які їх сплачували, або їх правонаступникам. Акцизний податок і податок на додану вартість при поміщенні у митний режим реімпорту справляються відповідно до Податкового кодексу України.

Експорт (остаточне вивезення) – це митний режим, відповідно до якого українські товари випускаються для вільного обігу за межами митної території України без зобов'язань щодо їх зворотного ввезення.

Митний режим експорту може бути застосований:

- до товарів, що призначені для вивезення за межі митної території України,

- до товарів, що вже вивезені за межі цієї території та перебувають під митним контролем, за винятком товарів, заборонених до поміщення у цей митний режим відповідно до законодавства.

Для поміщення товарів у митний режим експорту особа, на яку покладається дотримання вимог митного режиму, повинна: подати органу доходів і зборів, що здійснює випуск товарів у митному режимі експорту,

документи на такі товари; сплатити митні платежі, якими відповідно до закону обкладаються товари під час вивезення за межі митної території України у митному режимі експорту; виконати вимоги щодо застосування передбачених законом заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності; у випадках, встановлених законодавством, подати органу доходів і зборів дозвіл на проведення зовнішньоекономічної операції з вивезення товарів у третю країну (реекспорт).

Згідно Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2017 рік» від 28 грудня 2016 року, до товарів, експорт яких у 2017 році підлягає ліцензуванню, належать:

товари, які містять озоноруйнівні речовини (додаток 2 до Постанови);

товари, які можуть містити озоноруйнівні речовини, крім товарів, що перевозяться у контейнерах з особистим майном (додаток 3 до Постанови).

Також вказаною Постановою визначені обсяги квот товарів, експорт яких підлягає ліцензуванню у 2017 році (додаток 1 до Постанови).

Положення про порядок ліцензування експорту товарів, форма заявки на видачу такої ліцензії, форма ліцензії на експорт товарів та Інструкції про їх заповнення затверджені наказом Міністерства економіки України від 9 вересня 2009 року № 991.

У разі встановлення актами законодавства заборон чи обмежень щодо вивезення відповідних товарів за межі митної території України товари, що поміщені в митний режим експорту, випускаються за межі митної території України відповідно до умов, що діяли на момент поміщення цих товарів у зазначений митний режим; товари, фактично випущені за межі митної території України за періодичними митними деклараціями, підлягають поміщенню у митний режим експорту відповідно до умов, що діяли на момент фактичного вивезення цих товарів.

Товари, поміщені у митний режим експорту, втрачають статус українських товарів з моменту їх фактичного вивезення за межі митної території України. Товари, що знаходяться за межами митної території України, втрачають статус українських товарів з моменту поміщення їх у митний режим експорту.

Органи доходів і зборів не вимагають обов'язкового підтвердження прибуття товарів, що експортуються, у пункт призначення за межами митної території України.

Реекспорт – це митний режим, відповідно до якого товари, що були раніше ввезені на митну територію України або на територію вільної митної зони, вивозяться за межі митної території України без сплати вивізного мита та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Митний режим реекспорту може бути застосований до товарів, які при ввезенні на митну територію України мали статус іноземних та:

1) після ввезення на митну територію України перебували під митним контролем та не були поміщені у митний режим (у тому числі у зв'язку з обмеженнями чи заборонами щодо ввезення таких товарів на митну територію України);

2) були поміщені у митний режим тимчасового ввезення та вивозяться за межі митної території України у тому самому стані, в якому вони були ввезені на митну територію України, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування та зберігання, а також змін, що допускаються у разі використання таких товарів у митному режимі тимчасового ввезення;

3) були поміщені у митний режим переробки на митній території та вивозяться за межі митної території України у тому самому стані, в якому вони були ввезені на митну територію України, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування та зберігання, або у вигляді продуктів їх переробки;

4) були поміщені у митний режим митного складу та вивозяться за межі митної території України у тому самому стані, в якому вони були ввезені на митну територію України, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування та зберігання;

5) були поміщені у митний режим імпорту і повертаються нерезиденту - стороні зовнішньоекономічного договору, згідно з яким ці товари поміщувалися у цей режим, у зв'язку з невиконанням (неналежним виконанням) умов цього договору або з інших обставин, що перешкоджають його виконанню у строк, що не перевищує шести місяців з дати поміщення їх у митний режим імпорту та якщо вони перебувають у тому самому стані, в якому вони були ввезені на митну територію України, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування, зберігання та використання (експлуатації), внаслідок якої були виявлені недоліки, що спричинили реекспорт товарів;

б) визнані помилково ввезеними на митну територію України.

Зазначені товари можуть бути також поміщені у митний режим реекспорту, якщо:

- під час перебування таких товарів на митній території України вони піддавалися операціям, необхідним для їх збереження, а також технічному обслуговуванню чи ремонту, необхідність у яких виникла під час перебування на митній території України;

- стан таких товарів змінився внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили за умови підтвердження факту аварії або дії обставин непереборної сили у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів;

- у митний режим реекспорту поміщується лише частина товарів, раніше ввезених на митну територію України.

У митний режим реекспорту також поміщуються товари, що перебували у митному режимі вільної митної зони, безмитної торгівлі та вивозяться за межі митної території України.

Для поміщення товарів у митний режим реекспорту особа, на яку покладається дотримання вимог митного режиму, повинна: подати органу доходів і зборів, що здійснює випуск товарів, документи на такі товари; надати органу доходів і зборів документи та відомості, необхідні для ідентифікації товарів, що реекспортуються; у випадках, встановлених законодавством, подати органу доходів і зборів дозвіл на проведення зовнішньоекономічної операції з реекспорту цих товарів.

Застосування митного режиму реекспорту можливе за умови ідентифікації органом доходів і зборів товарів, заявлених у цей режим, як таких, що були раніше ввезені на митну територію України.

Реекспорт товарів, поміщених у митний режим імпорту, може бути здійснений імпортером цих товарів або його правонаступником. В інших випадках дозволяється застосування митного режиму реекспорту при вивезенні за межі митної території України товарів іншою особою, ніж та, яка їх ввозила, якщо це виправдано обставинами.

Товари, що реекспортуються, можуть вивозитися за межі митної території України однією чи кількома партіями.

Допускається вивезення товарів, що реекспортуються, за межі митної території України не через той митний орган, через який товари ввозилися на цю територію.

Товари, поміщені у митний режим реекспорту, зберігають статус іноземних товарів. Товари, що набули статусу українських внаслідок імпорту та реекспортуються, втрачають статус українських товарів з моменту їх фактичного вивезення за межі митної території України.

Після поміщення товарів у митний режим реекспорту суми ввізного мита, сплачені при імпорті цих товарів, повертаються особам, які їх сплачували, або їх правонаступникам відповідно до Митного кодексу України. Акцизний податок і податок на додану вартість при поміщенні товарів в митний режим реекспорту справляються відповідно до положень Податкового кодексу України.

Транзит – це митний режим, відповідно до якого товари та/або транспортні засоби комерційного призначення переміщуються під митним контролем між двома органами доходів і зборів України або в межах зони діяльності одного органу доходів і зборів без будь-якого використання цих товарів, без сплати митних платежів та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

З урахуванням джерел правового регулювання, і сфери застосування транзиту вирізняють дві його форми: а) міжнародний транзит, використання якого регламентується положеннями міжнародних конвенцій з питань транзиту або передбачається окремими положеннями інших міжнародних

угод (наприклад, Всесвітньою поштовою конвенцією); б) транзит товарів, який здійснюється згідно з національним законодавством.

Регламентация цього митного режиму здійснюється Митним кодексом України, Законом України «Про транзит вантажів» від 20 жовтня 1999 року та деякими іншими нормативних актах.

Дія Закону «Про транзит вантажів» не поширюється на транзит пошти, багажу, зброї, наркотичних засобів, психотропних речовин, небезпечних і шкідливих відходів, продукції подвійного призначення, експорт та імпорту товарів, переміщення товарів з використанням трубопровідного транспорту та ліній електропередачі.

Регламентация митного режиму транзиту товарів, що встановлена національним законодавством, створює основу застосування режиму з урахуванням потреб конкретних учасників транзиту, специфіки різних способів транспортування, особливих властивостей окремих товарів тощо.

На митний режим «транзит» поширюються загальні правила переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України, заборони та обмеження щодо переміщення. У митний режим транзиту можуть бути поміщені товари, транспортні засоби комерційного призначення незалежно від їх митного статусу. У митний режим транзиту можуть бути поміщені будь-які товари, крім заборонених законодавством для ввезення та/або транзиту через митну територію України.

Рішення про допущення товарів до переміщення у режимі транзиту приймається органом доходів і зборів на підставі наявних документів і за умови виконання перевізником положень чинного законодавства.

Відповідно до Закону «Про транзит вантажів» застосування даного режиму забезпечується шляхом:

- відсутності будь-якої дискримінації стосовно учасників транзиту, транзитного вантажу за ознакою його місця походження, відправлення, ввезення, вивезення чи призначення або у зв'язку з обставинами, що стосуються права власності на цей вантаж або на транспортний засіб транзиту, місця реєстрації чи прапора останнього, а також при оподаткуванні операцій, пов'язаних з транзитом вантажів, за винятками адекватного реагування на дискримінаційні заходи стосовно України чи економічних санкцій міжнародних організацій, підтриманих Україною;

- вільного вибору учасниками транзиту транзитних послуг, робіт (крім випадків, визначених законами та міжнародними договорами України), їх надавачів (виконавців), засобів транзиту, а також маршрутів транзиту;

- відсутності необґрунтованих затримок і обмежень, у тому числі стосовно засобів транзиту, та звільнення від сплати будь-яких інших платежів, крім єдиного збору, що справляється у пунктах пропуску через державний кордон України.

Вантажі, що переміщуються транзитом через територію України, підлягають обов'язковому декларуванню.

Транзит здійснюється відповідними автомобільними, залізничними, водними та повітряними шляхами у прямому або змішаному сполученні. У прямому сполученні транзит передбачає транспортування товарів одним видом транспорту без перевантаження на інший. Транзит товарів у прямому сполученні здійснюється за єдиним транспортним документом на всьому шляху проходження. У змішаному сполученні транзит може бути пов'язаний з перевантаженням товарів з одного виду транспорту на інший, сортуванням, пакуванням, обмірюванням, накопиченням, формуванням або подрібненням партій вантажу, тимчасовим зберіганням тощо.

Товари, задекларовані у митний режим транзиту, можуть бути переміщені також шляхом каботажного перевезення, під яким розуміється перевезення українських та іноземних товарів, коли їх завантажують на морське (річкове) судно в одному пункті на митній території України і транспортують в інший пункт території України, де здійснюватиметься їх вивантаження. При цьому товари, ввезені на митну територію України морським (річковим) судном, допускаються до каботажного перевезення між органами доходів і зборів або в межах зони діяльності одного органу доходів і зборів після їх перевантаження на інше морське (річкове) судно, що ходить під прапором України, або, за умови отримання на це дозволу центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, на іноземне судно.

Транзитними вантажами є насипні, наливні, навалочні, штучні, тарно-штучні товари, вантажобагаж, що прийняті до перевезення згідно з договором (контрактом). Такі вантажі, а також транспортні засоби транзиту і контейнери вважаються прохідними через територію України у разі, якщо проходження цих вантажів з перевантаженням, складуванням, подрібненням на партії, зміною транспортного засобу транзиту чи без таких операцій є частиною повного маршруту перевезення, що розпочинається і закінчується за межами території України.

Митний режим транзиту може бути застосований як до товарів та транспортних засобів комерційного призначення, що безпосередньо ввозяться на митну територію України (прохідний транзит) так і до товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають на митній території України (внутрішній транзит).

Вимоги до товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються у митному режимі транзиту. Ці товари повинні:

- 1) перебувати у незмінному стані, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування і зберігання;
- 2) не використовуватися з жодною іншою метою, крім транзиту;
- 3) бути доставленими у митний орган призначення до закінчення передбаченого Законом строку;
- 4) мати неушкоджені засоби забезпечення ідентифікації у разі їх застосування (для забезпечення ідентифікації товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що поміщуються у митний режим транзиту,

можуть застосовуватися засоби забезпечення ідентифікації. Такими засобами можуть бути: одноразові номерні запірно-пломбові пристрої, печатки, голографічні мітки, штампи, фотографії тощо).

Транспортні засоби комерційного призначення, поміщені у митний режим транзиту, можуть піддаватися операціям з технічного обслуговування та ремонту, потреба в яких виникла під час перебування їх на митній території України.

Встановлюються такі строки транзитних перевезень залежно від виду транспорту:

- 1) для автомобільного транспорту – 10 діб (у разі переміщення в зоні діяльності однієї митниці – 5 діб);
- 2) для залізничного транспорту – 28 діб;
- 3) для авіаційного транспорту – 5 діб;
- 4) для морського та річкового транспорту – 20 діб;
- 5) для трубопровідного транспорту – 31 доба;
- 6) для трубопровідного транспорту (з перевантаженням на інші види транспорту) – 90 діб.

До строків транзитних перевезень не включається: час дії аварії чи обставин непереборної сили; час зберігання товарів під митним контролем (за умови інформування митного органу, який контролює їх переміщення); час, необхідний для здійснення інших операцій з товарами, у випадках, передбачених Митним кодексом України (за умови інформування органу доходів і зборів, який контролює переміщення цих товарів).

Іноземні товари, поміщені у митний режим транзиту, зберігають статус іноземних товарів. Українські товари, поміщені у митний режим транзиту, зберігають статус українських товарів.

Митний режим транзиту завершується вивезенням товарів, транспортних засобів комерційного призначення, поміщених у цей митний режим, за межі митної території України. Таке вивезення здійснюється під контролем органу доходів і зборів призначення.

Тимчасове ввезення (вивезення) – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари, транспортні засоби комерційного призначення ввозяться для конкретних цілей на митну територію України з умовним повним або частковим звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності і підлягають реекспорту до завершення встановленого строку без будь-яких змін, за винятком звичайного зносу в результаті їх використання.

Режим тимчасового ввезення (вивезення) встановлює вимоги, дотримання яких допускає тимчасове користування іноземними товарами на території України, а українськими – за її межами.

Статус товарів, розміщених у цей режим, а відповідно і зміст режиму, визначається тимчасовим характером перебування і використання такого товару на митній території України або поза нею.

Митний режим тимчасового ввезення може бути застосований до товарів, що надходять на митну територію України; товарів, що зберігаються під митним контролем; товарів, що поміщені в інший митний режим, який передбачає їх перебування під митним контролем.

Митний орган, що здійснює випуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення у митному режимі тимчасового ввезення, повинен пересвідчитися у можливості ідентифікації цих товарів, транспортних засобів при їх реекспорті. Законодавством можуть бути визначені документи, які використовуються для декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення в митний режим тимчасового ввезення замість митної декларації.

Особливістю даного митного режиму є умовне повне звільнення від оподаткування митними платежами або умовне часткове звільнення від оподаткування митними платежами.

При цьому, умовне повне звільнення від оподаткування митними платежами застосовується до: транспортних засобів комерційного призначення, що використовуються для переміщення товарів та/або пасажирів через митний кордон України; спеціального обладнання, призначеного для навантаження, вивантаження, захисту і зберігання вантажу, яке переміщується разом з транспортним засобом комерційного призначення; запасних частин та обладнання, призначених для використання у процесі ремонту чи технічного обслуговування транспортних засобів комерційного призначення; повітряних суден, які ввозяться українськими авіакомпаніями за договорами оперативного лізингу; товарів, передбачених в Додатках В.1-В.9, С, D Конвенції про тимчасове ввезення (кінематографічне устаткування, устаткування для ремонту машин, контейнери, піддони, упаковка, товари, які ввозяться в рамках виробничої операції (матриці, друковані форми, кліше, трафарети, креслення, плани), товари, які ввозяться з культурною, навчальною та науковою метою, особисті речі осіб, які подорожують та товари, що ввозяться для спортивних цілей, матеріали для пропаганди туризму, товари, що ввозяться в рамках прикордонного обігу (особисті та домашні речі мешканців прикордонної зони, устаткування, для ліквідації пожеж, повеней, тощо), товари, що ввозяться з гуманітарною метою (медичне, хірургічне та лабораторне устаткування), живі тварини будь-якого виду).

У разі тимчасового ввезення товарів з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами за кожний повний або неповний календарний місяць заявленого строку перебування на митній території України сплачується 3 відсотки суми митних платежів, яка підлягала б сплаті у разі випуску цих товарів у вільний обіг.

Загальна сума митних платежів не повинна перевищувати суми, яка підлягала б сплаті у разі випуску цих товарів у вільний обіг на митній території України.

Строк тимчасового ввезення (вивезення) товарів встановлюється органом доходів і зборів у кожному конкретному випадку, але не повинен перевищувати трьох років з дати поміщення товарів у митний режим тимчасового ввезення (вивезення).

Транспортні засоби повинні бути реекспортовані відразу ж після закінчення транспортних операцій, для яких вони були ввезені. Якщо товари або транспортні засоби не можуть бути своєчасно реекспортовані внаслідок накладення на них арешту (за винятком арешту внаслідок позовів приватних осіб) або вилучення у справі про порушення митних правил, то перебіг строку зупиняється на час такого арешту (вилучення). При тимчасовому ввезенні, у свою чергу, товари мають бути реімпортвані.

Як і при транзиті, застосування режиму тимчасового ввезення здійснюється з накладенням відповідного митного забезпечення, яке може бути або шляхом застосування міжнародного митного документа (книжки А.Т.А. чи книжки CPD), що містить чинну міжнародну гарантію сплати митних платежів, встановлених законом на імпорт товарів, або шляхом надання фінансової гарантії у порядку, передбаченому Митним кодексом України (така фінансова гарантія повертається (вивільняється) після завершення режиму тимчасового ввезення). При цьому, треба враховувати, що гарантія дотримання вимог митного режиму тимчасового ввезення не вимагається щодо особистих речей, товарів, ввезених для спортивних цілей, тяглових тварин та ряду інших товарів.

Іноземні товари, поміщені у митний режим тимчасового ввезення, зберігають статус іноземних товарів. Українські товари, поміщені у митний режим тимчасового вивезення, зберігають статус українських товарів.

Митний режим тимчасового ввезення завершується шляхом реекспорту товарів (при митному режимі тимчасового вивезення – шляхом реімпорту), транспортних засобів комерційного призначення, поміщених у цей митний режим, або шляхом поміщення їх в інший митний режим.

Якщо заборони або обмеження щодо імпорту, що діяли на момент тимчасового ввезення товарів, скасовано, дозволяється завершення митного режиму тимчасового ввезення шляхом випуску товарів для вільного обігу на митній території України. Якщо ж заборони або обмеження щодо експорту, що діяли на момент тимчасового вивезення товарів, скасовано протягом їх перебування у митному режимі тимчасового вивезення, дозволяється завершення митного режиму тимчасового вивезення шляхом випуску товарів у митному режимі експорту.

Митний режим тимчасового ввезення (вивезення) припиняється органом доходів і зборів у разі конфіскації товарів, транспортних засобів комерційного призначення, їх повної втрати внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, за умови підтвердження факту аварії або дії обставин непереборної сили у порядку, встановленому Державною фіскальною службою України.

Митний склад – це митний режим, відповідно до якого іноземні або українські товари зберігаються під митним контролем із умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

У митний режим митного складу можуть поміщатися будь-які товари, за винятком:

- 1) товарів, заборонених до ввезення в Україну, вивезення з України та транзиту через територію України;
- 2) товарів, строк придатності для споживання або використання яких закінчився;
- 3) товарів, що надходять в Україну як гуманітарна допомога;
- 4) живих тварин;
- 5) електроенергії, що переміщується лініями електропередачі.

Законодавством допускається розміщення на митному складі товарів, поміщених в інші, ніж митний склад, митні режими (транзиту, тимчасового ввезення, переробки на митній території, експорту, тимчасового вивезення, переробки за межами митної території) для їх зберігання, перевантаження або дозавантаження транспортного засобу. У цьому разі поміщення таких товарів у митний режим митного складу не відбувається, але при умові, що строк такого розміщення не перевищує 90 днів. Товари, що вивантажуються на митний склад і призначені для зберігання більше ніж на 90 днів, підлягають поміщенню у митний режим митного складу.

Строк зберігання товарів у митному режимі митного складу не може перевищувати 1095 днів від дня поміщення цих товарів у зазначений митний режим.

Разом з тим, є ряд товарів, для яких це строк є меншим на 1095 днів. Зокрема, зберігання в митному режимі митного складу не може перевищувати 365 днів від дня поміщення для підакцизних товарів, іноземних товарів, які були попередньо поміщені у митні режими транзиту, тимчасового ввезення або переробки на митній території України, продуктів переробки.

Іноземні товари, що зберігаються в митному режимі митного складу, до закінчення строку їх придатності або строків зберігання, установлених частинами першою і другою цієї статті, повинні бути задекларовані для ввезення на митну територію України в іншому митному режимі або реекспортовані.

Якщо іноземні товари під час зберігання в митному режимі митного складу були зіпсовані або ушкоджені внаслідок аварії чи дії обставин непереборної сили, такі товари за умови належного підтвердження зазначених фактів дозволяється декларувати для вільного обігу на митній території України так, ніби вони були ввезені в зіпсованому (ушкодженому) стані.

Строк зберігання у митному режимі митного складу товарів, призначених для експорту, не може перевищувати одного року з дати поміщення їх у цей режим.

Іноземні товари, поміщені в митний режим митного складу, зберігають статус іноземних товарів. Українські товари, поміщені в митний режим митного складу, втрачають статус українських товарів з моменту відшкодування сум податку на додану вартість відповідно до положень Податкового кодексу України.

З товарами, поміщеними в режим митного складу, без дозволу органу доходів і зборів можуть проводитися прості складські операції, необхідні для забезпечення збереження цих товарів: а саме: переміщення товарів у межах складу з метою раціонального розміщення; чищення; провітрювання; створення оптимального температурного режиму зберігання; сушіння (у тому числі із створенням потоку тепла); захист від корозії; боротьба із шкідниками; інвентаризація.

Окрім цього, власник товарів або уповноважена ним особа з дозволу органу доходів і зборів може проводити підготовку таких товарів до продажу (відчуження) та транспортування. У таку підготовку входить: консолідація та подрібнення партій, формування відправлень, сортування, пакування, перепакування, маркування, навантаження, вивантаження, перевантаження, взяття проб і зразків товарів та інші подібні операції.

Операції, що проводяться з товарами не повинні змінювати характеристик, за якими ці товари були класифіковані згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності.

З дозволу органу доходів і зборів та за умови надання фінансової гарантії товари можуть тимчасово з наступним поверненням вивозитися з митного складу на строк, обумовлений метою такого вивезення, але не більший ніж 45 днів. Не підлягають тимчасовому випуску з наступним поверненням товари, що використовуватимуться для виробництва, упаковки, експлуатації природних ресурсів, будівництва, ремонту чи обслуговування, виконання земляних або інших подібних робіт.

Митний режим митного складу завершується шляхом поміщення товарів, поміщених у цей митний режим, в інший митний режим.

Якщо встановлені законом заборони або обмеження щодо імпорту чи експорту відповідних товарів, що діяли під час перебування цих товарів у митному режимі митного складу, скасовано, дозволяється завершення митного режиму митного складу шляхом експорту зазначених товарів або випуску їх для вільного обігу на митній території України.

Митний режим митного складу припиняється також органом доходів і зборів у разі: передачі товарів на склад митного органу у зв'язку із закінченням строків зберігання в режимі митного складу; конфіскації товарів; повної втрати товарів унаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, за умови підтвердження факту аварії або дії обставин непереборної сили у порядку, встановленому Державною фіскальною службою України.

Вільна митна зона – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари ввозяться на територію вільної митної зони та вивозяться з цієї території за межі митної території України із звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, а українські товари ввозяться на територію вільної митної зони із оподаткуванням митними платежами та застосуванням заходів нетарифного регулювання.

Товари, поміщені в митний режим вільної митної зони, протягом усього строку перебування у цьому режимі перебувають під митним контролем.

За загальним правилом, території вільних митних зон вважаються митною територією України. Проте, при застосуванні положень Митного кодексу України щодо митних режимів чи митних платежів території вільних митних зон вважаються такими, що знаходяться поза межами митної території України.

Головне призначення вільної митної зони – створення територій, на яких завдяки впровадженню безмитного режиму та інших преференцій стимулюється зовнішньоекономічна діяльність із залученням іноземних інвестицій.

Вільна митна зона – це відповідним чином облаштована територія або склад, що призначені для зберігання товарів під митним контролем, їх переробки та/або виробництва нових товарів.

Розрізняють наступні види вільних митних зон:

- вільна митна зона комерційного типу;
- вільна митна зона сервісного типу;
- вільна митна зона промислового типу.

Вільні митні зони комерційного типу створюються з метою забезпечення вільного зберігання товарів без обмеження строків.

Вільні митні зони сервісного типу створюються з метою забезпечення вільної діяльності підприємств з ремонту, модернізації, будівництва повітряних, морських і річкових суден, інших плавучих засобів, їх складових частин.

Вільні митні зони промислового типу створюються для цілей переробки (виробництва) товарів на територіях відповідних типів спеціальних (вільних) економічних зон.

Вільні митні зони можуть створюватися у пунктах пропуску через державний кордон України, на територіях морських і річкових портів, аеропортів, на залізничних станціях та на територіях підприємств, а також в інших місцях, у яких можливо забезпечити режим вільної митної зони.

Відкриття вільних митних зон промислового типу здійснюється шляхом прийняття окремих законів України.

Орган доходів і зборів може вимагати від утримувача вільної митної зони забезпечення спорудження огорожі по периметру території вільної митної зони та належного обладнання пропускних пунктів; встановлення обмежень щодо порядку та засобів доступу на зазначену територію,

відповідних годин, протягом яких дозволяється доступ на цю територію; охорони території вільної митної зони.

На територію вільної митної зони можуть ввозитися будь-які товари, крім:

- товарів, заборонених до ввезення в Україну, вивезення з України та транзиту через територію України,
- товарів, що надходять в Україну як гуманітарна допомога,
- товарів, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України.

Небезпечні товари, товари, що можуть зашкодити іншим товарам, або товари, що вимагають спеціальних умов зберігання, допускаються на територію вільної митної зони тільки за наявності на ній відповідних умов для зберігання таких товарів.

Реалізація та/або споживання іноземних товарів на території вільної митної зони забороняється.

Поміщення українських товарів у митний режим вільної митної зони для цілей оподаткування вважається експортом цих товарів. Іноземні товари, що ввозяться на територію вільної митної зони, допускаються на зазначену територію з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами.

Товари можуть перебувати в митному режимі вільної митної зони на території вільної митної зони протягом усього часу функціонування відповідної вільної митної зони.

Іноземні товари, поміщені у митний режим вільної митної зони, зберігають статус іноземних товарів. Товари, виготовлені (вироблені, одержані) у вільній митній зоні, мають статус іноземних товарів та вважаються такими, що поміщені у митний режим вільної митної зони. Українські товари, поміщені у митний режим вільної митної зони, отримують статус іноземних товарів. Українські товари, що не використовуються у виробничих та інших господарських операціях і необхідні для забезпечення функціонування підприємств, розташованих на території вільної митної зони, а також українські товари, що використовуються у виробничих та інших господарських операціях і не витрачаються при цьому, допускаються на такі території (випускаються з них) з письмовим інформуванням органу доходів і зборів без зміни їх митного статусу та поміщення у митні режими.

Митний режим вільної митної зони завершується шляхом реекспорту товарів, поміщених у цей митний режим, або поміщення їх у інший митний режим.

Якщо встановлені законом заборони або обмеження щодо імпорту відповідних товарів, які діяли під час перебування цих товарів у митному режимі вільної митної зони, скасовано, дозволяється завершення митного режиму вільної митної зони шляхом випуску зазначених товарів для вільного обігу в Україні.

Також митний режим вільної митної зони може бути припинений органом доходів і зборів у разі: конфіскації товарів; повної втрати товарів

унаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, за умови підтвердження факту аварії або дії обставин непереборної сили у порядку, встановленому Державною фіскальною службою України.

Випуск у вільний обіг продуктів переробки товарів, поміщених у митний режим вільної митної зони, здійснюється зі сплатою митних платежів та процентів, що підлягали б сплаті у разі перенесення строків сплати митних платежів у зв'язку з наданням розстрочення або відстрочення їх сплати відповідно до норм Податкового кодексу України.

Відходи (залишки), що утворилися в результаті здійснення операцій з іноземними товарами у вільній митній зоні і мають господарську цінність та/або можуть бути утилізовані, у разі вивезення за межі вільної митної зони підлягають поміщенню в цьому стані у відповідний митний режим.

Безмитна торгівля – це митний режим, відповідно до якого товари, не призначені для вільного обігу на митній території України, знаходяться та реалізуються для вивезення за межі митної території України під митним контролем у пунктах пропуску через державний кордон України, відкритих для міжнародного сполучення, та на повітряних і водних транспортних засобах комерційного призначення, що виконують міжнародні рейси, з умовним звільненням від оподаткування митними платежами, установленими на імпорт та експорт таких товарів, та без застосування до них заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, у тому числі таких видів контролю як санітарний, епідеміологічний, екологічний, фітосанітарний, радіологічний та ветеринарний контроль).

У митний режим безмитної торгівлі поміщуються:

- іноземні та українські товари, які ввозяться з-за меж митної території України або вивозяться з митної території України (продовольчі та непродовольчі);

- будь-які товари, крім товарів, заборонених до ввезення в Україну, вивезення з України і транзиту через територію України, товарів, що надходять в Україну як гуманітарна допомога, живих тварин;

Іноземні товари поміщуються з умовним звільненням від оподаткування митними платежами. Поміщення українських товарів у митний режим безмитної торгівлі для цілей оподаткування вважається експортом цих товарів.

Особливістю цього митного режиму є також те, що для поміщення товарів у митний режим безмитної торгівлі забезпечення виконання обов'язку із сплати митних платежів не вимагається. Забезпечення виконання обов'язку із сплати митних платежів застосовується лише при необхідності переміщення іноземних товарів між митними органами або між різними пунктами пропуску в межах зони діяльності одного митного органу у зв'язку з необхідністю їх ввезення у приміщення магазину безмитної торгівлі або випуску з такого приміщення.

Товари можуть перебувати в митному режимі безмитної торгівлі протягом всього строку їх придатності для споживання та/або використання. Протягом всього строку перебування у цьому режимі товари знаходяться під митним контролем.

Товари з магазинів безмитної торгівлі можуть постачатися на повітряні та водні транспортні засоби комерційного призначення, що виконують міжнародні рейси, для реалізації пасажиром. Основою для такої діяльності є дозвіл органу доходів і зборів, в зоні діяльності якого функціонує магазин безмитної торгівлі, а також договір між утримувачем такого магазину та підприємством-експлуатантом зазначених транспортних засобів або іншим підприємством, уповноваженим експлуатантом на укладення таких договорів.

Іноземні товари, поміщені у митний режим безмитної торгівлі, зберігають статус іноземних товарів. Українські товари, поміщені у митний режим безмитної торгівлі, отримують статус іноземних товарів.

Українські товари, що не призначені для реалізації в магазині безмитної торгівлі та необхідні для забезпечення його функціонування, допускаються у приміщення такого магазину (випускаються з нього) з письмовим інформуванням органу доходів і зборів без зміни їх митного статусу та поміщення у митні режими. Українські та іноземні товари, які використовуються магазином в рекламних та/або презентаційних цілях і не призначені для реалізації, розміщуються у ньому у тому ж порядку та на тих самих умовах, що й товари, призначені для реалізації.

Митний режим безмитної торгівлі завершується шляхом:

- реекспорту товарів, поміщених у цей митний режим;
- поміщення їх у інший митний режим,
- конфіскації товарів;
- повної втрати товарів унаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, за умови підтвердження факту аварії або дії обставин непереборної сили у порядку, встановленому Державною фіскальною службою України.

Переробка на митній території – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари піддаються у встановленому законодавством порядку переробці без застосування до них заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, за умови подальшого реекспорту продуктів переробки.

Умови поміщення товарів у митний режим переробки на митній території:

- здійснюється з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами;
- застосовується до товарів, визначених Кабінетом Міністрів України;
- не допускається використання українських товарів (крім палива та енергії), на які законом встановлено вивіз мито;

- обмеження або заборони щодо ввезення окремих видів товарів на митну територію України з метою переробки встановлюються законом.

За обґрунтованої необхідності Кабінет Міністрів України має право визначати: товари, при поміщенні яких у митний режим переробки на митній території застосовуються фінансові гарантії; продукти переробки та/або товари, продукти переробки яких підлягають обов'язковому реекспорту за межі митної території України; мінімальне співвідношення вартості іноземних та українських товарів для окремих категорій товарів, що піддаються операціям з переробки; перелік товарів, які не можуть бути допущені до переробки для вільного обігу на митній території України; товари, поміщення яких у митний режим переробки на митній території забороняється.

Поміщення товарів у митний режим переробки на митній території допускається з письмового дозволу органу доходів і зборів за заявою власника цих товарів або уповноваженої ним особи. Дозвіл на переробку товарів на митній території України видається підприємству безоплатно протягом п'яти робочих днів від дати реєстрації відповідної заяви. У дозволі на переробку товарів на митній території України зазначається перелік операцій з переробки та спосіб їх здійснення.

Операції з переробки товарів можуть включати:

- власне переробку товарів, у тому числі: обробку, монтаж, демонтаж, використання окремих товарів, які сприяють чи полегшують процес виготовлення продуктів переробки;

- ремонт товарів, у тому числі модернізацію, відновлення та регулювання, калібрування.

Товари, що ввозяться на митну територію України з метою переробки, підлягають ідентифікації з урахуванням характеру операцій з переробки та особливостей технологічного процесу. До них може бути застосовано такі способи забезпечення ідентифікації як: посилення на опис спеціального виробничого маркування або номерів; пломби, печатки, штампи або інше індивідуальне маркування; зразки, ілюстрації чи технічний опис; проби; документальне підтвердження, яке стосується передбачених операцій (такі як контракти, рахунки-проформи, комерційна переписка), які свідчать про те, що продукти переробки вироблені з товарів, які ввозяться для переробки.

Строк переробки товарів на митній території України встановлюється органом доходів і зборів у кожному випадку під час видачі дозволу підприємству, виходячи з тривалості процесу переробки товарів та розпорядження продуктами їх переробки. За заявою підприємства з причин, підтверджених документально, строк переробки продовжується, але загальний строк переробки не може перевищувати 365 днів. Законами України може визначатися більший строк переробки товарів.

Товари, поміщені в митний режим переробки на митній території, а також продукти їх переробки протягом всього строку перебування в цьому режимі знаходяться під митним контролем.

Іноземні товари, поміщені у митний режим переробки на митній території, зберігають статус іноземних товарів. Продукти переробки, залишки (відходи), виготовлені (одержані) в процесі здійснення операцій з переробки іноземних товарів, мають статус іноземних товарів та вважаються такими, що поміщені у митний режим переробки на митній території. Українські товари, що використовувалися в процесі переробки іноземних товарів на митній території України, отримують статус іноземних товарів у момент вивезення продуктів переробки за межі митної території України.

Митний режим переробки на митній території завершується шляхом:

- реекспорту продуктів переробки;
- поміщення їх в інший митний режим;
- припиняється органом доходів і зборів у разі конфіскації товарів чи повної втрати товарів унаслідок аварії або дії обставин непереборної сили.

Аналогічним до митного режиму переробки на митній території України є митний режим переробки за межами митної території України, з певними особливостями, передбаченими Митним кодексом України.

Знищення або руйнування – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари під митним контролем знищуються або приводяться у стан, який виключає можливість їх використання, з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами, установленими на імпорт цих товарів, та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Знищення або руйнування товарів допускається з письмового дозволу органу доходів і зборів за заявою власника товарів чи уповноваженої ним особи. Дозвіл на поміщення товарів у митний режим знищення або руйнування видається органом доходів і зборів протягом трьох робочих днів з дати реєстрації відповідної заяви. Такий дозвіл видається при умові, якщо власником товару або уповноваженою ним особою укладено договір на знищення (руйнування) товарів з підприємством, уповноваженим на знищення (руйнування) відповідних категорій товарів, а також коли отримано дозволу на знищення (руйнування) товарів від державних органів, до повноважень яких належить контроль за переміщенням таких товарів.

Не вважаються операціями зі знищення або руйнування товарів:

- використання для споживання тваринами товарів, попередньо призначених для споживання людиною;
- проведення з товарами операцій з переробки;
- отримання продуктів переробки, включаючи монтаж, демонтаж, переробку або обробку товарів;
- ремонт товарів, включаючи їх відновлення;
- використання товарів як таких, що полегшують процес виготовлення продуктів переробки, якщо самі вони при цьому повністю витрачаються.

Якщо товари, які передбачається знищити або зруйнувати, можуть бути поміщені у митний режим відмови на користь держави, орган доходів і зборів

письмово пропонує декларантові обрати цей митний режим за згоди власника товарів. Погоджуючись на відмову на користь держави власник товару має можливість не оплачувати послуг підприємства, яке буде знищувати товар (знищення або руйнування товарів здійснюється за рахунок їх власника). Відтак, митний режим відмови на користь держави є економічно доцільнішим для власника товару.

Митний кодекс України встановив окремий перелік товарів, які підлягають знищенню або руйнуванню без можливості відмови на користь держави. Такими товарами є:

- лікарські і наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги та прекурсори;
- неякісна та небезпечна продукція;
- військова, мисливська, спортивна вогнепальна зброя та боєприпаси до неї;
- холодна і пневматична зброя;
- вибухові речовини;
- спеціальні засоби, заряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії, засоби індивідуального захисту, засоби активної оборони та засоби для виконання спеціальних операцій і оперативно-розшукових заходів.

Як ми вже зазначали, знищення або руйнування товарів здійснюється за рахунок їх власника, уповноваженої ним особи чи інших заінтересованих осіб. Якщо товари опинилися у стані, що виключає можливість їх декларування у будь-який інший митний режим, ніж знищення або руйнування, у разі незгоди власника самостійно організувати та оплатити процедуру знищення або руйнування таких товарів та за відсутності інших осіб, які письмово заявили митному органу про таке бажання, вартість навантажувально-розвантажувальних робіт, зберігання, перевезення, знищення (руйнування), оформлення документів та інші витрати, пов'язані з дотриманням митного режиму знищення або руйнування, а також пеня списуються (стягуються) з такого власника у безакцептному порядку, а в разі неможливості такого списання (стягнення) – відшкодовуються за рахунок коштів державного бюджету.

Митний режим знищення або руйнування завершується після виконання операцій із знищення або руйнування товарів, а в разі утворення залишків після такого знищення або руйнування – після декларування у відповідний митний режим цих залишків.

Відмова на користь держави – це митний режим, відповідно до якого власник відмовляється від іноземних товарів на користь держави без будь-яких умов на свою користь.

У митний режим відмови на користь держави поміщуються лише іноземні товари. При цьому такі товари поміщуються у митний режим відмови на користь держави із звільненням від оподаткування митними

платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Відмова від товарів на користь держави здійснюється за відповідною письмовою заявою власника цих товарів та з дозволу органу доходів і зборів.

Слід відмітити, що є ряд товарів, які не можуть бути поміщені у митний режим відмови на користь держави. Перелік таких товарів встановлений Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку товарів, які не можуть бути поміщені у митний режим відмови на користь держави» від 21 травня 2012 року № 427. До цього Переліку належать товари:

- заборонені до ввезення в Україну, вивезення з України та транзиту через Україну;
- що не перебувають на митній території України;
- строк придатності для споживання або використання яких закінчився;
- що потребують особливих умов зберігання, яких не може забезпечити митний орган;
- вилучені органами доходів і зборів (крім тих, щодо яких провадження у справах про порушення митних правил припинено шляхом компромісу);
- ядерні матеріали, радіоактивні та небезпечні відходи;
- товари, витрати на зберігання та реалізацію яких перевищуватимуть суму надходжень від їх продажу.

Митний режим відмови на користь держави завершується після розміщення товарів на складі органу доходів і зборів.

Контрольні питання

1. Чи може бути змінено заявлений митний режим?
2. Який строк перебування в режимі митного складу?
3. Хто несе витрати по знищенню товарів в режимі знищення або руйнування?
4. Чи має право декларант самостійно обирати митний режим, у який він бажає помістити товари?
5. Як поділяються товари за митним статусом?
6. Чи залежить строк транзитних перевезень від виду обраного транспорту?
7. Що розуміється під каботажем?
8. В яких режимах товари протягом усього строку перебування в них знаходяться під митним контролем?
9. Які товари не можуть бути поміщені у митний режим відмови на користь держави?

**Рекомендовані нормативно-правові акти та література для
підготовки до семінарського заняття, написання рефератів
Нормативно-правові акти**

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI // Офіційний вісник України. – № 92. – Ст. 3248.
2. Про деякі питання ввезення на митну територію України та реєстрації транспортних засобів: Закон України від 6 липня 2005 року № 2739-IV // Офіційний вісник України. – 2005. – № 30. – Ст. 1774.
3. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон УРСР від 16 квітня 1991 року № 959-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 29. – Ст. 377.
4. Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України: Закон України від 21 січня 1994 року № 3857-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 18. – Ст. 101.
5. Про транзит вантажів: Закон України від 20 жовтня 1999 року № 1172-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 51. – Ст. 446.
6. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19 березня 1996 року № 93/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 19. – Ст. 80.
7. Про гуманітарну допомогу: Закон України від 22 жовтня 1999 року № 1192-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 51. – Ст. 451.
8. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 1 червня 2000 року № 1775-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 36. – Ст. 299.
9. Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей: Закон України від 21 вересня 1999 року № 1068-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 48. – Ст. 405.
10. Про виконання митних формальностей відповідно до заявленого митного режиму: Наказ Міністерства фінансів України від 31 травня 2012 № 657 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 80. – Ст. 3233.
11. Про встановлення граничних термінів прохідного митного транзиту товарів: Постанова Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2002 року № 1908 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 51. – Ст. 2322.
12. Про затвердження переліку товарів, ввезення яких на митну територію України та/або переміщення територією України прохідним та внутрішнім транзитом здійснюється за умови обов'язкового надання митним органам забезпечення сплати митних платежів: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 № 461 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 40. – Ст. 1554.
13. Про затвердження переліку товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2017 рік: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2016 № 1009 // Офіційний вісник України. – 2017. – № 3. – Ст. 75.
14. Питання пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними: Постанова Кабінету Міністрів України від

21 травня 2012 року № 451 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 40. – Ст. 1546.

15. Про затвердження Порядку виконання митних формальностей при здійсненні транзитних переміщень: наказ Міністерства фінансів України від 9 жовтня 2012 року № 1066 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 99. – Ст. 4027.

16. Про затвердження переліків товарів, на які встановлено обмеження щодо переміщення через митний кордон України: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 № 436 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 40. – Ст. 1531.

17. Про затвердження переліку товарів, які не можуть бути поміщені у митний режим відмови на користь держави: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 року № 427 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 40. – Ст. 1522.

18. Про затвердження Порядку подання та розгляду заяв, надання, зупинення дії, анулювання дозволів на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі та форми Заяви на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі: Наказ Міністерства фінансів України від 8 червня 2012 року № 692 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 54. – Ст. 2184.

19. Про переміщення готівки і банківських металів через митний кордон України: Постанова Правління Національного банку України від 27 травня 2008 року № 148 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 43. – Ст. 1430.

20. Про затвердження Порядку проведення державної експертизи культурних цінностей та розмірів плати за її проведення: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2003 року № 1343 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 35. – Ст. 1889.

21. Про порядок вивезення (пересилання) за межі митної території України громадянами дорогоцінних металів (за винятком банківських металів, пам'ятних та ювілейних монет України із дорогоцінних металів), дорогоцінного каміння та виробів із них, а також культурних цінностей з метою їх відчуження: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 № 448 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 40. – Ст. 1543.

22. Про затвердження переліку товарів вивезення (пересилання) яких громадянами за межі митної території України не допускається: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 травня 2012 року № 468 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 41. – Ст. 1579.

23. Про порядок ліцензування експорту товарів: Наказ Міністерства економіки України від 9 вересня 2009 року № 991 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 80. – Ст. 2724.

24. Про обсяги та порядок ввезення громадянами на митну територію України харчових продуктів для власного споживання: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 року № 434 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 40. – Стор. 1529.

25. Про затвердження Порядку вивезення за межі України державних нагород з дорогоцінних металів та/або дорогоцінного каміння: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 червня 2001 року № 677 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 26. – Ст. 1169.

Література

1. Гребельник О.П. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності: підруч. / О.П. Гребельник. – К.: Центр навч. літ-ри, 2005. – 696 с.
2. Коментар до Митного кодексу України / за ред. П.В. Пашка, М.М. Каленського. – К.: Юстініан, 2004. – 736.
3. Митне право України: навч. посіб. / за заг. ред. В.В. Ченцова та Д.В. Приймаченка. – Вид. 2. – К.: Істина, 2008. – 156 с.
4. Настюк В.Я. Митне право України: навчальний посібник / В.Я. Настюк, М.Г. Шульга // Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х.: НЮАУ ім. Я. Мудрого, 2005. – 114 с.
5. Плотніков О.В. Виокремлення спеціального міжнародно-правового режиму СОТ через практику системи з вирішення спорів СОТ / О.В. Плотніков // Митна справа. – 2012. – №43. – С. 77.
6. Романенко В.В. Класифікація нетарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі / В.В. Романенко // Митна справа. – 2012. – № 3. – С. 49.
7. Сандровский К.К. Таможенное право в Украине / К.К. Сандровский. – К., 2000. – 208 с.
8. Шишка Р.Б. Митне право України : навчальний посібник / Р.Б. Шишка, В.В. Сергієнко. – 3 вид., доп. й перероб. – Х.: Еспада, 2004. – 352 с.
9. Шульга М.Г. Митний режим транзиту / М.Г. Шульга. // Електронний ресурс. – Режим доступу: [http:// irbis-nbuv.gov.ua](http://irbis-nbuv.gov.ua).

РОЗДІЛ 4

ПОРЯДОК ЗДІЙСНЕННЯ МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ

4.1 Загальні положення митного оформлення

Митне оформлення – це виконання посадовими особами митних органів митних формальностей, необхідних для випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення.

У той же час митне оформлення можна розглядати як обов'язок осіб, що переміщують товари, пройти певну процедуру, як послідовні дії митних органів щодо легалізації переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон. Воно розглядається і як врегульована законом митна процедура.

Ускладнення процедури митного оформлення, збільшення кількості документів при проходженні товарів через митний кордон стає значним протекціоністським бар'єром. Так, за оцінками деяких експертів, під час митного оформлення товарів підприємства змушені подавати масу документів та довідок, лише 10% яких передбачено Митним кодексом України. Такий стан справ суперечить світовим тенденціям до скорочення кола питань, у вирішення яких втручаються державні органи.

Система митного контролю та митного оформлення є адміністративними заходами, які здійснює держава при регулюванні зовнішньоекономічної діяльності. Ці адміністративні інструменти входять до системи митного управління зовнішньоекономічними зв'язками.

Комплекс заходів системи митного оформлення можна класифікувати на три групи:

- 1) митне оформлення — це засвідчення відомостей, одержаних під час здійснення митного контролю товарів і транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України;
- 2) юридичне оформлення результатів митного контролю;
- 3) ведення статистичного обліку ввезення на митну територію України, вивезення за її межі і транзиту через її територію товарів і транспортних засобів.

В будь-якій країні дії митних органів в ту чи іншу сторону суттєво впливають на ситуацію на кордоні. Так, наслідком впровадження в Україні системи «зеленого коридору», тобто спрощеної процедури проходження митного контролю та митного оформлення стало зняття багатьох проблем у зоні митного контролю. І, навпаки, ускладнення системи використання податкових векселів при імпорті товарів в Україну вплинуло не тільки на збільшення кількості митних документів та збільшення терміну розмитнення вантажів, стільки на скорочення обсягів ввезення товарів.

Існує суттєва відмінність між здійсненням митного оформлення юридичних та фізичних осіб. Митне оформлення товарів або транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон фізичною особою може здійснюватись у будь-якому митному органі на всій митній території

України, тобто це, як правило, пункт пропуску фізичної особи через митний кордон. Якщо товар ввозиться фізичною особою у формі несупроводжуваного багажу, то митне оформлення здійснюється за місцем проживання або тимчасового перебування даної особи, у місці кінцевого призначення транспортного засобу, що здійснював перевезення, або за заявою громадянина – у пунктах пропуску через державний кордон України.

Митне оформлення товарів і транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон юридичною особою, здійснюється митним органом, у зоні діяльності якого розташована дана юридична особа. Тобто, якщо митне оформлення товарів і транспортних засобів у повному обсязі відповідно до їх митного режиму здійснюється не в місці перетинання митного кордону, митному органу у пункті пропуску на митному кордоні України подаються транспортні, комерційні та інші супровідні документи, що містять відомості, достатні для прийняття рішення про можливість пропуску товарів і транспортних засобів через митний кордон України.

Дана правова норма містить певні суперечності, які пояснюються тим, що юридична адреса і фактична адреса суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, як правило, не збігаються, тому що юридична адреса засвідчує місце реєстрації підприємства, а фактична — його розташування. Відповідно до норм, митне оформлення вантажів здійснюється різними митними органами. Тому необхідно чітко визначити місце митного оформлення для юридичних осіб. У випадках, визначених Державною митною службою України, митне оформлення в іншому митному органі може здійснюватись за письмовим погодженням між цим митним органом і митним органом, у зоні діяльності якого розташована зазначена юридична особа. Для отримання або відправлення вантажів за кордон суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності повинен пройти на митниці процедуру акредитації. З цією метою на митницю, що обслуговує район реєстрації підприємства, подаються такі документи: :

- облікова картка суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності;
- свідоцтво про державну реєстрацію;
- свідоцтво Державної служби статистики про надання підприємству статистичних кодів;
- статут підприємства та його нотаріально завірену копію;
- довідка обслуговуючого банку про відкриття рахунків;
- довідка про декларування валютних цінностей (форма №2), завірена печатками податкової інспекції та уповноваженого відділення Національного банку.

При розгляді питання митного оформлення слід звернути увагу на правила за якими здійснюється митне оформлення. Вони класифікуються наступним чином:

- 1) часові кордони митного оформлення;
- 2) місце провадження митного оформлення;

- 3) документи та відомості, необхідні для митного оформлення;
- 4) залучення до митного оформлення зацікавлених осіб;
- 5) черговість митного оформлення.

Перше правило про терміни початку та завершення митного оформлення.

Митне оформлення розпочинається з моменту подання митному органу декларантом або уповноваженою ним особою митної декларації або документа, який відповідно до законодавства її замінює, та документів, необхідних для митного оформлення, а в разі електронного декларування - з моменту отримання митним органом від декларанта або уповноваженої ним особи електронної митної декларації або електронного документа, який відповідно до законодавства замінює митну декларацію.

Друге правило про місце і час провадження митного оформлення.

Законодавче визначення місця митного оформлення та предметів, що переміщуються суб'єктами ЗЕД через митний кордон України, має важливе значення для регулювання діяльності таких суб'єктів та митних органів України;

Згідно із законодавством України митне оформлення товарів та інших предметів може здійснюватися: за місцем реєстрації суб'єкта ЗЕД, у митницях поза місцем державної реєстрації суб'єкта ЗЕД за умови погодження цього питання з відповідними митними органами, в окремих митних органах, визначених Державною митною службою України.

Ст.247- Митне оформлення здійснюється в місцях розташування відповідних підрозділів митних органів протягом робочого часу, встановленого для цих органів.

Відповідно до міжнародних договорів, укладених відповідно до закону, митне оформлення у пунктах пропуску через державний кордон України здійснюється цілодобово.

Митне оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення здійснюється в будь-якому митному органі з пред'явленням їх цьому органу, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

Митне оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через територію України в митному режимі транзиту, здійснюється митним органом, у зоні діяльності якого починається транзитне переміщення.

Місця митного оформлення товарів, що переміщуються трубопроводами та лініями електропередачі, визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

Місця здійснення митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами, визначаються відповідно до розділу XII цього Кодексу.

За письмовим зверненням декларанта або уповноваженої ним особи митні формальності можуть виконуватися митними органами поза місцем

розташування цих органів, а також поза робочим часом, установленим для них, на умовах, визначених цим Кодексом. Форма письмового звернення визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

За виконання митних формальностей митними органами поза місцем розташування митних органів або поза робочим часом, установленим для них, із заінтересованих осіб справляється плата у розмірах, установлених Кабінетом Міністрів України, та в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

У разі оголошення надзвичайного стану в окремих регіонах України можуть визначатися митні органи, в яких здійснюватиметься митне оформлення товарів.

За рішенням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, митне оформлення підакцизних товарів, природного газу, товарів, які відповідно до законодавства підлягають клеймуванню державним пробірним клеймом, а також лікарських засобів може здійснюватися у спеціально визначених для цього митних органах.

Третє правило про документи і відомості для митного оформлення.

Митне оформлення розпочинається з моменту подання митному органу декларантом або уповноваженою ним особою митної декларації або документа, який відповідно до законодавства її замінює, та документів, необхідних для митного оформлення, а в разі електронного декларування - з моменту отримання митним органом від декларанта або уповноваженої ним особи електронної митної декларації або електронного документа, який відповідно до законодавства замінює митну декларацію. Засвідчення митним органом прийняття товарів, транспортних засобів комерційного призначення та документів на них до митного оформлення здійснюється шляхом проставляння відбитків відповідних митних забезпечень (у тому числі за допомогою інформаційних технологій), інших відміток на митній декларації або документі, який відповідно до законодавства її замінює, а також на товаросупровідних та товарно-транспортних документах у разі їх подання на паперовому носії.

Документи, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України при здійсненні зовнішньоекономічних операцій, подаються митному органу українською мовою, офіційною мовою митних союзів, членом яких є Україна, або іншою іноземною мовою міжнародного спілкування. Митні органи вимагають переклад українською мовою документів, складених іншою мовою, ніж офіційна мова митних союзів, членом яких є Україна, або іншою іноземною мовою міжнародного спілкування, тільки у разі, якщо дані, які містяться в них, є необхідними для перевірки або підтвердження

відомостей, зазначених у митній декларації. У такому разі декларант забезпечує переклад зазначених документів за власний рахунок.

Статтею 335 Митного кодексу України передбачено перелік документів та відомостей, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення.

Четверте правило про залучення до митного оформлення зацікавлених осіб.

Декларанти або уповноважені ними особи можуть бути присутніми під час митного оформлення товарів, які пред'являються ними для такого оформлення. У разі застосування заходів, передбачених статтями 338 (огляду та переогляду товарів і транспортних засобів) і 339 (огляду та переогляду ручної поклажі, багажу) Митного Кодексу, а також на вимогу митного органу присутність декларантів або уповноважених ними осіб під час митного оформлення є обов'язковою.

П'яте правило про черговість митного оформлення.

Є ряд товарів та транспортних засобів, митне оформлення яких здійснюється в першочерговому порядку. Зокрема:

Стаття 250. Митне оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України у складі вантажів з допомогою: у разі переміщення через митний кордон України товарів, що переміщуються через митний кордон України у складі вантажів з допомогою (товари, у тому числі транспортні засоби, продукти харчування, медикаменти, одяг, ковдри, намети, збірні будинки, пристрої для очищення та збереження води, інші товари першої необхідності, що направляються як допомога потерпілим від катастрофи природного та/або техногенного походження; транспортні засоби, інструменти та устаткування, спеціально навчені тварини, продукти харчування, припаси, особисті речі та інші товари для осіб, які виконують завдання з ліквідації наслідків катастрофи, необхідні їм для роботи та проживання на території, яка зазнала впливу цієї катастрофи, протягом усього часу виконання зазначених завдань) їх митне оформлення здійснюється першочергово у спрощеному порядку.

Стаття 251. Порядок митного оформлення іноземних інвестицій: митне оформлення товарів, що ввозяться в Україну як внесок іноземного інвестора до статутного фонду підприємства з іноземними інвестиціями, здійснюється в першочерговому порядку.

4.2 Етапи митного оформлення

У різних країнах світу підхід до митного оформлення різний. Так, у РФ воно складається із п'яти етапів, в інших країнах із чотирьох.

В Україні згідно Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа, затв. Наказом Мінфіну від 30.05.2012 р. № 631, розробленого відповідно до ч.2 ст. 246 Митного кодексу України, *передбачено наступні етапи митного оформлення:*

- *подання митної декларації (МД)* (у разі подання МД на паперовому носії введення до автоматизованої системи митного оформлення-АСМО електронної копії митної декларації на паперовому носії-ЕК МД та електронної копії декларації митної вартості на паперовому носії-ЕК ДМВ здійснюється Декларантом за допомогою інформаційного терміналу. Під час виконання митних формальностей за ЕМД-електронна митна декларація Декларанту за допомогою АСМО надсилається інформація про: отримання митним органом ЕМД у складі електронного повідомлення, засвідченого ЕЦП Декларанта; результат проведення формато-логічного контролю правильності заповнення граф ЕМД; занесення ЕМД до ЄАІС митних органів України; реєстраційний номер, присвоєний ЕМД; прийняття ЕМД митним органом для оформлення; відмову в прийнятті ЕМД до оформлення; необхідність надання додаткових документів; необхідність пред'явлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення для митного огляду; відмову в митному оформленні товарів, задекларованих за ЕМД; завершення митного оформлення товарів за ЕМД. Оформлена ЕМД, за якою здійснено випуск товарів у заявленій митній режим, перетворюється на візуальну форму, придатну для сприйняття її змісту людиною, у форматі *.xps, засвідчується ЕЦП посадової особи митного органу, яка завершила митне оформлення, та направляється Декларанту. В інших випадках оформлена ЕМД засвідчується ЕЦП-електронним цифровим підписом посадової особи митного органу, яка завершила митне оформлення, та направляється Декларанту в іншому форматі, установленому відповідно до пункту 13 Положення про митні декларації, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 року № 450.)

- *реєстрація МД* (перевірка відповідності формату ЕК МД (ЕМД) та ЕК ДМВ (ЕДМВ) встановленим вимогам. Фіксування дати й часу подання МД для оформлення шляхом: присвоєння МД реєстраційного номера за допомогою АСМО та внесення його в установленому порядку до графі А МД на паперовому носії форм МД-2, МД-3, правого верхнього кута доповнень форми МД-6 та специфікацій форми МД-8, а також до розділу І Інформаційного аркуша; присвоєння ДМВ (у разі її подання) реєстраційного номера, що відповідає реєстраційному номеру МД; унесення поданих ЕК МД і ЕК ДМВ або ЕМД і ЕДМВ до бази даних митного органу. За допомогою АСМО в ЕК МД і ЕК ДМВ або ЕМД і ЕДМВ реєстраційний номер може додатково відображатися у вигляді штрих-коду; зазначення у графі А аркуша з позначенням "1/6" форми МД-2 МД, поданої на паперовому носії, дати й часу подання цієї МД та прізвища й особистого підпису посадової особи ПМО, яка її зареєструвала.)

- *перевірка МД* (перевірка наявності поданих разом з МД рахунка або іншого документа, який визначає вартість товару, та у випадках, встановлених Кодексом, ДМВ; перевірка за допомогою програмного забезпечення правильності заповнення МД відповідно до вимог, встановлених законодавством з питань державної митної справи; перевірка

відповідності відомостей, унесених до ЕК МД, відомостям, що внесені до МД, поданої на паперовому носії.)

- *прийняття МД для оформлення* (проставлення у МД згідно з порядком заповнення митних декларацій на бланку ЄАД відбитка штампа ПМК – «під митним контролем» у графі D/J кожного аркуша форми МД-2, в нижній частині додаткових аркушів форми МД-3, доповнень до форми МД-6 та специфікацій форми МД-8 (у разі подання МД на паперовому носії); проставлення відбитка штампа ПМК на рахунку або іншому документі, який визначає вартість товару (у разі подання його на паперовому носії); унесення номера штампа ПМК до ЕК МД (у разі подання МД на паперовому носії) або до ЕМД.)

- *відмова у прийнятті МД для оформлення* (митний орган відмовляє у прийнятті МД виключно з таких підстав:

МД не містить усіх відомостей або подана без рахунка або іншого документа, який визначає вартість товару та у випадках, встановлених Кодексом, ДМВ;

ЕМД не містить встановлених законодавством обов'язкових реквізитів;
МД подано з порушенням інших вимог, встановлених Кодексом.

У разі відмови у прийнятті МД посадовою особою митного органу оформлюється картка відмови.)

- *оформлення митної декларації* (при здійсненні митного оформлення МД виконуються такі митні формальності:

Перевірка дотримання строків подання МД (у випадках, визначених законодавством).

Перевірка наявності відміток про завершення переміщення товарів (у випадках, визначених законодавством з питань державної митної справи).

Контроль співставлення (автоматизоване порівняння) даних, які містяться в ЕК МД (ЕМД), та інших документів, поданих для митного оформлення.

Контроль із застосуванням системи управління ризиками, в тому числі оцінка ризику за МД шляхом аналізу ЕК МД та ЕК ДМВ (ЕМД та ЕДМВ) за допомогою АСАУР.

Перевірка правильності класифікації товарів.

Перевірка правильності визначення країни походження товарів.

Перевірка дотримання встановлених до задекларованих товарів заходів нетарифного регулювання (відсутність визначених законодавством заборон щодо переміщення або поміщення у відповідний митний режим задекларованих товарів; наявність відповідних документів, наявність в МД відомостей про відповідні документи або відомостей про відмітки у товаросупровідних документах).

Перевірка наявності задекларованих товарів у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності.

Перевірка правильності застосування пільг в оподаткуванні.

Перевірка правильності визначення митної вартості товарів.)

- *призупинення митного оформлення* (за наявності достатніх підстав уважати, що товари переміщуються через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності, митне оформлення цих товарів призупиняється у випадках і в порядку, визначених законодавством. Митне оформлення нехарчової продукції, що ввозиться на митну територію України для вільного обігу, за результатами документальної перевірки та/або вибіркового обстеження зразків продукції у разі виявлення обставин, визначених частиною першою статті 38 Закону України "Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції" Митний орган призупиняє митне оформлення продукції, пред'явленої для митного контролю та митного оформлення, у разі якщо за результатами документальної перевірки та/або вибіркового обстеження зразків продукції, проведених цим органом, виявлено: 1) що характеристики продукції дають підстави вважати, що ця продукція за умови її належного встановлення, технічного обслуговування та використання становить серйозний ризик суспільним інтересам; 2) відсутність: а) документації в паперовій або електронній формі, яка має супроводжувати продукцію при наданні її на ринку відповідно до встановлених вимог; б) маркування продукції Національним знаком відповідності, якщо його нанесення на продукцію передбачено технічним регламентом на відповідний вид продукції; 3) неналежне застосування Національного знаку відповідності. Рішення про призупинення митного оформлення продукції приймає керівник митного органу або його заступник, може бути призупинене у порядку, встановленому постановою Кабінету Міністрів України від 26 грудня 2011 року № 1403 «Про затвердження Порядку здійснення державного контролю нехарчової продукції»).

- *передавання митної декларації до спеціалізованого підрозділу* (у випадках, передбачених законодавством України з питань державної митної справи, у складних випадках виконання митних формальностей, а також на вимогу спеціалізованого підрозділу ПМО передає виконання окремої митної формальності за МД до спеціалізованого підрозділу. Результати виконання відповідної митної формальності вносяться у встановленому порядку до АСМО посадовою особою спеціалізованого підрозділу, яка виконувала цю митну формальність. У разі якщо результати виконання відповідної митної формальності є позитивними, тобто відомості, внесені до МД та ДМВ (ЕМД та ЕДМВ), Декларантом підтверджені (визнані) спеціалізованим підрозділом, після внесення посадовою особою спеціалізованого підрозділу відповідної відмітки до АСМО посадовою особою ПМО здійснюється виконання подальших митних формальностей за цією МД згідно з цим Порядком.)

- *проведення митного огляду* (митний огляд задекларованих товарів може здійснюватися посадовими особами митного органу у порядку, встановленому Міністерством фінансів України, під час виконання митних формальностей, визначених підпунктами 4.5.4 - 4.5.10 пункту 4.5 цього розділу, а також в інших випадках, встановлених відповідно до Кодексу та законів України. За результатами проведення митного огляду у випадках,

встановлених законодавством України з питань державної митної справи, складається Акт огляду установленої форми.)

- *завершення митних формальностей за митною декларацією.* Під час завершення митного оформлення посадовими особами ПМО виконуються такі митні формальності:

- перевірка відомостей про виконання митних формальностей, сформованих за результатами оцінки ризику за МД із застосуванням системи управління ризиками, в тому числі за допомогою АСАУР.

- перевірка правильності нарахування митних та інших платежів, правильності заповнення граф 47 та В МД, контроль і облік векселів.

- нарахування плати за виконання митних формальностей поза місцем розташування митного органу або поза робочим часом, установленим для них (у разі здійснення такого оформлення), доповнення записів у графах 47 та В МД, унесення відомостей до ЕК МД (ЕМД).

- заповнення графи С МД згідно з порядком заповнення митних декларацій на бланку ЄАД, унесення відомостей до ЕК МД (ЕМД).

- справляння митних та інших платежів за МД.

Завершення митного оформлення шляхом: проставлення у МД згідно з порядком заповнення митних декларацій на бланку ЄАД відбитка особистої номерної печатки посадової особи ПМО, яка завершила митне оформлення, у графі D/J кожного аркуша форми МД-2, в нижній частині додаткових аркушів форми МД-3, доповнень форми МД-6 та специфікацій форми МД-8 (у разі подання МД на паперовому носії); зазначення у графі D/J аркуша з позначенням "1/6" МД форми МД-2 часу завершення митного оформлення, прізвища й особистого підпису посадової особи ПМО, яка завершила митне оформлення (у разі подання МД на паперовому носії); внесення за допомогою АСМО до ЕК МД (ЕМД) відмітки про завершення митного оформлення та номера особистої номерної печатки посадової особи ПМО, яка завершила митне оформлення; приведення інших відомостей граф ЕК МД у відповідність із відомостями граф оформленої МД; передавання в установлений строк ЕК МД та ЕК ДМВ або ЕМД та ЕДМВ до ЄАІС митних органів України; вчинення у разі потреби відповідних записів та відміток на оригіналах документів, виданих відповідно до законодавства державними органами для здійснення митного оформлення товарів, зокрема згідно з пунктом 1.10 розділу I цього Порядку.

Розподіл аркушів МД та інших документів, що надавалися митному органу Декларантом на паперових носіях згідно з пунктами 2.1 та 2.2 розділу II цього Порядку для виконання митних формальностей, та видача Декларанту відповідних аркушів МД з позначенням "2/7" та "3/8", копії Акта огляду (у разі його складення) та інших документів (крім документів, що повинні зберігатися в митному органі) під його особистий підпис про отримання в розділі II Інформаційного аркуша.)

Стаття 255 МК врегулює питання завершення митного оформлення.

Митне оформлення завершується протягом чотирьох робочих годин з моменту пред'явлення митному органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що підлягають митному оформленню (якщо згідно з цим Кодексом товари, транспортні засоби комерційного призначення підлягають пред'явленню), подання митної декларації або документа, який відповідно до законодавства її замінює, та всіх необхідних документів і відомостей, передбачених статтями 257 і 335 Митного Кодексу.

Строк, зазначений у частині першій цієї статті, може бути перевищений на час виконання відповідних формальностей виключно у разі:

1) виконання митних формальностей поза місцем розташування митного органу відповідно до статті 247 Митного Кодексу;

2) підтвердженого письмово бажання декларанта або уповноваженої ним особи подати відповідно до цього Кодексу додаткові документи чи відомості про зовнішньоекономічну операцію або характеристики товару;

3) проведення досліджень (аналізу, експертизи) проб і зразків товарів, якщо товари не випускаються відповідно до частини двадцять першої статті 356 Митного Кодексу;

4) виявлення порушень митних правил, якщо товари не випускаються відповідно до частини п'ятої цієї статті;

5) зупинення митного оформлення відповідно до Закону України "Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції";

6) подання додаткових документів відповідно до частини третьої статті 53 цього Кодексу.

У разі якщо товар декларується з використанням попередньої або періодичної митних декларацій, митне оформлення за цими деклараціями завершується у строк, що не перевищує чотирьох робочих годин з моменту їх подання.

Митне оформлення вважається завершеним після виконання всіх митних формальностей, визначених цим Кодексом відповідно до заявленого митного режиму, що засвідчується митним органом шляхом проставлення відповідних митних забезпечень (у тому числі за допомогою інформаційних технологій), інших відміток на митній декларації або документі, який відповідно до законодавства її замінює, а також на товаросупровідних та товарно-транспортних документах у разі їх подання на паперовому носії.

При виявленні порушення митних правил митний орган здійснює випуск товарів до завершення розгляду справи про таке порушення за умови, що:

1) такі товари не підлягають конфіскації і не будуть потрібні надалі у процесі провадження у справі як докази;

2) декларант сплачує всі митні платежі або забезпечує їх сплату відповідно до розділу X Митного Кодексу.

У статті 256 Митного Кодексу передбачено випадок відмови у митному оформленні та обов'язки митного органу щодо роз'яснення вимог, виконання яких забезпечує можливість митного оформлення

Відмова у митному оформленні - це письмове вмотивоване рішення митного органу про неможливість здійснення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через невиконання декларантом або уповноваженою ним особою умов, визначених цим Кодексом.

У рішенні про відмову у митному оформленні повинні бути зазначені причини відмови та наведені вичерпні роз'яснення вимог, виконання яких забезпечує можливість митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення. Зазначене рішення повинно також містити інформацію про порядок його оскарження.

Рішення про відмову у митному оформленні приймається в межах строку, відведеного статтею 255 Митного Кодексу для завершення митного оформлення. Неприйняття такого рішення протягом зазначеного строку є бездіяльністю, яка може бути оскаржена в порядку, встановленому главою 4 Митного Кодексу.

4.3 Митне декларування товарів та порядок його здійснення

Однією з умов пропускання товарів і транспортних засобів через кордон є їхнє декларування. Під декларуванням розуміється повідомлення митному органу учасниками ЗЕД необхідних для митного оформлення і митного контролю відомостей про товар і транспортні засоби, які переміщуються через митний кордон, про їх митний режим тощо. Іншими словами, під декларуванням товарів необхідно розуміти встановлений чинним законодавством порядок переміщення через митний кордон вантажів під контролем митних органів.

У статті 4 Митного кодексу дається визначення *декларанта* як особи, яка самостійно здійснює декларування або від імені якої здійснюється декларування, та *декларації митної вартості* - це документ встановленої форми, що подається декларантом і містить відомості щодо митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України чи стосовно яких змінюється митний режим (ч.1 ст. 4 МК).

Декларантами мають право виступати:

1) при переміщенні товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України або при зміні митного режиму щодо товарів на підставі зовнішньоекономічного договору, укладеного резидентом, - резидент, яким або від імені якого укладено цей договір;

2) в інших випадках - особа, яка відповідно до законодавства України має право вчиняти щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення юридично значущі дії від свого імені.

Декларантами можуть бути тільки резиденти, крім випадків переміщення через митний кордон України:

1) громадянами - особистих речей, транспортних засобів особистого користування та інших товарів для особистих, сімейних чи інших потреб, не пов'язаних із здійсненням підприємницької діяльності;

2) особами, які мають пільги згідно із статтями 383-386, 388, 389, 391, 392 цього Кодексу, - товарів, у зв'язку із ввезенням яких на митну територію України та вивезенням їх за межі цієї території такі пільги надаються;

3) представництвами іноземних фірм - товарів, що не підлягають відчуженню та призначені для службового користування цих представництв при декларуванні у митні режими тимчасового ввезення, реекспорту, транзиту, а також імпорту щодо товарів, ввезених для власних потреб таких представництв;

4) іноземними перевізниками - товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються територією України прохідним транзитом;

5) інших випадків, коли відповідно до законодавства України нерезидент має право розпоряджатися товарами на митній території України.

Підприємства можуть бути декларантами, за умови перебування їх на обліку в митних органах України.

Громадяни можуть бути декларантами після досягнення ними 16-річного віку.

Декларант може здійснювати декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення самостійно або уповноважувати інших осіб на здійснення декларування від свого імені.

Декларування товарів, що належать громадянам, може здійснюватися цими громадянами або іншими громадянами, уповноваженими на це власниками зазначених товарів нотаріально посвідченими дорученнями.

Декларант виконує всі обов'язки і несе у повному обсязі відповідальність, передбачену Митним кодексом України, незалежно від того, чи є він власником товарів і транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, митним брокером чи іншою уповноваженою особою.

Декларант зобов'язаний:

1) здійснити декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до порядку, встановленого цим Кодексом;

2) на вимогу митного органу пред'явити товари, транспортні засоби комерційного призначення для митного контролю і митного оформлення;

3) надати митному органу передбачені законодавством документи і відомості, необхідні для виконання митних формальностей;

4) у випадках, визначених Кодексом та Податковим кодексом України, сплатити митні платежі або забезпечити їх сплату відповідно до розділу X цього Кодексу;

5) у випадках, визначених Кодексом та іншими законами України, сплатити інші платежі, контроль за справлянням яких покладено на митні органи.

Перед подачею митної декларації декларант має право з дозволу митного органу здійснювати фізичний огляд товарів з метою перевірки їх відповідності опису (відомостям), зазначеному у товаросупровідних документах, брати проби та зразки товарів.

У випадках та в порядку, визначених Кодексом, декларант має право вимагати від митного органу випуску товарів, за умови забезпечення сплати митних платежів відповідно до розділу X Кодексу.

У разі самостійного декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення декларантом передбачену цим Кодексом відповідальність за вчинення порушення митних правил у повному обсязі несе декларант.

Особа, уповноважена на декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення від імені декларанта, має такі самі обов'язки, права і несе таку саму відповідальність, що й декларант.

Декларування виконує декілька основних функцій. Одна з них - забезпечення митних органів необхідними відомостями про товари і транспортні засоби, інша - підтвердження декларантом правомірності вчинених дій щодо товарів і транспортних засобів, які підпадають під обраний режим. Третя функція - контрольна. На підставі декларування митні органи перевіряють відповідність заявлених у декларації відомостей про товари і транспортні засоби фактичним даним.

Декларування здійснюється шляхом заявлення за встановленою формою (письмовою, усною, шляхом вчинення дій) точних відомостей про товари, мету їх переміщення через митний кордон України, а також відомостей, необхідних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення. При застосуванні письмової форми декларування можуть використовуватися як електронні документи, так і документи на паперовому носії.

Електронне декларування здійснюється з використанням електронної митної декларації, засвідченої електронним цифровим підписом, та інших електронних документів або їх реквізитів у встановлених законом випадках.

Митна декларація та інші документи, подання яких митним органам передбачено Митним Кодексом, оформлені на паперовому носії та у вигляді електронних документів, мають однакову юридичну силу.

У митній службі України створюється акредитований центр сертифікації ключів, який безоплатно надає митним органам послуги у сфері електронного цифрового підпису.

Формат митних декларацій, що подаються як електронні документи, базується на міжнародних стандартах електронного обміну даними.

Умови та порядок декларування, перелік відомостей, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення, визначаються Митним Кодексом. Положення про митні декларації та форми цих декларацій затверджуються Кабінетом Міністрів України, а порядок заповнення таких декларацій та інших документів, що застосовуються під час митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, - центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

Перелік відомостей, що підлягають внесенню до митних декларацій, обмежується лише тими відомостями, які є необхідними для цілей

справляння митних платежів, формування митної статистики, а також для забезпечення додержання вимог Кодексу та інших законодавчих актів.

Митне оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення здійснюється митними органами на підставі митної декларації, до якої декларантом залежно від митних формальностей, установлених Кодексом для митних режимів, та заявленої мети переміщення вносяться такі відомості, у тому числі у вигляді кодів:

1) заявлений митний режим, тип декларації та відомості про особливості переміщення;

2) відомості про декларанта, уповноважену особу, яка склала декларацію, відправника, одержувача, перевізника товарів і сторони зовнішньоекономічного договору (контракту) або іншого документа, що використовується в міжнародній практиці замість договору (контракту), а в разі якщо зовнішньоекономічний договір (контракт) укладено на підставі посередницького договору, - також про іншу, крім сторони зовнішньоекономічного договору (контракту), сторону такого посередницького договору;

3) відомості про найменування країн відправлення та призначення;

4) відомості про транспортні засоби комерційного призначення, що використовуються для міжнародного перевезення товарів та/або їх перевезення митною територією України під митним контролем, та контейнери;

5) відомості про товари:

а) найменування;

б) звичайний торговельний опис, що дає змогу ідентифікувати та класифікувати товар;

в) торговельна марка та виробник товарів (за наявності у товаросупровідних та комерційних документах);

г) код товару згідно з УКТ ЗЕД;

г) найменування країни походження товарів (за наявності);

д) опис упаковки (кількість, вид);

е) кількість у кілограмах (вага бруто та вага нетто) та інших одиницях виміру;

є) фактурна вартість товарів;

ж) митна вартість товарів та метод її визначення;

з) відомості про уповноважені банки декларанта;

и) статистична вартість товарів;

б) відомості про нарахування митних та інших платежів, а також про застосування заходів гарантування їх сплати:

а) ставки митних платежів;

б) застосування пільг зі сплати митних платежів;

в) суми митних платежів;

г) офіційний курс валюти України до іноземної валюти, у якій складені рахунки, на день подання митної декларації;

г) спосіб і особливості нарахування та сплати митних платежів;

д) спосіб забезпечення сплати митних платежів (у разі застосування заходів гарантування їх сплати);

7) відомості про зовнішньоекономічний договір (контракт) або інший документ, що використовується в міжнародній практиці замість договору (контракту), та його основні умови;

8) відомості, що підтверджують дотримання встановлених законодавством заборон та обмежень щодо переміщення товарів через митний кордон України;

9) відомості про документи, що надаються для митного контролю разом з митною декларацією відповідно до статті 335 Митного Кодексу;

10) довідковий номер декларації (за бажанням декларанта).

Митним органам забороняється вимагати внесення до митної декларації інших відомостей, ніж зазначені у вищезазначеній статті.

Перелік товарів, що не підлягають обов'язковому письмовому декларуванню, встановлюється Кодексом та іншими законодавчими актами України. Декларування спричиняє певні правові наслідки. З моменту декларування виникають зобов'язання щодо сплати мита і податків. При виявленні недостовірного декларування декларація є доказом вчиненого правопорушення.

За загальним правилом відповідно до статті 262 МК місце декларування товарів визначається за місцем здійснення митного оформлення. Товари, що переміщуються через митний кордон України, декларуються митному органу, який здійснює митне оформлення цих товарів. Транспортні засоби, що використовуються для переміщення товарів, декларуються одночасно з цими товарами, крім випадків, передбачених частиною третьою цієї статті. Морські, річкові та повітряні судна декларуються митному органу в порту чи аеропорту прибуття на митну територію України або в порту чи аеропорту відправлення з митної території України. Порожні транспортні засоби і транспортні засоби, що перевозять пасажирів, декларуються в місці перетину митного кордону України.

При здійсненні декларування важливе значення надається термінам декларування, зокрема статтею 263 МК передбачено строки декларування і зазначено, що митна декларація подається митному органу, який здійснює митне оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, протягом 10 робочих днів з дати доставлення цих товарів, транспортних засобів до зазначеного органу. У разі відмови у прийнятті митної декларації або в митному оформленні товарів, у тому числі у зв'язку з прийняттям митним органом рішення про коригування митної вартості товарів нова митна декларація подається митному органу, який здійснює митне оформлення товарів, не пізніше 10 робочих днів з дати такої відмови, якщо товари протягом зазначеного часу не розміщено на складі тимчасового зберігання чи на складі митного органу. Товари, які протягом 30 днів з дня доставлення їх у митний орган призначення не поміщені у митний режим або

не розміщені на складі тимчасового зберігання чи складі митного органу, набувають статусу таких, що зберігаються на складі митного органу. Зазначені строки продовжуються митними органами на прохання декларанта:

1) у разі хвороби власника товарів, транспортних засобів комерційного призначення або уповноваженої ним особи, що настала після прибуття у місця, встановлені митними органами для здійснення митного контролю, що підтверджується документом, виданим медичним закладом;

2) коли процедура контролю, який здійснюється іншими державними органами під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, потребує додаткового часу, що підтверджується довідкою відповідного органу;

3) якщо виникли обставини та/або сталися події, що перешкоджають поданню митному органу митної декларації, зокрема:

а) стихійне лихо (пожежа, повінь тощо), введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях у зоні митного контролю, інші надзвичайні та невідворотні за даних умов події (обставини непереборної сили);

б) протиправні дії третіх осіб, спрямовані проти перевізника, транспортного засобу комерційного призначення чи товарів, що підлягають декларуванню;

в) неможливість подальшого руху транспортного засобу внаслідок зсуву, пошкодження або розпакування товару, що унеможлиблює пред'явлення митному органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення.

Залежно від характеру вказаних обставин і подій, документи, що підтверджують їх наявність і тривалість дії, видаються державними органами та іншими суб'єктами відповідно до їх компетенції.

Для продовження строків пред'явлення або декларування митному органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення власник або уповноважена ним особа звертається до митного органу з письмовою заявою, у тому числі в електронній формі. До заяви додаються відповідні документи, які підтверджують обставини та події, на котрі спираються.

Митний орган на підставі заяви та доданих до неї документів продовжує строк декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення на час, необхідний для усунення причин, що не дали змоги своєчасно задекларувати ці товари, транспортні засоби.

Декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення може здійснюватися до прибуття їх на митну територію України або до митного органу призначення згідно з порядком та умовами, визначеними статтею 259 Митного Кодексу (на підставі попередньої митної декларації).

Важливе значення має також процедура прийняття митної декларації (ст. 264 МК).

Митна декларація реєструється та приймається митним органом у порядку, що визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

Митна декларація та інші документи подаються митному органу в електронному вигляді з дотриманням вимог цього Кодексу або на паперових носіях. Митна декларація на паперовому носії супроводжується її електронною копією. Разом з митною декларацією митному органу подаються рахунок або інший документ, що визначає вартість товару, та, у випадках, встановлених цим Кодексом, - декларація митної вартості. Відомості про документи, визначені частиною третьою статті 335 Митного Кодексу, зазначаються декларантом або уповноваженою ним особою у встановленому порядку в митній декларації. На вимогу митного органу декларант або уповноважена ним особа зобов'язані надати митному органу оригінали таких документів або засвідчені в установленому порядку їх копії, якщо законодавством не передбачено подання оригіналів.

Дата та час подання митної декларації фіксується митним органом шляхом її реєстрації, у тому числі з використанням інформаційних технологій. Митний орган не має права відмовити в реєстрації митної декларації.

Митний орган зобов'язаний надати декларанту або уповноваженій ним особі можливість самостійного фіксування в електронній системі митного оформлення факту і часу подачі митному органу митної декларації або документа, який відповідно до законодавства її замінює, та документів, необхідних для митного оформлення, на паперовому носії, а в разі електронного декларування - можливість одержання від митного органу повідомлення про дату і час отримання цим органом електронної митної декларації або документа, який відповідно до законодавства її замінює. Ненадання митним органом такої можливості є бездіяльністю, яка може бути оскаржена відповідно до глави 4 Митного Кодексу.

З метою визначення правильності заповнення поданої митної декларації та відповідності доданих до неї документів установленим вимогам митний орган здійснює перевірку митної декларації.

Митна декларація приймається для митного оформлення, якщо вона подана за встановленою формою, підписана особою, яка її подала, і перевіркою цієї декларації встановлено, що вона містить всі необхідні відомості і до неї додано всі документи, визначені цим Кодексом. Факт прийняття митної декларації засвідчується посадовою особою митного органу, яка її прийняла, шляхом проставлення на ній відбитка відповідного митного забезпечення та інших відміток (номера декларації, дати та часу її прийняття тощо), у тому числі з використанням інформаційних технологій.

У випадках, коли з причин, визнаних митним органом обґрунтованими, окремі документи, визначені цим Кодексом, не можуть бути представлені разом з митною декларацією, дозволяється подання таких документів протягом часу, що визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

З моменту прийняття митним органом митної декларації вона є документом, що засвідчує факти, які мають юридичне значення, а декларант

або уповноважена ним особа несе відповідальність за подання недостовірних відомостей, наведених у цій декларації.

Митний орган не має права відмовити у прийнятті митної декларації, якщо виконано всі умови, встановлені Кодексом.

Відмова митного органу у прийнятті митної декларації повинна бути вмотивованою, а про причини відмови має бути письмово повідомлено декларанта.

Митний орган відмовляє у прийнятті митної декларації виключно з таких підстав:

1) митна декларація не містить усіх відомостей або подана без документів, передбачених статтею 335 МК;

2) електронна митна декларація не містить встановлених законодавством обов'язкових реквізитів;

3) митну декларацію подано з порушенням інших вимог, встановлених МК.

У разі відмови у прийнятті митної декларації посадовою особою митного органу заповнюється картка відмови у прийнятті митної декларації за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів. Один примірник зазначеної картки невідкладно вручається (надсилається) декларанту або уповноваженій ним особі. Інформація про відмову у прийнятті для оформлення електронної митної декларації надсилається декларанту електронним повідомленням, засвідченим електронним цифровим підписом посадової особи митного органу.

Документи, відомості про які зазначені в митній декларації, повинні зберігатися декларантом або уповноваженою ним особою протягом не менше ніж 1095 днів. Декларант та уповноважена ним особа несуть установлену цим Кодексом та іншими законами України відповідальність за подання недостовірних відомостей, внесених ними до митної декларації, за знищення або втрату документів, відомості про які зазначені в митній декларації, до закінчення строку зберігання, передбаченого цією частиною.

Стосовно вчинення помилки у митній декларації (ст. 268 МК), то законодавець говорить, що, допущення у митній декларації помилок, які не призвели до неправомірного звільнення від сплати митних платежів або зменшення їх розміру, до незабезпечення дотримання заходів тарифного та/або нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, не тягне за собою застосування санкцій, передбачених МК та іншими законодавчими актами України, крім випадків, передбачених частиною третьою цієї статті. У випадках, передбачених частиною першою цієї статті, посадові особи митних органів надають декларантам або уповноваженим ним особам можливість виправити помилки, допущені в митній декларації. Якщо особа систематично (більше двох разів протягом місяця) допускає у митній декларації помилки, зазначені в частині першій цієї статті (крім орфографічних помилок), митний

орган застосовує до такої особи санкції, передбачені МК та іншими законодавчими актами України.

Зміна, відкликання та визнання митної декларації недійсною здійснюється згідно вимог ст.269 МК. В ній зазначено, що відповідно до положень цієї статті за письмовим зверненням декларанта або уповноваженої ним особи та з дозволу митного органу відомості, зазначені в митній декларації, можуть бути змінені або митна декларація може бути відкликана. У разі відмови у наданні такого дозволу митний орган зобов'язаний невідкладно, письмово або в електронному вигляді, повідомити декларанта про причини і підстави такої відмови. Внесення змін до митної декларації, прийнятої митним органом, допускається до моменту завершення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму, а також протягом трьох років з дня завершення їх митного оформлення. Зміни повинні стосуватися лише товарів, транспортних засобів комерційного призначення, зазначених у митній декларації. Якщо після випуску у вільний обіг товарів, митний контроль яких здійснювався без проведення митного огляду, декларантом виявлені товари, переміщені через митний кордон України і не зазначені в митній декларації, за письмовим зверненням декларанта та з дозволу митного органу допускається внесення до митної декларації змін щодо збільшення кількості товарів, випущених у вільний обіг на митній території України, у зв'язку з виявленням незадекларованих товарів. Внесення до митної декларації змін, які впливають на застосування до товарів заходів тарифного та/або нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, здійснюється за умови дотримання таких заходів. Відкликання митної декларації допускається лише до моменту завершення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму. Якщо товари, транспортні засоби комерційного призначення, оформлені за декларацією для вивезення за межі митної території України, не перетнули державний кордон України протягом 180 днів, митний орган визнає цю митну декларацію недійсною. Зазначений строк може бути зменшений за письмовим зверненням декларанта або уповноваженої ним особи. Порядок внесення змін до митних декларацій, їх відкликання та визнання недійсними визначається Кабінетом Міністрів України. Після відкликання або визнання недійсною митної декларації товари, транспортні засоби комерційного призначення, що в ній задекларовані, повинні бути видані з-під митного контролю за заявою декларанта або уповноваженої ним особи, якщо до початку митного оформлення цих товарів, транспортних засобів комерційного призначення вони перебували у вільному обігу на митній території України, або задекларовані протягом 10 днів до обраного митного режиму. Посадові особи митних органів не мають права заповнювати митну декларацію, змінювати відомості, зазначені в митній декларації, крім внесення до неї відомостей, що належать до повноважень митних органів. У разі виявлення порушень

митних правил щодо задекларованих у митній декларації товарів, транспортних засобів комерційного призначення внесення змін, відкликання та визнання недійсною цієї декларації до закінчення провадження у відповідних справах забороняються. Не порушується провадження у справах про порушення митних правил у випадках, якщо декларант або уповноважена ним особа самостійно звернулася до митного органу з проханням про внесення змін до митної декларації відповідно до частин другої - четвертої цієї статті.

4.4 Форми та види митної декларації. Форми митного декларування

Використовуючи документи, які підтверджують вартість товару, його якісні та кількісні характеристики, а також товаросупровідні документи, заповнюється основний документ митного оформлення — митна декларація.

Митний Кодекс розрізняє такі види декларацій:

- митна декларація, заповнена у звичайному порядку
- попередня митна декларація
- тимчасова та періодична митні декларації
- додаткова декларація

Митна декларація, заповнена у звичайному порядку. Під митною декларацією, заповненою у звичайному порядку, розуміється митна декларація, що містить обсяг відомостей (даних), достатній для завершення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення у заявленій митний режим.

За рішенням митного органу митне оформлення та випуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до митного режиму експорту може здійснюватися без їх пред'явлення митному органу, якому подано митну декларацію, заповнену у звичайному порядку. Рішення про можливість випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення без їх пред'явлення митному органу або про необхідність такого пред'явлення приймається митним органом на основі результатів аналізу ризиків у строк не більше чотирьох робочих годин з моменту прийняття митної декларації, заповненої у звичайному порядку відповідно до митного режиму експорту.

Попередня митна декларація. Попередня митна декларація (інший документ, що може використовуватися замість митної декларації відповідно до статті 94 Митного Кодексу) подається до ввезення в Україну товарів, транспортних засобів комерційного призначення (у тому числі з метою транзиту) або після їх ввезення, якщо ці товари, транспортні засоби перебувають на території пункту пропуску через державний кордон України.

Попередня митна декларація подається декларантом або уповноваженою ним особою митному органу, в зоні діяльності якого товари, транспортні засоби комерційного призначення будуть пред'явлені для митного

оформлення, з метою проведення аналізу ризиків та прискорення виконання митних формальностей.

Попередня митна декларація повинна містити відомості, достатні для:

1) ввезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення на митну територію України та забезпечення доставки їх до митного органу призначення; або

2) випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму за попередньою митною декларацією, яка містить всю необхідну для цього інформацію, після пропуску цих товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України та без пред'явлення їх митному органу, яким оформлена така попередня митна декларація; або

3) випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму за попередньою митною декларацією, яка містить всю необхідну для цього інформацію, після пред'явлення їх митному органу, яким оформлена така попередня митна декларація.

За рішенням митного органу, яким оформлена попередня митна декларація, випуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму за попередньою митною декларацією, яка містить всю необхідну для цього інформацію, може бути здійснено після переміщення цих товарів, транспортних засобів через митний кордон України без пред'явлення їх цьому митному органу.

Рішення про випуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму без пред'явлення їх митному органу за попередньою митною декларацією, яка містить всю необхідну для цього інформацію, приймається митним органом, яким оформлена така попередня митна декларація, на основі результатів аналізу ризиків у строк не більше чотирьох робочих годин з моменту пропуску цих товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України.

При ввезенні на митну територію України підакцизних товарів подання попередньої митної декларації, доставка та пред'явлення цих товарів митному органу, яким оформлена така попередня митна декларація, є обов'язковими.

При поданні попередньої митної декларації відповідальність декларанта або уповноваженої ним особи за достовірність відомостей, наведених в цій декларації, настає з моменту:

1) випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму без пред'явлення їх митному органу, яким оформлена така попередня митна декларація; або

2) випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму після пред'явлення їх митному

органу, яким оформлена така попередня митна декларація, але без проведення митного огляду цим митним органом; або

3) надання декларанту або уповноваженій ним особі митним органом, яким оформлена така попередня митна декларація, інформації про проведення митного огляду пред'явлених товарів, транспортних засобів комерційного призначення.

Попередня митна декларація приймається митним органом, якщо її перевіркою встановлено, що вона містить необхідні відомості щодо товару і до неї додано необхідні документи або їх копії, у тому числі у вигляді електронного документа. У разі відсутності на момент подання попередньої митної декларації оригіналів документів дозволяється подання їх копій. Факт прийняття декларації засвідчується посадовою особою митного органу, яка її прийняла, шляхом проставлення на ній відбитка відповідного митного забезпечення та інших відміток (номера декларації, дати та часу її прийняття тощо), у тому числі з використанням інформаційних технологій.

Орган доходів та зборів не має права відмовити в прийнятті попередньої митної декларації, якщо виконано всі умови, встановлені цим Кодексом.

Відмова органу доходів та зборів в прийнятті попередньої митної декларації повинна бути вмотивованою, а про причини відмови має бути письмово повідомлено декларанта.

Ввезення товару на територію України за попередньою митною декларацією дозволяється протягом 30 днів з дати її оформлення митним органом.

Для випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму за попередньою митною декларацією, яка містить всю необхідну для цього інформацію, застосовуються курси валют та заходи тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, чинні на дату прийняття митним органом такої попередньої митної декларації для оформлення, а заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності - чинні на дату такого випуску.

Якщо попередня митна декларація містить лише відомості, достатні для ввезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення на митну територію України та забезпечення їх доставки до митного органу призначення, або після оформлення попередньої митної декларації змінюються заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, для випуску товарів декларантом або уповноваженою ним особою подається додаткова декларація.

Попередня митна декларація, за якою органом доходів та зборів здійснено випуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму без пред'явлення їх цьому органу доходів та зборів відповідно до частини п'ятої цієї статті, або попередня митна декларація разом з додатковою декларацією, поданою відповідно до

частини тринадцятої цієї статті, становлять митну декларацію, заповнену в звичайному порядку.

Тимчасова та періодична митні декларації. Якщо декларант або уповноважена ним особа не володіє точними відомостями про характеристики товарів, необхідні для заповнення митної декларації у звичайному порядку, вона може подати митному органу тимчасову митну декларацію на такі товари за умови, що вона містить дані, достатні для поміщення їх у заявлений митний режим, та під зобов'язання про подання додаткової декларації у строк не більше 45 днів з дати оформлення тимчасової митної декларації.

Якщо під час митного оформлення товарів за тимчасовою митною декларацією митним органом бралися проби (зразки) цих товарів для проведення їх дослідження (аналізу, експертизи) і рішення митного органу за результатами такого дослідження (аналізу, експертизи) не може бути прийнято у 30-денний строк з дня оформлення тимчасової митної декларації, цей строк продовжується митним органом, але не більше ніж на 15 днів.

Для випуску товарів відповідно до заявленого митного режиму за тимчасовою митною декларацією застосовуються курси валют, заходи тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, чинні на дату прийняття митним органом тимчасової митної декларації для оформлення. Якщо декларант не володіє точними відомостями, необхідними для визначення ставок митних платежів, для нарахування сум митних платежів за тимчасовою митною декларацією застосовується найбільша ставка митних платежів з тих, під яку може підпадати товар.

Періодична митна декларація може подаватися на регулярне переміщення через митний кордон України товарів однією і тією ж особою на одних і тих же умовах та підставах протягом не більше 180 днів та під зобов'язання про подання додаткової декларації на товари, переміщені за періодичною митною декларацією протягом попереднього календарного місяця, у порядку та на умовах, встановлених Кабінетом Міністрів України.

При ввезенні товарів, транспортних засобів комерційного призначення в Україну, у тому числі з метою транзиту, періодична митна декларація використовується замість попередньої митної декларації.

Для випуску товарів відповідно до заявленого митного режиму, що ввозяться на митну територію України за періодичною митною декларацією, застосовуються курси валют, заходи тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, чинні на день прийняття органом доходів та зборів додаткової декларації на товари, переміщені за періодичною митною декларацією протягом попереднього календарного місяця.

Для пропуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму, що вивозяться за межі митної території України за періодичною митною декларацією, застосовуються заходи тарифного й нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, чинні на день пропуску цих товарів через митний кордон України.

Орган доходів та зборів не має права відмовити в прийнятті тимчасової або періодичної митної декларації, якщо виконано всі умови, встановлені цим Кодексом.

Відмова органу доходів та зборів в прийнятті тимчасової або періодичної митної декларації повинна бути вмотивованою, а про причини відмови має бути письмово повідомлено декларанта.

Оформлення органом доходів та зборів тимчасової або періодичної митної декларації передбачає необхідність виконання вимог цього Кодексу, передбачених для поміщення товарів в обраний митний режим та сплати митних платежів або забезпечення їх сплати відповідно до положень МК.

Додаткова декларація. У разі подання відповідно до статей 259 і 260 МК попередньої, тимчасової або періодичної митної декларації декларант або уповноважена ним особа повинні протягом строків, визначених відповідно до МК, подати митному органу додаткову декларацію, яка містить точні відомості про товари, задекларовані за попередньою, тимчасовою або періодичною митною декларацією, що подавалися б у разі декларування цих товарів за митною декларацією, заповненою у звичайному порядку.

У разі відсутності інформації, необхідної для визначення числових значень складових митної вартості товарів, яка стане відомою після випуску товарів у вільний обіг та сплати роялті, ліцензійних платежів, інших складових вартості, які визначаються залежно від обсягів продажу або прибутку від продажу, декларант або уповноважена ним особа має право подати додаткову декларацію протягом 180 днів з дати випуску товарів.

У разі якщо значення ціни товару в зовнішньоекономічному договорі визначається за формулою і на дату декларування невідоме, декларант або уповноважена ним особа має право подати додаткову декларацію протягом 90 днів з дати випуску товарів.

Додаткова декларація подається до відповідного митного органу, яким була оформлена відповідна попередня, тимчасова або періодична митна декларація.

Дозволяється подання однієї додаткової декларації до кількох попередніх, тимчасових або періодичних митних декларацій, що були оформлені одним митним органом в межах одного зовнішньоекономічного договору та одного митного режиму, за умови дотримання строків подання додаткової декларації, визначених відповідно до цього Кодексу.

На сьогодні використовуються наступні види декларування: -усне; -електронне; -письмове. Електронні форми документів(МД) відповідають формам митних декларацій на паперовому носії.

При письмовому декларуванні товари декларуються шляхом подання митному органу (формами письмового декларування є):

*митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа;
або митної декларації М-16 (в міжнародних експрес-відправленнях);
або письмової заяви за затвердженою формою;*

або митної декларації для письмового декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних з провадженням підприємницької діяльності;

або іншого документа, що відповідно декларації CN 23 і CN 22 до законодавства може використовуватись замість митної декларації (в міжнародних поштових відправленнях – уніфіковані міжнародні документи, форми яких встановлені актами Всесвітнього поштового союзу, а саме митні.

Стосовно форми митної декларації, то сьогодні застосовуються такі форми митних декларацій:

1) МД-2 - митна декларація на бланку єдиного адміністративного документа, використовується під час декларування транспортних засобів і товарів, що переміщуються через митний кордон України юридичними або фізичними особами у встановлених випадках;

2) МД-3 - додаткові аркуші до митної декларації;

3) МД-6 – доповнення до митної декларації;

4) МД-8 — формуляр-специфікація до вантажної митної декларації, використовується як додатковий аркуш, у випадках декларування вантажів гуманітарної допомоги; припасів, консолідованого вантажу вільної митної зони.

Для того, щоб зрозуміти роль та місце кожного з документів який надається при проходженні процедури митного оформлення розглянемо всю сукупність документів, які необхідні для проведення зовнішньоторговельної операції. До зовнішньоторговельних документів відносяться документи, які на різних етапах реалізації зовнішньоторговельної угоди виконують певні специфічні функції.

Усю сукупність зовнішньоторговельних документів можна систематизувати на:

оперативно-зовнішньоторговельні,
комерційні,
розрахункові,
транспортні,
страхові та митні документи.

До оперативно-зовнішньоторговельних документів належать:

зовнішньоекономічний контракт,

документи із забезпечення виробництва експортних товарів та документи з підготовки товару до відвантаження.

Зовнішньоекономічний контракт — це матеріально оформлена угода двох або більше суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та їх іноземних контрагентів та спрямована на встановлення, зміну або припинення їх взаємних прав та обов'язків у зовнішньоекономічній діяльності.

Документи із забезпечення виробництва експортних товарів видаються на підприємстві для купівлі виробів чи матеріалів, необхідних для виробництва

чи виготовлення товарів, які замовлені покупцем чи будуть запропоновані для продажу. Основними серед них є: доручення на покупку товару, інструкція з виготовлення, наряд на вивіз товару зі складу, таблиця фактурування, інструкція упаковки, наряд на внутрішнє транспортування, внутрішні адміністративні документи.

Основними функціональними завданнями документів з підготовки товару до відвантаження є підтвердження резервування місця для відправки товару бажаним транспортним засобом, готовність партії товару до відвантаження, вид упаковки та інше. В документацію з підготовки товару до відвантаження входять: заявка на фрахтування, інструкція з відправки, доручення на відвантаження, ордер на перевезення, ордер на відправку, повідомлення про розподіл документів, дозвіл на поставку.

Комерційні, інколи їх називають товаросупровідні документи, мають містити вартісну, якісну та кількісну характеристику товару.

До них відносяться:

рахунок-фактура,
рахунок-специфікація,
проформа-рахунок.

Як правило, рахунки виписуються в тій валюті, в якій встановлено ціну в контракті.

До розрахункових, а в окремих класифікаціях вони мають назву документів з платіжних банківських операцій належать:

інструкція з банківського переказу,
заявка на банківську витрату,
повідомлення про інкасовий платіж,
повідомлення до оплати товару за товарним акредитивом,
заявка на банківську гарантію, банківська гарантія,
гарантійний лист за товарним акредитивом, інкасове доручення,
заявка на товарний акредитив, товарний акредитив,
повідомлення про відкриття товарного акредитиву,
перевідний вексель,
простий вексель,
боргове зобов'язання.

Для розмитнення вантажу з експортно-імпортних операцій обов'язково необхідно пред'явити документи, що підтверджують проведення платежів за отриманий або відправлений вантаж. *Це фінансові та банківські документи при здійсненні експортно-імпортних операцій.*

В окремих випадках, при виникненні диспропорцій в торгівлі з окремими країнами держава може запроваджувати додаткові обов'язкові банківські документи.

Транспортні документи виписуються вантажоперевізником для підтвердження того, що товар прийнято для перевезення. Тобто транспортним документом є документ, який свідчить про завантаження вантажу на транспортний засіб, відправлення або прийняття його під відповідальність.

Такі документи призначені для надання посвідчень про укладання контракту перевезення, про прийняття товарів (перевізником) і, у деяких випадках, для посвідчення права власності, тобто права власника цих документів на володіння відповідними товарами.

До транспортних документів насамперед належать: товарно-транспортні накладні; коносамент, морська накладна, штурманська розписка, вантажний маніфест, фрахтовий маніфест, контейнерний маніфест, підтвердження про фрахтування тоннажу, фрахтовий рахунок, заявка-вимога про відправку, якщо вантаж доставляється морем; гарантійний лист; залізнична накладна; дорожня відомість; дорожні листи; міжнародна транспортна накладна; поштова квитанція — у разі доставки товару поштою.

Страхові документи свідчать про взаємовідносини між страховиком та застрахованим. Вони засвідчують, що товар застраховано від визначених ризиків і що у разі виникнення цих ризиків ціну товару буде відшкодовано власникові або одержувачеві товару. Збитки, понесені від незазначених ризиків, не підлягають відшкодуванню з боку страхових компаній. При цьому, в багатьох країнах існує перелік типових ризиків (всі ризики або визначені ризики), від яких обов'язково страхується вантаж.

До них належать: страховий поліс, страховий сертифікат, страховий лист.

Страховий поліс містить докладні відомості про перелік ризиків, які покриваються, і є посвідченням укладення договору про страхування.

В страховому сертифікаті, який підписується експортером та страховою компанією, вказується вартість товару, і наводяться докладні відомості про відвантаження, а також про ризики, які покриваються.

Основним документом серед *митних документів*, на базі якого здійснюється декларування вантажів, є митна декларація, оформлення якої є обов'язковою умовою допуску вантажів до процесу розмитнення (розглянуто вище).

Контрольні питання

1. Які види декларацій розрізняє Митний кодекс?
2. Які Ви знаєте види декларування?
3. Перелічіть форми письмового декларування.
4. Які документи надаються при проходженні процедури митного оформлення (окрім декларації)?
5. Коли розпочинається митне оформлення?
6. Чи може бути присутній декларант або уповноважена ним особа під час митного оформлення?
7. Де може бути здійснено митне оформлення?
8. Визначте момент завершення митного оформлення.
9. Що має вищу юридичну силу митна декларація та документи, оформлені на паперовому носії чи митна декларація та документи у вигляді електронних документів?
10. Чи допускається вчинення помилок у митній декларації?

**Рекомендовані нормативно-правові акти та література для
підготовки до семінарського заняття, написання рефератів
Нормативно-правові акти**

1. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991 року № 959-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 29. – Ст. 377.

2. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19 березня 1996 року № 93/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 19. – Ст. 80.

3. Про гуманітарну допомогу: Закон України від 22 жовтня 1999 року № 1192-ХІV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 51. – Ст. 451.

4. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України від 23 грудня 1997 року № 771/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 19. – Ст. 98.

5. Про електронний цифровий підпис: Закон України від 22 травня 2003 року № 852-ІV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 36. – Ст. 276.

6. Питання, пов'язані із застосуванням митних декларацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 року № 450 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 40. – Ст. 1545.

7. Про затвердження форми митної декларації для письмового декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних з провадженням підприємницької діяльності: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 року № 431 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 40. – Ст. 1526.

8. Про затвердження зразка свідоцтва на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей з території України: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 червня 2000 року № 984 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 25. – Ст. 1052.

9. Про затвердження технічного опису та зразка бланка паспорта громадянина України для виїзду за кордон та внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 червня 2007 року № 858 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 48. – Ст. 1963.

10. Про затвердження Положення про посвідчення особи без громадянства для виїзду за кордон: Постанова Кабінету Міністрів України від 7 серпня 1995 № 610 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/610-95-п>.

11. Про затвердження Правил оформлення і видачі паспортів громадянина України для виїзду за кордон і проїзних документів дитини, їх тимчасового затримання та вилучення: Постанова Кабінету Міністрів України від 31 березня 1995 № 231 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/231-95-п>.

12. Питання, пов'язані із застосуванням митних декларацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 року № 450 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 40. – Ст. 1545.

13. Про затвердження Положення про надання дозволів на ввезення з-за кордону в Україну радіоелектронних засобів та випромінювальних пристроїв: Рішення Національної комісії з питань регулювання зв'язку України від 5 лютого 2009 року № 1338 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 22. – Ст. 707.

14. Про затвердження Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа: Наказ Міністерства фінансів України від 30 травня 2012 року № 631 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 63. – Ст. 2627.

15. Про затвердження Порядку заповнення митної декларації для письмового декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних з провадженням підприємницької діяльності: Наказ Міністерства фінансів України від 28 травня 2012 року № 614 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 52. – Ст. 2106.

16. Про затвердження Порядку заповнення митних декларацій на бланку єдиного адміністративного документа: Наказ Мінфіну від 30 травня 2012 року № 651 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 64. – Ст. 2629.

17. Про затвердження Переліку відомчих класифікаторів інформації з питань державної митної справи, які використовуються у процесі оформлення митних декларацій, і Порядку їх ведення: Наказ Мінфіну від 29 травня 2012 року № 623 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 60. – Ст. 2457.

18. Про затвердження Порядку митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України з використанням книжок (карнетів) А.Т.А.: Наказ Міністерства фінансів України від 31 травня 2012 № 657 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 80. – Ст. 3233.

19. Про затвердження Інструкції з організації митного контролю та митного оформлення міжнародних експрес-відправлень, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України: Наказ Державної митної служби України від 3 вересня 2007 року № 728 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 72. – Ст. 2713.

20. Про затвердження Правил митного контролю та митного оформлення транспортних засобів, що переміщуються громадянами через митний кордон України: Наказ Державної митної служби України від 17 листопада 2005 року № 1118 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 48. – Ст. 3028.

21. Про затвердження Порядку застосування уніфікованої митної квитанції МД-1: Наказ Державної митної служби України від 4 січня 2005 року № 1 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 4. – Ст. 239.

22. Про затвердження Положення про митний контроль та митне оформлення міжнародних поштових відправлень: Наказ Державної митної служби України та Державного комітету зв'язку та інформатизації України від 27 жовтня 1999 року № 680/108 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 46. – Стор. 153.

Література

1. Бахрах Д.Н., Кивалов С.В. Таможенное право как институт административного права / Д.Н. Бахрах, С.В. Кивалов // Митна справа. – 2012. – № 5. – С.24.

2. Бойко В.М. Митне право України. Т.1 : навч. посіб. / В.М. Бойко. – К.: Алерта, 2015. – 528 с.

3. Гіжевський В.К. Митне право України : навчальний посібник / В.К. Гіжевський, І.І. Світлак, І.В. Скірський. – К.: Атіка, 2009. – 204 с.

4. Дубініна А.А. Митна справа : підручник / А.А. Дубініна. – К., 2010. – 320 с.

5. Качан В.В. Особливості митних формальностей в режимі прикордонної торгівлі / В.В. Качан // Митна справа. – 2012. – № 3. – С. 56.

6. Митне право України : навч. посібник для вищої школи / ред. О.Х. Юлдашев. – К., 2009. – 232 с.

7. Прокопенко В.В. Административные услуги, оказываемые государственной таможенной службой Украины (в контексте Таможенного кодекса Украины 2012 года) / В.В. Прокопенко // Митна справа. – 2012. – № 3. – С. 30.

8. Федотова І.О. Актуальні аспекти правового забезпечення обліку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в митних органах України / І.О. Федотова // Митна справа – 2012. – № 1. – С. 49.

РОЗДІЛ 5

МИТНИЙ КОНТРОЛЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ЗДІЙСНЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

5.1 Поняття та організація митного контролю

Митний контроль – сукупність заходів, що здійснюються митними органами в межах своїх повноважень з метою забезпечення додержання норм Митного Кодексу, законів та інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи, міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку (п. 24 ст. 4 МК).

Митний контроль являє собою сукупність заходів, що здійснюються, як правило, посадовими особами митних органів у встановленому законодавством порядку при переміщенні предметів, товарів і транспортних засобів через митний кордон з дотриманням заходів тарифного і нетарифного регулювання, під визначеним митним режимом, з метою забезпечення додержання норм чинного законодавства з питань митної справи.

Основна мета митного контролю — перевірка та виявлення за допомогою різних форм контролю відповідності проведених митних операцій та дій митному законодавству; дотримання фізичними та юридичними особами, які беруть участь у митній діяльності, встановлених митних правил і процедур, тобто порядку переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів.

Митний контроль є різновидом державного контролю, отже, він має здійснюватися на *принципах*: законності, системності, систематичності, дієвості, гласності.

Водночас митному контролю властиві й *специфічні принципи*, що відрізняють його від деяких інших видів державної контрольної діяльності:

1) митному контролю підлягають *усі товари*, транспортні засоби комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України.

2) митний контроль здійснюється *виключно митними органами* відповідно до цього Кодексу та інших законів України.

3) митний контроль передбачає виконання митними органами *мінімуму митних формальностей*, необхідних для забезпечення додержання законодавства України з питань державної митної справи.

4) *вибірковості* (форми та обсяг контролю, достатнього для забезпечення митного законодавства, обираються *на підставі результатів системи управління ризиками*. Митні органи застосовують систему управління ризиками для визначення товарів, транспортних засобів, документів і осіб, а також обсягу митного контролю, з метою виключення ймовірності недотримання митного законодавства.

На вимогу власника товарів, щодо яких визначено форму та обсяг митного контролю, або уповноваженої ним особи *митні органи зобов'язані*

письмово повідомити про це протягом години, якщо інший строк повідомлення не визначено Митним Кодексом.

Якщо за результатами застосування системи управління ризиками *не визначено необхідності проведення митного огляду товарів*, транспортних засобів комерційного призначення, митне оформлення та випуск цих товарів, транспортних засобів за рішенням митного органу *можуть бути здійснені без пред'явлення зазначених товарів*, транспортних засобів митному органу або з пред'явленням, але без проведення їх митного огляду.

5) безперервності (митний контроль у пунктах пропуску через митний кордон України здійснюється *цілодобово*)

Митний контроль товарів, транспортних засобів у пунктах пропуску через державний кордон України здійснюється відповідно до *типових технологічних схем митного контролю*, що затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Розклад руху транспортних засобів, що здійснюють регулярні міжнародні рейси, затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту державного кордону.

З метою підвищення ефективності митного контролю *митні органи взаємодіють з учасниками ЗЕД*, уповноваженими економічними операторами, іншими особами, діяльність яких пов'язана із здійсненням зовнішньої торгівлі, та з їх професійними об'єднаннями (асоціаціями).

Основні функції митного контролю можна звести до таких:

- а) забезпечення дотримання митного законодавства;
- б) захист економічних інтересів держави на внутрішньому та на зовнішньому ринках;
- в) реалізація заходів щодо захисту прав, законних інтересів громадян, суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;
- г) стягнення мита, податків та інших митних платежів;
- д) запровадження ефективного механізму здійснення внутрішньо- та зовнішньоекономічної політики;
- е) сприяння прискоренню товарообігу через митний кордон держави шляхом встановлення спрощених процедур;
- є) виявлення, припинення та запобігання порушенням митних правил.

Однією із найголовніших функцій митного контролю є забезпечення захисту навколишнього середовища. Адже наслідки недостатньої уваги до проблеми можуть бути катастрофічними. Мова йде не тільки про благополуччя людства, а й про його виживання. Особливо тривожно те, що деградація природного середовища може виявитися незворотною.

Для різного технологічного та іншого устаткування встановлюються нормативи **граничних обсягів** забруднюючих речовин, які викидаються в

атмосферне повітря. Для кожного типу транспортних засобів, які експлуатуються на території України або ввозяться на її територію, установлюються нормативи змісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах, а також шкідливих фізичних впливів.

Екологічні нормативи розробляються та вводяться в дію Міністерством охорони навколишнього природного середовища України, Міністерством охорони здоров'я України та іншими уповноваженими державними органами.

Ці вимоги обов'язково враховуються митними органами при здійсненні митного контролю та наданні дозволу на в'їзд в Україну транспортних засобів, імпорт відповідних товарів.

Товари, що переміщуються через митний кордон України, крім митного контролю, можуть підлягати:

- державному санітарно-епідеміологічному;
- ветеринарно-санітарному;
- фітосанітарному;
- екологічному;
- радіологічному контролю.

У пунктах пропуску через державний кордон України зазначені види державного контролю (крім радіологічного) здійснюються митними органами у формі попереднього документального контролю на підставі інформації, отриманої від державних органів, уповноважених на здійснення цих видів контролю, з використанням засобів інформаційних технологій.

В окремих випадках митні органи можуть прийняти рішення про припинення попереднього документального контролю та залучення посадових осіб відповідних державних органів для проведення зазначених видів контролю у повному обсязі у пункті пропуску через державний кордон України. Зокрема у разі:

- виявлення пошкодження упаковки
- явних ознак псування товарів
- закінчення строку придатності товарів
- відсутності хоча б одного документа чи відомостей, необхідних для здійснення попереднього документального контролю,
- невідповідності умов переміщення встановленим законодавством вимогам,
- наявності інформації державного органу про заборону переміщення цих товарів через державний кордон України

Контроль за переміщенням через митний кордон України окремих видів товарів, що проводиться іншими державними органами, здійснюється *за принципом "єдиного вікна"* відповідно до міжнародної практики та рекомендацій міжнародних організацій із застосуванням єдиної з митними органами інформаційно-телекомунікаційної системи.

Зазначені види контролю, здійснюються з використанням засобів інформаційних технологій, у тому числі електронної бази даних щодо товарів, переміщення яких контролюється іншими державними органами в

частині дотримання заборон щодо переміщення цих товарів через митний кордон України. Державні органи, що здійснюють зазначені види контролю, зобов'язані надавати митним органам для здійснення такого контролю необхідну інформацію в електронному вигляді.

Вичерпні *переліки товарів* (з описом та кодом згідно з УКТ ЗЕД), що підлягають державному контролю (у тому числі в формі попереднього документального контролю) у разі переміщення через митний кордон України, а також *порядок здійснення* попереднього документального контролю затверджує Кабінет Міністрів України. Пропозиції щодо внесення змін до зазначених переліків подаються Кабінету Міністрів України державними органами, уповноваженими здійснювати відповідний контроль. Цей перелік визначає товари, щодо яких діє заборона на пропуск через кордон без дозволу, і товари, щодо яких діють обмеження при розміщенні в митний режим.

Митний контроль та митне оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України, *завершуються тільки після проведення встановлених законами України для кожного товару видів контролю*, При вивезенні товарів за межі митної території України *радіологічний контроль* може здійснюватися в митних органах відправлення при завершенні митного оформлення або у пунктах пропуску через державний кордон України при завершенні митного контролю товарів.

Тривалість. Товари, транспортні засоби комерційного призначення перебувають під митним контролем *з моменту його початку і до закінчення* згідно із заявленим митним режимом:

- у разі *ввезення* на митну територію України товарів, транспортних засобів комерційного призначення митний контроль розпочинається *з моменту перетинання ними митного кордону України*.

- у разі *вивезення* товарів, транспортних засобів комерційного призначення за межі митної території України митний контроль розпочинається *з моменту пред'явлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення для митного оформлення та їх декларування*.

Граничний строк перебування товарів, транспортних засобів комерційного призначення під митним контролем *не може перевищувати 180 календарних днів*, крім митних режимів, які передбачають перебування під митним контролем протягом усього часу дії митного режиму.

Товари, транспортні засоби комерційного призначення, які перебувають під митним контролем і за якими *власник або уповноважена ним особа не звернулися до закінчення граничного строку*, встановленого цією статтею, *набувають статусу таких, що зберігаються на складі митного органу*.

Митний контроль закінчується:

1) *у разі ввезення* на митну територію України - *після закінчення митного оформлення* товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, за винятком

митних режимів, які передбачають перебування під митним контролем протягом усього часу дії митного режиму;

2) у разі вивезення за межі митної території України - після здійснення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення та перетинання ними митного кордону України, за винятком митних режимів, які передбачають перебування під митним контролем протягом усього часу дії митного режиму.

Строки.

Товари, що переміщуються через митний кордон України, разом з їх упаковкою та маркуванням, транспортні засоби комерційного призначення, якими вони переміщуються через митний кордон України, *пред'являються у незмінному стані для митного контролю, а документи на ці товари, транспортні засоби подаються митним органам не пізніше ніж через 3 години* після прибуття зазначених товарів у пункт пропуску через державний кордон України або інше визначене митними органами місце.

Особа, яка доставила товари, транспортні засоби комерційного призначення у місце, визначене митними органами, зобов'язана повідомити про це відповідний митний орган у мінімально можливий строк, а в разі прибуття поза робочим часом, встановленим для митного органу, - у мінімально можливий строк після початку роботи цього органу.

Порожні транспортні засоби і транспортні засоби, в яких перевозяться пасажирів, у разі в'їзду на митну територію України декларуються митному органу не пізніше ніж через три години з моменту прибуття у пункт пропуску через державний кордон України, а в разі виїзду за межі митної території - не пізніше ніж за три години до перетинання митного кордону України.

Посадові особи.

Посадові особи митних органів з метою здійснення митного контролю *мають право безперешкодного доступу на територію чи в приміщення будь-якого підприємства незалежно від форми власності та сфери управління, де знаходяться або можуть знаходитися товари, що підлягають митному контролю.*

У разі потреби для участі у здійсненні митного контролю можуть залучатися *спеціалісти та експерти*. Залучення спеціалістів та експертів здійснюється *керівником митного органу або його заступником за погодженням з керівником підприємства, установи, організації, де працює спеціаліст чи експерт.*

Спеціалісти та експерти, які залучаються до участі у здійсненні митного контролю, *мають право на відшкодування витрат, пов'язаних з їхньою участю у здійсненні митного контролю, за ними зберігається середня заробітна плата за місцем роботи на час такої участі.*

Виплати, пов'язані із залученням митним органом спеціалістів та експертів, включаючи витрати на проїзд, добові за час перебування у відрядженні для участі у здійсненні митного контролю та винагороду за

виконану спеціалістами та експертами роботу, здійснюються за рахунок коштів державного бюджету.

У разі необхідності за власним бажанням залучення спеціалістів та експертів може здійснювати декларант (власник товару та/або транспортного засобу). У такому разі відшкодування витрат здійснюється декларантом (власником товару та/або транспортного засобу) на підставі укладеної угоди.

З метою скорочення часу проведення митного контролю та підвищення його ефективності митні органи можуть використовувати *технічні та спеціальні засоби, а також службових собак*, але їх застосування повинно бути безпечним для життя і здоров'я людини, тваринного та рослинного світу і не завдавати шкоди товарам, транспортним засобам.

На підставі міжнародних договорів України, укладених відповідно до закону, у пунктах пропуску через державний кордон України може здійснюватися спільний митний контроль з митними органами суміжних держав.

За загальним правилом користування та розпорядження товарами, транспортними засобами комерційного призначення, які перебувають під митним контролем, забороняються, крім випадків, передбачених цим Кодексом та іншими законами України.

За письмовою заявою власника товарів або уповноваженої ним особи (за його ж рахунок) та з дозволу митного органу можуть здійснюватися:

- навантаження, вивантаження, перевантаження,
- усунення пошкоджень упаковки,
- розпакування, упакування, перепакування,
- зважування та визначення інших істотних характеристик товарів,
- взяття проб та зразків таких товарів,
- зміна ідентифікаційних знаків чи маркування на цих товарах або їх упаковці, транспортних засобах комерційного призначення,
- заміна транспортного засобу комерційного призначення.

У разі відмови у наданні дозволу на здійснення зазначених операцій митний орган зобов'язаний невідкладно *письмово повідомити особу*, яка звернулася із заявою про надання такого дозволу, про *причини і підстави відмови*.

Якщо митні органи з власної ініціативи або з ініціативи правоохоронних органів у письмовій формі вимагають від осіб, які переміщують товари, транспортні засоби комерційного призначення через митний кордон України, проведення зазначених операцій- *витрати на проведення зазначених операцій відшкодовуються органом, з ініціативи якого вони проводилися*. Якщо в результаті проведення таких операцій виявлено порушення законодавства України - *витрати на проведення зазначених операцій відшкодовуються власником товарів, транспортних засобів комерційного призначення або уповноваженими ними особами*.

Ідентифікація. Митними органами можуть застосовуватись засоби забезпечення ідентифікації, зокрема до:

- товарів,
- транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають під митним контролем,
- приміщень, де знаходяться товари, що підлягають митному контролю, або провадиться діяльність, контроль за якою покладено на митні органи,
- приладів обліку енергоносіїв, електричної, теплової та інших видів енергії митними органами.

Забезпечення ідентифікації здійснюється шляхом накладення митних забезпечень: одноразових номерних запірно-пломбових пристроїв, печаток, голографічних міток, нанесення цифрового, літерного чи іншого маркування, ідентифікаційних знаків, проставляння штампів, взяття проб і зразків, складання опису товарів, транспортних засобів комерційного призначення, креслень, масштабних зображень, виготовлення фотографій, ілюстрацій, використання товаросупровідної документації тощо.

При цьому накладення одноразових номерних запірно-пломбових пристроїв, печаток на транспортні засоби комерційного призначення може здійснюватися *без проведення митного огляду товарів*, що переміщуються зазначеними транспортними засобами через митний кордон України, про що робиться відповідна відмітка в товаросупровідних документах.

Крім того, можуть використовуватись *маркування, у тому числі у вигляді мікро- або інших електронних пристроїв, або серійні номери*, проставлені на товарах або їх частинах виробником, інші комерційні способи ідентифікації; експортні (імпортні) сертифікати; копії документів, на підставі яких митним органом було здійснено випуск товарів у попередній митний режим і які дають можливість однозначно ідентифікувати товари; інші подібні документи.

Засоби забезпечення ідентифікації *можуть змінюватися чи знищуватися тільки митними органами або з їх дозволу іншими органами*, крім випадків, коли існує *реальна загроза знищення, безповоротної втрати чи істотного псування товарів, транспортних засобів комерційного призначення*. У такому разі митний орган терміново сповіщається про зміну, вилучення чи знищення засобів забезпечення ідентифікації з наданням документальних доказів існування зазначеної загрози.

5.2 Види митного контролю

Залежно від предмета прийнято розрізняти *загальний і спеціальні* види митного контролю. *Загальний митний контроль* залежно від конкретного предмета можна поділити на митний контроль *товарів і митний контроль транспортних засобів*.

Залежно від напрямку переміщення товарів прийнято розрізняти митний контроль *імпортних, експортних і транзитних* товарів.

Залежно від характеристик товарів, які зумовлюють особливості митного контролю, виділяють підвиди митного контролю товарів: митний контроль ручної поклажі та контроль багажу як такого, що супроводжується, так і такого, що не супроводжується.

Митний контроль транспортних засобів визначається їх видом. Відповідно розрізняють:

- митний контроль автотранспортних засобів;
- митний контроль повітряних суден;
- митний контроль залізничних засобів;
- митний контроль річкових суден;
- митний контроль морських суден;
- митний контроль трубопровідного транспорту і електромереж.

Залежно від виду й характеру співробітництва митних органів країн-сусідів виділяють такі різновиди митного контролю:

- *односторонній митний контроль.* Такий контроль проводиться тільки однією стороною, як правило, до перетинання митного кордону. Митні органи однієї сторони довіряють іншій стороні і повторного митного контролю не проводять. Така система контролю ще називається *спрощеною*;

- *двосторонній митний контроль*, який відповідно самостійно проводиться митницями двох країн;

- *спільний митний контроль*, який проводиться одночасно митними органами двох країн.

Залежно від організації контролю за місцем його проведення прийнято розрізняти:

- *контроль*, який здійснюється по прибуттю товарів і транспортних засобів в митний орган;

- *суцільний митний контроль* із застосуванням всіх його форм, що передбачаються митним законодавством, за винятком випадків звільнення від митного контролю;

вибірковий митний контроль, який полягає у застосуванні вибіркового методу перевірки. Перевіряється не весь товар, а лише його зразки.

За характеристиками товарів, що впливають на здійснення митного контролю: ручної поклажі; супроводжуваного багажу; несупроводжуваного багажу; валюти та валютних цінностей; енергоресурсів; культурних та історичних цінностей; лікарських засобів.

За ступенем доступу до об'єкта контролю:

- *фактичний* (метою його є запобігання несанкціонованому доступу до вимірювальних приладів, облік кількості та контроль якості енергоносіїв);

- *документальний* (контроль документів, оформлених для митних цілей).

Ті чи інші види митного контролю можуть об'єднуватися, перетинатися, доповнюватися, але в повному обсязі вони не замінюють один одного. Так, під час перевезення підакцизних товарів при зміні виду транспортного засобу поєднуються митний контроль автомобільного та

залізничного транспорту. Але вони не можуть бути спрощені за рахунок одне одного.

Окрім цього розрізняють *однократний* митний контроль і *повторний* митний контроль. Такий контроль здійснюється, як правило, щодо транспортних засобів або товарів, коли у митних органів є достатньо для цього підстав. *Однократний* митний контроль проводиться в тому разі, коли митний кордон перетинається в одному напрямку, а *повторний* у тому разі, коли протягом короткого періоду транспортні засоби перетинають митний кордон двічі.

5.3 Зони митного контролю

Зона митного контролю – місце, визначене митними органами в пунктах пропуску через митний кордон України, або в інших місцях митної території України, в межах якого митні органи здійснюють митні формальності.

Зони митного контролю створюються з метою:

- 1) забезпечення здійснення митними органами митного контролю товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України;
- 2) проведення заходів, пов'язаних з виявленням, попередженням та припиненням контрабанди і порушень митних правил.

Місцями створення зон митного контролю є:

- пункти пропуску через державний кордон України,
- території морських і річкових портів, аеропортів,
- залізничні станції
- території підприємств, вільних митних зон, митних складів, складів тимчасового зберігання,
- інші місця, визначені відповідно до Митного Кодексу.

Порядок створення зони митного контролю визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів. Про затвердження порядку створення зони митного контролю: Наказ Міністерства фінансів України від 22 травня 2012 року № 583.

Межі зон митного контролю у пунктах пропуску через державний кордон України визначаються митними органами за погодженням з відповідними органами охорони державного кордону та адміністраціями морських (річкових) портів, аеропортів, залізничних станцій. В інших місцях на митній території України митні органи у зонах своєї діяльності самостійно визначають межі зон митного контролю.

Зони митного контролю можуть бути:

- постійними, у разі регулярного розміщення на їх території товарів, що підлягають митному контролю,
- тимчасовими, які утворюються на час здійснення митного контролю (на повітряних суднах, стоянках повітряних тр. зас., у вагонах пасажирських поїздів закордонного сполучення, на територіях і в приміщеннях митниць).

Режим зони митного контролю - це встановлені законодавством України з питань державної митної справи *приписи, заборони та/або обмеження щодо перебування в зоні митного контролю товарів, транспортних засобів комерційного призначення та громадян, розташування в ній споруд та об'єктів, а також проведення у цій зоні господарських робіт.*

Проведення господарських робіт у зоні митного контролю, переміщення через межі зони митного контролю і в межах цієї зони товарів, транспортних засобів, громадян, які не перетинають митний кордон України, а також посадових осіб державних органів, які не здійснюють інші види державного контролю відбуваються з дотриманням режиму зони митного контролю і допускаються тільки з письмового дозволу керівника відповідного митного органу або особи, яка виконує його обов'язки, а в зонах митного контролю, розташованих у пунктах пропуску через державний кордон України, - крім того, за погодженням з начальником відповідного органу охорони державного кордону.

Митні органи у зонах митного контролю мають право:

- застосовувати *примусові заходи* до порушників режиму зони митного контролю.

- у примусовому порядку *зупиняти і повертати* в зони митного контролю транспортні засоби та громадян, які без дозволу митних органів увійшли із зони митного контролю на митну територію України, а також морські та річкові судна, які без дозволу митних органів вийшли із зони митного контролю за межі митної території України і не перебувають у територіальних водах інших держав.

Перелік примусових заходів, а також порядок їх застосування встановлюються цим Кодексом та іншими законами України.

5.4 Здійснення митного контролю

Особи, які переміщують товари, транспортні засоби комерційного призначення через митний кордон України чи провадять діяльність, яку контролюють митні органи, зобов'язані надавати митним органам тільки ті документи та відомості, які необхідні для здійснення митного контролю в усній, письмовій та/або електронній формі.

Документи та відомості, у тому числі в електронній формі, що надавалися митним органам декларантами або уповноваженими ними особами для здійснення митного контролю, зберігаються митними органами не менш як протягом 1095 днів з дня завершення митних процедур.

Під час переміщення декларант, уповноважена ним особа або перевізник залежно від виду транспорту, яким здійснюється перевезення товарів, надають митному органу в паперовій або електронній формі такі документи та відомості:

1) при перевезенні автомобільним транспортом:

а) документи на транспортний засіб, зокрема ті, що містять відомості про його державну реєстрацію (національну належність);

б) транспортні (перевізні) документи (міжнародні товаротransпортні накладні);

в) визначений актами Всесвітнього поштового союзу документ, що супроводжує міжнародні поштові відправлення (за їх наявності);

г) комерційні документи (за наявності) на товари, що перевозяться, які містять відомості, зокрема, про найменування та адресу перевізника, найменування країни відправлення та країни призначення товарів, найменування та адреси відправника (або продавця) та отримувача товарів;

г) відомості про кількість вантажних місць та вид упаковки;

д) найменування товарів;

е) вага бруто товарів (у кілограмах) або об'єм товарів (у метрах кубічних), крім великогабаритних вантажів;

2) *при перевезенні водним транспортом:*

а) генеральна декларація, що містить, зокрема, найменування та опис судна, відомості про його реєстрацію та національну належність, прізвище капітана, прізвище та адресу суднового агента;

б) декларація про вантаж, яка містить, зокрема, відомості про найменування портів відправки, портів заходу судна, завантаження та вивантаження товарів, першого порту відправки товарів, порту вивантаження товарів, що залишаються на борту, перелік коносаментів або інших документів, що підтверджують наявність та зміст договору морського (річкового) перевезення, кількість вантажних місць товару, опис та вид упаковки товарів, які підлягають вивантаженню у даному порту;

в) декларація про припаси (суднові припаси), яка містить, зокрема, відомості про найменування суднових припасів, що є в наявності на судні, та їх кількість;

г) декларація про особисті речі екіпажу судна;

г) суднова роль, що містить відомості про кількість і склад членів екіпажу під час прибуття і відправлення судна, зокрема, прізвища, імена, громадянство, звання або посаду, дату і місце народження, вид і номер документа, що посвідчує особу;

д) список пасажирів, що містить відомості про пасажирів під час прибуття і відправлення судна, зокрема, кількість пасажирів на судні, прізвища, імена, громадянство, дату і місце народження, порти посадки і висадки;

е) визначений актами Всесвітнього поштового союзу документ, що супроводжує міжнародні поштові відправлення (за їх наявності);

е) транспортні (перевізні) документи на товари (за наявності), які містять, зокрема, відомості про загальну кількість товарів, кількість вантажних місць, найменування товарів, вид упаковки;

ж) комерційні документи (за наявності) на товари та відомості про розміщення товарів на борту судна;

з) відомості про наявність (відсутність) на борту судна товарів, ввезення яких на митну територію України заборонено або обмежено, включаючи

валютні цінності, наявні у членів екіпажу, лікарські засоби, до складу яких входять наркотичні, сильнодіючі засоби, психотропні та отруйні речовини;

и) відомості про наявність (відсутність) на борту судна небезпечних товарів, зброї, боєприпасів;

3) при перевезенні повітряним транспортом:

а) стандартний документ перевізника, передбачений укладеними відповідно до закону міжнародними договорами в галузі цивільної авіації (генеральна декларація);

б) документи, що містять відомості про товари, які перевозяться на борту (вантажні відомості, авіаційні вантажні накладні);

в) документ, що містить відомості про припаси (бортові припаси) та про кількість припасів (бортових припасів), завантажених на борт судна та вивантажених з нього;

г) транспортні (перевізні) документи;

г) комерційні документи (за наявності їх у перевізника) на товари, що перевозяться;

д) визначений актами Всесвітнього поштового союзу документ, що супроводжує міжнародні поштові відправлення (за їх наявності);

е) відомості про знаки національної належності та реєстраційні знаки судна, номер рейсу, маршрут польоту, пункт вильоту та пункт прибуття судна;

є) відомості про найменування підприємства (організації, установи), що експлуатує судно, та кількість членів екіпажу;

ж) список пасажирів із зазначенням їх кількості на судні, прізвищ та ініціалів, пунктів посадки та висадки; відомості щодо багажу пасажирів (пасажирська відомість);

з) найменування товарів, номери вантажних накладних, кількість місць за кожною накладною, пунктів завантаження та пунктів вивантаження товарів;

и) відомості про наявність (відсутність) на борту судна товарів, ввезення яких на митну територію України заборонено або обмежено, включаючи валютні цінності, наявні у членів екіпажу, лікарські засоби, до складу яких входять наркотичні, сильнодіючі засоби, психотропні та отруйні речовини;

і) відомості про наявність (відсутність) на борту судна небезпечних товарів, зброї, боєприпасів;

4) при перевезенні залізничним транспортом:

а) транспортні (перевізні) документи;

б) передатну відомість на залізничний рухомий склад;

в) документ, що засвідчує наявність припасів (за наявності припасів);

г) визначений актами Всесвітнього поштового союзу документ, що супроводжує міжнародні поштові відправлення (за їх наявності);

г) комерційні документи (за наявності їх у перевізника) на товари, що перевозяться;

5) *при переміщенні трубопровідним транспортом та лініями електропередачі:*

а) зовнішньоекономічний договір (контракт) або інші документи, що підтверджують право володіння, користування та/або розпорядження товарами;

б) акт прийому-передачі товарів або довідка, що підтверджує кількість товарів;

в) комерційні та супровідні документи (за наявності їх у власника трубопровідного транспорту, лінії електропередачі) на товари, що переміщуються через митний кордон України, а на момент митного оформлення - рахунок-фактуру;

г) найменування та адреса відправника товарів;

г) найменування та адреса отримувача товарів;

д) документи (дозволи, сертифікати), що підтверджують показники товару.

Незалежно від виду транспорту, яким здійснюється переміщення товарів, під час прибуття товарів у пункт пропуску через державний кордон України надаються документи (відомості) або їх реквізити, у тому числі засобами інформаційних технологій (або у вигляді електронного документа), які підтверджують дотримання заборон та/або обмежень згідно із законами України щодо пропуску товарів через митний кордон України, крім тих, що необхідні виключно для поміщення товарів у митний режим.

Разом з митною декларацією митному органу подаються рахунок або інший документ, який визначає вартість товару, та декларація митної вартості.

5.5 Форми митного контролю

Митний контроль здійснюється безпосередньо посадовими особами митних органів шляхом:

1) *перевірки документів та відомостей*, які надаються митним органам під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України;

2) *митного огляду* (огляду та переогляду товарів, транспортних засобів комерційного призначення, огляду та переогляду ручної поклажі та багажу, особистого огляду громадян);

3) *обліку товарів*, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України;

4) *усного опитування громадян та посадових осіб підприємств*;

5) *огляду територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, вільних митних зон, магазинів безмитної торгівлі та інших місць, де знаходяться товари, транспортні засоби комерційного призначення, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою відповідно до цього Кодексу та інших законів України покладено на митні органи*;

б) *перевірки обліку товарів*, що переміщуються через митний кордон України та/або перебувають під митним контролем;

7) *проведення документальних перевірок* дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів;

8) *направлення запитів до інших державних органів*, установ та організацій, уповноважених органів іноземних держав для встановлення автентичності документів, поданих митному органу.

1. Перевірка документів та відомостей, які подаються митним органам під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, *здійснюється візуально, із застосуванням інформаційних технологій (шляхом проведення форматологічного контролю, контролю співставлення, контролю із застосуванням системи управління ризиками) та в інші способи*, передбачені Митним Кодексом.

Формато-логічний контроль - це автоматизована *перевірка правильності заповнення даних митних декларацій* та повернення результатів перевірки; перевірка митних декларацій та інших документів на достовірність та законність; здійснення статистичного, валютного контролю, контролю нарахованих митних платежів, контролю правильності застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Контроль співставлення - це автоматизоване порівняння даних, які містяться в митних деклараціях або інших документах, поданих для митного контролю або митного оформлення, з даними, які містяться в електронних копіях митних декларацій та інших документах, що надходять з митних та правоохоронних органів суміжних держав; в уніфікованих електронних дозвільних документах, що надходять з інших державних органів, інших електронних документах, пов'язаних з перевіркою достовірності даних, що перевіряються.

Контроль із застосуванням системи управління ризиками - це оцінка ризику шляхом аналізу (у тому числі з використанням інформаційних технологій) поданих документів у конкретному випадку переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України з метою обрання форм та обсягу митного контролю, достатніх для забезпечення додержання вимог законодавства України з питань державної митної справи.

2. Огляд товарів, транспортних засобів комерційного призначення, пред'явлених митному органу (у тому числі для перерахунку та зважування), *проводиться в можливо короткий строк після прийняття рішення про його проведення*.

За результатами застосування системи управління ризиками огляд товарів, транспортних засобів комерційного призначення може бути:

- *ідентифікаційним* - без розкриття пакувальних місць і без обстеження транспортного засобу,

- *частковим* - з розкриттям до 20 відсотків пакувальних місць і вибіркоvim обстеженням транспортного засобу,

- *повним* - з розкриттям до 100 відсотків пакувальних місць та поглибленим обстеженням транспортного засобу.

За письмовим рішенням керівника митного органу або особи, яка виконує його обов'язки, огляд товарів, транспортних засобів комерційного призначення може також проводитися, якщо:

1) *митна декларація не подана декларантом протягом строку, встановленого ст. 263 МК (10 днів), за наявності достатніх підстав вважати, що ці товари переміщуються через митний кордон України з порушенням норм законів з питань державної митної справи;*

2) *товари виявлено (знайдено) під час здійснення митного контролю в зонах митного контролю та/або транспортних засобах, що перетинають митний кордон України, і їх власник невідомий;*

3) *декларантом не виконуються обов'язки, встановлені ст. 266 МК (обов'язки декларанта).*

Переогляд товарів, транспортних засобів комерційного призначення проводиться у разі:

- виявлення пошкодження або втрати митного забезпечення, накладеного на зазначені товари, транспортні засоби,

- за наявності інших видимих ознак можливого *несанкціонованого доступу* до товарів, що перебувають під митним контролем;

- за наявності достатніх підстав вважати, що переміщення цих товарів, транспортних засобів через митний кордон України здійснюється поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, у тому числі в разі отримання відповідної офіційної інформації від правоохоронних органів

Вичерпний перелік відповідних підстав визначається Кабінетом Міністрів України у Постанові КМУ *Про затвердження вичерпного переліку підстав, за наявності яких може проводитись огляд (переогляд) товарів, транспортних засобів комерційного призначення митними органами України* від 23 травня 2012 року № 467:

- переміщення товарів поза часом роботи митних органів;

- поза місцем розташування митних органів;

- переміщення товарів нетиповим маршрутом;

- наявність ознак сховищ або тайників;

- надання одним товарам вигляду інших;

- припущення, що дані товари заборонені до ввезення;

- невідповідність даних у документах наявним товарам;

- подання підроблених документів і інше.

Витрати, пов'язані з проведенням такого переогляду, несе власник зазначених товарів, транспортних засобів або уповноважена ним особа.

Митний огляд (переогляд) проводиться за рахунок органу, з ініціативи або на підставі інформації якого прийнято рішення про його проведення. Якщо в результаті проведення огляду (переогляду) виявлено факт незаконного переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, витрати, пов'язані з проведенням огляду (переогляду), відшкодовуються власником зазначених товарів, транспортних засобів або уповноваженою ним особою.

Огляд (переогляд) товарів, транспортних засобів комерційного призначення здійснюється у присутності особи, яка переміщує ці товари, транспортні засоби через митний кордон України чи зберігає товари під митним контролем, а у разі її відсутності - за умови залучення не менше ніж двох понять. Як поняті запрошуються особи, не заінтересовані у результатах огляду (переогляду). Працівники митних органів не можуть бути понятими.

Порядок проведення огляду та переогляду товарів визначається у Порядку огляду та переогляду товарів, транспортних засобів комерційного призначення затвердженому наказом Міністерства фінансів України 12 грудня 2012 року № 318/22850

За результатами митного огляду (переогляду) складається акт огляду (переогляду) у двох примірниках, в якому зазначаються відомості про:

- 1) посадових осіб митного органу, які здійснювали огляд (переогляд), та осіб, які були присутні під час його проведення;
- 2) підстави проведення огляду (переогляду) за відсутності особи, яка переміщує товари, транспортні засоби комерційного призначення через митний кордон України чи зберігає товари під митним контролем;
- 3) обсяг здійснення огляду (переогляду) та результати його проведення;
- 4) інші відомості, що стосуються товарів, транспортних засобів комерційного призначення, огляд (переогляд) яких проводився.

Акт огляду (переогляду) засвідчується відбитком особистої номерної печатки посадової особи митного органу, яка проводила огляд (переогляд). Один примірник акта передається (надсилається) особі, яка переміщує товари через митний кордон України чи зберігає товари під митним контролем. Форма акта огляду (переогляду) товарів, транспортних засобів, ручної поклажі та багажу затверджується Міністерством фінансів.

Огляд та переогляд ручної поклажі, багажу.

Огляд та переогляд ручної поклажі, багажу здійснюються:

- 1) якщо є підстави вважати, що в ручній поклажі чи багажі є товари, які підлягають обліку і відповідним видам контролю, зазначеним у частині першій статті 319 цього Кодексу
- 2) чи товари, при митному оформленні яких справляються митні платежі,
- 3) товари, переміщення яких через митний кордон України заборонено або обмежено,

Огляд та переогляд ручної поклажі, багажу громадянина здійснюються *в присутності цього громадянина чи уповноваженої ним особи.*

Огляд та переогляд ручної поклажі, багажу за відсутності громадянина чи уповноваженої ним особи здійснюються:

1) якщо є підстави вважати, що в ручній поклажі чи багажі є товари, які підлягають обліку і відповідним видам контролю, зазначеним у частині першій статті 319 цього Кодексу

2) чи товари, при митному оформленні яких справляються митні платежі,

3) товари, переміщення яких через митний кордон України заборонено або обмежено,

якщо є підстави вважати, що несупроводжуваний багаж містить товари, які становлять небезпеку для життя і здоров'я людей, тварин та рослин, а також довкілля;

2) якщо громадянин або уповноважена ним особа не з'явилися протягом одного місяця з дня надходження до митниці призначення несупроводжуваного багажу;

3) у разі залишення на території України ручної поклажі, багажу з порушенням зобов'язання про їх транзит через територію України.

4. Огляд та переогляд ручної поклажі, багажу за відсутності громадянина чи його уповноваженого представника здійснюються в присутності представників підприємства, що здійснює перевезення, пересилання ручної поклажі та багажу чи їх зберігання.

5. Про здійснення огляду та переогляду складається акт, форму якого встановлює центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

6. Один примірник акта огляду (переогляду) передається громадянину або уповноваженій ним особі або представнику підприємства, що здійснює перевезення, пересилання ручної поклажі та багажу чи їх зберігання.

Особистий огляд як виняткова форма митного контролю проводиться за письмовим рішенням керівника митного органу або особи, яка виконує його обов'язки, якщо є достатні підстави вважати, що громадянин, який прямує через митний кордон України чи перебуває в зоні митного контролю або у транзитній зоні міжнародного аеропорту, приховує предмети контрабанди чи товари, які є безпосередніми предметами порушення митних правил або заборонені для ввезення в Україну, вивезення з України чи транзиту через територію України.

Перед початком огляду посадова особа митного органу повинна пред'явити громадянину письмове рішення керівника митного органу чи особи, яка виконує його обов'язки, ознайомити громадянина з його правами та обов'язками під час проведення такого огляду і запропонувати добровільно видати приховані та/або не задекларовані товари.

Факт ознайомлення громадянина з рішенням про проведення особистого огляду засвідчується посадовою особою митного органу відповідним

написом на рішенні про проведення такого огляду. У разі відмови громадянина від добровільної видачі прихованих та/або не задекларованих товарів на рішенні про проведення особистого огляду робиться відповідний запис, завірений підписом посадової особи митного органу, яка пред'являла зазначене рішення громадянину.

Громадянин, стосовно якого здійснюється особистий огляд, має право:

1) до початку проведення особистого огляду ознайомитися з рішенням про проведення особистого огляду та порядком його проведення;

2) ознайомитися із своїми правами та обов'язками під час проведення особистого огляду;

3) надавати пояснення та заявляти клопотання;

4) добровільно видати товари, що переміщуються ним через митний кордон України з порушенням вимог законодавства з питань державної митної справи;

5) робити заяви з обов'язковим внесенням їх посадовою особою митного органу, яка проводить особистий огляд, до протоколу проведення такого огляду;

б) користуватися рідною мовою та послугами перекладача;

7) ознайомитися з актом проведення особистого огляду після його складення та зробити заяву, яка підлягає внесенню до акта;

8) оскаржувати рішення, дії митного органу щодо проведення такого огляду.

Особистий огляд проводиться в ізольованому приміщенні, що відповідає встановленим санітарно-гігієнічним вимогам, посадовою особою митного органу однієї статі з громадянином, стосовно якого проводиться особистий огляд, у присутності не менш як двох понятих тієї самої статі. Як поняті запрошуються особи, не заінтересовані у результатах огляду. Понятими не можуть бути родичі особи, яка підлягає особистому огляду, та працівники митних органів. Доступ до приміщення, де проводиться огляд, громадян, які не беруть участі в ньому, і можливість спостерігати за проведенням огляду з боку таких громадян мають бути виключені. Обстеження органів тіла громадянина, який підлягає особистому огляду, проводиться виключно медичним працівником.

Під час проведення особистого огляду складається протокол за формою, що встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

Протокол підписується посадовою особою митного органу, яка проводила огляд, громадянином, який пройшов особистий огляд, понятими, які були присутні під час огляду, а в разі обстеження медичним працівником - і цим працівником. Громадянин, який пройшов особистий огляд, має право зробити заяву з обов'язковим занесенням її до протоколу.

Копія протоколу надається громадянину.

Особистому огляду не підлягають Президент України, Голова Верховної Ради України, народні депутати України, Прем'єр-міністр України, Перший

віце-прем'єр-міністр України, Голова та судді Верховного Суду України, Голова та судді Конституційного Суду України, Міністр закордонних справ України, Генеральний прокурор України та члени їхніх сімей, які прямують разом з ними.

Облік товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України

Облік товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, здійснюється митним органом з метою проведення їх митного контролю.

Облік товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, здійснюється на підставі митних декларацій на товари та національних реєстраційних документів транспортних засобів.

Облік товарів, що переміщуються через митний кордон України трубопровідним транспортом та лініями електропередачі, здійснюється з використанням відповідних приладів обліку.

Порядок здійснення митними органами обліку товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, та форми документів для здійснення такого обліку, у тому числі в електронній формі, визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

Усне опитування громадян та посадових осіб підприємств

Для забезпечення митного контролю посадовими особами митного органу може проводитися усне опитування громадян та посадових осіб підприємств.

Усне опитування громадян та посадових осіб підприємств під час здійснення митного контролю - це отримання посадовою особою митного органу інформації, що має значення для здійснення митного контролю, від осіб, які володіють такою інформацією.

У разі необхідності під час проведення усного опитування складається протокол, форма якого затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів. Про складення протоколу особа, яка опитується, попереджається перед початком опитування.

Огляд територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, магазинів безмитної торгівлі, територій вільних митних зон та інших місць, де знаходяться товари, транспортні засоби комерційного призначення, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою покладено на митні органи

Огляд територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, магазинів безмитної торгівлі, територій вільних митних зон та інших місць, де знаходяться товари, транспортні засоби комерційного призначення, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою покладено на митні органи (крім житла громадян), може здійснюватися

посадовими особами митного органу за письмовим рішенням керівника цього органу або особи, яка виконує його обов'язки, з метою:

1) перевірки законності ввезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення на митну територію України, дотримання порядку їх ввезення, а також правильності нарахування та повноти сплати митних платежів;

2) перевірки відповідності фактичної кількості ввезених товарів, транспортних засобів комерційного призначення відомостям, заявленим у митній декларації;

3) перевірки дотримання встановлених цим Кодексом та іншими законами України правил провадження діяльності, контроль за якою покладено на митні органи.

Огляд проводиться після пред'явлення особі, у володінні (користуванні) якої перебуває територія, особі, відповідальній за експлуатацію складу організації - отримувача гуманітарної допомоги, утримувачеві складу тимчасового зберігання, митного складу, магазину безмитної торгівлі, вільної митної зони або уповноваженій ним особі відповідного рішення та службового посвідчення посадової особи митного органу.

Огляд повинен здійснюватися не більш як протягом одного дня, якщо інше не встановлено законодавством.

За результатами огляду складається акт, один примірник якого вручається відповідно особі, у володінні (користуванні) якої перебуває територія, особі, відповідальній за експлуатацію складу організації - отримувача гуманітарної допомоги, утримувачеві складу тимчасового зберігання, митного складу, магазину безмитної торгівлі або уповноваженій ним особі, керівникові чи заступнику керівника органу управління відповідної спеціальної (вільної) економічної зони. Форма такого акта затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

Перевірка обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України та/або перебувають під митним контролем

Перевірка обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України та/або перебувають під митним контролем, - це проведення митними органами дій щодо встановлення відповідності документації про зазначені товари, транспортні засоби комерційного призначення вимогам, встановленим цим Кодексом та іншими законами України з питань державної митної справи.

Перевірка обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають під митним контролем, як форма митного контролю здійснюється стосовно:

1) підприємств, які здійснюють види діяльності, зазначені у статті 404 цього Кодексу;

2) підприємств, до яких застосовуються спеціальні спрощення відповідно до цього Кодексу;

3) підприємств, які здійснюють операції з товарами, поміщеними у митний режим, що передбачає ведення обліку таких товарів.

За результатами перевірки обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають під митним контролем, посадовими особами митного органу складається акт, один примірник якого надається керівнику підприємства, що перевірялося.

Документальні перевірки дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів

Документальна перевірка – це сукупність заходів, за допомогою яких митні органи переконуються у правильності заповнення митних декларацій, декларацій митної вартості та в достовірності зазначених у них даних, законності ввезення (пересилання) товарів на митну територію України або на територію вільної митної зони, вивезення (пересилання) товарів за межі митної території України або за межі території вільної митної зони, а також своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів.

Документальні перевірки дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів, проводяться митними органами з урахуванням строків давності, визначених статтею 102 Податкового кодексу України.

Митні органи мають право здійснювати митний контроль шляхом проведення документальних виїзних (планових або позапланових) та документальних невиїзних перевірок дотримання законодавства України з питань державної митної справи щодо:

1) правильності визначення бази оподаткування, своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів;

2) обґрунтованості та законності надання (отримання) пільг і звільнення від оподаткування;

3) правильності класифікації згідно з УКТ ЗЕД товарів, щодо яких проведено митне оформлення;

4) відповідності фактичного використання переміщених через митний кордон України товарів заявленій меті такого переміщення та/або відповідності фінансових і бухгалтерських документів, звітів, договорів (контрактів), калькуляцій, інших документів підприємства, що перевіряється, інформації, зазначеній у митній декларації, декларації митної вартості, за якими проведено митне оформлення товарів у відповідному митному режимі;

5) законності переміщення товарів через митний кордон України, у тому числі ввезення товарів на територію вільної митної зони або їх вивезення з цієї території.

Під час проведення документальної перевірки посадові особи митного органу повинні реалізовувати визначені цим Кодексом повноваження виключно в обсязі, необхідному для з'ясування питань перевірки.

Відшкодування збитків та/або шкоди, заподіяних посадовими особами митного органу підприємству під час проведення перевірки, здійснюється у порядку, встановленому законом.

Результати перевірки оформлюються актом (довідкою) та є підставою для самостійного визначення митним органом суми податкового зобов'язання підприємства щодо сплати митних платежів, застосування заходів, передбачених законами України.

У разі виявлення митним органом під час проведення перевірки ознак порушень митних правил або контрабанди посадові особи митного органу вживають передбачених законом заходів.

У разі скасування, зміни за результатами документальної перевірки рішень щодо класифікації товарів для митних цілей, прийнятих митними органами відповідно до статті 69 цього Кодексу, або рішень про коригування заявленої митної вартості товарів, прийнятих митними органами відповідно до розділу III цього Кодексу, дії, вчинені підприємством на виконання таких рішень, не тягнуть за собою застосування штрафних (фінансових) санкцій, нарахування пені, накладення адміністративних стягнень, крім випадків, якщо зазначені рішення були прийняті на підставі поданих підприємством недостовірних документів, недостовірної інформації та/або внаслідок ненадання підприємством всієї наявної у нього інформації, необхідної для прийняття зазначених рішень, що суттєво вплинуло на характер цих рішень.

Документальні виїзні перевірки проводяться за наказом відповідного митного органу з урахуванням обставин і підстав, установлених цим Кодексом.

Документальною плановою виїзною перевіркою вважається перевірка, яка передбачена в плані-графіку митного органу та проводиться за місцезнаходженням підприємства, що перевіряється. У разі відсутності на підприємстві належних умов для роботи посадових осіб митного органу перевірка такого підприємства, за згодою його керівника, може проводитися у приміщенні митного органу.

Проведення документальних планових виїзних перевірок здійснюється митними органами на підставі квартальних планів, які формуються ними самостійно, виходячи з результатів аналізу зовнішньоекономічних операцій підприємств із застосуванням системи управління ризиками. Порядок планування митними органами виїзних перевірок визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

Документальна планова виїзна перевірка одного й того самого підприємства може проводитися не частіше одного разу на 12 місяців, а підприємства, яке отримало статус уповноваженого економічного оператора, – не частіше одного разу на 30 місяців.

У разі планування митними та іншими контролюючими органами проведення планової виїзної перевірки одного й того самого підприємства така перевірка проводиться зазначеними органами одночасно. Порядок координації проведення планових виїзних перевірок органами виконавчої влади, уповноваженими здійснювати контроль за нарахуванням і сплатою митних платежів, визначається Кабінетом Міністрів України.

Право на проведення документальної планової перевірки підприємства надається лише за умови, що керівнику цього підприємства або уповноваженій ним особі не пізніше ніж за 10 календарних днів до дня проведення зазначеної перевірки вручено під розписку або надіслано рекомендованим листом з повідомленням про вручення копію наказу про проведення документальної планової перевірки та письмове повідомлення із зазначенням дати початку проведення такої перевірки.

Документальною позаплановою виїзною перевіркою вважається перевірка підприємства, яка не передбачена планами роботи митного органу і може проводитися за наявності хоча б однієї з таких обставин:

1) центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, в порядку контролю здійснено перевірку матеріалів документальної перевірки, проведеної митним органом, і виявлено невідповідність висновків акта перевірки вимогам законодавства або неповне з'ясування під час перевірки питань, що повинні бути з'ясовані під час перевірки для винесення об'єктивного висновку щодо дотримання підприємством вимог законодавства з питань державної митної справи. Проведення такої позапланової документальної виїзної перевірки може ініціюватися центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, тільки за умови, що стосовно посадових осіб митного органу, які проводили таку перевірку, розпочато службове розслідування або порушено кримінальну справу. У такому разі центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, визначає митний орган, що проводитиме таку перевірку;

2) виявлено факти або отримано документальну інформацію, які свідчать про порушення підприємством вимог законодавства з питань державної митної справи, якщо підприємство не надасть пояснення та їх документальні підтвердження на обов'язковий письмовий запит митного органу протягом 10 робочих днів з дня отримання такого запиту;

3) підприємством не подано в установлений строк митну декларацію;

4) розпочато процедуру припинення підприємства (крім перетворення), порушено провадження у справі про визнання підприємства банкрутом;

5) підприємством подано в установленому порядку митному органу заперечення до акта перевірки або скаргу на прийняте за її результатами податкове повідомлення-рішення, в яких вимагається повний або частковий перегляд результатів відповідної перевірки чи скасування прийнятого за її результатами податкового повідомлення-рішення і зазначаються обставини,

які не були досліджені під час перевірки та об'єктивний розгляд яких неможливий без проведення перевірки. Така перевірка проводиться виключно з питань, що стали предметом оскарження. Тривалість документальної виїзної перевірки не повинна перевищувати 30 робочих днів.

Контрольні питання

1. Які Ви знаєте принципи митного контролю?
2. Визначте основні функції митного контролю.
3. Якому контролю можуть підлягати товари, що переміщуються через митний кордон України, крім митного контролю?
4. Який граничний строк перебування під митним контролем?
5. Що таке митне забезпечення?
6. Які Ви знаєте види митного контролю?
7. Що таке зона митного контролю?
8. Яким нормативно-правовим актом визначається порядок створення зон митного контролю?

Рекомендовані нормативно-правові акти та література для підготовки до семінарського заняття, написання рефератів

Нормативно-правові акти

1. Міжнародна конвенція про узгодження умов проведення контролю вантажів на кордонах від 21 жовтня 1982 року // Офіційний вісник України. – 2004. – № 12. – Ст. 789.
2. Про деякі питання ввезення на митну територію України та реєстрації транспортних засобів: Закон України від 6 липня 2005 року № 2739-IV // Офіційний вісник України. – 2005. – № 30. – Ст. 1774.
3. Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей: Закон України від 21 вересня 1999 року №1068-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 48. – Ст. 405.
4. Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції: Закон України від 2 грудня 2010 року № 2735-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 21. – Ст. 144.
5. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України від 23 грудня 1997 року № 771/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 19. – Ст. 98.
6. Про прикордонний контроль: Закон України від 5 листопада 2009 року № 1710-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 6. – Ст. 46.
7. Протокол про спільний прикордонний та митний контроль в пунктах пропуску через державний кордон між Україною і Російською Федерацією від 29 січня 1996 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 98. – Ст. 3571.
8. Про затвердження Порядку здійснення державного контролю нехарчової продукції: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 грудня 2011 року № 1403 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 9. – Ст. 319.

9. Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження діяльності митного брокера та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю): Постанова Кабінету Міністрів України від 21 березня 2012 року № 219 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 22. – Ст. 839.

10. Деякі питання здійснення попереднього документального контролю в пунктах пропуску через державний кордон України: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 жовтня 2011 № 1030 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 78. – Ст. 2882.

11. Деякі питання здійснення державного контролю товарів, що переміщуються через митний кордон України: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 жовтня 2011 року № 1031 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 78. – Ст. 2883.

12. Про затвердження переліків товарів, на які встановлено обмеження щодо переміщення через митний кордон України: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 № 436 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 40. – Ст. 1531.

13. Про затвердження переліку товарів вивезення (пересилання) яких громадянами за межі митної території України не допускається: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 травня 2012 року № 468 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 41. – Ст. 1579.

14. Про затвердження Порядку ввезення на територію України незареєстрованих лікарських засобів, стандартних зразків, реагентів: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 26 квітня 2011 року № 237 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 63. – Ст. 2508.

15. Про затвердження Переліку радіоелектронних засобів та випромінювальних пристроїв, для ввезення яких, в тому числі переміщення у міжнародних поштових відправленнях, міжнародних експрес-відправленнях, не потрібні дозволи: Рішення Національної комісії з питань регулювання зв'язку України від 4 лютого 2010 року № 51 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 12. – Ст. 591.

16. Про затвердження Положення про надання дозволів на ввезення з-за кордону в Україну радіоелектронних засобів та випромінювальних пристроїв: Рішення Національної комісії з питань регулювання зв'язку України від 5 лютого 2009 року № 1338 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 22. – Ст. 707.

17. Про затвердження Переліку товарів із зазначенням їх кодів згідно з УКТЗЕД, на які Державною службою контролю за переміщенням культурних цінностей через державний кордон України видається свідоцтво на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей з території України: Наказ Міністерства культури і туризму України від 20 серпня 2008 року № 37 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 70. – Ст. 2378.

18. Про затвердження Порядку проведення огляду та переогляду товарів, транспортних засобів комерційного призначення: Наказ Мінфіну від

12 грудня 2012 року № 1316 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 18. – Ст. 616.

19. Про затвердження Інструкції з організації митного контролю та митного оформлення міжнародних експрес-відправлень, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України: Наказ Державної митної служби України від 3 вересня 2007 року № 728 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 72. – Ст. 2713.

20. Про затвердження Правил митного контролю та митного оформлення транспортних засобів, що переміщуються громадянами через митний кордон України: Наказ Державної митної служби України від 17 листопада 2005 року № 1118 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 48. – Ст. 3028.

21. Про затвердження Інструкції про порядок оформлення права на вивезення, тимчасове вивезення культурних цінностей та контролю за їх переміщенням через державний кордон України: Наказ Міністерства культури і мистецтв України від 22 квітня 2002 № 258 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 28. – Ст. 1346.

22. Про затвердження Положення про митний контроль та митне оформлення міжнародних поштових відправлень: Наказ Державної митної служби України та Державного комітету зв'язку та інформатизації України від 27 жовтня 1999 року № 680/108 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 46. – Стор. 153.

23. Про затвердження форми акта перевірки, який складається за результатами здійснення заходів державного нагляду (контролю) за діяльністю митних брокерів, та внесення змін до наказу Державної митної служби України від 30 листопада 2009 року № 1142: Наказ Міністерства фінансів України від 28 листопада 2012 року № 1233 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 97. – Ст. 3946.

24. Угода між Урядом України і Урядом Республіки Молдова про організацію спільного контролю в пунктах пропуску через українсько-молдовський державний кордон від 11 березня 1997 року // Електронний ресурс. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/498_031.

Література

1. Дмитренко Е.С. Проблемні питання визначення компетенції та повноважень митних органів у сфері забезпечення митної безпеки держави / Е.С. Дмитренко // Митна справа. – 2012. – № 3. – С. 22.

2. Митний контроль та митне оформлення : навч. посіб. / за ред. М.М. Каленського, П.В. Пашка. – К.: Знання, 2002. – 696 с.

3. Прокопенко В.В. Административные услуги, оказываемые государственной таможенной службой Украины (в контексте Таможенного кодекса Украины 2012 года) / В.В. Прокопенко // Митна справа. – 2012. – № 3. – С. 30.

4. Федотова І.О. Загальні аспекти визначення правового статусу фізичних осіб як суб'єктів митних правовідносин / І.О.Федотова // Митна справа. – 2012. – № 3. – С. 43.

5. Оніщик Ю.В. Фінансово-правові аспекти митного контролю / Ю.В. Оніщик // Митна справа. – 2012. – № 3. – С. 90.

6. Прокопенко В.В. Заходи адміністративного припинення, які застосовуються митними органами / В.В. Прокопенко // Митна справа. – 2012. – № 4. – С. 125.

7. Резнік І.М. Місце попереднього документального контролю в переміщенні товарів через митний кордон України / І.М. Резнік // Митна справа. – 2012. – № 4. – С. 148.

8. Червінко К.В. Поняття та стадії контрольного провадження в діяльності органів державної митної служби України / К.В. Червінко // Митна справа. – 2012. – № 5. – С.67.

9. Шевчук О.М. Контроль за ввезенням та імпортом лікарських засобів як захід митно-тарифного регулювання / О.М. Шевчук // Митна справа. – 2012. – № 2. – С. 32.

РОЗДІЛ 6

ПРАВОВІ ОСНОВИ МИТНО-ТАРИФНОГО ТА НЕТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

6.1 Державне регулювання, тарифне та нетарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності

Здійснюючи державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності, будь-яка держава використовує ті форми і методи державного регулювання, які притаманні її митній політиці. Саме митна політика як засіб забезпечення інтересів кожної держави визначає межі такого регулювання, а відтак і обсяг тарифного та нетарифного регулювання, які застосовує держава, здійснюючи свою зовнішньоекономічну діяльність.

Однозначно, що кожна держава самостійно визначає обсяг тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, зважаючи, перш за все, на свої економічні інтереси. Адже застосування державою такого регулювання здійснюється, перш за все, з метою забезпечення своїх економічних інтересів шляхом реалізації фіскальної функції (тарифне регулювання) та захисту вітчизняного виробника (окрім тарифного, в даному випадку, застосовується нетарифне регулювання).

Не можна стверджувати, що у всіх держав єдиний підхід до реалізації своєї митної політики. Він є різний. І залежить це, перш за все, від економічного розвитку тієї чи іншої держави, від союзів та інших утворень, у тому числі, митних, до складу яких входить держава, в кінці кінців, від наявності міжнародних двосторонніх чи багатосторонніх договорів, які підписує держава з іншими країнами.

Загалом, характеризуючи обсяг тарифного та нетарифного регулювання, який може бути застосований державою, слід виходити від підходу до формування митної політики, який обрала така держава. В теорії митної справи виділяють два такі підходи – фритредерство та протекціонізм. Це є два протилежні за змістом підходи до формування митної політики. Якщо фритредерство передбачає застосування політики вільної торгівлі, за якої митні органи виконують переважно реєстраційні функції та не стягують імпорتنі та експортні мита, не встановлюють обмеження на зовнішньоторговельний обіг, то політика протекціонізму діаметрально протилежна. При протекціонізмі в митній політиці якраз все навпаки – держава в особі своїх митних органів шляхом стягнення митних платежів при перетині митного кордону наповнює дохідну частину свого державного бюджету. Окрім цього, встановлює різі ліценції квоти, дозволи та застосовує інші нетарифні заходи регулювання зовнішньої торгівлі, здійснюючи, таким чином, перепони, для ведення такої торгівлі. Мета таких перепон – захист національної економіки та власного товаровиробника.

Розглядаючи державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності слід дещо повернутися до історії, а саме, до закінчення Другої світової війни. Після Другої світової війни, коли змінилися кордони держав, є переможці і

переможені, в багатьох країнах просто розвалена економіка, виникла потреба у створенні організації, яка би напрацьовувала діалог між різними країнами, такої собі міжнародної торговельної організації, яка б забезпечувала глобальну координацію зовнішньоторговельної політики.

Як наслідок багатотривалих переговорів, 30 жовтня 1947 року в Женеві була підписана угода з питань тарифів та торгівлі, що отримала назву Генеральна угода з тарифів та торгівлі (ГАТТ). Вступивши в силу з 1 січня 1948 року, ця Угода ніби доповнювала в митно-тарифній сфері роботу Міжнародного валютного фонду. На основі цієї угоди 15 квітня 1994 року підписана нова Генеральна угода з тарифів та торгівлі.

Численні угоди, такі як Кодекс про митну вартість ГАТТ (1981р.), Угода про процедури ліцензування імпорту (1994 р.), яку часто називають Кодексом про імпортне ліцензування, Угода про технічні бар'єри у торгівлі (Кодекс технічних бар'єрів у торгівлі, 1994 р.), Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур (Конвенція Кіото, 1973 р., Україна приєдналася в 2011 році), Міжнародна конвенція про Гармонізовану систему опису та кодування товарів (1983 р., Україна приєдналася в 2002 році), є основою світової торгівлі. Світова організація торгівлі (СОТ) була створена за результатами Уругвайського раунду багатосторонніх торгових переговорів (1986-1993 рр.), що відбувалися в рамках ГАТТ, які після початку функціонування СОТ (з 1 січня 1995 року) стали її складовою частиною.

Україна, на сьогоднішній день, з однієї сторони, лібералізує свою митну політику, що пов'язано зі вступом нашої держави до Світової організації торгівлі та підписанням Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, а з іншої сторони, дотримується протекціоністського підходу у формуванні власної митної політики. Відтак, ми на сьогодні досить широко застосовуємо тарифні та нетарифні заходи регулювання зовнішньої торгівлі.

Митне регулювання Україною своєї зовнішньоекономічної діяльності здійснюється відповідно до норм Митного кодексу України, Закону України «Про митний тариф України» інших нормативно-правових актів, а також на підставі міжнародних договорів, які регулюють експортно-імпорتنі операції з іншими країнами.

Україна упродовж останніх років провела значну роботу щодо пристосування свого механізму зовнішньоторговельного регулювання до вимог ГАТТ/СОТ. На даному етапі здійснено наступні заходи в цьому напрямі:

1. Визнання принципу свободи торгівлі, права кожної юридичної та фізичної особи укладати експортно-імпорتنі угоди.
2. Визнання основним регулятором зовнішньої торгівлі митного тарифу, зведення до мінімуму інших засобів регулювання.
3. Визнання принципу найбільшого сприяння в зовнішній торгівлі.

4. Визнання принципу національного режиму стосовно імпорتنих тарифів.

5. Визнання принципу національного режиму стосовно прав інтелектуальної власності.

6. Відмова від субсидованого експорту.

7. Затвердження загальноприйнятої номенклатури митного тарифу, що базується на Гармонізованій системі описання та кодування товарів.

8. Затвердження системи митного контролю, що базується в основному на принципах ГАТТ, включаючи порядок декларування, перевірки, митного оформлення товарів, визначення їх митної вартості.

9. Вирішення митних спорів шляхом проведення консультацій та переговорів.

Підписавши угоду про вступ до Світової організації торгівлі (2008 р.), Україна частково врегулювала питання тарифного регулювання зовнішньої торгівлі – відповідно до вимог цієї організації, середній рівень ставок національних митних тарифів не повинен збільшуватися, а може лише зменшуватись. Збільшення тарифів на імпорт одного товару має супроводжуватись зменшенням тарифу на інший товар.

Ставлення до застосування нетарифних методів регулювання зовнішньої торгівлі в світовій практиці досить суперечливе. З однієї сторони, Генеральна угода з тарифів та торгівлі та Світова організація торгівлі офіційно ставлять завдання на максимальне спрощення таких заходів, з іншої – майже всі країни світу застосовують різні форми нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі.

Але одне однозначно – чим вищий рівень економічного розвитку країни, тим менше така держава застосовує тарифне та нетарифне регулювання своєї зовнішньоекономічної діяльності.

6.2 Поняття та структура митного тарифу. Види мита

Застосування Митного тарифу в Україні регулюється Митним кодексом України, Законом України «Про митний тариф України» та міжнародними договорами України.

Відповідно до Закону України «Про митний тариф України», **митний тариф України** – це систематизований згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності перелік ставок загальнодержавного податку – ввізного мита, яке справляється з товарів, що ввозяться на митну територію України. Товарною номенклатурою Митного тарифу України є Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД), яка базується на Гармонізованій системі опису та кодування товарів.

Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності складається з 97 груп товарів – починаючи з 01 (живі тварини, продукти тваринного походження) та закінчуючи 97 групою (твори мистецтва, предмети колекціонування та антикваріат).

Ставки єдиного митного тарифу України є єдиними для всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності незалежно від форм власності, організації господарської діяльності та територіального розташування. Встановлення нових та зміна діючих ставок ввізного мита, визначених Митним тарифом України, здійснюється Верховною Радою України шляхом прийняття відповідних Законів.

Тарифне регулювання зовнішньої торгівлі відбувається шляхом встановлення митних платежів, які сплачують фізичні та юридичні особи, перетинаючи митний кордон України.

Поняття **митного платежу** відповідно до Митного кодексу України включає в себе три складові: мито, акцизний податок (якщо ввозяться підакцизні товари) та податок на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів (продукції).

У свою чергу, **мито** – це загальнодержавний податок, встановлений Податковим та Митним кодексами України, який нараховується та сплачується відповідно до Митного кодексу, законів України та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

У світовій практиці, залежно від напрямку переміщення товарів, мито поділяють на імпордне (ввізне), експортне (вивізне) та транзитне.

В Україні застосовуються такі види мита:

- ввізне мито;
- вивізне мито;
- сезонне мито;
- особливі види мита: спеціальне, антидемпінгове, компенсаційне, додатковий імпорتنний збір.

Законодавством забороняється застосовувати інші види мита, крім тих, що встановлені Митним кодексом України.

Ввізне мито встановлюється на товари, що ввозяться на митну територію України. Встановлення нових та зміна діючих ставок ввізного мита, визначених Митним тарифом України, здійснюється Верховною Радою України шляхом прийняття Законів України. Тобто ввізне мито повністю встановлене Законом України «Про митний тариф України».

Вивізне мито, у свою чергу, встановлюється Законом на українські товари, що вивозяться за межі території України. Прикладом встановлення вивізного мита є Закон України «Про ставки вивізного (експортного) мита на насіння деяких видів олійних культур» від 10 вересня 1999 року та «Про ставки вивізного (експортного) мита на брухт легованих чорних металів, брухт кольорових металів та напівфабрикати з їх використанням» від 13 грудня 2006 року.

Ввізне мито є диференційованим щодо:

- товарів, що походять з держав, які спільно з Україною входять до митних союзів або утворюють з нею зони вільної торгівлі. У разі встановлення будь-якого спеціального преференційного митного режиму згідно з міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана

Верховною Радою України, застосовуються преференційні ставки ввізного мита, встановлені Митним тарифом України;

- товарів, що походять з України або з держав-членів Світової організації торгівлі, або з держав, з якими Україна уклала двосторонні або регіональні угоди щодо режиму найбільшого сприяння, застосовуються пільгові ставки ввізного мита, встановлені Митним тарифом України, якщо інше не встановлено Законом.

До решти товарів застосовуються повні ставки ввізного мита, встановлені Митним тарифом України.

Ввізне мито на товари, митне оформлення яких здійснюється в порядку, встановленому для громадян, нараховується відповідно до розділу XII Митного кодексу «Особливості пропуску та оподаткування товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України громадянами».

Структуру митного тарифу умовно можна поділити на три рівні ставок мита, що існують на даний час. Кожний рівень має відповідати стадії обробки продукції – сировина, напівфабрикати та готові вироби. Даний поділ ґрунтується на принципі ескалації тарифу, тобто підвищенні ставок мита в міру зростання ступеня обробки продукції, яка представляє ланки одного технологічного ланцюга (наприклад, кава в зернах не смажена, кава в зернах смажена, та кава мелена, розфасована в упаковки – чим більший ступінь обробки продукції, тим вищий митний тариф).

Залежність рівня митного оподаткування від рівня обробки товару має на меті, насамперед, створення робочих місць в Україні та захист вітчизняного виробника.

Щодо вивізного мита, в більшості країн світу таке мито застосовується значно менше, ніж ввізне. Якщо головною метою ввізного мита є захист вітчизняного виробника та наповнення Державного бюджету України, то мета вивізного мита полягає в наступному:

- наповнення дохідної частини Державного бюджету України;
- обмеження вивезення з країни товарів, необхідних для національної економіки, захисту економічної безпеки країни;
- стимулювання експорту високотехнологічних товарів, обмеження вивезення сировини та продуктів первинної обробки.

Підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами вимагає від України поступове скасування експортних мит для країн-членів Європейського Союзу.

Транзитне мито стягується з товарів, що провозяться через територію держави в інші країни (транзитом). Необхідно зауважити, що на даний момент транзитне мито практично не стягується у світі. Транзитне мито може встановлюватись для поповнення державного бюджету; регулювання (обмеження) потоків певних груп товарів через територію країни. В Україні такий вид мита як транзитне мито не застосовується.

Порядок встановлення **сезонного мита** передбачений Законом України «Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції» від 17 липня 1997 року. Даний Закон встановлює порядок тарифного і нетарифного регулювання імпорту сільськогосподарської сировини та продуктів її переробки для створення рівних умов конкуренції між продукцією вітчизняного виробництва та продукцією нерезидентів, а також деякі методи цінової підтримки сільськогосподарських товаровиробників України.

Відповідно до статті 2 Законом України «Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції», сезонні ввізні (імпортні) мита запроваджуються щорічно у подвійному розмірі до розміру пільгових ставок ввізного (імпортного) мита на певну сільськогосподарську продукцію, але лише протягом строку збирання і закладення на зберігання аналогічної продукції українського виробництва.

До сільськогосподарської продукції, до якої може бути застосоване на сьогоднішній день таке сезонне мито, належать: картопля, свіжа або охолоджена (код УКТЗЕД 07.01), помідори, свіжі або охолоджені (код УКТЗЕД 07.02), цибуля ріпчаста, цибуля-шалот, часник, цибуля-порей та інші цибулинні овочі, свіжі або охолоджені (код 07.03 УКТЗЕД), капуста головчаста, капуста цвітна, капуста броколі, кольрабі, капуста листовата та аналогічні їстівні овочі роду Brassica, свіжі або охолоджені (код 07.04 УКТЗЕД), салат-латук і цикорій, свіжі або охолоджені (код 07.05 УКТЗЕД), морква, ріпа, столові буряки, солодкий корінь, редька, селера коренева та аналогічні їстівні коренеплоди, свіжі або охолоджені (код 07.06 УКТЗЕД), огірки, корнішони, свіжі або охолоджені (код 07.07 УКТЗЕД), бобові овочі, лущені або нелущені, свіжі або охолоджені (код 07.08 УКТЗЕД), виноград свіжий (код 08.06.10 УКТЗЕД), яблука (код 08.08.10 УКТЗЕД), абрикоси, вишня та черешня (08.09.10000 УКТЗЕД), пшениця і суміш пшениці та жита (меслин) (код 10.01 УКТЗЕД), жито (код 10.02 УКТЗЕД), ячмінь (код 10.03 УКТЗЕД), овес (код 10.04 УКТЗЕД), кукурудза (код 10.05 УКТЗЕД), гречка, просо та насіння канаркової трави; інші зернові культури (код 10.08 УКТЗЕД), насіння соняшнику, подрібнене або неподрібнене (код 12.06 УКТЗЕД), насіння та плоди інших олійних культур, подрібнені або неподрібнені (код 12.07 УКТЗЕД), борошно з насіння чи плодів олійних культур, крім борошна з гірчиці (код УКТЗЕД 12.08), шишки хмелю, свіжі або сухі, подрібнені або неподрібнені, розмелені або у вигляді гранул; лупулін (код 12.10 УКТЗЕД), цукрові буряки (код 12.12.91 УКТЗЕД), плоди ріжкового дерева (цератонія) (код 12.12.92 УКТЗЕД), солома та полова зернових, необроблені, подрібнені або неподрібнені, мелені або немелені, пресовані або у вигляді гранул (код 12.13 УКТЗЕД), а також бруква кормова, буряк кормовий (мангольд), кормові коренеплоди, сіно, люцерна, конюшина, еспарцет, капуста кормова, люпин, вика та аналогічні кормові продукти, гранульовані або негранульовані (код 12.14 УКТЗЕД).

Це є вичерпний перелік товарів, до яких може бути застосоване сезонне мито. Безумовно, цей перелік може змінюватися в залежності від ринкової

кон'юктури, яка складається на зовнішніх ринках, а також від кількості зібраної в Україні зазначеної вище сільськогосподарської продукції.

Сезонні мита вважаються винятком з преференційних або пільгових режимів, у тому числі з угод про вільну торгівлю, митні союзи, виробничу кооперацію та інших подібних міжнародних угод, якщо це передбачено такими угодами. Сезонні мита протягом часу їх дії заміщують ввізні (імпортні) мита, встановлені Митним тарифом України.

Кабінет Міністрів України встановлює терміни дії сезонних мит на сільськогосподарську продукцію та оприлюднює свої рішення за 45 днів до дня їх запровадження.

Сезонні мита встановлюються на строк, що не може бути меншим 60 та більшим 120 послідовних календарних днів.

У випадках, передбачених законами України (якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України), з метою захисту економічних інтересів України та українських товаровиробників у разі ввезення товарів на митну територію України, незалежно від інших видів мита, можуть застосовуватися **особливі види мита**:

- 1) спеціальне мито;
- 2) антидемпінгове мито;
- 3) компенсаційне мито.

Особливі види мита встановлюються на підставі рішень Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі про застосування антидемпінгових, компенсаційних або спеціальних заходів, прийнятих відповідно до законів України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту», «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту», «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну».

Спеціальне мито встановлюється:

1) як засіб захисту національного товаровиробника, у разі якщо товари ввозяться на митну територію України в обсягах та/або за таких умов, що їх ввезення заподіює або створює загрозу заподіяння значної шкоди національному товаровиробнику;

2) як заходи у відповідь на дискримінаційні та/або недружні дії інших держав, митних союзів та економічних угруповань, які обмежують реалізацію законних прав та інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України.

Спеціальне мито застосовується на підставі Закону України «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну» від 22 грудня 1998 року.

Згідно з цим законом, безпосередньо конкуруючий товар – це товар, який безпосередньо конкурує з товаром, що є об'єктом спеціального розслідування.

Сторона заінтересована – це будь-яка особа, яка повідомила центральний орган виконавчої влади з питань економічної політики (далі –

Міністерство) про свою заінтересованість в участі у спеціальному розслідуванні та яка бере активну участь у спеціальному розслідуванні шляхом подання в письмовій формі доказів або іншої інформації, достатньої для цілей цього розслідування.

Заінтересованими сторонами можуть бути:

іноземний виробник, експортер або імпортер товару, що є об'єктом розслідування, або об'єднання (асоціація), більшість членів якого становлять іноземні виробники, експортери або імпортери товару, що є об'єктом спеціального розслідування;

компетентні органи країни експорту товару, що є об'єктом розслідування;

національний товаровиробник, виробник або оптовий продавець подібного товару в Україні;

об'єднання (асоціація), більшість членів якого виробляє або продає оптом подібний товар в Україні;

професійна спілка, що об'єднує працівників підприємств, які виробляють або продають оптом подібний товар в Україні;

споживачі, об'єднання споживачів;

органи виконавчої влади в Україні в межах їх компетенції.

Значна шкода – погіршення виробничого, торговельного або фінансового становища національного товаровиробника, що призводить до значного загального спаду в національному виробництві певного товару;

Період розслідування в справах, за результатами розгляду яких може бути застосоване до товару спеціальне мито – це період, за який Міністерством досліджується динаміка зростання обсягу імпорту товару, що є об'єктом розслідування, та виробниче, торговельне і фінансове становище національного товаровиробника.

Приклад застосування спеціального мита: Міжвідомча комісія з міжнародної торгівлі 1 липня 2014 року розглянула звіт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Про результати розслідування щодо встановлення фактів дискримінаційних та/або недружніх дій з боку Республіки Білорусь щодо законних прав та інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України-українських виробників – експортерів кондитерської галузі» та за результатами розгляду прийняла рішення № 316/2014/4421-06 «Про встановлення фактів дискримінаційних та недружніх дій Республіки Білорусь щодо кондитерських виробів походження з України та застосування адекватних заходів у відповідь», відповідно до якого застосовано спеціальне мито щодо імпорту в Україну ряду товарів походженням з Республіки Білорусь.

Антидемпінгове мито встановлюється відповідно до Закону України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» від 22 грудня 1998 року у разі ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом демпінгу, що заподіює шкоду або створює загрозу заподіяння шкоди національному товаровиробнику. Згідно із зазначеним Законом

демпінг - ввезення на митну територію країни імпорту товару за цінами, нижчими від порівнянної ціни на подібний товар у країні експорту, що заподіює шкоду національному товаровиробнику подібного товару.

Шкода згідно цього Закону – це істотна шкода, заподіяна національному товаровиробнику, або загроза заподіяння істотної шкоди національному товаровиробнику, або істотне перешкодження створенню чи розширенню національним товаровиробником виробництва подібного товару.

Товар вважається об'єктом демпінгу, якщо в країні імпорту його експортна ціна є нижчою від порівнянної ціни на подібний товар у країні експорту в звичайних торговельних операціях.

Антидемпінгове мито (попереднє або остаточне) – особливий вид мита, що справляється у разі ввезення на митну територію країни імпорту товару, який є об'єктом застосування антидемпінгових заходів (попередніх або остаточних);

Антидемпінгове мито застосовується:

- у разі вивезення за межі митної території України товарів за ціною, істотно нижчою за ціни інших експортерів подібних або безпосередньо конкуруючих товарів на момент цього вивезення, якщо таке вивезення заподіює шкоду;

- у разі ввезення на митну територію України товарів, що є об'єктом демпінгу, яке заподіює шкоду національному товаровиробнику.

Ставка антидемпінгового мита не може перевищувати різниці між конкретною оптовою ціною об'єкта демпінгу на момент експорту та заявленою ціною при його імпорті на митну територію України.

Нариклад, в грудні 2016 року Міжвідомча комісія з міжнародної торгівлі схвалила введення антидемпінгового мита відносно російських експортерів добрив, які є основними іноземними постачальниками цієї хімічної продукції в Україні. У Міністерстві економічного розвитку України прийшли до висновку, що «при імпорті деяких видів азотних добрив з Російської Федерації, мають місце факти демпінгу. Висновки розслідування свідчать про те, що імпорт російських добрив в Україну здійснюється за демпінговими цінами, що завдає шкоди вітчизняним виробникам хімічних добрив, а також несе загрозу продовольчої безпеки України» (за повідомленням прес-служби Міністерства економічного розвитку України).

Компенсаційне мито встановлюється на підставі Закону України «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту» від 22 грудня 1998 року у разі ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом субсидованого імпорту, що заподіює шкоду або створює загрозу заподіяння шкоди національному товаровиробнику.

Застосування субсидій призводить до штучного заниження витрат, а відповідно, і цін на експортні товари. Імпорт в Україну таких субсидованих товарів за штучно заниженими цінами може нанести шкоди вітчизняним виробникам, значно стримувати розвиток вітчизняного виробництва. В таких випадках для захисту вітчизняного виробника може застосовуватись

компенсаційне мито. Ставка компенсаційного мита визначається розміром субсидії.

Компенсаційне мито застосовується:

- у разі вивезення за межі митної території України товарів для виробництва, переробки, продажу, транспортування, експорту або споживання яких безпосередньо або опосередковано надавалася субсидія, якщо таке вивезення заподіює шкоду;

- у разі ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом субсидованого імпорту, яке заподіює шкоду національному товаровиробнику.

Україні відома практика застосування компенсаційних мит. При чому, неодноразова. Приклад застосування компенсаційного мита: Міжвідомча комісія з міжнародної торгівлі ввела компенсаційні мита на вироблені в Росії автомобілі в розмірі 10,41 % -17,66 % строком на 5 років, починаючи з 3 січня 2016 року. Для автомобілів, виробництва ТзОВ «Соллерс-Далекий Схід» мито становило 17,66 % від митної вартості товару, для автомобілів ВАТ «АвтоВАЗ» –14,57 %, для автомобілів інших виробників в Росії – 10,41 %. Для автомобілів без сертифіката походження або в разі неможливості визначення виробника, мито застосовується у розмірі 17,66%. Мито застосовується до легкових автомобілів, автомобілів для перевезення не більше як 8 пасажирів. Таке мито не застосовується для гольф-машин, снігоходів і автомобілів, обладнаних для тимчасового проживання людей.

Комісія обґрунтувала рішення про введення мита тим, що уряд Російської Федерації надавав своїм виробникам автомобілів субсидії на підставі держпрограми підвищення конкурентоспроможності.

Виходячи з того, що в період з 2011 року до першого півріччя 2014 року ціна імпортованих з Росії автомобілів була нижчою, ніж їх собівартість виробництва автомобілів в Україні і відповідно ціна їх продажу на внутрішньому ринку. Розмір компенсаційного мита відповідає розміру надання російським виробникам державних субсидій

Відповідно до статті 280 Митного кодексу України, в Україні застосовуються такі **види ставок мита:**

1) адвалорна – у відсотках до встановленої бази оподаткування (для товарів, на які законом встановлено адвалорні ставки мита, базою оподаткування є митна вартість товарів);

2) специфічна – у грошовому розмірі на одиницю бази оподаткування (для товарів, на які законом встановлено специфічні ставки мита, базою оподаткування є кількість таких товарів у встановлених законом одиницях виміру);

3) комбінована, що складається з адвалорної та специфічної ставок мита.

Забороняється застосовувати інші, ніж встановлені у Митному кодексі України, види ставок мита, крім товарів, митне оформлення яких здійснюється в порядку, встановленому для підприємств, ввізне мито для яких нараховується за ставками, встановленими Митним тарифом України

Ставки мита, крім сезонного та особливих видів мита, встановлюються виключно законами України з питань оподаткування. Сезонне мито нараховується за ставками, встановленими Законом України «Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції».

Особливі види мита нараховуються за ставками, встановленими рішеннями Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі про застосування антидемпінгових, компенсаційних або спеціальних заходів, відповідно до Законів України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту», «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту», «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну».

Під час переміщення через митний кордон України товарів та транспортних засобів справляються, окрім мита, також:

- акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції);

- податок на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів (продукції).

Разом мито, акцизний збір та податок на додану вартість складають поняття митного платежу (пункт 26 статті 4 Митного кодексу України).

Аналогічне визначення митного платежу міститься також у Податковому кодексі України. Відповідно до п.14.1.113. статті 14 Податкового кодексу України митні платежі – це податки, що відповідно до Податкового кодексу або митного законодавства справляються під час переміщення або у зв'язку з переміщенням товарів через митний кордон України та контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи.

Податок на додану вартість є непрямим податком, який нараховується та сплачується відповідно до норм розділу V Податкового кодексу України.

Платником податку є будь-яка особа, що ввозить товари на митну територію України в обсягах, які підлягають оподаткуванню, та на яку покладається відповідальність за сплату податків у разі переміщення товарів через митний кордон України відповідно до Митного кодексу України, а також: особа, на яку покладається дотримання вимог митних режимів, які передбачають повне або часткове умовне звільнення від оподаткування, у разі порушення таких митних режимів, встановлених митним законодавством; особа, яка використовує, у тому числі при ввезенні товарів на митну територію України, податкову пільгу не за цільовим призначенням та/або всупереч умовам чи цілям її надання згідно із Податковим Кодексом, а також будь-які інші особи, що використовують податкову пільгу, яку для них не призначено. Дані норми не застосовуються до операцій з ввезення на митну територію України фізичними особами (громадянами) чи суб'єктами підприємницької діяльності, які не є платниками податку, культурних цінностей, зазначених у пункті 197.7 статті 197 Податкового кодексу України; особа, що веде облік результатів діяльності за договором про спільну діяльність без утворення юридичної особи; особа-управитель майна,

яка веде окремий податковий облік з податку на додану вартість щодо господарських операцій, пов'язаних з використанням майна, що отримане в управління за договорами управління майном (для цілей оподаткування господарські відносини між управителем майна з власної господарської діяльності та його діяльності з управління майном прирівнюються до відносин на основі окремих цивільно-правових договорів. Дані норми не поширюються на управителів майна, які здійснюють управління активами інститутів спільного інвестування, фондів банківського управління, фондів фінансування будівництва та фондів операцій з нерухомістю, створених відповідно до закону); особа, що проводить операції з постачання конфіскованого майна, знахідок, скарбів, майна, визнаного безхазяйним, майна, за яким не звернувся власник до кінця строку зберігання, та майна, що за правом успадкування чи на інших законних підставах переходить у власність держави (у тому числі майна, визначеного у статті 243 Митного кодексу України), незалежно від того, чи досягає вона загальної суми операцій із постачання товарів/послуг, визначеної пунктом 181.1 статті 181 цього Кодексу, а також незалежно від того, який режим оподаткування використовує така особа згідно із законодавством; особа, що уповноважена вносити податок з об'єктів оподаткування, що виникають внаслідок поставки послуг підприємствами залізничного транспорту з їх основної діяльності, що перебувають у підпорядкуванні платника податку в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України; особа – інвестор (оператор), який веде окремий податковий облік, пов'язаний з виконанням угоди про розподіл продукції.

Об'єктом оподаткування є наступні операції платників податку:

а) постачання товарів, місце постачання яких розташоване на митній території України, відповідно до статті 186 Податкового кодексу України, у тому числі операції з безоплатної передачі та з передачі права власності на об'єкти застави позичальнику (кредитору), на товари, що передаються на умовах товарного кредиту, а також з передачі об'єкта фінансового лізингу в користування лізингоотримувачу/орендарю;

б) постачання послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України, відповідно до статті 186 Податкового кодексу України;

в) ввезення товарів на митну територію України;

г) вивезення товарів за межі митної території України;

д) постачання послуг з міжнародних перевезень пасажирів і багажу та вантажів залізничним, автомобільним, морським і річковим та авіаційним транспортом.

З метою оподаткування цим податком до операцій з ввезення товарів на митну територію України та вивезення товарів за межі митної території України прирівнюється поміщення товарів у будь-який митний режим, визначений Митним кодексом України.

Датою виникнення податкових зобов'язань у разі ввезення товарів на митну територію України є дата подання митної декларації для митного

оформлення, крім випадків, коли товари ввозяться на митну територію України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, у несупроводжуваному багажі, та коли товари ввозяться на митну територію України фізичними особами у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажу разі ввезення товарів на митну територію України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, у несупроводжуваному багажі є дата подання митному органу документа, який використовується замість митної декларації. Датою виникнення податкових зобов'язань за операціями з постачання послуг нерезидентами, місцем надання яких є митна територія України, є дата списання коштів з банківського рахунка платника податку в оплату послуг або дата оформлення документа, що засвідчує факт постачання послуг нерезидентом, залежно від того, яка з подій відбулася раніше.

База оподаткування операцій з постачання товарів та послуг, ввезених платником на митну територію України та вивезених з митної території України, визначається виходячи з їх договірної (контрактної) вартості, але не нижче митної вартості товарів, з якої були визначені податки і збори, що справляються під час їх митного оформлення, з урахуванням акцизного податку та ввізного мита, за винятком податку на додану вартість, базою оподаткування є також їх сумарна фактурна вартість що включаються в ціну товарів/послуг згідно із законом. База оподаткування операцій з постачання товарів, ввезених платником на митну територію України, визначається виходячи з їх договірної (контрактної) вартості, але не нижче митної вартості товарів, з якої були визначені податки і збори, що справляються під час їх митного оформлення, з урахуванням акцизного податку та ввізного мита, за винятком податку на додану вартість, що включаються в ціну товарів/послуг згідно із законом. У разі постачання на митній території України товарів, які є продуктами переробки товарів, поміщених у митний режим переробки на митній території, у тому числі отриманих як оплата за постачання послуг з переробки, база оподаткування визначається згідно із загальними вимогами щодо визначення вартості товарів/послуг. Особливості визначення бази оподаткування для товарів, що ввозяться на митну територію України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, у несупроводжуваному багажі, та для товарів, що ввозяться на митну територію України фізичними особами у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі. Особливості визначення бази оподаткування для товарів, що ввозяться на митну територію України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, у несупроводжуваному багажі.

Особливості визначення бази оподаткування для товарів, що ввозяться на митну територію України фізичними особами у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі:

У разі ввезення на митну територію України фізичними особами у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі товарів (крім підакцизних товарів та особистих речей) частіше одного разу протягом однієї доби базою

оподаткування є сумарна фактурна вартість товарів, ввезених у наступних після першого ввезення протягом однієї доби з урахуванням мита, що підлягає сплаті.

У разі ввезення на митну територію України фізичними особами у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі товарів (крім підакцизних товарів та особистих речей), сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 1000 євро, через пункти пропуску через державний кордон України, відкриті для повітряного сполучення, базою оподаткування є частина їх сумарної фактурної вартості, що перевищує еквівалент 1000 євро, з урахуванням мита, що підлягає сплаті.

У разі ввезення на митну територію України фізичними особами у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі товарів (крім підакцизних товарів та особистих речей), сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 500 євро, через інші, ніж відкриті для повітряного сполучення, пункти пропуску через державний кордон України базою оподаткування є частина їх сумарної фактурної вартості, що перевищує еквівалент 500 євро, з урахуванням мита, що підлягає сплаті.

У разі ввезення на митну територію України фізичними особами у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі товарів (крім підакцизних товарів та особистих речей) через інші, ніж відкриті для повітряного сполучення, пункти пропуску через державний кордон України, сумарна вага яких перевищує 50 кг, базою оподаткування є сумарна фактурна вартість товарів, обчислена пропорційно до ваги, що перевищує 50 кг, з урахуванням мита, що підлягає сплаті.

Фактурна вартість товарів, які ввозяться на митну територію України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, у несупроводжуваному багажі, фізичними особами у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі, визначається відповідно до Митного кодексу України.

Ставки податку встановлюються від бази оподаткування в таких розмірах:

- а) 20 відсотків;
- б) 0 відсотків;
- в) 7 відсотків по операціях з:

- постачання на митній території України та ввезення на митну територію України лікарських засобів, дозволених для виробництва і застосування в Україні та внесених до Державного реєстру лікарських засобів, а також медичних виробів за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України;

- постачання на митній території України та ввезення на митну територію України лікарських засобів, медичних виробів та/або медичного обладнання, дозволених для застосування у межах клінічних випробувань, дозвіл на проведення яких надано центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я".

За нульовою ставкою оподатковуються операції:

1. З вивезення товарів за межі митної території України:

- а) у митному режимі експорту;
- б) у митному режимі реекспорту, якщо товари поміщені у такий режим відповідно до пункту 5 частини першої статті 86 Митного кодексу України;
- в) у митному режимі безмитної торгівлі;
- г) у митному режимі вільної митної зони.

Товари вважаються вивезеними за межі митної території України, якщо таке вивезення підтверджене в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, митною декларацією, оформленою відповідно до вимог Митного кодексу України.

2. З постачання товарів:

а) для заправки або забезпечення морських суден, що: використовуються для навігаційної діяльності, перевезення пасажирів або вантажів за плату, промислової, риболовецької або іншої господарської діяльності, що провадиться за межами територіальних вод України; використовуються для рятування або подання допомоги в нейтральних або територіальних водах інших країн; входять до складу Військово-Морських Сил України та відправляються за межі територіальних вод України, у тому числі на якірні стоянки;

б) для заправки або забезпечення повітряних суден, що: виконують міжнародні рейси для навігаційної діяльності чи перевезення пасажирів або вантажів за плату; входять до складу Повітряних Сил України та відправляються за межі повітряного кордону України, у тому числі у місця тимчасового базування;

в) для заправки (дозаправки) та забезпечення космічних кораблів, космічних ракетних носіїв або супутників Землі;

г) для заправки (дозаправки) або забезпечення наземного військового транспорту чи іншого спеціального контингенту Збройних Сил України, що бере участь у миротворчих акціях за кордоном України, або в інших випадках, передбачених законодавством;

г) магазинами безмитної торгівлі, відповідно до порядку, встановленого Кабінетом Міністрів України.

Постачання товарів магазинами безмитної торгівлі може здійснюватися виключно: фізичним особам, які виїжджають за межі митної території України; фізичним особам, які в'їжджають на митну територію України в пунктах пропуску через державний кордон України, відкритих для міжнародного повітряного сполучення; фізичним особам, які переміщуються транспортними засобами, що належать резидентам та знаходяться за межами митного кордону України.

3. З постачання таких послуг:

а) міжнародні перевезення пасажирів і багажу та вантажів залізничним, автомобільним, морським і річковим та авіаційним транспортом (для цілей цього підпункту перевезення вважається міжнародним, якщо таке перевезення здійснюється за єдиним міжнародним перевізним документом);

б) послуги, що передбачають роботи з рухомим майном, попередньо ввезеним на митну територію України для виконання таких робіт та вивезеним за межі митної території України платником, що виконував такі роботи, або отримувачем-нерезидентом.

До робіт з рухомим майном належать роботи з переробки товарів, що можуть включати власне переробку (обробку) товарів – монтаж, збирання, монтування та налагодження, у результаті чого створюються інші товари, у тому числі постачання послуг з переробки давальницької сировини, а також модернізацію та ремонт товарів, що передбачає проведення комплексу операцій з частковим або повним відновленням виробничого ресурсу об'єкта (або його складових частин), визначеного нормативно-технічною документацією, у результаті виконання якого передбачається поліпшення стану такого об'єкта;

в) послуги з обслуговування повітряних суден, що виконують міжнародні рейси.

До послуг з обслуговування повітряних суден, які виконують міжнародні рейси, відносяться послуги, які комплексно необхідні та безпосередньо пов'язані з виконанням міжнародного рейсу, а саме: обслуговування повітряних суден та пасажирів в аеропорту (посадка-зліт повітряного судна, обслуговування пасажирів в аеровокзалі, забезпечення авіаційної безпеки, наднормативна стоянка повітряного судна); послуги з наземного обслуговування повітряних суден та пасажирів в аеропортах; оренда аеропортових приміщень у частині використання для обслуговування міжнародних рейсів (офіси, стійки реєстрації та інші службові приміщення, які орендуються авіаперевізниками, що виконують міжнародні рейси); послуги персоналу з обслуговування повітряних суден.

У разі якщо операції з постачання зазначених товарів звільнено від оподаткування на митній території України, до операцій з експорту таких товарів застосовується також нульова ставка.

Перелік операцій, які не є об'єктом оподаткування, зазначений в статті 196 Податкового кодексу України.

Як ми вже зазначали, до митних платежів, окрім мита та податку на додану вартість, відноситься також **акцизний податок**. Не дивлячись на те, що обсяги перерахувань митними органами до державного бюджету цього податку є не такими значними порівняно з митом та податком на додану вартість, акцизний податок має велике значення з огляду контролю за переміщенням окремих товарів (підакцизних), з яких справляється акцизний податок. Особливостями переміщення підакцизних товарів є не тільки сплата акцизного податку, а й особливості митного контролю та митного оформлення таких товарів – обов'язкова подача попередньої декларації та застосування заходів гарантування доставки цих товарів до митниці призначення, зберігання в режимі митного складу підакцизних товарів не може перевищувати 365 днів тощо.

Платниками акцизного податку є:

- особа, яка виробляє підакцизні товари (продукцію) на митній території України, у тому числі з давальницької сировини.

- особа – суб'єкт господарювання, яка ввозить підакцизні товари (продукцію) на митну територію України.

- фізична особа-резидент або нерезидент, яка ввозить підакцизні товари (продукцію) на митну територію України в обсягах, що підлягають оподаткуванню, відповідно до митного законодавства.

- особа, яка реалізує конфісковані підакцизні товари (продукцію), підакцизні товари (продукцію), визнані безхазяйними, підакцизні товари (продукцію), за якими не звернувся власник до кінця строку зберігання, та підакцизні товари (продукцію), що за правом успадкування чи на інших законних підставах переходять у власність держави, якщо ці товари (продукція) підлягають реалізації (продажу) в установленому законодавством порядку.

- особа, яка реалізує або передає у володіння, користування чи розпорядження підакцизні товари (продукцію), що були ввезені на митну територію України із звільненням від оподаткування до закінчення строку, визначеного законом відповідно до пункту 213.3 статті 213 Податкового кодексу України.

- особа, на яку покладається дотримання вимог митних режимів, що передбачають звільнення від оподаткування, у разі порушення таких вимог.

- особа, на яку покладається виконання умов щодо цільового використання підакцизних товарів (продукції), на які встановлено ставку податку 0 гривень за 1 літр 100-відсоткового спирту, 0 євро за 1000 кг нафтопродуктів у разі порушення таких умов.

- особа, на яку при здійсненні операцій з підакцизними товарами (продукцією), які не підлягають оподаткуванню або звільнюються від оподаткування, покладається виконання умов щодо цільового використання підакцизних товарів (продукції) в разі порушення таких умов.

- особа-суб'єкт господарювання роздрібною торгівлю, яка здійснює реалізацію підакцизних товарів.

- оптовий постачальник електричної енергії.

- виробники електричної енергії, які мають ліцензію на право здійснення підприємницької діяльності з виробництва електричної енергії і продають її поза оптовим ринком електричної енергії. Не є платниками податку особи, які здійснюють діяльність з виробництва електричної енергії за умови її продажу на оптовому ринку електричної енергії та/або з постачання електричної енергії, крім оптових постачальників електричної енергії;

- особа – власник ввезеного на митну територію України вантажного транспортного засобу, що переобладнується у легковий автомобіль, з якого справляється акцизний податок.

- особа, яка реалізує пальне.

Об'єктами оподаткування акцизним податком є операції з:

- реалізації вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції);

- реалізації та/або передачі в межах одного підприємства підакцизних товарів (продукції) з метою власного споживання, промислової переробки, своїм працівникам, а також здійснення внесків підакцизними товарами (продукцією) до статутного капіталу;

- ввезення підакцизних товарів (продукції) на митну територію України;

- реалізації конфіскованих підакцизних товарів (продукції), підакцизних товарів (продукції), визнаних безхазяйними, підакцизних товарів (продукції), за якими не звернувся власник до кінця строку зберігання, та підакцизних товарів (продукції), що за правом успадкування чи на інших законних підставах переходять у власність держави;

- реалізації або передачі у володіння, користування чи розпорядження підакцизних товарів (продукції), що були ввезені на митну територію України із звільненням від оподаткування до закінчення строку, визначеного законодавством, відповідно до пункту 213.3 статті 213 Податкового кодексу України;

- обсяги та вартість втрачених підакцизних товарів (продукції), що перевищують встановлені норми втрат з урахуванням пункту 214.6 статті 214 Податкового кодексу України;

- реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів;

- оптового постачання електричної енергії;

- переобладнання ввезеного на митну територію України транспортного засобу у підакцизний легковий автомобіль.

- реалізації будь-яких обсягів пального понад обсяги, що: отримані від інших платників акцизного податку, що підтверджені зареєстрованими акцизними накладними в Єдиному реєстрі акцизних накладних; ввезені (імпортовані) на митну територію України, що засвідчені належно оформленою митною декларацією; вироблені в Україні, реалізація яких є об'єктом оподаткування акцизним податком, що підтверджені зареєстрованими акцизними накладними в Єдиному реєстрі акцизних накладних.

До операцій з підакцизними товарами, які не підлягають оподаткуванню, належать:

- вивезення (експорту) підакцизних товарів (продукції) платником податку за межі митної території України. Товари (продукція) вважаються вивезеними (експортованими) платником податку за межі митної території України, якщо їх вивезення (експортування) засвідчене належно оформленою митною декларацією, у тому числі, якщо відвантаження відбулося у звітному періоді, а вивезення (експортування) – у наступному звітному періоді і на дату подання декларації з акцизного податку за звітний місяць наявна така митна декларація;

- ввезення на митну територію України раніше експортованих підакцизних товарів (продукції), у яких виявлено недоліки, що перешкоджають реалізації цих товарів на митній території країни імпортера,

для їх повернення експортеру. Такі підакцизні товари (продукція) ввозяться їх продавцем (експортером) без подальшої реалізації на митній території України;

До підакцизних товарів належать:

- спирт етиловий та інші спиртові дистиляти, алкогольні напої, пиво;
- тютюнові вироби, тютюн та промислові замінники тютюну;
- пальне;
- автомобілі легкові, кузови до них, причепи та напівпричепи, мотоцикли, транспортні засоби, призначені для перевезення 10 осіб і більше, транспортні засоби для перевезення вантажів;
- електрична енергія.

6.3 Нетарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності: поняття, призначення

Митний кодекс України до *заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності відносить заходи*, не пов'язані із застосуванням мита до товарів, що переміщуються через митний кордон України, встановлені відповідно до закону заборони та/або обмеження, спрямовані на захист внутрішнього ринку, громадського порядку та безпеки, суспільної моралі, на охорону здоров'я та життя людей і тварин, охорону навколишнього природного середовища, захист прав споживачів товарів, що ввозяться в Україну, а також на охорону національної культурної та історичної спадщини (пункт 13 статті 4 Митного кодексу України);

Пункт 14.1.61 статті 14 Податкового кодексу України конкретизує дані заходи, а відтак до заходів нетарифного регулювання відносить:

- ліцензування і квотування зовнішньоекономічних операцій;
- застосування спеціальних заходів щодо імпорту товарів в Україну;
- процедура реєстрації зовнішньоекономічних контрактів;
- процедура видачі ліцензій на право імпорту, експорту - спирту, алкогольних напоїв та тютюнових виробів;
- дозвільна система служби експортного контролю;
- сертифікація товарів, що ввозяться в Україну;
- дозвільна система органів державної влади, що здійснюють санітарно-епідеміологічний, ветеринарний, фітосанітарний, екологічний та інші види контролю;
- реєстрація лікарських засобів, виробів медичного призначення, імунобіологічних препаратів, харчових добавок;
- застосування державного пробірного контролю;

Здійснюючи характеристику нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, слід наголосити, що це комплекс заходів заборонного та обмежувального характеру, які не допускають проникнення іноземних товарів на внутрішній ринок, таких товарів, що зможуть нанести шкоду національній економіці різким зростанням імпорту. Основним завданням є не лише протистояння посиленню конкурентних позицій країни-

імпортера, але й захист національного виробництва, охорона життя та здоров'я населення країни, навколишнього середовища, моралі, релігії та національної безпеки. Крім того, нетарифне регулювання застосовують і щодо експортних операцій з метою захисту національного ринку.

Найбільш поширеною класифікацією заходів регулювання зовнішньої торгівлі є: тарифні та нетарифні заходи, такі як паратарифні, фінансові заходи, заходи контролю над цінами, заходи автоматичного ліцензування, монополістичні заходи, заходи кількісного контролю, технічні заходи. Зупинимось більш докладно на нетарифних заходах регулювання зовнішньої торгівлі.

Паратарифні заходи – це платежі та збори, які збільшують вартість ввізного товару на додаткову величину (крім мита), що стягуються з товару, який перетинає митний кордон. Ці платежі та збори оплачує імпортер. Зі зниженням мита та пов'язаним з цим падінням фіскальних митних доходів держава найбільш широко застосовує паратарифні заходи для поповнення своїх фінансових надходжень.

Фінансові заходи – це заходи, що регулюють доступ імпортерів до іноземної валюти, ціну валюти для імпортерів, а також умови платежу. Фінансові заходи можуть збільшувати вартість імпорту.

До фінансових заходів належать:

- вимоги попередньої оплати вартості імпорту або сплати імпортних податків, у тому числі шляхом відкриття попередніх імпортних депозитів, оплати готівкою, попередньої оплати митних податків;

- множинність валютних курсів – це механізм державного регулювання, за допомогою якого встановлюються різні валютні курси для різних категорій товарів. Офіційний курс валют застосовується для придбання найбільш необхідних товарів, в той час як інші товари оплачуються за комерційним курсом або з купівлею іноземної валюти через аукціон;

- офіційні обмеження на накопичення іноземної валюти передбачають необхідність отримання різноманітних дозволів, віз тощо для проведення валютних операцій всередині країни;

- терміни і перенесення платежів – це заходи, коли держава встановлює мінімально можливі терміни від дати доставки товару до завершення імпортних розрахунків.

Заходи контролю над цінами – впроваджуються з метою підтримки та стабілізації внутрішніх цін, а також для запобігання та відверненню збитків, які можуть бути заподіяні нечесною торговою практикою іноземних конкурентів.

До наведених заходів належать:

- адміністративне фіксування цін – цей захід полягає в тому, що уряд країни-імпортера, беручи до уваги внутрішні ціни виробника та споживача, встановлює верхню та нижню межу цін або пов'язує їх з цінами на світовому ринку;

- «добровільне» обмеження експортних цін – це захід, відповідно до якого експортер погоджується підтримувати ціну на свої товари не нижче певного рівня;

- сезонні збори – це додаткові платежі, які передбачені для вирівнювання ринкових цін на імпорتنі сільгосппродукти та продукти харчування з цінами на аналогічні вітчизняні товари; для цих цілей на певний період часу встановлюється відповідна ціна;

- антидемпінгові заходи – це заходи зі стягнення з експортера компенсації за шкоду, заподіяну вітчизняним виробникам; вони застосовуються за результатами розслідувань відповідних інстанцій країни-імпортера торговельної практики експортера, якщо встановлено факт демпінгу та матеріальна шкода від нього. Ініціатором антидемпінгових звинувачень, як правило, виступають національні виробники конкретної продукції, антидемпінгове мито стягується з моменту початку поставки товарів за зниженими цінами.

Заходи автоматичного ліцензування – дозвіл на імпорт видається автоматично.

Монополістичні заходи – це регулюючі заходи, які надають виключні права певній групі суб'єктів господарської діяльності.

Заходи кількісного контролю – це квотування та ліцензування імпорتنих та експортних операцій.

Ліцензування – вимога отримання спеціальних дозволів при поставці певних товарів, а іноді і в певні країни.

Квотування – за фізичним обсягом або за вартістю.

Квоти – це кількісні обмеження, які встановлюють максимальний обсяг або вартість дозволеного до ввезення товару за допомогою індивідуальних, тарифних, сезонних, глобальних та інших процентних обмежень.

Індивідуальні квоти – це розподіл загальної дозволеної кількості імпорту товарів по країнах-постачальниках цих товарів. За способом формування розрізняють два типи таких квот: пропорційна — визначається в рамках всіх квот по долі кожної країни в імпорті за минулий період; двостороння — надається в обмін на зустрічні торгово-політичні обов'язки іншої країни.

Тарифні квоти – це дозвіл на імпорт в певних обсягах при найбільш сприятливому режимі митного оподаткування, а для імпорту, який перевищує тарифну квоту, застосовується жорсткіший митний режим, який фактично забороняє імпортні поставки.

Сезонні квоти – встановлюються в певний період року переважно для сільгосппродукції. Обмеження імпорту без урахування пори року та часового періоду є не конкретизованим квотами.

Глобальні квоти – встановлюють розмір загального імпорту будь-яких товарів на визначений термін без розподілу його між країнами-постачальниками. На долю глобальних квот припадає 2/3 всіх випадків в світовій практиці.

Процентні квоти – встановлюють розмір дозволеного імпорту у відсотках до величини експорту. Квоти можуть також нараховуватись у відсотках до величини закупок даного товару на внутрішньому ринку з метою заохочення національного виробника.

Заборона на імпорт певного товару – може вводитися повністю та без будь-яких винятків, наприклад, для захисту національного виробництва від конкуренції. Фактичною забороною на імпорт є відмова у видачі ліцензії. Інколи застосовується заборона на імпорт із певних держав, в торгівлі з якими дана країна має більший дефіцит.

Можливі заборони на імпорт та експорт із певної країни – ембарго. Це вимушений захід, визнаний міжнародною практикою, він має принципові особливості, застосовується у відкритій та завуальованій формах. Відкрита форма заборони – це, перш за все, повна заборона торгівлі, що в основному базується на рішеннях ООН. До завуальованих заборон можна віднести обмеження щодо заходу іноземних кораблів у внутрішні води або на продаж певних імпортованих товарів в роздрібній торгівлі в країні.

Угода про обмеження експорту – це результат компромісу, коли експортер «добровільно» погоджується обмежити свій експорт, щоб уникнути примусових заходів з боку країни-імпортера. Наведені угоди можуть укладатись як між державами, так і на галузевому рівні.

Технічні заходи базуються на контролі якості, характеристики товару, що включає застосування адміністративних вимог, термінологію, символи, перевірку та методи до упакування, маркування. До технічних заходів належать:

1. Технічне регулювання. В даному випадку йдеться про заходи, які безпосередньо або опосередковано встановлюють технічні вимоги до продукту.

Технічне регулювання здійснюється шляхом:

заборони або обмеження імпорту сировини та матеріалів, що забруднюють навколишнє середовище (хімічні товари, отрутохімікати, кам'яне вугілля та нафта з високим вмістом сірки);

використання протекціоністських заходів стосовно готової продукції — промислового обладнання, транспортних засобів та інших видів продукції, експлуатація яких веде до забруднення атмосфери та повітря;

вимог до якості товару, які захищають інтереси споживача, захищаючи його від шкоди, пов'язаної з дефектом товару, і від можливої шкоди при застосуванні.

2. Інспекція перед відвантаженням. Насамперед це примусовий контроль якості, кількості та ціни товару перед його відвантаженням з країни-експортера, що здійснюється певною фірмою-інспектором за дорученням країни-імпортера.

3. Спеціальні митні формальності – це, найперше, вимоги надавати більш детальну інформацію, ніж та, що вказана в митній декларації, вимоги використання певних пунктів пропуску та ін.

Контрольні питання

1. Коли Україна приєдналась до СОТ?
2. Яким нормативно-правовим актом передбачені ставки ввізного мита?
3. Що таке мито?
4. Які є види мита?
5. Які є особливі види мита?
6. Яким законом регламентується застосування антидемпінгового мита?
7. Які товари належать до підакцизних?
8. Назвіть види нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
9. Назвіть заходи кількісного контролю.
10. Назвіть види квот.

Рекомендовані нормативно-правові акти та література для підготовки до семінарського заняття, написання рефератів

Нормативно-правові акти

1. Договір про зону вільної торгівлі від 18 жовтня 2011 року // Офіційний вісник України. – 2012. – № 72. – Ст. 2933.
2. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур від 18 травня 1973 року // Офіційний вісник України. – 2011. – № 71. – Ст. 2711.
3. Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей: Закон України від 21 вересня 1999 року №1068-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 48. – Ст. 405.
4. Про лікарські засоби: Закон України від 4 квітня 1996 року № 123/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 22. – Ст. 86.
5. Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України: Закон України від 21 січня 1994 року № 3857-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 18. – Ст. 101.
6. Про митний тариф України: Закон України від 19 вересня 2013 року № 584-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 20-21. – Ст. 740.
7. Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті: Закон України від 23 вересня 1994 року № 185/94-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 40. – Ст. 364.
8. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19 березня 1996 року № 93/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 19. – Ст. 80.
9. Про гуманітарну допомогу: Закон України від 22 жовтня 1999 року № 1192-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 51. – Ст. 451.
10. Про затвердження переліку товарів, ввезення яких на митну територію України та/або переміщення територією України прохідним та внутрішнім транзитом здійснюється за умови обов'язкового надання митним органам забезпечення сплати митних платежів: Постанова Кабінету

Міністрів України від 21 травня 2012 № 461 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 40. – Ст. 1554.

11. Питання пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 року № 451 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 40. – Ст. 1546.

12. Про переміщення готівки і банківських металів через митний кордон України: Постанова Правління Національного банку України від 27 травня 2008 року № 148 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 43. – Ст. 1430.

13. Про затвердження Порядку проведення державної експертизи культурних цінностей та розмірів плати за її проведення: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2003 року № 1343 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 35. – Ст. 1889.

14. Про порядок вивезення (пересилання) за межі митної території України громадянами дорогоцінних металів (за винятком банківських металів, пам'ятних та ювілейних монет України із дорогоцінних металів), дорогоцінного каміння та виробів із них, а також культурних цінностей з метою їх відчуження: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 № 448 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 40. – Ст. 1543.

15. Про переміщення готівки і банківський металів через митний кордон України: Постанова Правління Національного банку України від 27 травня 2008 року № 148 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 43. – Ст. 1430.

16. Положення про переміщення цінних паперів через митний кордон України: Постанова Правління Національного банку України від 22 грудня 2011 року № 469 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 9. – Ст. 335.

17. Про виконання митних формальностей відповідно до заявленого митного режиму: Наказ Міністерства фінансів України від 31 травня 2012 № 657 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 80. – Ст. 3233.

18. Про затвердження Порядку включення суми роялті та інших ліцензійних платежів до ціни, що фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, під час визначення їх митної вартості: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 року № 446 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 40. – Ст. 1541.

Література

1. Лялька А.Б. Фіскальна функція митних органів України / А.Б. Лялька // Митна справа. – 2012. – № 5. – С. 56.

2. Оніщик Ю.В. Фінансово-правові аспекти митного контролю / Ю.В. Оніщик // Митна справа. – 2012. – № 3. – С. 90.

3. Оніщик Ю.В. Поняття та сутність фінансово-правового статусу митних органів України / Ю.В. Оніщик // Митна справа. – 2012. – № 4. – С. 90.

4. Оніщик Ю.В. Інститут митних платежів: особливості правового регулювання / Ю.В. Оніщик // Митна справа. – 2012. – № 5. – С. 61.

5. Оніщик Ю.В. Фінансові правовідносини у митній сфері / Ю.В. Оніщик // Митна справа. – 2012. – № 2. – С. 15.

6. Прокопенко В.В. Административные услуги, оказываемые государственной таможенной службой Украины (в контексте Таможенного кодекса Украины 2012 года) / В.В. Прокопенко // Митна справа. – 2012. – № 3. – С. 30.

7. Романенко В.В. Класифікація нетарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі / В.В. Романенко // Митна справа. – 2012. – № 3. – С. 49.

РОЗДІЛ 7

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ В УКРАЇНІ

7.1 Сутність, механізми та функції адміністративно-правового регулювання митної вартості товарів

Сьогодні Україна будує свою зовнішню політику з урахуванням принципів міжнародного права та інших міжнародно-правових актів з метою розвитку двосторонніх міждержавних відносин, європейської інтеграції та багатосторонньої дипломатії, адже ефективне функціонування економіки жодної країни неможливе без розвиненої системи зовнішньоекономічних відносин.

Формування механізму державного регулювання, його теоретичне розроблення і практичне втілення в життя є об'єктивною необхідністю входження України у світове співтовариство як самостійного суб'єкта міжнародних економічних відносин.

Якщо держава не враховує у своєму розвитку певні національні особливості і не бере участі в процесі уніфікації своїх правових, адміністративних та організаційних основ регулювання зовнішньоекономічної діяльності, не використовує загальноприйнятні інструменти регулювання, то вона сама створює перешкоди для розвитку своїх зовнішньоекономічних зв'язків і використання переваг міжнародного поділу праці. Тому проблеми організації та здійснення зовнішньоекономічної діяльності завжди були і залишаються одними з найважливіших складових державної зовнішньої політики й об'єктами наукових досліджень.

Як зазначають Л. Дідівська та Л. Головка у своїй праці, державне регулювання зовнішньоекономічних відносин передбачає створення відповідних умов та механізмів (правових, економічних, інституційних) для ефективного розвитку відносин, здійснення діяльності у цій сфері. Практично ідентичне визначення надають автори іншого видання – державне регулювання зовнішньоекономічних відносин передбачає створення відповідних умов та механізмів (правових, економічних, інституційних) для ефективного розвитку міжнародних зв'язків.

С. Коломацька наводить визначення терміна “публічно-правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності”, що полягає у використанні засобів державного впливу на формування й реалізацію правовідносин у цій сфері.

Державне регулювання, на думку Г. Дроздової, являє собою систему заходів законодавчого, виконавчого і контрольного характеру, покликаних удосконалювати зовнішньоекономічну діяльність в інтересах національної економіки.

У своїй праці О. Єгоров визначає, що державне регулювання зовнішньоекономічних зв'язків – це система державних заходів в інтересах національної економіки, які стимулюють зовнішньоекономічну діяльність вітчизняних виробників, їх захист від іноземної конкуренції.

Разом з тим у Господарському кодексі України визначено державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності як засіб захисту економічних інтересів України, прав та законних інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, створення рівних умов для розвитку всіх видів підприємництва у сфері зовнішньоекономічних відносин, а також використання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності доходів та інвестицій, заохочення конкуренції й обмеження монополізму суб'єктів господарювання в сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Існує дуже багато поглядів і визначень цієї категорії, але їх об'єднує те, що таке регулювання здійснює держава за допомогою певних засобів та інструментів і на користь та в інтересах її суспільства.

Головною складовою системи зовнішньоекономічних відносин є саме зовнішньоторговельна діяльність, оскільки стан зовнішньої торгівлі – це один з основних показників ефективності всієї економіки держави. Тому державне регулювання зовнішньої торгівлі є одним з пріоритетних напрямів реалізації зовнішньоекономічної політики.

Механізми і засоби державного регулювання та рівень їх значущості визначаються напрямом зовнішньоторговельної політики держави, що поділяється на політику вільної торгівлі та протекціонізм. У сучасних умовах практично всі країни, як з ринковою економікою так і ті, що розвиваються, застосовують змішану зовнішньоторговельну політику, яка поєднує в собі елементи обох напрямів.

Такий механізм державного регулювання втілюють у життя різні державні органи, в тому числі відповідні органи державної влади, наприклад, Міністерство економіки, Міністерство фінансів, Міністерство зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі та інші.

Таким чином, до компетенції державних органів входить захист економічних інтересів України та законних інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, створення рівних можливостей для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності розвивати всі види підприємницької діяльності незалежно від форм власності та всі напрями використання доходів і здійснення інвестицій, заохочення конкуренції та ліквідація монополізму у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Компетенція державних органів визначена Законом України “Про зовнішньоекономічну діяльність”, згідно з яким найвищим органом, що здійснює державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності, є Верховна Рада України.

Загальне державне регулювання зовнішньої торгівлі здійснюється за допомогою різних методів. Значний внесок у теоретичний розвиток класифікації методів зробили як науковці-теоретики, так і практики. Багато авторів сходяться на думці, що методи регулювання зовнішньої торгівлі розподіляються на тарифні (митно-тарифні) та нетарифні, але по-різному визначають інструменти того чи іншого методу регулювання.

Наприклад, Н. Кузнецова до тарифних методів зараховує тільки ті, що

засновані на тарифі. При цьому зазначає, що в основі митного тарифу лежить Українська класифікація товарів і те, що товари оподатковуються митом на базі їх митної вартості. До нетарифних методів належать квоти, ліцензія, субсидії, демпінг та інші, а також податок на додану вартість та акцизний збір.

В. Гринькова та М. Новікова зазначають, що митно-тарифне регулювання включає застосування імпорتنих та експортних тарифів і зборів. А нетарифне регулювання передбачає використання квотування та ліцензування.

А. Кандиба визначає, що методи тарифного регулювання ґрунтуються на засадах Єдиного митного тарифу України і Митного кодексу України, які є головними економічними регуляторами зовнішньої торгівлі з позиції сприяння міжнародній торгівлі, митному контролю, уніфікації комерційних і митних документів, багатокласової класифікації товарів, митної вартості товарів, країн походження товарів, оподаткування тощо. При цьому до інструментів тарифного регулювання зараховує всі види мита, в тому числі й антидемпінгове та компенсаційне, класифікацію товарів, митну вартість товарів, країну походження, зміну валютного курсу. Нетарифні методи є альтернативними, які впливають безпосередньо на кількісні й вартісні параметри зовнішньоекономічної діяльності: квотування, ліцензування, технічні стандарти, вимоги до упакування та інше. Таким чином, не визначено місце інших платежів: податку на додану вартість, акцизного збору.

С. Коломацька взагалі визначає дуже обмежену систему інструментів як тарифного, так і нетарифного регулювання. Тарифне регулювання здійснюється шляхом застосування різних ставок мит, у тому числі і компенсаційного та антидемпінгового. А нетарифне регулювання полягає у застосуванні кількісних та інших обмежень експорту та імпорту окремих видів товарів і до його інструментів належать тільки квотування та ліцензування.

Згідно з поглядами Л. Дідівської, Л. Головка методи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності поділяються на такі групи: правові; економічні, тобто акти тарифного регулювання; валютне регулювання; адміністративні (нетарифні); заохочення експорту. При цьому ототожнюються економічні методи тільки з методами тарифного регулювання, тобто з функціями мита, а адміністративні – з нетарифним. А до нетарифних методів належать: кількісні обмеження; регламентація (ускладнення) митних процедур; різноманітні податки на експорт та імпорт, митні збори; встановлення державних стандартів якості, норм упакування, маркування, інші форми торговельних бар'єрів; валютні обмеження; антидемпінгові заходи (антидемпінгове мито, компенсаційне мито); "добровільні обмеження".

Інші автори також поділяють методи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності на економічні та адміністративні, де

економічні методи поділяються на тарифні та нетарифні. До тарифних також зараховують тільки встановлення мита, але, на відміну від попередньої думки, враховується і антидемпінгове мито, до нетарифних – надання субсидій виробникам експортних товарів, пільгове експортне кредитування, застосування індикативних цін, встановлення мінімальної митної вартості на окремі товари тощо.

З погляду практиків класифікація методів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності теж має вигляд двох блоків тарифного і нетарифного регулювання.

В. Науменко та його співавтори визначають, що система митно-тарифного регулювання включає такі складові: Митний тариф України, мито, митна вартість товару, країна походження товару, а заходи нетарифного регулювання полягають у встановленні державою кількісних обмежень та технічних бар'єрів. Такий підхід був притаманний практично всім науковцям-теоретикам.

Уже О. Єгоров розглядає митно-тарифне регулювання як систему митного тарифу, що базується на митній вартості, тарифній класифікації та тарифних пільгах. Відмінність цього підходу полягає в тому, що автор уже не ставить на один рівень і не включає до групи тарифного регулювання поряд з митним тарифом митну вартість, класифікаційну роботу та застосування тарифних пільг. Разом з тим, надаючи митному тарифу як методу тарифного регулювання великої ролі для забезпечення економічної безпеки держави, автор розглядає митну вартість, класифікацію товарів, визначення країни походження товарів як побічний та незначний фактор впливу на ефективність застосування митного тарифу і чітко не визначає їх місце в системі митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

С. Терещенко акцентує увагу на комплексному впливі тарифного регулювання зовнішньої торгівлі на обсяги сум нарахованого мита на товари, що є об'єктом експортно-імпортних операцій. А комплексність виявляється у потребі визначення митної вартості товару, коду товару відповідно до товарної номенклатури зовнішньоекономічної діяльності та країни походження, що суттєво впливає на застосування окремих ставок мита певних товарів. Класифікації нетарифних методів регулювання автор приділив дуже багато уваги і, проаналізувавши підходи різних фахівців, вивів узагальнену класифікацію. Таким чином, до методів нетарифного регулювання належать методи кількісних обмежень, побічного протекціонізму, стимулювання експорту, обмеження митного оформлення, цінової політики держави та режиму розрахунків за імпорт, правове забезпечення. Отже, визначення комплексного впливу тарифного регулювання підвищує роль митної вартості у системі тарифного регулювання.

Погляди вже двох останніх авторів суттєво відрізняються, оскільки вони розглядають митну вартість не як певний інструмент тарифного регулювання, а переносять його до іншої сфери. Але жоден з авторів так і не

визначив, яке місце митна вартість посідає в системі державного регулювання.

Аналізуючи погляди на класифікацію методів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, можна зробити висновок, що якщо думки вчених-практиків мають більш-менш однакову спрямованість, то у поглядах учених-теоретиків спостерігається певний різнобіг.

У всьому світі дієве тарифне регулювання є прикладом ефективного економічного регулювання і відповідає вимогам ринкової економіки порівняно з нетарифними обмеженнями, які переважно мають характер силового регулювання зовнішньої торгівлі.

Кількість тарифних методів постійно збільшується. Це пояснюється стрімким розвитком економіки України, а також її зовнішньої інтеграції, що зумовлює пошук нових дієвих інструментів державного регулювання, стримання негативного впливу зовнішніх факторів на національну економіку, створення сприятливих умов для розвитку вітчизняних виробників.

Заходи нетарифного регулювання – це вплив органів виконавчої влади на зовнішньоекономічну діяльність шляхом встановлення певних вимог: надання дозволів, приписів або заборон. Питання нетарифного регулювання особливо загострюються в країнах, які за станом розвитку своєї економіки ще не можна зарахувати до високорозвинених, оскільки вони перебувають на перехідному етапі економічного становлення.

Оскільки нетарифне регулювання не має такого явного впливу на зовнішньоекономічну діяльність, як тарифне регулювання, бо це комплекс заходів обмежувально-заборонного характеру, то найбільші ризики виникають у сфері саме тарифного регулювання:

-визначення митної вартості товарів, оскільки основою нарахування майже всіх митних платежів є митна вартість товарів і, як наслідок, вона є об'єктом найчастіших порушень з боку суб'єктів ЗЕД;

-визначення коду товарів згідно з УКТ ЗЕД, оскільки митний тариф містить значну диференціацію в розмірах ставок ввізного мита на однорідні товари;

-визначення країни походження, оскільки країна походження визначає застосування методів тарифних і нетарифних заходів регулювання та застосування митних пільг. Останнім часом цей вид ризиків став менш загрозливим у зв'язку з поступовим приведенням повних ставок мита на рівень пільгових.

А головною метою митно-тарифного регулювання повинно бути не стільки стягнення податків у повному обсязі, скільки сприяння розвитку торговельних відносин з іншими країнами, підтримка власного товаровиробника та захист внутрішніх товарних ринків. При цьому тарифне регулювання ґрунтується саме на Митному тарифі, основним елементом якого є мито.

На нашу думку, автори, які розглядали класифікацію методів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, помилково

дійшли висновку, що митна вартість на рівні з митом є інструментом митно-тарифного регулювання. Митна вартість не може бути інструментом тарифного регулювання, оскільки не може бути наявним вибір: застосовувати механізм визначення та контролю за митною вартістю або ні. Тому митна вартість товарів стає об'єктом державного регулювання із своєю власною системою методів та інструментів.

З метою уникнення або запобігання негативному впливу виникнення зазначених ризиків у сфері тарифного регулювання велике значення має оцінка такого ризику та управління ним, що, в свою чергу, також стає об'єктом державного регулювання.

Як теоретична категорія поняття “державне регулювання митної вартості” не зустрічається в науковій літературі, оскільки порівняно з іншими напрямками досліджень митна справа досить довго не мала популярності серед праць учених-теоретиків. Переважно, розглядаючи складові державного регулювання економіки, вчені доходили до поняття тарифного методу регулювання як сукупності встановлених митних тарифів. А вчені-практики визначали митну вартість, але або як інструмент тарифного регулювання, або взагалі не надаючи їй конкретного місця.

Державне регулювання митної вартості як метод державного управління має включати спосіб застосування державними органами систематизованих знань про сутність митної вартості, закономірності та правила застосування методів митної оцінки для досягнення цілей економічної стабільності та безпеки.

Але для формування ефективного механізму державного регулювання будь-якого елемента зовнішньоторговельної діяльності головне – виділити конкретно об'єкт державного регулювання, зрозумівши сам об'єкт, його суть та складові.

Об'єктом державного регулювання митної вартості є заявлена митна вартість товарів у процесі митного оформлення.

Суть митної вартості, насамперед, виявляється у функціях, що покладені на державне регулювання митної вартості:

1. Фіскальна – забезпечення надходжень митних платежів у повному обсязі.
2. Захист вітчизняного виробника від недобросовісної конкуренції та використання незаконних методів цінової конкурентної.

Митна вартість товарів має складну структуру і може включати не тільки контрактну вартість як результат домовленості між контрагентами, а й інші елементи витрат, що пов'язані з купівлею товару: доставка, брокерські, комісійні та інші винагороди, використання об'єктів інтелектуальної власності та інші витрати.

Безпосереднє здійснення тарифного регулювання та контролю в зовнішньоторговельній діяльності покладено на Державну митну службу України, яка повинна узагальнювати та ретельно аналізувати показники зовнішньоекономічної діяльності України і сприяти розвитку торговельних

відносин з іншими країнами, підтримуючи при цьому власного товаровиробника та захищаючи внутрішній товарний ринок.

Митно-тарифне регулювання – це найважливіша складова митної справи, одна з основних функцій митних органів будь-якої країни. Згідно з принципами Генеральної угоди з тарифів та торгівлі / Світової організації торгівлі (ГАТТ/СОТ), митно-тарифна політика держави спрямована на регулювання зовнішньої торгівлі, захист внутрішнього ринку і стимулювання експорту.

Митно-тарифна політика будь-якої держави, яка здійснює радикальні економічні перетворення, повинна слугувати двом основним цілям:

- забезпечувати належний рівень надходжень до державного бюджету і тим самим робити певний внесок у спільні зусилля уряду з макроекономічної стабілізації;

- створювати рівні умови для конкуренції вітчизняних та іноземних виробників, що на першому етапі може передбачити тимчасове застосування обмежених заходів захисту національних виробників, які здійснюють перебудову виробництва, його раціоналізацію і реструктуризацію, впроваджують нові методи управління з метою підвищення конкурентоспроможності.

Таким чином, найбільшій увазі з метою забезпечення економічної безпеки потребує саме митно-тарифне державне регулювання, а як уже зазначалося, митна вартість є сферою виникнення найбільших ризиків.

Зниження митної вартості одним суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності завдає шкоду іншим суб'єктам, у тому числі й вітчизняним. Таким чином, виникає негативний зовнішній ефект, за яким особа, яка породжує цей негативний ефект, перекладає частку витрат на інших. Державне повинна реагувати на можливість виникнення таких негативних ефектів. У деяких випадках вона регламентує права й обов'язки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності за допомогою законотворчої та контролюючої активності держави. Комплекс методів та інструментів впливу держави формує механізм державного регулювання митної вартості, який застосовується у нерозривному зв'язку з інструментами державного регулювання зовнішньої торгівлі.

Методи державного регулювання митної вартості товарів можна класифікувати з урахуванням вивчення існуючих принципів класифікації методів за різними ознаками: за вибірковістю застосування інструментів регулювання – на загальні та вибіркові; за засобами впливу – на адміністративні та економічні. Класифікація методів на загальні та вибіркові визначається тим, чи є інструмент регулювання обов'язковим для застосування до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності або застосовується індивідуально чи до групи суб'єктів. Поділ методів на адміністративні та економічні є дуже умовним, оскільки застосування будь-якого економічного інструменту передбачає більшою або меншою мірою адміністративне втручання. Таким чином, більш прийнятною, на наш погляд,

є класифікація методів за формою впливу на розмір митної вартості – на прямі та непрямі. Прямі методи ґрунтуються на такій сукупності інструментів, що безпосередньо впливає на розмір митної вартості. До таких методів можна зарахувати встановлення індикативних цін, мінімальної митної вартості товарів або ж застосування визначеного цінового показника як фактора (індикатора) наявності ризику заниження митної вартості товарів та інші подібні інструменти. Виходячи із сутності поняття “митна вартість”, методи прямого впливу переважно мають адміністративний характер, оскільки відображають прямий вплив держави на обчислення її розміру. Методи непрямого регулювання регламентують певну поведінку суб’єктів зовнішньоекономічної діяльності у сфері визначення митної вартості і створюють необхідні умови для здійснення ефективного контролю за правильністю її визначення, тобто встановлюють правила застосування методів митної оцінки, правила декларування митної вартості товарів та інше.

Формування ефективного механізму державного регулювання митної вартості, його теоретичне вдосконалення, запровадження у практичну діяльність є необхідною та об’єктивною складовою входження України у світове співтовариство.

Для повного розуміння суті державного регулювання митної вартості доцільно охарактеризувати, крім його об’єкта, також суб’єкти та цілі.

Суб’єктом державного регулювання економіки взагалі є держава в особі державних органів, а державного регулювання митної вартості зокрема – Державна фіскальна служба України. Саме на Державну фіскальну України і покладено здійснення контролю за визначенням митної вартості товарів. Для виконання цього специфічного кола завдань у складі Державної фіскальної служби функціонує Департамент адміністрування митних платежів.

Згідно з чинним законодавством, Департамент адміністрування митних платежів виконує або повинно виконувати такі функції як регулятивна, організаційна, нормотворча, координуюча, контрольна та аналітична.

Використання механізмів координації створює умови для успішного досягнення цілей та вирішення завдань державного регулювання всіма учасниками управлінських відносин, що задіяні в одному управлінському процесі, шляхом узгодженості дій. Для досягнення результативності координація може ґрунтуватися на механізмах стандартизації, взаємного пристосування та моніторингу.

Контрольна функція полягає у забезпеченні досягнення цілей державного регулювання. Тобто потрібно чітко розуміти мету державного регулювання митної вартості для здійснення ефективного контролю.

Мета державного регулювання митної вартості товарів повинна складатися з трьох елементів:

- встановлення стандартних правил функціонування системи митної вартості, яка підлягає перевірці;
- вимірювання досягнутих результатів та порівняння з очікуваними показниками або встановленими стандартами;

- коригування управлінських процесів, якщо досягнуті результати значно відрізняються від встановлених стандартів.

Згідно з Митним кодексом України, метою митного контролю є забезпечення додержання норм Митного Кодексу, законів та інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи, міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку. А конкретною метою контролю за визначенням митної вартості є запобігання ухиленню від сплати податків або сплати їх у неповному обсязі.

На даний час в Україні діє змішана система контролю, де центральний рівень представляє Департамент адміністрування митних платежів Державної фіскальної служби України, регіональний рівень і місцевий – відповідно митниці в особі відділів контролю митної вартості та номенклатури.

Однією з основних функцій є *аналітична*, що в реальності на даний час для Департаменту полягає у зборі та простій обробці інформації. Ця діяльність порівняно з контрольною функцією є недостатньо структурованою та не має конкретної методики її здійснення. Тобто на сьогодні відсутній єдиний методологічний підхід до здійснення аналізу митної вартості, не відпрацьована методика формування отриманих результатів. Відсутність системного підходу до аналітичної діяльності не дає органам державного регулювання змоги отримувати фактичні результати своєї діяльності, на початкових етапах виявляти проблемні ситуації та запобігати їх впливу на економічну безпеку держави.

Таким чином, необхідна розробка власних методик і власних критеріїв оцінки митної вартості як об'єкта державного регулювання та результатів діяльності самого суб'єкта в особі органів доходів та зборів. Ця методика повинна бути розроблена на загальнодержавному рівні й доведена до органів доходів та зборів з метою упровадження в аналітичну діяльність, що надасть можливість здійснювати планування та прогнозування подій.

У цілому функції державного регулювання митної вартості повинні визначати функціональні обов'язки виконавчих органів, що здійснюють безпосередній вплив на процес контролю та визначення митної вартості.

Регулювання визначення митної вартості, контроль за повнотою її декларування, врахування всіх обставин угоди може бути покладено тільки на державні органи, оскільки державні органи покликані діяти не у своїх власних інтересах, а з метою забезпечення економічних інтересів усієї держави та її суспільства. Але ефективно його здійснення можливе лише за умови подальшого удосконалення організаційно-управлінської структури на всіх рівнях державного регулювання.

7.2. Митна вартість як елемент в системі захисту економічних інтересів держави. Митна безпека

Таке поняття, як “митна вартість”, не розглядається в економічній теорії як різновид вартості товару. Часто це поняття навіть не використовують при розгляді бази для нарахування митних платежів. Так, Л. Дідівська, Л.

Головка зазначають способи обчислення ставки мита, використовуючи як базу нарахування ціну товару. Таке ж неправильно сформульоване положення зазначає й інша група авторів: С. Архієреєв, О. Демьохіна та інші. І такі помилки не є поодинокими випадками.

Такий об'єкт наукових досліджень, як митна справа та її складові, не дуже поширений серед науковців-теоретиків, ним здебільшого займаються практики. У працях науковців-практиків, що переважно спираються на законодавчу базу та на практичний досвід, на даний час поняття митної вартості має однозначне трактування, яке відповідає вимогам міжнародних актів. Так, згідно з Угодою про застосування ст. 7 ГАТТ, митною вартістю імпортованих товарів є вартість угоди, тобто ціна, фактично сплачена чи така, що підлягає сплаті за товари, продані на експорт у країну імпорту, скорегована відповідним чином.

Відповідно до ст. 49 Митного кодексу України «...митною вартістю товарів, які переміщуються через митний кордон України, є вартість товарів, що використовується для митних цілей, яка базується на ціні, що фактично сплачена або підлягає сплаті за ці товари». Ціна, що фактично сплачена або підлягає сплаті, – це загальний платіж, який зроблений або має бути зроблений покупцем продавцеві імпортованих товарів або на його користь. Ця ціна включає всі платежі, фактично здійснені, або які мають бути здійснені як умова продажу товарів покупцем продавцеві або продавцем третій стороні для виконання зобов'язань продавця.

При формуванні визначення економічної категорії потрібно враховувати і традиційні підходи до визначень та понять, адже в економічній теорії не прийнято ототожнювати терміни “вартість” і “ціна”.

А. Войцещук при написанні своєї праці наводить таке визначення поняття “митна вартість” – вартість товару, яка враховує його фактурну вартість, скориговану відповідно до умов поставки товарів, і є вихідною базою для обчислення митних платежів на момент перетинання товарами митного кордону. Хоча в цьому визначенні і враховано відмінність між категоріями “вартість” та “ціна”, воно є неповним і має неточність, що стосується другої частини визначення. Момент перетинання кордону є визначальним не для нарахування митних платежів, а саме для визначення митної вартості та врахування витрат, що впливають на її розмір.

Тому вважаємо за можливе визначити митну вартість товару як складне комплексне поняття, яке включає систему взаємовідносин між покупцем, продавцем і спеціально уповноваженими державними органами виконавчої влади у сфері зовнішньоекономічної діяльності з приводу обчислення вартості товару, що переміщується через митний кордон України, та зумовлене рівнем захисту державних інтересів і національних товаровиробників.

Таким чином, *митна вартість* – це особливий різновид вартості товару, у визначенні якої, крім продавця і покупця, бере участь третя сторона – орган доходів та зборів.

Митна вартість використовується органами доходів та зборів для:

- нарахування податків і зборів (обов'язкових платежів);
- ведення митної статистики;
- виконання розрахунків у разі застосування штрафів, санкцій та стягнень, встановлених законами України;
- перевірки обґрунтованості ціни товару при бартерних операціях;
- контролю за еквівалентністю зустрічних товарних поставок;
- здійснення валютного контролю при проведенні експортно-імпортних операцій тощо.

А оскільки стабільність і безпека держави насамперед визначається дохідною частиною бюджету, то призначення митної вартості для нарахування митних платежів є основним. При переміщенні товарів через митний кордон України і в інших випадках, визначених чинним законодавством, встановлюються такі митні платежі: мито, податок на додану вартість, акцизний податок.

Мито являє собою податок на товари та інші предмети, що переміщуються через митний кордон країни. Згідно із Законом України “Про Митний тариф”, Митний тариф України є невід’ємною частиною цього Закону та містить перелік ставок загальнодержавного податку - ввізного мита на товари, що ввозяться на митну територію України і систематизовані згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД), складеною на основі Гармонізованої системи опису та кодування товарів.

Основною для нарахування ввізного мита є:

- митна вартість товарів – при застосуванні адвалерної ставки ввізного мита;
- кількісні показники і характеристики товарів – при застосуванні специфічної ставки ввізного мита;
- обидва показники – при застосуванні змішаної ставки.

Як свідчить міжнародна практика, рівень митно-тарифного захисту для забезпечення ефективності повинен бути невисоким – 10-15%. У будь-якому разі граничний рівень оподаткування ввізного мита не повинен перевищувати 30%. Перевищення цього рівня може призвести не до збільшення надходжень до державного бюджету, а навпаки – до скорочення цих надходжень.

Наступний вид митних платежів – податок на додану вартість – це непрямий податок, що нараховується на операції з ввезення (пересилання) товарів на митну територію України; отримання робіт та послуг, які надаються нерезидентами для їх використання або споживання на митній території України, в тому числі операції з ввезення (пересилання) майна за договорами оренди (лізингу), застави та іпотеки. Основною для нарахування податку на додану вартість є фактурна (контрактна) вартість товарів, але не менша за митну вартість, що зазначена у ввізній вантажній митній декларації.

Мито та податок на додану вартість забезпечують найбільші надходження до державного бюджету серед усієї системи податків, що сплачуються при здійсненні зовнішньоторговельної діяльності.

Акцизний податок – це непрямий податок на споживання підакцизних товарів (продукції), що включається до ціни таких товарів (продукції). Базою для нарахування акцизного збору при перетині товарів митного кордону України також є їх митна вартість.

Розглянувши систему митних платежів, можна побачити, що практично всі вони нараховуються у відсотках до митної вартості. Але основними видами платежів, як уже зазначалось, є мито та податок на додану вартість, оскільки вони забезпечують левову частку надходжень до державного бюджету від зовнішньоторговельної діяльності.

Це зайвий раз демонструє, що роль митної вартості як бази нарахування митних платежів дуже вагома.

Оскільки митна вартість відіграє таку важливу роль у визначенні розміру стягнутих податків, то вона суттєво впливає на процес ціноутворення імпортованих товарів, які, у свою чергу, конкурують з товарами вітчизняних виробників і справляють значний вплив на формування структури вітчизняного виробництва і ринку.

Отже, державне регулювання митної вартості є не тільки гарантією повноти надходжень дохідної частини державного бюджету, а й засобом захисту економічної безпеки держави. А відсутність системної та послідовної політики державного регулювання є головною загрозою економічній безпеці держави.

Утім, якщо наука про економічну безпеку вже характеризується наявністю великої кількості наукових досліджень та результатів, має різні погляди на визначення та складові елементи, то така категорія, як “митна безпека”, у науковій літературі зустрічається значно менше. Були поодинокі спроби ввести цю категорію, але в широкому вжитку вона не використовується. Так, А. Городецький включає до складу економічної безпеки такі види: виробничо-технологічну, фінансову, інфляційну, валютну, митну, керованість в економіці.

Більш повно і широко категорію митної безпеки охарактеризували П. Пашко та Ю. Наумич. Виділяють митну безпеку як складову економічної поряд із зовнішньоекономічною безпекою, але зазначають, що “...вони взаємно перетинаються, але взаємно не поглинаються”.

Законодавець в ст.6 Митного кодексу України дає нам наступне визначення поняття митної безпеки: «Митна безпека - це стан захищеності митних інтересів України. Митні інтереси України - це національні інтереси України, забезпечення та реалізація яких досягається шляхом здійснення державної митної справи».

Підґрунтям розв’язання більшості практичних завдань є теоретична база.

Усі види безпеки, в тому числі і митна, ґрунтуються на трьох базових

елементах: інтереси – ризик – захист. Для існування інтересів повинні бути предмет цих інтересів, об'єкт і суб'єкт носіння даного виду інтересів, тобто митна безпека повинна мати об'єкт, суб'єкт, предмет.

Суб'єкти митної безпеки – держава в особі державних органів, головними з яких зазвичай є органи доходів та зборів, на які безпосередньо і покладається реалізація митної справи в Україні.

Як вважають П. Пашко, Ю. Наумич, об'єктом митної безпеки є економічні інтереси держави в галузі митної справи. Предмет міститься в межах об'єкта. Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Таким чином, предметом дослідження митної безпеки може бути:

- визначення зовнішніх і внутрішніх чинників, які є джерелами загрози і небезпеки;
- ідентифікація загроз і небезпеки, характеру їх прояву і джерел;
- моніторинг розвитку загроз і небезпеки, а також оцінка можливих наслідків їх прояву;
- формування нормативної бази для відбиття небезпеки;
- формування організаційних структур здійснення митної безпеки;
- формування моделей захисту і здійснення заходів для забезпечення митної безпеки.

Основною метою митної безпеки є формування ефективної митної політики з метою зменшення ризиків при зовнішньоекономічній діяльності.

Досягнення мети передбачає підтримання митної безпеки держави на належному рівні і полягає у безперервному та сталому підтриманні такого стану митної справи у державі, який характеризується збалансованістю і якістю системної сукупності митних інструментів, технологій, послуг; створенням на рівні державного регулювання імунітету до негативних чинників (загроз) при зовнішньоекономічній діяльності; здатністю цієї сфери забезпечувати захист економічних інтересів; ефективним функціонуванням у межах національної економічної системи державної митної служби і розвитком митної інфраструктури на всіх рівнях.

Для митної безпеки є характерною наявність певної групи ризиків, що являють собою явні чи потенційні дії, які ускладнюють або унеможливають реалізацію ефективної митної політики і створюють небезпеку для функціонування системи зовнішньоекономічної діяльності. У загальному вигляді до цієї групи ризиків входять ухилення від сплати обов'язкових податків і зборів або сплати їх не в повному обсязі, а також порушення законодавства щодо заборони або обмеження переміщення через митний кордон певних видів товарів.

Третя складова підґрунтя існування безпеки – це захист. Визначивши систему ризиків при митній діяльності, джерела їх виникнення, можна розробити концепцію, стратегію та методи їх подолання, тобто підтримки та забезпечення митної безпеки.

Концепція забезпечення митної безпеки – система теоретичних і методичних поглядів на забезпечення митної безпеки.

Стратегія забезпечення митної безпеки – розрахований на тривалий період часу план дій щодо її забезпечення. Стратегія забезпечення митної безпеки має бути складовою економічного курсу розвитку держави. Вона визначає основні напрями, підходи і пріоритети діяльності органів державної влади щодо розв’язання проблем, пов’язаних із подоланням кризових явищ у митній справі та пошуком шляхів її реформування, становлення та подальшого розвитку.

Механізм забезпечення митної безпеки держави – сукупність організаційної структури, методів, технологій та інструментів. І забезпечення дії такого механізму покладено на державні органи шляхом здійснення державного регулювання як прояву державного управління, що є системою типових заходів законодавчого, виконавчого і контрольного характеру з метою стабілізації та пристосування існуючої соціально-економічної системи до постійно змінюваних умов [53, с. 69-70].

Встановлення єдиних для всіх учасників зовнішньоекономічної діяльності методів визначення митної вартості, що не залежать від суб’єкта, який їх застосовує, забезпечить рівні конкурентні умови для всіх суб’єктів.

7.3 Методи визначення митної вартості товарів

Тривалий час методи оцінювання митної вартості в різних країнах істотно відрізнялися один від одного: в одних країнах ввізні мита стягувалися з ціни FOB*, в інших – з ціни CIF** (в останньому випадку розмір мита збільшувався приблизно на 5 %). Митні збори могли обчислюватися як із ціни, зазначеної експортером у товаросупровідних документах, так і з ціни аналогічного товару на світовому ринку. Особливу незручність для експортерів становило те, що вони не знали точно, який метод визначення митної вартості буде застосований і, отже, кінцеву ціну продаваного товару, від якої залежить ефективність зовнішньоторговельної операції.

Ще в 1950 р. за ініціативою кількох західноєвропейських держав була укладена Конвенція про створення уніфікованої методології визначення митної вартості товарів (Брюссельська конвенція про митну вартість). У ній митна вартість встановлювалася як нормальна ціна, за якою товар може бути проданий у країні призначення в момент приймання митної декларації. До Брюссельської конвенції приєдналося понад 70 країн. Однак США і Канада Конвенцію не підписали, тому питання про уніфікацію національних правил визначення митної вартості залишалося невирішеним.

На початку 1970-х років відбувалися багатосторонні торгові переговори в межах Токійського раунду ГАТТ, які завершилися укладенням у 1979 р. низки угод, серед яких була й Угода про застосування ст. VII ГАТТ, інакше іменована Кодексом про митну вартість ГАТТ. Це міжнародно-правовий стандарт, на який у подальшому було зорієнтовано і вітчизняне митне законодавство. Проте заключний акт, прийнятий за результатами

Уругвайського раунду багатосторонніх торговельних переговорів (Марракеш (Марокко), 15 квітня 1994 р.), містить нову редакцію Угоди про застосування ст. VII ГАТТ.

У ч. 2 ст. VII ГАТТ визначено: “Оцінка імпортованого товару для митних цілей повинна базуватися на дійсній вартості імпортованого товару, який обкладається митом, або аналогічного товару і не повинна базуватися на вартості товару національного походження чи на довільній або фіктивній оцінках”. У ч. 5 цієї статті закріплені принципи гласності та стабільності правил визначення митної вартості. Реалізація на практиці цих принципів дає комерсантам можливість “визначити з достатньою точністю вартість товарів для митних цілей” (ст. VII ГАТТ).

ГАТТ закріплює як основний принцип митної оцінки використання ціни угоди, під якою розуміється ціна, реально сплачена за імпортовані товари. До ціни угоди можуть входити додаткові витрати (наприклад, витрати покупця на ліцензійну винагороду, комісійні та брокерські винагороди, вартість упаковки та ін.). Ціна, яка реально сплачена або підлягає сплаті за товар при його продажу до країни-імпортера, стає (відповідно до ГАТТ) митною вартістю під час дотримання кожної з таких вимог:

1) ціна угоди або реалізація самої угоди не можуть залежати від будь-яких умов, що впливають на ціну, крім умов, що визначають необхідні якісні та кількісні характеристики самого товару;

2) експортер та імпортер не повинні бути взаємозалежними;

3) імпортер не повертає експортеру прямо або опосередковано частини прибутку;

4) не повинні діяти обмеження стосовно переходу до імпортера прав користування і розпорядження оцінюваними товарами, за винятком

обмежень трьох видів:

– передбачених законодавством держави-імпортера;

– того регіону, в якому товари можуть бути перепродані;

– що істотно не впливають на контрактну ціну.

Якщо за допомогою наведених правил не вдається встановити митну вартість товару, митні органи та імпортер консультуються на предмет її визначення за допомогою альтернативних методів (з використанням ціни ідентичного або однорідного товару). За неможливості застосовувати такі методи митна вартість визначається на розрахунковій основі з урахуванням основних ціноутворюючих елементів: витрат виробництва, вартості матеріалів та сировини, прибутку, а також витрат, пов'язаних із реалізацією товару.

Тож одним із головних документів, яким керуються як усі розвинуті країни, так і більшість країн, що розвиваються, є так звана Генеральна угода з тарифів і торгівлі. Одне з її положень зобов'язує усі країни, які підписали цю угоду, привести національну законодавчу базу з питань визначення митної вартості у відповідність з усіма положеннями Кодексу.

У січні 1995 р., після підписання відповідної багатосторонньої угоди у

м. Марракеш, СОТ стала правонаступницею Генеральної угоди з тарифів і торгівлі, яка нараховувала 128 членів. Станом на 24 серпня 2012 р. членами СОТ були 157 країн світу, які здійснювали понад 97 % світового торговельного обігу. Ще близько 30 країн вели переговори щодо вступу. Україна є членом СОТ із 2008 р.

Тривалий час митна вартість не привертала до себе великої уваги науковців та представників державних органів як основа, що формує зону ризиків незаконного здійснення зовнішньоторговельної діяльності. Маніпулювання розміром митної вартості товарів давало окремим суб'єктам змогу незаконно збільшувати свої прибутки, а боротьба із заниженням митної вартості стає не тільки фіскальною функцією органів доходів та зборів, а й є підґрунтям для ефективного застосування митного тарифу. Оскільки при розробці митних тарифів до уваги береться реальна вартість товарів, у разі заниження митної вартості такий інструмент державного регулювання, як митний тариф, не спрацьовує.

Згодом, з підвищенням ролі державного регулювання митної вартості як бази нарахування митних платежів і як засобу захисту національного виробництва методика визначення розміру митної вартості потребувала удосконалення й уніфікації існуючих методів її визначення з урахуванням досвіду зарубіжних країн.

На сьогодні Митний кодекс є тим основним інструктивним документом, який визначає мету і завдання, методи визначення митної вартості та порядок їх застосування відповідно до вимог міжнародної угоди – Угоди про застосування ст. 7 ГАТТ.

Для здійснення ефективного державного регулювання митної вартості потрібно чітко розуміти правила визначення митної вартості товарів та її складові компоненти. Але в цьому зацікавлена не тільки держава, а й суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, оскільки знання правил оподаткування товарів – це реальна можливість планування прибутку.

Таким чином, система методів визначення митної вартості складається з двох підсистем: системи методів для визначення митної вартості товарів, що ввозяться, та товарів, які вивозяться.

Методи визначення митної вартості товарів, які ввозяться на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту

Визначення митної вартості товарів, які ввозяться в Україну відповідно до митного режиму імпорту, здійснюється за такими методами:

- 1) основний – за ціною договору (контракту) щодо товарів, які імпортуються (вартість операції);
- 2) другорядні:
 - а) за ціною договору щодо ідентичних товарів;
 - б) за ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів;
 - в) на основі віднімання вартості;
 - г) на основі додавання вартості (обчислена вартість);
 - г) резервний.

Основним методом визначення митної вартості товарів, які ввозяться на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту, є перший метод - за ціною договору (вартість операції).

Кожний наступний метод застосовується лише у разі, якщо митна вартість товарів не може бути визначена шляхом застосування попереднього методу відповідно до норм цього Кодексу.

Застосуванню другорядних методів передують процедура консультацій між органом доходів і зборів та декларантом з метою визначення основи вартості згідно з положеннями Митного Кодексу. Під час таких консультацій орган доходів і зборів та декларант можуть здійснити обмін наявною у кожного з них інформацією за умови додержання вимог щодо її конфіденційності.

У разі неможливості визначення митної вартості товарів згідно з положеннями Митного Кодексу за основу для її визначення може братися або ціна, за якою ідентичні або подібні (аналогічні) товари були продані в Україні не пов'язаному із продавцем покупцю відповідно до Митного Кодексу, або вартість товарів, обчислена відповідно до статті 63 Митного Кодексу.

При цьому кожний наступний метод застосовується, якщо митна вартість товарів не може бути визначена шляхом застосування попереднього методу.

Методи на основі віднімання та додавання вартості (обчислена вартість) можуть застосовуватися у будь-якій послідовності на прохання декларанта або уповноваженої ним особи.

У разі якщо неможливо застосувати жоден із зазначених методів, митна вартість визначається за резервним методом відповідно до вимог, встановлених Митним Кодексом.

Розглянемо кожен з цих методів більш детально.

Метод визначення митної вартості за ціною договору (контракту) щодо товарів, які імпортуються (вартість операції)

Метод визначення митної вартості за ціною договору (контракту) щодо товарів, які ввозяться на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту, застосовується у разі, якщо:

1) немає жодних обмежень щодо прав покупця (імпортера) на використання оцінюваних товарів, за винятком тих, що:

а) встановлюються законом чи запроваджуються органами державної влади в Україні;

б) обмежують географічний регіон, у якому товари можуть бути перепродані (відчужені повторно);

в) не впливають значною мірою на вартість товару;

2) щодо продажу оцінюваних товарів або їх ціни відсутні будь-які умови або застереження, які унеможливають визначення вартості цих товарів;

3) жодна частина виручки від будь-якого подальшого перепродажу, розпорядження або використання товарів покупцем не надійде прямо чи опосередковано продавцеві, якщо тільки не буде зроблено відповідне

коригування з урахуванням положень Митного Кодексу;

4) покупець і продавець не пов'язані між собою особи або хоч і пов'язані між собою особи, однак ці відносини не вплинули на ціну товарів.

Метод визначення митної вартості товарів за ціною договору (контракту) щодо товарів, які імпортуються, не застосовується, якщо використані декларантом або уповноваженою ним особою відомості не підтверджені документально або не визначені кількісно і достовірні та/або відсутня хоча б одна із складових митної вартості, яка є обов'язковою при її обчисленні.

У разі якщо митна вартість не може бути визначена за основним методом, застосовуються другорядні методи.

Митною вартістю товарів, які ввозяться на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту, є ціна, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за товари, якщо вони продаються на експорт в Україну, скоригована в разі потреби з урахуванням положень Митного Кодексу.

Ціна, що була фактично сплачена або підлягає сплаті, - це загальна сума всіх платежів, які були здійснені або повинні бути здійснені покупцем оцінюваних товарів продавцю або на користь продавця через третіх осіб та/або на пов'язаних із продавцем осіб для виконання зобов'язань продавця.

Платежі можуть бути здійснені прямо чи опосередковано. Прикладом опосередкованого платежу може бути врегулювання покупцем повністю чи частково боргу продавця.

Платежі необов'язково повинні бути здійснені у вигляді переказу грошей (зокрема, але не виключно). Такі платежі можуть бути здійснені шляхом акредитива, інкасування або за допомогою інших розрахунків (вексель, передача цінних документів тощо).

Термін "ціна, що була фактично сплачена або підлягає сплаті" стосується лише ціни оцінюваних товарів. Дивіденди або інші платежі покупця на користь продавця, не пов'язані з оцінюваними товарами, не є частиною митної вартості. Додавання, якщо вони не включалися до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті, згідно з цією статтею робляться лише на основі об'єктивних даних, що підтверджуються документально та піддаються обчисленню.

Розрахунки згідно із цією статтею робляться лише на основі об'єктивних даних, що підтверджуються документально та піддаються обчисленню.

При визначенні митної вартості до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, додаються такі витрати (складові митної вартості), якщо вони не включалися до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті:

1) витрати, понесені покупцем:

а) комісійні та брокерська винагорода, за винятком комісійних за закупівлю, що є платою покупця своєму агентіві за надання послуг, пов'язаних із представництвом його інтересів за кордоном для закупівлі оцінюваних товарів;

б) вартість ящиків тари (контейнерів), в яку упаковано товар, або іншої упаковки, що для митних цілей вважаються єдиним цілим з відповідними товарами;

в) вартість упаковки або вартість пакувальних матеріалів та робіт, пов'язаних із пакуванням;

2) належним чином розподілена вартість нижчезазначених товарів та послуг, якщо вони поставляються прямо чи опосередковано покупцем безоплатно або за зниженими цінами для використання у зв'язку з виробництвом та продажем на експорт в Україну оцінюваних товарів, якщо така вартість не включена до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті:

а) сировини, матеріалів, деталей, напівфабрикатів, комплектувальних виробів тощо, які увійшли до складу оцінюваних товарів;

б) інструментів, штампів, шаблонів та аналогічних предметів, використаних у процесі виробництва оцінюваних товарів;

в) матеріалів, витрачених у процесі виробництва оцінюваних товарів (мастильні матеріали, паливо тощо);

г) інженерних та дослідно-конструкторських робіт, дизайну, художнього оформлення, ескізів та креслень, виконаних за межами України і безпосередньо необхідних для виробництва оцінюваних товарів;

3) роялті та інші ліцензійні платежі, що стосуються оцінюваних товарів та які покупець повинен сплачувати прямо чи опосередковано як умову продажу оцінюваних товарів, якщо такі платежі не включаються до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті.

Зазначені платежі можуть включати платежі, які стосуються прав на літературні та художні твори, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки та інші об'єкти права інтелектуальної власності.

Витрати на право відтворення (тиражування) оцінюваних товарів в Україні не повинні додаватися до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари.

Порядок включення до ціни розрахунку роялті та ліцензійних платежів визначається Кабінетом Міністрів України;

4) відповідна частина виручки від будь-якого подальшого перепродажу товарів, що оцінюються, їх використання або розпорядження ними на митній території України, яка прямо чи опосередковано йде на користь продавця;

5) витрати на транспортування оцінюваних товарів до аеропорту, порту або іншого місця ввезення на митну територію України;

6) витрати на навантаження, вивантаження та обробку оцінюваних товарів, пов'язані з їх транспортуванням до аеропорту, порту або іншого місця ввезення на митну територію України;

7) витрати на страхування цих товарів.

При визначенні митної вартості до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті, не допускається включення ніяких інших витрат, крім тих, що передбачені у цій статті. До митної вартості не включаються

нижчезазначені витрати або кошти за умови виділення їх з ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, що документально підтверджені та які піддаються обчисленню:

- 1) плата за будівництво, спорудження, складення, технічне обслуговування або технічну допомогу, здійснені після ввезення імпортованих товарів, таких як промислова установка, машини або обладнання;
- 2) витрати на транспортування після ввезення;
- 3) податки, які справляються в Україні.

Той факт, що продавець і покупець пов'язані між собою особи, сам по собі не може бути підставою для розгляду вартості операції як неприйнятної. У таких випадках необхідно розглянути обставини продажу та прийняти вартість операції за умови, що взаємовідносини покупця і продавця не вплинули на ціну оцінюваних товарів.

За наявності достатніх підстав вважати, що відносини, зазначені у частині дванадцятій цієї статті, вплинули на ціну оцінюваних товарів, орган доходів і зборів повинен надати декларанту або уповноваженій ним особі свої письмові обґрунтування, що такий вплив мав місце.

У разі відсутності обґрунтувань з боку органу доходів і зборів необхідно вважати, що взаємовідносини, зазначені у частині дванадцятій цієї статті, не вплинули на ціну оцінюваних товарів.

Декларант має право відповіді та доказу відсутності впливу взаємозв'язку продавця і покупця на ціну, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари.

При продажу товарів між пов'язаними особами вартість операції береться за основу для визначення митної вартості оцінюваних товарів за першим методом, якщо декларант покаже, що така вартість є близькою до вартості однієї з нижчезазначених операцій, яка здійснювалася одночасно або майже одночасно з операцією з оцінюваними товарами:

- 1) вартості операції при продажу непов'язаним покупцям ідентичних або подібних (аналогічних) товарів для експорту в Україну;
- 2) митної вартості ідентичних або подібних (аналогічних) товарів, визначеної згідно з положеннями статті 62 Митного Кодексу;
- 3) митної вартості ідентичних або подібних (аналогічних) товарів, визначеної згідно з положеннями статті 63 Митного Кодексу.

У разі здійснення вищезазначених порівнянь враховується наявна у органу доходів і зборів або подана декларантом чи уповноваженою ним особою інформація щодо різниці в комерційних рівнях продажу, кількісних показниках, елементах і витратах, та витратах, які понесені продавцем при продажу, коли продавець і покупець не пов'язані між собою, і не понесені продавцем при продажу, коли продавець і покупець пов'язані між собою.

Використані декларантом або уповноваженою ним особою відомості повинні бути об'єктивними, піддаватися обчисленню та підтверджуватися документально.

Право на автоматичне застосування методу визначення митної вартості

за ціною договору (контракту) щодо товарів, які імпортуються (вартість операції), мають уповноважені економічні оператори.

Для підтвердження у таких випадках заявлених відомостей про митну вартість товарів у порядку, визначеному Митного Кодексом, подаються лише:

- 1) декларація митної вартості;
- 2) зовнішньоекономічний договір (контракт) і додатки до нього;
- 3) рахунок-фактура (інвойс) або рахунок-проформа;
- 4) банківські платіжні документи (якщо рахунок сплачено), а також інші платіжні та/або бухгалтерські документи, що підтверджують вартість товару та містять реквізити, необхідні для ідентифікації ввезеного товару;
- 5) документи для підтвердження витрат на ввезення та страхування, якщо за умовами поставки такі витрати не включено у вартість товару.

У випадках, передбачених Митним Кодексом, контроль правильності визначення митної вартості здійснюється виключно після завершення митного оформлення та пропуску товарів через митний кордон України.

Метод визначення митної вартості за ціною договору щодо ідентичних товарів

У разі якщо митна вартість оцінюваних товарів не може бути визначена згідно з попереднім методом, за основу для її визначення береться вартість операції з ідентичними товарами, що продаються на експорт в Україну з тієї ж країни і час експорту яких збігається з часом експорту оцінюваних товарів або є максимально наближеним до нього.

При застосуванні цього методу визначення митної вартості за основу береться прийнята органом доходів і зборів вартість операції з ідентичними товарами з дотриманням умов, зазначених у цій статті. При цьому під ідентичними розуміються товари, однакові за всіма ознаками з оцінюваними товарами, у тому числі за такими, як:

- 1) фізичні характеристики;
- 2) якість та репутація на ринку;
- 3) країна виробництва;
- 4) виробник.

Незначні зовнішні відмінності не можуть бути підставою для відмови у розгляді товарів як ідентичних, якщо в цілому такі товари відповідають вимогам зазначеним вище.

Ціна договору щодо ідентичних товарів береться за основу для визначення митної вартості товарів, якщо ці товари ввезено приблизно в тій же кількості та на тих же комерційних рівнях, що й оцінювані товари.

У разі відсутності такого продажу використовується вартість операції з ідентичними товарами, що продавалися в Україні в іншій кількості та/або на інших комерційних рівнях. При цьому їх ціна коригується з урахуванням зазначених розбіжностей незалежно від того, чи веде це до збільшення або зменшення вартості. Інформація, що використовується при здійсненні коригування, повинна бути документально підтверджена.

У разі якщо кошти та витрати включаються у вартість операції, здійснюється коригування для врахування значної різниці в таких коштах і витратах між оцінюваними товарами та відповідними ідентичними товарами, що зумовлено різницею у відстанях і способах транспортування.

У разі якщо для цілей застосування цього методу виявляється більш як одна вартість договору щодо ідентичних товарів, для визначення митної вартості оцінюваних товарів використовується найменша така вартість.

Метод визначення митної вартості за ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів

У разі якщо митна вартість оцінюваних товарів не може бути визначена згідно з попередніми методами, за митну вартість береться прийнята органом доходів і зборів вартість операції з подібними (аналогічними) товарами, які продано на експорт в Україну і час експорту яких збігається з часом експорту оцінюваних товарів або є максимально наближеним до нього.

Під подібними (аналогічними) розуміються товари, які хоч і не однакові за всіма ознаками, але мають схожі характеристики і складаються зі схожих компонентів, завдяки чому виконують однакові функції порівняно з товарами, що оцінюються, та вважаються комерційно взаємозамінними.

Для визначення, чи є товари подібними (аналогічними), враховуються якість товарів, наявність торгової марки та репутація цих товарів на ринку.

Ціна договору щодо подібних (аналогічних) товарів береться за основу для визначення митної вартості товарів, якщо ці товари ввезено приблизно в тій же кількості і на тих же комерційних рівнях, що й оцінювані товари.

У разі якщо такого продажу не виявлено, використовується вартість операції з подібними (аналогічними) товарами, які продавалися в Україну в іншій кількості та/або на інших комерційних рівнях. При цьому їх ціна коригується з урахуванням зазначених розбіжностей незалежно від того, чи веде це до збільшення або зменшення вартості. Інформація, що використовується при здійсненні коригування, повинна бути документально підтверджена.

У разі якщо кошти та витрати включаються у вартість операції, здійснюється коригування для врахування значної різниці у таких коштах і витратах між оцінюваними товарами та відповідними подібними (аналогічними) товарами, що зумовлено різницею у відстанях і способах транспортування.

У разі якщо для цілей застосування цього методу виявляється більш як одна вартість договору щодо подібних (аналогічних) товарів, для визначення митної вартості оцінюваних товарів використовується найменша така вартість.

Застереження щодо умов застосування методів визначення митної вартості товарів за ціною договору щодо ідентичних товарів та за ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів:

- товари не вважаються ідентичними або подібними (аналогічними) оцінюваним, якщо вони не вироблені в тій же країні, що і товари, які оцінюються.

- товари, виготовлені не виробником оцінюваних товарів, а іншою особою, беруться до уваги лише у разі, якщо немає ні ідентичних, ні подібних (аналогічних) товарів, виготовлених особою - виробником товарів, що оцінюються.

- товари не вважаються ідентичними чи подібними (аналогічними) оцінюваним, якщо їх проектування, дослідно-конструкторські роботи, художнє оформлення, дизайн, ескізи, креслення, а також інші аналогічні роботи виконані в Україні.

Метод визначення митної вартості на основі віднімання вартості

У разі якщо митна вартість оцінюваних товарів не може бути визначена відповідно до попередніх методів, їх митна вартість визначається згідно з методом на основі віднімання вартості, крім випадків, коли на вимогу декларанта або уповноваженої ним особи послідовність застосування методів може бути зворотною.

У разі якщо оцінювані або ідентичні чи подібні (аналогічні) імпортовані товари продаються (відчужуються) на митній території України у незмінному стані, для визначення митної вартості товарів за цим методом за основу береться ціна одиниці товару, за якою оцінювані або ідентичні чи подібні (аналогічні) імпортовані товари продаються на території України у найбільших загальних кількостях покупцю, який не є пов'язаною з продавцем особою, одночасно або у час, наблизений до дати ввезення оцінюваних товарів, за умови вирахування, якщо вони можуть бути виділені, таких компонентів:

1) витрат на виплату комісійних, що звичайно сплачуються або підлягають сплаті, чи звичайних торговельних надбавок, які робляться для одержання прибутку та покриття загальних витрат у зв'язку з продажем на митній території України товарів того ж класу та виду. Товарами одного класу та виду є товари, які підпадають під групу або спектр товарів, що виробляються конкретною галуззю чи сектором промисловості та включають ідентичні або подібні (аналогічні) товари. Термін "товари того ж класу або виду" включає товари, імпортовані з тієї ж країни, що й оцінювані товари, а також товари, імпортовані з інших країн.

Сума прибутку та загальних витрат, до яких належать прямі та непрямі витрати, пов'язані із збутом зазначених товарів, повинна братися в цілому. Числове значення витрат для цілей вирахування цієї суми визначається на основі інформації, поданої декларантом або уповноваженою ним особою, якщо тільки ця інформація не є несумісною з даними, одержаними при продажу в Україні ввезених (імпортованих) товарів того ж класу або виду. У разі якщо інформація, надана декларантом або уповноваженою ним особою, є несумісною з такими даними, сума для обчислення прибутку та загальних витрат може ґрунтуватися на іншій відповідній інформації, а не тій, що надана декларантом або уповноваженою ним особою.

При визначенні комісійних або звичайних прибутків та загальних витрат віднесення товарів до "товарів того ж класу або виду" повинно

здійснюватися у кожному конкретному випадку з посиланням на відповідні обставини;

2) звичайних витрат, понесених в Україні на навантаження, вивантаження, транспортування, страхування, та інших пов'язаних з такими операціями витрат;

3) сум податків, що підлягають сплаті в Україні у зв'язку з ввезенням (імпортом) чи продажем (відчуженням) товарів.

У разі якщо ні оцінювані, ні ідентичні чи подібні (аналогічні) товари не продаються в Україні одночасно або в час, максимально наближений до дати ввезення оцінюваних товарів в Україну, митна вартість таких товарів визначається на основі ціни одиниці товару, за якою відповідно оцінювані або ідентичні чи подібні (аналогічні) з оцінюваними товари продаються в Україні в кількості, достатній для встановлення ціни за одиницю такого товару, у такому ж стані, в якому вони були ввезені, на найбільш ранню дату після ввезення товарів, які оцінюються, але до сплину 90-денного строку.

У разі відсутності випадків продажу оцінюваних, ідентичних чи подібних (аналогічних) товарів у такому ж стані, в якому вони перебували на день ввезення в Україну, на вимогу декларанта або уповноваженої ним особи митна вартість таких товарів визначається на основі ціни одиниці товару, за якою зазначені товари продаються в Україні після подальшої обробки (переробки) найбільшою партією особам, не пов'язаним з особами, у яких вони купують такі товари. При цьому робляться відповідні поправки на вартість, додану такою обробкою (переробкою), та вирахування, передбачені Митним Кодексом.

Вирахування вартості, доданої подальшою обробкою (переробкою), повинні ґрунтуватися на даних, які є об'єктивними, підтверджуються документально, піддаються обчисленню та належать до вартості такої роботи. За основу для обчислень беруться прийняті промислові формули, рецепти, методи будівництва та інша галузева практика.

Попередні положення не застосовуються у разі, якщо:

1) у результаті подальшої обробки ввезені товари втрачають свою ідентичність, крім випадків, коли, незважаючи на втрату ідентичності ввезених товарів, величина вартості, доданої обробкою, може бути точно визначена;

2) ввезені товари зберігають свою ідентичність, але становлять настільки незначний відсоток продажу їх в Україні, що використання цього методу оцінювання буде невиправданим.

Можливість застосування попередньоозначених положень визначається в кожному конкретному випадку залежно від конкретних обставин.

Метод визначення митної вартості товарів на основі додавання вартості (обчислена вартість)

Для визначення митної вартості товарів на основі додавання вартості (обчислена вартість) за основу береться надана виробником товарів, що оцінюються, або від його імені інформація про їх вартість, яка повинна складатися із сум:

1) вартості матеріалів та витрат, понесених виробником при виробництві оцінюваних товарів. Така інформація повинна базуватися на комерційних рахунках виробника за умови, що такі рахунки сумісні із загально визнаними принципами бухгалтерського обліку, які застосовуються в країні, де ці товари виробляються;

2) обсягу прибутку та загальних витрат, що дорівнює сумі, яка звичайно відображається при продажу товарів того ж класу або виду, що й оцінювані товари, які виготовляються виробниками у країні експорту для експорту в Україну;

3) загальних витрат при продажу в Україну з країни вивезення товарів того ж класу або виду, тобто витрат на завантаження, розвантаження та обробку оцінюваних товарів, їх транспортування до аеропорту, порту або іншого місця ввезення на митну територію України, витрат на страхування цих товарів.

Посадова особа органу доходів і зборів не може вимагати або примушувати будь-яку особу, яка не є резидентом, надавати для вивчення або дозволяти доступ до будь-якого рахунка чи інших записів для цілей визначення обчисленої вартості. Інформація, подана виробником товарів для цілей визначення митної вартості згідно з цими положеннями, може бути перевірена в країні - виробникові товарів уповноваженими органами України за згодою виробника і за умови повідомлення заздалегідь уряду країни - виробника товарів та за відсутності заперечень проти такої перевірки.

Резервний метод

У разі якщо митна вартість товарів не може бути визначена шляхом послідовного використання методів, зазначених вище, митна вартість оцінюваних товарів визначається з використанням способів, які не суперечать законам України і є сумісними з відповідними принципами і положеннями Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ).

Митна вартість, повинна ґрунтуватися на раніше визнаних (визначених) органами доходів і зборів митних вартостях.

Митна вартість імпортованих товарів не визначається згідно з резервним методом на підставі:

1) ціни товарів українського походження на внутрішньому ринку України;

2) системи, яка передбачає прийняття для митних цілей вищої з двох альтернативних вартостей;

3) ціни товарів на внутрішньому ринку країни-експортера;

4) вартості виробництва, іншої, ніж обчислена вартість, визначена для ідентичних або подібних (аналогічних) товарів;

5) ціни товарів, що поставляються з країни-експортера до третіх країн;

6) мінімальної митної вартості;

7) довільної чи фіктивної вартості.

У разі якщо цей метод застосовується органом доходів і зборів, він на вимогу декларанта або уповноваженої ним особи зобов'язаний письмово

поінформувати їх про митну вартість, та про використаний при цьому метод.

Порядок визначення митної вартості товарів, що ввозяться на митну територію України відповідно до митних режимів, відмінних від митного режиму імпорту

Митною вартістю товарів, що ввозяться в Україну відповідно до митних режимів, відмінних від режиму імпорту, є ціна товару, зазначена у рахунку-фактурі чи рахунку-проформі. Визначення митної вартості товарів, що ввозяться на митну територію України та поміщуються в митні режими, відмінні від режиму імпорту (крім митного режиму транзиту) зі справлянням митних платежів, здійснюється відповідно до глави 9 Митного Кодексу.

При зміні митного режиму митна вартість, визначена при першому поміщенні товару в митний режим, підлягає заміні митною вартістю, визначеною відповідно до наступного митного режиму.

Порядок визначення митної вартості товарів, що вивозяться за межі митної території України

Митною вартістю товарів, що вивозяться за межі митної території України, є ціна товару, зазначена у рахунку-фактурі чи рахунку-проформі.

Митна вартість товарів, що вивозяться за межі митної території України, визначається при поміщенні цих товарів уперше в митний режим з наступним фактичним переміщенням їх через митний кордон України. При зміні митного режиму під час знаходження товарів за межами митної території України митною вартістю товарів є митна вартість, визначена на день прийняття органом доходів і зборів митної декларації при їх першому поміщенні в митний режим.

Таким чином, ми розглянули методи визначення митної вартості, які утворюють цілісну методику державного регулювання.

Існують випадки, коли можливе коригування митної вартості залежно від наявності деяких витрат. У комерційній діяльності існує багато способів здійснення операцій між сторонами, деякі з яких можуть впливати на обрахування митної вартості залежно від певних умов.

У ціну угоди включаються всі компоненти, що раніше не були до неї включені, таким чином, при контролі за правильністю визначення декларантом митної вартості повинні бути уважно вивчені всі обставини угоди на предмет включення в митну вартість усіх необхідних витрат. Отже, при визначенні митної вартості до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, додаються такі витрати, якщо вони не були включені:

1) витрати, здійснені покупцем:

а) комісійні та брокерська винагорода, за винятком комісійних за закупівлю, які є платою покупця своєму агентові за надання послуг, пов'язаних з представництвом його інтересів за кордоном для закупівлі оцінюваних товарів;

б) вартість контейнерів, що для митних цілей вважаються єдиним цілим з відповідними товарами;

в) вартість упаковки або вартість пакувальних матеріалів та робіт, пов'язаних з пакуванням;

2) належним чином розподілена вартість нижченаведених товарів та послуг, якщо вони поставляються прямо чи опосередковано покупцем безоплатно або за зниженими цінами для використання у зв'язку з виробництвом та продажем на експорт в Україну оцінюваних товарів, якщо така вартість не включена до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті:

а) сировини, матеріалів, деталей, напівфабрикатів, комплектувальних виробів тощо, які увійшли до складу оцінюваних товарів;

б) інструментів, штампів, шаблонів та аналогічних предметів, використаних у процесі виробництва оцінюваних товарів;

в) матеріалів, витрачених у процесі виробництва оцінюваних товарів (мастильні матеріали, паливо тощо);

г) інженерних та дослідно-конструкторських робіт, дизайну, художнього оформлення, ескізів та креслень, виконаних за межами України і безпосередньо необхідних для виробництва оцінюваних товарів;

3) роялті та ліцензійні платежі, які стосуються оцінюваних товарів та які покупець повинен сплачувати прямо чи опосередковано як умову продажу оцінюваних товарів, якщо такі платежі не включаються до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті. Зазначені платежі можуть включати платежі, які стосуються патентів, знаків для товарів і послуг та авторських прав. Витрати на право відтворення (тиражування) оцінюваних товарів в Україні не повинні додаватися до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари;

4) відповідна частина виручки від будь-якого подальшого перепродажу, передачі чи використання товарів, що оцінюються, на митній території України, яка прямо чи опосередковано йде на користь продавця;

5) витрати на транспортування оцінюваних товарів до місця ввезення на митну територію України;

6) витрати на завантаження, розвантаження та обробку оцінюваних товарів, пов'язані з їх транспортуванням до аеропорту, порту або іншого місця ввезення на митну територію України;

7) витрати на страхування цих товарів.

У ряді випадків можливе і виключення з митної вартості деяких витрат.

До таких витрат належать:

1. Плата за будівництво, спорудження, складення, технічне обслуговування або технічну допомогу, здійснені після ввезення імпортованих товарів, таких як промислова установка, машини або обладнання;

2. Витрати на транспортування після ввезення;

3. Податки та збори (обов'язкові платежі), які справляються в Україні.

Таким чином, залежно від умов поставки товарів, що визначаються у міжнародних договорах згідно з міжнародними правилами "Інкотермс", митна вартість товарів може включати витрати на транспортування товару,

навантажувально-розвантажувальні витрати, страхування, експортно-імпортні податки. При цьому треба зауважити, що витрати на доставку можуть бути досить великі і можуть досягати 50% від вартості товару, а в деяких випадках, наприклад, при авіап перевезеннях, можуть бути вищими за вартість товару.

У митну вартість ураховуються всі витрати на транспортування товарів до місця ввезення на митну територію України в тому разі, якщо вони відповідно до умов поставки не були включені до ціни угоди. При цьому під транспортними витратами розуміються також надбавки до фрахту, плата за оформлення ввезення товару (витрати на оформлення товаросупровідних документів), витрати на обробку товарів під час їх транспортування (тобто витрати на підтримку необхідної температури, вологості, на вентиляцію тощо, що необхідні для забезпечення схоронності товару). Крім того, до транспортних витрат включається вартість контейнерів, що використовуються як засіб для переміщення вантажів при транспортуванні, або вартість їх оренди. І якщо ВМД заповнюється на товари декількох найменувань, то витрати на транспортування до кордону України розподіляються пропорційно до ваги товарів.

Так як і з транспортними витратами, витрати на навантаження, вивантаження, перевантаження, перевалку товарів включаються до митної вартості, якщо вони виникли до місця ввезення на митну територію України.

Витрати на страхування включаються до митної вартості, тільки якщо вони пов'язані з транспортуванням товару, тобто тривалість страхування повинна збігатися з періодом перевезення і до прибуття його в погоджений пункт призначення. Якщо ВМД заповнюється на товари декількох найменувань, то витрати на страхування розподіляються пропорційно до вартості товарів.

Таким чином, витрати на доставку товарів, що включають усі дії, пов'язані із переміщенням товару від продавця покупцю включаються до митної вартості згідно з умовами поставки "Інкотермс" тільки до моменту перетину кордону України, якщо вони не були включені до фактурної вартості цих товарів. Якщо ж згідно з умовами договору до фактурної вартості включені вже витрати, які будуть здійсненні після перетину кордону України, то вони у встановленому порядку відраховуються із митної вартості.

Коли продавець або покупець використовують послуги посередника, відповідно, при продажу або закупівлі товару, то постає питання про включення витрат на оплату послуг посередника до митної вартості. Винагорода агента (посередника) має вигляд комісійних, котрі, як правило, виражаються у відсотках від загальної ціни товару.

Закон встановлює, що до митної вартості включаються комісійні і брокерські винагороди за продаж товару, тобто ті витрати, що здійсненні продавцем для того, щоб знайти покупця і продати йому товар. Як правило, ці витрати вже враховуються в ціні продавця. Якщо з будь-якої причини вони не

увійшли до цієї ціни, то їх необхідно нарахувати додатково на підставі відповідних договорів з посередниками, рахунків і платіжних документів [90]. І якщо комісійні витрати стосуються одразу товарів декількох найменувань, то ці витрати розподіляються пропорційно до їх вартості.

До митної вартості також повинні включатися витрати покупця на контейнери (як вид тари) і пакування в тому разі, якщо вони раніше не були включені до ціни угоди і якщо відповідно до УКТ ЗЕД вони розглядаються як єдине ціле з оцінюваними товарами. Якщо використовується багатооборотна тара, то її вартість при багаторазовому постачанні товару розподіляється пропорційно до кількості товарів у кожній партії. Пропорційний розподіл витрат на тару приймається митним органом за умови, що такий розподіл знайшов відображення в угоді або підтверджений будь-яким іншим документом.

Щоб уникнути подвійного оподаткування вартість контейнерів не повинна включатися до митної вартості там, де за чинним законодавством ці контейнери повинні бути окремо занесені в декларацію і підлягають або не підлягають обкладанню митними платежами.

Коли вартість відповідного компонента вже визначена, необхідно пропорційно розподілити її на ввезені товари. Покупець може використовувати різні варіанти. Наприклад, вартість відповідного компонента може бути додана до першого відвантаження, якщо покупець вирішить сплатити мито з усієї доданої вартості одноразово. В іншому випадку покупець може попросити, щоб ця вартість була розподілена на кількість одиниць товару, вироблених до моменту першого відвантаження. Або, наприклад, він може попросити, щоб вартість була розподілена на весь очікуваний обсяг продукції, який укладені контракти або наявні тверді зобов'язання. Застосування того або іншого методу розподілу буде залежати від документації, наданої покупцем.

Аналогічним чином до митної вартості включається вартість виконаних покупцем для продавця інженерних і дослідно-конструкторських розробок, дизайну, художнього оформлення ескізів і креслень, що використовувались продавцем при виробництві оцінюваних товарів і надані йому покупцем безкоштовно або за зниженими цінами. При розрахунку митної вартості вартість цих робіт і послуг ураховується за ціною, за якою вони придбані або надані покупцем. При цьому не включається до митної вартості увезених товарів вартість інженерні і дослідно-конструкторські розробки, дизайн, художнє оформлення ескізів і креслень, виконаних на території України. Як такі платежі розглядається винагорода, що виплачується за користування правами на:

- виготовлення увезених товарів (зразки або моделі промислової продукції, зразки смакових якостей, ноу-хау);
- продаж на експорт увезених товарів, у тому числі торговельних марок (товарних знаків), промислових зразків;
- використання або перепродаж увезених товарів (у тому числі патентів,

авторських прав на літературні, художні або наукові здобутки, включаючи кінематографічну продукцію; технології виробництва, що становлять єдине ціле з імпортованим товаром).

Ліцензійні й інші платежі, крім платежів за право відтворення товару на території України, повинні додаватися до ціни угоди тільки в такому разі, якщо ці платежі:

а) стосуються оцінюваного (ввезеного) товару.

Це означає, що плата за користування авторською власністю або ліцензійний платіж повинні безпосередньо відноситися до імпортованих товарів або тому, що ці товари включають використання торговельної марки або авторського права, або тому, що ці товари містять запатентований процес або якісь права, захищені відповідним чином;

б) є умовами укладеної між продавцем і покупцем угоди купівлі-продажу.

Це означає, що купівля товару повинна включати плату за користування авторською власністю або ліцензійний платіж. Для того, щоб одержати товари, покупець повинен заплатити за користування авторською власністю або виконати ліцензійний платіж. При цьому враховуються ліцензійні платежі, які покупець повинен виплатити або безпосередньо продавцеві, або на його користь третій особі. У тому разі, коли покупець виплачує ліцензійний платіж третій особі, цей платіж повинен бути зроблений на вимогу продавця або особи, що виступає від його імені. Таким чином - не важливо, кому це виплачується – має значення той факт, що ця виплата повинна бути зроблена як умова продажу.

У тому разі, якщо договором передбачено, що частина прибутку, яку одержить покупець, буде повернута продавцеві, то суму, що відповідає цій частині прибутку, включають до митної вартості товару.

Якщо на момент митного оформлення сума прибутку невідома, то вказується попередня (передбачувана) сума – її величина повинна бути визнана митним органом. Для визначення передбачуваної величини прибутку допускається проведення незалежної експертної оцінки.

У комерційній практиці наявні випадки, коли на формування ціни впливають різні знижки, що надаються продавцем покупцю.

Загальна вимога для врахування при визначенні митної вартості таких знижок – це факт використання їх покупцем. Таким чином, ми знову повертаємось до поняття “ціна, що фактично сплачена або що підлягає сплаті”. У цьому випадку, коли покупцем може бути доведено, що дійсно за товар сплачена ціна з врахуванням відповідної знижки, і ця знижка є загальноприйнятою у комерційній практиці (як за її розміром, так і за умовами надання), то і при розрахунку митної вартості повинна враховуватись реально використана знижка. Тобто знижка повинна фіксуватися в тексті контракту та бути підтвердженою відповідним платіжним документом. Але кожний випадок застосування знижок повинен розглядатися окремо для кожного конкретного товару. На даний час існує

велика кількість різноманітних знижок, розмір яких у числовому вигляді може сягати 30-50 % від ціни угоди.

Але проблемою є застосування суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності знижок у великих розмірах, що, наприклад, перевищують 50 %. Необхідно законодавчо встановити можливий перелік та межі знижок за характером і розмірами залежно від видів товарів для цілей застосування при визначенні митної вартості товарів. На даний час зробити це неможливо, оскільки встановлення граничного рівня знижок суперечить вимогам Законів України “Про зовнішньоекономічну діяльність” та “Про ціни та ціноутворення”, якими встановлена заборона безпосереднього втручання в зовнішньоекономічну діяльність суб'єктів.

При здійсненні угод купівлі-продажу можливі ситуації, коли поставка товарів ураховує кредит, що наданий продавцем покупцю. У таких випадках кредит створює частину ціни, що фактично сплачена або що підлягає сплаті за товари, які ввозяться, та повинен бути включений до ціни угоди і до митної вартості товарів. Однак дохід по відсотках за кредитом не повинен включатися до митної вартості, тому що він не є ціною, фактично сплаченою або що підлягає сплаті.

Усі витрати, здійснені покупцем, повинні бути включені до ціни, фактично сплаченої або що підлягає сплаті тією мірою, якою вони ще не включені і не є витратами, здійсненими продавцем.

Розглянувши всі елементи, що можуть бути включені до митної вартості або виключені з неї, бачимо, що митна вартість товарів має складну структуру, котра складається з багатьох ланок, кожна з яких має ряд умов. Тобто для ефективного здійснення державного регулювання та контролю за митною вартістю потрібно чітко розуміти механізм включення тих чи інших витрат до величини митної вартості.

Звісно, практично неможливо підготувати ідеальний документ, що враховуватиме всі аспекти зовнішньоекономічної діяльності, які впливають на розмір митної вартості. А з іншого боку, неврахування цих витрат призведе до зниження митної вартості і, як наслідок, до зменшення надходжень митних платежів, а також до віддання переваг певним суб'єктам у веденні цінової конкуренції.

7.4 Правові засади регулювання митної вартості в Україні

Розвиток зовнішньоторговельних зв'язків кожної держави приводить до підвищення ролі належного правового забезпечення. Отже, правове регулювання є одним з головних методів державного регулювання.

Правове регулювання – це метод державного управління, що здійснюється за допомогою юридичних засобів, суттю якого є владний вплив на суспільні відносини з метою їх упорядкування, закріплення, охорони й розвитку, а також на поведінку та свідомість громадян шляхом проголошення їх прав та обов'язків, встановлення певних дозволів і заборон, затвердження певних правових актів.

Виходячи з вищенаведеного визначення В. Малиновського, правове регулювання митної вартості покликане забезпечити встановлення чітких правил визначення бази оподаткування при переміщенні товарів через митний кордон України, що дасть змогу створити справедливі умови для здійснення зовнішньоторговельної діяльності всіх суб'єктів.

Правове регулювання в системі виконавчої влади складається із двох груп методів:

- а) правового регламентування;
- б) розпорядчо-юридичних дій.

Правове регламентування являє собою видання нормативно-правових актів з метою встановлення загальноприйнятих умов упорядкованості суспільних відносин у сфері державного управління. Залежно від рівня юридичного застосування, методи правового регламентування бувають трьох видів: загальнодержавні, відомчі та внутрішньо системні.

Загальнодержавні спрямовані на всю систему державного управління, надаючи їй форми організованої структури. На основі загальнодержавних нормативно-правових управлінських актів місцеві та відомчі органи виконавчої влади в межах своєї компетенції здійснюють правове регулювання діяльності підпорядкованих структур, організацій, підрозділів у вигляді регламентуючих документів (статутів, правил, інструкцій, регламентів) і розпорядчо-правових актів (розпоряджень, наказів), спрямованих на вирішення конкретних завдань. Таке регламентування має відомчий характер. Внутрішньо системне правове регламентування у структурних підрозділах та установах здійснюється за допомогою нормативних актів, до яких належать: розпорядчі акти — накази; затверджувальні акти; положення, які встановлюють завдання, функції, права, обов'язки і відповідальність підрозділів, служб та їх керівників; посадові інструкції, що встановлюють права і функціональні обов'язки посадових осіб. Тут можна вважати, що внутрішньо системне правове регулювання є частиною відомчої групи актів.

Основним загальнодержавним нормативним актом, що визначає правові основи митної вартості, на даний час є Митний кодекс України (далі — Кодекс), який був прийнятий Законом Верховної Ради України від 13 березня 2012 року № 4495-VI. Цілий розділ III присвячений порядку визначення митної вартості товарів.

Таким чином, чинний Кодекс на сучасному етапі є головним законодавчим документом, що визначає поняття митної вартості, права та обов'язки декларанта й органу доходів та зборів під час здійснення митного контролю, порядок визначення митної вартості товарів, що ввозяться (імпортуються), а також порядок визначення митної вартості товарів, які вивозяться (експортуються).

Основні положення митної вартості відповідають умовам та змісту Угоди про застосування ст. 7 ГАТТ.

Інших чинних на даний час законів, що регулюють саме митну вартість,

немає, тобто в Кодексі акумулюються всі найголовніші юридичні основи даного питання. Проте існує низка законів, які тим чи іншим чином опосередковано впливають на порядок формування митної вартості, або ж визначають основні засади контролю за нею. До таких нормативних документів загальнодержавного рівня належать Податковий кодекс України прийнятий Законом Верховної Ради України від 02.12.2010 № 2755-VI, Закон України "Про Митний тариф України" від 19.09.2013 № 584-VII, Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність" від 16.04.1991 р. № 959-XII, Закон України "Про ціни та ціноутворення" від 21.06.2012 № 5007-VI, Закон України "Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту" від 22.12. 1998 р. № 330-XIV тощо.

Наступним загальнодержавними актами нормативно-правового регулювання митної вартості є постанови Кабінету Міністрів України (Постанова КМУ від 21.05.2014 № 236 Про Державну фіскальну службу України; Постанова від 05.10.2011 № 1031 Деякі питання здійснення державного контролю товарів, що переміщуються через митний кордон України ; Постанова КМУ від 21.05.2012 № 450 Питання, пов'язані із застосуванням митних декларацій; Постанова КМ України від 06.08.2014 №311 "Про утворення територіальних органів Державної фіскальної служби та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України"), за ним - накази Міністерства фінансів України (Наказ Мінфіну від 30.05.2012 № 631 Про затвердження Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа; Наказ Міністерства фінансів України від 28.01.2016 №21 "Про затвердження форм та Порядку заповнення і подання податкової звітності з податку на додану вартість"; Наказ Міністерства фінансів України від 24.05.2012 № 599 "Про затвердження Форми декларації митної вартості та Правил її заповнення").

Наступною ієрархічною сходинкою системи правового регулювання митної вартості є відомче регулювання, що здійснює Державна фіскальна служба України шляхом видання наказів. Як зазначалось у вищенаведеному визначені, відомче нормативно-правове регулювання митної вартості поділяється на внутрішньосистемний та загальний рівні.

Внутрішньосистемне правове регулювання як складова державного регулювання митної вартості визначає структурні підрозділи, на які покладено здійснення завдань і функцій держави у сфері регулювання митної вартості, положення, права та обов'язки, відповідальність цих підрозділів і їх працівників, посадові інструкції.

Разом із зміною законодавства про митну вартість у зв'язку із збільшенням навантаження у сфері контролю та визначення митної вартості організаційна структура центрального апарату та органів доходів та зборів удосконалювалась відповідно до поставлених завдань.

З початку створення митної служби у зв'язку із незначною увагою до митної вартості функції контролю за митною вартістю товарів на митницях

були покладені на відділи митних доходів і платежів. У 1998 р., згідно з типовою структурою митниці, затвердженою наказом Держмитслужби України від 26 березня 1998 р. № 169, було введено новий підрозділ під назвою відділ тарифів та митної вартості. Згідно з порядком роботи, затвердженим наказом Держмитслужби України від 2 грудня 1999 р. № 782, на нього покладено вирішення питань визначення митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон України, класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД та перевірки сертифікатів походження товарів. Тобто на цей підрозділ було покладено відповідальність за всі основні ризики, що виникають при тарифному регулюванні зовнішньоекономічної діяльності.

Із збільшенням обсягів зовнішньої торгівлі навантаження на підрозділ стало занадто великим. Тому, по-перше, наказом Держмитслужби України від 24 вересня 2003 р. № 628 функцію контролю за правильністю визначення країни походження товарів було покладено на відділ митних платежів, а у зв'язку з чим наказом від 14 червня 2004 р. № 436 відділ тарифів та митної вартості перейменовано у відділ контролю митної вартості (для регіональних митниць) або відділ контролю митної вартості та номенклатури (для митниць прямого підпорядкування, митниць). Типова структура митниці, затверджена наказом Держмитслужби України від 24 листопада 2005 р. № 1150, включала такі самі відділи, але, на відміну від попередньої структури доцільність функціонування одного чи двох відділів встановлюється начальником митного органу.

Діюча на сьогодні структура митниць включає в себе або управління або відділ адміністрування платежів та митної вартості. Таким чином, на даний час такі відділи діють з питань митної вартості на основі Примірних положень та порядку роботи.

Наразі загальне керівництво здійснення державного регулювання митної вартості покладено на спеціалізований структурний підрозділ центрального апарату Державної фіскальної служби України – Департамент адміністрування митних платежів та митно-тарифного регулювання.

На загальному рівні відомче нормативно-правове регулювання митної вартості Державної служби України забезпечується внутрішніми нормативними документами, що координують та регулюють діяльність усіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Контроль за правильністю визначення митної вартості покладено на посадову особу підрозділу митного оформлення, яка при виникненні спірних питань може звернутися із запитом до відділу адміністрування митних платежів.

Крім нормативно-правового регулювання, Державна фіскальна служба здійснює і ненормативне регулювання. До такого виду, наприклад, належать листи, розпорядження, які не тільки не є нормативними документами, а й з юридичної точки зору ні до чого не зобов'язують, тобто мають рекомендаційний характер. За своїм соціальним значенням такі документи можна було б прирівняти, наприклад, до консультацій або відповідей на питання спеціалістів у періодичних виданнях. Листами, наприклад, Державна

фіскальна служба систематично доводить до органів доходів та зборів рівні цін на основні види товарів, що є традиційним експортом та імпортом, а також роз'яснює існуючі чинні нормативно-правові акти або надає рекомендації щодо удосконалення порядку контролю за правильністю визначення митної вартості.

Поряд з іншими документами Державної фіскальної служби України існують так звані Протоколи про співпрацю з учасниками ринку імпорту в Україну певних видів продукції. Такі партнерські відносини залучають суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності до спільного регулювання зовнішньоторговельної діяльності та забезпечення справедливого й безперебійного функціонування процесу митного оформлення та контролю. Розвиток такої співпраці безперечно принесе підприємствам користь у формі прискорення митного оформлення та інших переваг.

Усі нормативно-правові акти, що регулюють митну вартість, можна розділити на дві групи: ті, що визначають методику визначення та порядок контролю за митною вартістю, та ті, які безпосередньо стосуються рівня митної вартості. При цьому останню групу актів становлять акти, що обмежують суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності у застосуванні “вільних цін” при декларуванні митної вартості товарів у митних органах. Обмеження митної вартості імпортованого товару має подвійне трактування, яке полягає у неперевищенні певної верхньої цінової межі за визначеними товарними групами, а також у застосуванні нижньої цінової межі до інших товарних груп, що суттєво перевищує фактурну (контрактну) вартість товару.

Варто зазначити, що застосування документів групи актів державного регулювання митної вартості товарів обмежувального характеру на сьогодні скасоване. На той період часу вони були покликані, по-перше, забезпечити захист вітчизняного ринку від проникнення дешевих іноземних товарів, по-друге – підвищити конкурентоспроможність товарів вітчизняних товаровиробників, по-третє – здійснювати адміністративний, нетарифний вплив на зовнішню торгівлю. Але позитивний результат від використання цих норм був дуже короткотерміновим.

Прикладами такого державного втручання були такі нормативні акти, як постанови Кабінету Міністрів України “Про мінімальну митну вартість імпортованих автомобілів та шин до них” від 24 жовтня 1996 р. № 1282, “Про встановлення мініимальної митної вартості на імпортовані лікєро-горілки та пиво” від 02 грудня 1996 р. № 1433, “Про встановлення мініимальної митної вартості на деякі товари, що підлягають обкладенню акцизним збором” від 26 травня 1997 р. № 502, “Про мінімальну митну вартість імпортованих тютюнових виробів” від 27 січня 1997 р. № 63, “Про встановлення мініимальної митної вартості окремих видів товарів” від 3 листопада 1997 р. № 1215, “Про встановлення мініимальної митної вартості окремих видів товарів” від 27 липня 1998 р. № 1164 та інші.

У зв'язку з набуттям чинності Митним кодексом України від 11 липня 2002 р. № 92-IV та введенням у дію певних наказів Державної

митної служби України такі акти, що встановлювали певний обмежувальний рівень ціни, було скасовано як такі, що суперечать положенням Кодексу. На зміну їм було по чергово прийнято низку наказів, що, хоча і не встановлювали мінімальний рівень митної вартості, проте встановлювали індикатор ризику, і мали великий вплив на рівень митної вартості цих товарів. Серед інших до таких наказів можна віднести наказ Державної митної служби “Про встановлення індикаторів ризику” від 19 квітня 2005 р. № 308 (далі – наказ № 308). При заяві до митного оформлення визначених товарів за рівнями митної вартості, нижчими за встановлені межі, посадові особи митних органів повинні були звертати увагу на дотримання порядку декларування митної вартості та повноту здійснення передбачених законодавством форм митного контролю.

Незважаючи на те, що наказ № 308 і містив поняття індикатора ризику як попереджувального сигналу, насправді суть усе рівно полягала в обмеженні мінімального рівня митної вартості.

Наступним еволюційним кроком була розробка системи контролю за допомогою контрольних показників митної вартості товарів. Ця система вже по праву може називатися системою управління ризиками і була затверджена наказом Держмитслужби України “Про затвердження Порядку дій посадових осіб митних органів при здійсненні контролю за правильністю визначення митної вартості товарів, що ввозяться на митну територію України, у разі, якщо рівень митної вартості поданого до митного оформлення товару нижчий за контрольний показник митної вартості цього товару” від 21 листопада 2005 р. № 1135 (далі – наказ № 1135). Для спрощення та підвищення ефективності митного контролю посадові особи підрозділів контролю митної вартості почали здійснювати моніторинг даних електронних копій вантажних митних декларацій, що розміщені в базі даних програмно-інформаційного комплексу “Автоматизована система митного оформлення товарів і інших предметів”, а розроблений у Держмитслужбі Довідник контрольних показників митної вартості товарів формується згідно з наказом Держмитслужби України “Про затвердження Порядку формування й оновлення Довідника контрольних показників митної вартості товарів при здійсненні контролю за правильністю визначення митної вартості товарів, що ввозяться” від 21 листопада 2005 р. № 1134 (далі – наказ № 1134).

При формуванні довідника контрольних показників урахувались:

- дані про митне оформлення товарів, що ввозяться на митну територію України для вільного обігу за договорами, розрахунки за якими здійснюються у грошовій формі. По цих товарах повинні бути сплачені податки та застосований метод визначення митної вартості товарів за ціною договору щодо товарів, які імпортуються;

- країна походження й умови поставки товару – при визначенні ціни, за якою здійснюється митне оформлення.

При формуванні контрольних показників не враховувались:

- імпорتنі операції з товарами, які звільнені від оподаткування згідно із

законодавчими актами України або судовими рішеннями;

- імпорتنі операції з товарами, податки з яких сплачуються шляхом подання простого податкового векселя (крім підприємств з іноземними інвестиціями);

- вантажні митні декларації на товари, зараховані до бази ризиків;

- крайні найменші та найбільші значення ціни за одиницю товару, які більше ніж на 100 % відрізняються від середньої ціни згідно з базою даних електронних копій вантажних митних декларацій за умови, що кількість поставок таких товарів не перевищує 1 % від загальної кількості вантажних митних декларацій за конкретним товаром на рівні 10 знаків згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності.

Слід зауважити, що при використанні системи управління ризиками спрацювання ризику ще не було підставою для неприйняття митним органом заявленої митної вартості та здійснення митної оцінки самостійно. Воно вважалось попередженням про наявність певних ризиків та про необхідність здійснення додаткових форм митного контролю з метою запобігання зниженню митної вартості товарів.

Таким чином, розглянута вище група наказів справляла безпосередній вплив на рівень митної вартості певних товарів.

На даному етапі розвитку країни неможливий ефективний та дієвий контроль за правильністю визначення митної вартості без глибокого аналізу та селекції ризиків. Більшість митних органів світу сьогодні використовує систему управління ризиками при здійсненні державного регулювання митної вартості товарів. Перевагами використання такого механізму регулювання та контролю за митною вартістю товарів є, по-перше, раціональне використання часу перевірки товарів на митницях, що не витрачається на суцільну перевірку митної вартості, а по-друге, дає змогу посилити контроль стосовно окремих товарів, що мають найбільшу ймовірність зниження митної вартості.

Отже, правове регулювання митної вартості здійснюється як на загальнодержавному рівні, так і на відомчому, і являє собою різномірневу систему правових актів. При цьому основне правове регулювання здійснюється саме на загальнодержавному рівні, а його основи закріплені у Митному кодексі України.

У цілому, проаналізувавши нормативно-правове регулювання митної вартості, можна зробити висновок, що правове регулювання митної вартості є значним за обсягом і являє собою складну систему норм і понять, при цьому має певні недоліки.

Якість правового регулювання, насамперед, залежить від того, як законодавчі органи формують юридичні норми. Основними вимогами до різних форм правового регулювання є: своєчасність, стабільність, повнота, внутрішня узгодженість. Але митне законодавство є нестабільним і швидко змінюється з метою адаптування його до вимог Світової організації торгівлі. При цьому такі часті зміни мають і негативні наслідки. Як органам доходів та

зборів, так і суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності важко працювати в таких умовах і планувати свою діяльність.

Правове регулювання є одним з основних видів державного управління. Забезпечення своєчасного внесення змін до чинних норм є визначальним фактором при здійсненні ефективного державного регулювання та засобом уникнення негативних наслідків від використання на практиці не узгоджених між собою норм документів.

Розглянуті вище акти митного законодавства створюють нормативно-правову основу системи регулювання процедури визначення, заявлення та контролю за митною вартістю, як бази нарахування митних платежів.

Контрольні питання

1. Що розуміють під митно-тарифним регулюванням ?
2. Що таке митна вартість ?
3. Назвіть функції державного регулювання митної вартості ?
4. Які існують ризики у сфері тарифного регулювання ?
5. Для чого органи доходів та зборів використовують митну вартість ?
6. Перерахуйте методи визначення митної вартості.

Рекомендовані нормативно-правові акти та література для підготовки до семінарського заняття, написання рефератів

Нормативно-правові акти

1. Договір про зону вільної торгівлі від 18 жовтня 2011 року // Офіційний вісник України. – 2012. – № 72. – Ст. 2933.
2. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур від 18 травня 1973 року // Офіційний вісник України. – 2011. – № 71. – Ст. 2711.
3. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
4. Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей: Закон України від 21 вересня 1999 року №1068-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 48. – Ст. 405.
5. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16 квітня 1991 р. № 959-XII // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/959-12>
6. Про Митний тариф України : Закон України від 05 квітня 2001 р. № 2371-III // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/584-18>
7. Про ціни і ціноутворення : Закон України від 21.06.2012 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : № 5007-VI <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5007-17>

8. Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту : Закон України від 22.12. 1998 р. № 330-XIV // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/330-14>

9. Про Державну фіскальну службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2014 № 236 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF>

10. Про Деякі питання здійснення державного контролю товарів, що переміщуються через митний кордон України : Постанова Кабінету Міністрів України від 05.10.2011 № 1031 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1031-2011-%D0%BF>

11. Про лікарські засоби: Закон України від 4 квітня 1996 року № 123/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 22. – Ст. 86.

12. Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України: Закон України від 21 січня 1994 року № 3857-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 18. – Ст. 101.

13. Про митний тариф України: Закон України від 19 вересня 2013 року № 584-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 20-21. – Ст. 740.

14. Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті: Закон України від 23 вересня 1994 року № 185/94-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 40. – Ст. 364.

15. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19 березня 1996 року № 93/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 19. – Ст. 80.

16. Про гуманітарну допомогу: Закон України від 22 жовтня 1999 року № 1192-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 51. – Ст. 451.

17. Про затвердження переліку товарів, ввезення яких на митну територію України та/або переміщення територією України прохідним та внутрішнім транзитом здійснюється за умови обов'язкового надання митним органам забезпечення сплати митних платежів: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 № 461 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 40. – Ст. 1554.

18. Питання пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 року № 451 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 40. – Ст. 1546.

19. Про переміщення готівки і банківських металів через митний кордон України: Постанова Правління Національного банку України від 27 травня 2008 року № 148 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 43. – Ст. 1430.

20. Про затвердження Порядку проведення державної експертизи культурних цінностей та розмірів плати за її проведення: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2003 року № 1343 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 35. – Ст. 1889.

21. Про порядок вивезення (пересилання) за межі митної території України громадянами дорогоцінних металів (за винятком банківських металів, пам'ятних та ювілейних монет України із дорогоцінних металів), дорогоцінного каміння та виробів із них, а також культурних цінностей з метою їх відчуження: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 № 448 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 40. – Ст. 1543.

22. Про переміщення готівки і банківський металів через митний кордон України: Постанова Правління Національного банку України від 27 травня 2008 року № 148 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 43. – Ст. 1430.

23. Положення про переміщення цінних паперів через митний кордон України: Постанова Правління Національного банку України від 22 грудня 2011 року № 469 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 9. – Ст. 335.

24. Про виконання митних формальностей відповідно до заявленого митного режиму: Наказ Міністерства фінансів України від 31 травня 2012 № 657 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 80. – Ст. 3233.

25. Про затвердження Порядку включення суми роялті та інших ліцензійних платежів до ціни, що фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, під час визначення їх митної вартості: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 року № 446 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 40. – Ст. 1541.

Література

1. Дубіна А. А. Митна справа / А. А. Дубіна, С. В. Сорокіна, О. І. Зельніченко. – К. : ЦУЛ, 2010. – 319 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/15840720/ekonomika/mitna_sprava_-_dubinina_aa.убіна

2. Войцещук А., Бережнюк І. Митна вартість: теоретичні основи та концептуальні положення // Вісник АМСУ. – 2003. – № 4. – С. 3-8.

3. Лялька А.Б. Фіскальна функція митних органів України / А.Б. Лялька // Митна справа. – 2012. – № 5. – С. 56.

4. Оніщик Ю.В. Фінансово-правові аспекти митного контролю / Ю.В. Оніщик // Митна справа. – 2012. – № 3. – С. 90.

5. Оніщик Ю.В. Інститут митних платежів: особливості правового регулювання / Ю.В. Оніщик // Митна справа. – 2012. – № 5. – С. 61.

6. Оніщик Ю.В. Фінансові правовідносини у митній сфері / Ю.В. Оніщик // Митна справа. – 2012. – № 2. – С. 15.

7. Прокопенко В.В. Административные услуги, оказываемые государственной таможенной службой Украины (в контексте Таможенного кодекса Украины 2012 года) / В.В. Прокопенко // Митна справа. – 2012. – № 3. – С. 30.

8. Романенко В.В. Класифікація нетарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі / В.В. Романенко // Митна справа. – 2012. – № 3. – С. 49.

9. Симонова Г.Д. Визначення місця митної вартості товарів у системі державного регулювання зовнішньої торгівлі товарами / Г.Д. Симонова, Г.О.

Хабло// Вісник Академії митної служби України, серія „Економіка”. – 2010. – № 1. – С. 129 – 134.

10. Тоцька Т.С. Науковий аналіз нормативно-правового забезпечення та його вплив на формування митної вартості // Наука та освіта. – 2007. – № 2. – С. 25-30.

РОЗДІЛ 8

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПЕРЕМІЩЕННЯ І ПРОПУСКУ ТОВАРІВ, ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ КОМЕРЦІЙНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

8.1 Загальна характеристика переміщення і пропуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України

Під переміщенням через митний кордон України треба розуміти сукупність дій, пов'язаних із ввезенням на митну територію України, вивезенням з цієї території або транзит через митну територію України товарів, транспортних засобів та інших предметів у будь-який спосіб, будь-якими засобами та видами транспорту, включаючи використання з цією метою трубопровідного транспорту та ліній електропередачі.

Поняття *«переміщення через митний кордон»* охоплює наступні дії:

- наявність фактично здійснених вольових дій фізичних та юридичних осіб, зокрема суб'єктів ЗЕД, спрямованих на досягнення кінцевого, конкретного результату (із ввезення на митну територію України, вивезення з цієї території або транзиту через територію України товарів, транспортних засобів та інших предметів);

- здійснення вказаних дій у правовому режимі ввезення товарів, транспортних засобів на митну територію України, або їх вивезення з митної території України, або транзит через митну територію України;

- наявність певних засобів та способів, завдяки яким здійснюються перелічені вище дії;

- здійснення зазначених дій щодо товарів, транспортних засобів та інших предметів, які підлягають пропуску через митний кордон України;

- здійснення митних формальностей під час митного контролю та митного оформлення транспортних засобів комерційного призначення, якими переміщуються пасажери та/або товари через митний кордон України;

- фактичний перетин митного кордону України товарами, транспортними засобами та іншими предметами.

Митним законодавством України усі предмети, які переміщуються через митний кордон України поділяють на *особисті речі, товари і транспортні засоби*.

Особисті речі – товари, нові і такі, що були у вжитку, призначені для забезпечення звичайних повсякденних потреб фізичної особи, які відповідають меті перебування зазначеної особи відповідно в Україні або за кордоном, переміщуються через митний кордон України у ручній поклажі, супроводжуваному та несупроводжуваному багажі і не призначені для підприємницької діяльності, відчуження або передачі іншим особам.

Товари – будь-які рухомі речі, у тому числі ті, на які законом поширено режим нерухомої речі (крім транспортних засобів комерційного призначення, таких як повітряне, морське судно, космічний корабель), валютні цінності,

культурні цінності, а також електроенергія, що переміщується лініями електропередачі.

За митним статусом товари поділяють на українські та іноземні.

Іноземні товари – товари, що не є українськими, а також товари, що втратили митний статус українських товарів відповідно до Митного кодексу України.

Контрафактні товари – товари, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, ввезення яких на митну територію України або вивезення з цієї території є порушенням прав інтелектуальної власності, що охороняються відповідно до закону.

Українські товари – це товари:

а) які повністю отримані (вироблені) на митній території України та які не містять товарів, ввезених із-за меж митної території України. Товари, повністю отримані (вироблені) на митній території України, не мають митного статусу українських товарів, якщо вони отримані (вироблені) з товарів, які не перебувають у вільному обігу на митній території України;

б) ввезені на митну територію України та випущені для вільного обігу на цій території (імпортні);

в) отримані (вироблені) на митній території України виключно з товарів попередніх двох груп.

Переміщення товарів через митний кордон України здійснюється засобами *авіаційного, водного, автомобільного, залізничного, трубопровідного транспорту та лініями електропередачі, а також змішаними перевезеннями.*

Під змішаним (комбінованим) перевезенням розуміється міжнародне перевезення вантажів щонайменш двома різними видами транспорту відповідно до договору змішаного (комбінованого) перевезення з місця в одній країні, де вантажі переходять у відання оператора такого перевезення, до визначеного місця доставки в іншій країні.

Залежно від наявності перевізника, відправника, одержувача, а також договору на перевезення товари переміщуються у:

- 1) вантажних відправленнях;
- 2) супроводжуваному багажі;
- 3) несупроводжуваному багажі;
- 4) ручній поклажі;
- 5) міжнародних поштових відправленнях;
- 6) міжнародних експрес-відправленнях.

Під транспортними засобами розуміють транспортні засоби комерційного призначення, транспортні засоби особистого користування, трубопроводи та лінії електропередачі;

Транспортні засоби комерційного призначення – будь-яке судно (у тому числі самохідні та несамохідні ліхтери та баржі, а також судна на підводних крилах), судно на повітряній подушці, повітряне судно, автотранспортний засіб (моторні транспортні засоби, причепи, напівпричепи)

чи рухомий склад залізниці, що використовуються в міжнародних перевезеннях для платного транспортування осіб або для платного чи безоплатного промислового чи комерційного транспортування товарів разом з їхніми звичайними запасними частинами, приладдям та устаткуванням, а також мастилами та паливом, що містяться в їхніх звичайних баках упродовж їхнього транспортування разом із транспортними засобами комерційного призначення.

Транспортні засоби особистого користування – наземні транспортні засоби товарних позицій 8702, 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 тонни), 8711 згідно з УКТ ЗЕД та причепа до них товарної позиції 8716 згідно з УКТ ЗЕД, плавучі засоби та повітряні судна, що зареєстровані на території відповідної країни, перебувають у власності або тимчасовому користуванні відповідного громадянина та ввозяться або вивозяться цим громадянином у кількості не більше однієї одиниці на кожен товарну позицію виключно для особистого користування (може бути один автомобіль, гелікоптер, човен одночасно), а не для промислового або комерційного транспортування товарів чи пасажирів за плату або безоплатно.

Транспортні засоби комерційного призначення, якими переміщуються пасажирів та/або товари через митний кордон України, підлягають митному контролю та митному оформленню.

Митні формальності, що здійснюються під час митного контролю та митного оформлення транспортних засобів комерційного призначення, якими переміщуються пасажирів та/або товари через митний кордон України, мають уніфікований характер і *не залежать від*:

- країни реєстрації або країни - власника транспортного засобу
- країни, з якої прибув цей транспортний засіб
- країни, куди він прямує, крім випадків, передбачених міжнародними договорами України, укладеними відповідно до закону, та відповідними міжнародними актами, в частині застосування санкцій та обмежень у торгівлі з окремими країнами.

З метою прискорення виконання митних формальностей під час переміщення транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України працівники водного, повітряного, автомобільного та залізничного транспорту сприяють посадовим особам органів доходів та зборів у виконанні ними своїх службових обов'язків.

Адміністрація автомобільних, морських і річкових портів, міжнародних аеропортів, прикордонних залізничних станцій або інших обладнаних місць, у межах яких діють пункти пропуску через державний кордон України, на безоплатній основі забезпечує органи доходів та зборів:

- необхідними службовими приміщеннями
- обладнанням
- засобами зв'язку
- створює їм належні умови для роботи.

Адміністрацією автомобільних, морських і річкових портів, міжнародних аеропортів, прикордонних залізничних станцій або інших обладнаних місць, у межах яких діють пункти пропуску через державний кордон України, з урахуванням особливостей їх функціональної і технологічної діяльності та за поданням відповідного органу доходів та зборів, погодженим з відповідним органом охорони державного кордону визначаються місця:

- розвантаження та завантаження транспортних засобів комерційного призначення

- посадки та висадки пасажирів

- стоянки для здійснення митного контролю.

До основних принципів переміщення товарів, транспортних засобів та інших предметів через митний кордон України належать:

1. Свобода переміщення товарів, транспортних засобів та інших предметів. Громадяни та суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності за умови дотримання вимог Митного кодексу України та інших законів України можуть переміщувати через митний кордон України будь-які товари, крім тих, що заборонені до ввезення в Україну та вивезення з України, а також тих, щодо яких законом України встановлено обмеження в галузі зовнішньоекономічної діяльності.

2. Контрольованість переміщення. Відповідно до статті 40 Митного кодексу України, митному контролю підлягають усі товари і транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон України. Сукупність заходів, що здійснюються органами доходів та зборів в межах своєї компетенції з метою забезпечення додержання норм Митного кодексу України, законів України та інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи, міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку, складають митний контроль.

Звільнення від окремих форм митного контролю встановлюється Митним кодексом, іншими законами України, а також міжнародними договорами, укладеними в установленому законом порядку

3. Обов'язковість митного оформлення товарів, транспортних засобів та інших видів товарів, а також відповідальність за ухилення від митного оформлення або проведення його неналежним чином. Митне оформлення полягає у виконанні органом доходів та зборів дій (процедур), які пов'язані із закріпленням результатів митного контролю товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, і мають юридичне значення для подальшого використання цих товарів і транспортних засобів.

Митне оформлення здійснюється в місцях розташування відповідних підрозділів органів доходів та зборів протягом часу, що його встановлюють органи доходів та зборів за погодженням з органами, уповноваженими здійснювати інші види контролю. Здійснення митного оформлення в інших місцях можливе лише за погодженням із митницею.

4. Обов'язковість декларування певних товарів, транспортних засобів та інших предметів. Декларування здійснюється шляхом заявлених за встановленою формою (письмовою, усною, шляхом вчинення дій) точних відомостей про товари, транспортні засоби та інші предмети, мету їхнього переміщення через митний кордон України, а також відомостей, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення таких товарів, транспортних засобів та інших предметів.

5. Митне оформлення товарів, транспортних засобів та інших предметів, що переміщуються через митний кордон України здійснюється органами доходів та зборів, у зонах митного контролю.

6. Право вільного обрання та зміни митного режиму. Декларант самостійно визначає митний режим товарів, транспортних засобів та інших предметів, які переміщуються через митний кордон України, відповідно до мети їх переміщення та на підставі документів, що подаються органу доходів та зборів для здійснення митного контролю та митного оформлення.

Зміна митного режиму допускається за умови виконання всіх належних процедур щодо заявленого режиму, дотримання вимог законодавства щодо тарифних і нетарифних заходів регулювання та подання органу доходів та зборів для здійснення митного контролю та митного оформлення відповідних документів, що підтверджують заявлений режим.

Таким чином, переміщення товарів, транспортних засобів та інших предметів є системною правовою категорією митного права, що об'єднує різні аспекти здійснення державної митної справи.

8.2 Порядок тимчасового пропуску транспортних засобів комерційного призначення на митну територію України що використовуються для переміщення товарів та/або пасажирів

Транспортні засоби комерційного призначення, що використовуються для переміщення товарів та/або пасажирів через митний кордон України, можуть тимчасово ввозитися на митну територію України без справляння митних платежів та без застосування заходів нетарифного регулювання ЗЕД.

Тимчасово ввезені на митну територію України транспортні засоби комерційного призначення *підлягають вивезенню* без внесення в їх конструкцію будь-яких змін (без урахування природного зношення, витрати пально-мастильних матеріалів та необхідного ремонту).

Тимчасове ввезення транспортних засобів комерційного призначення на митну територію України допускається за умови, що такі транспортні засоби *не використовуватимуться для внутрішніх перевезень* на митній території України.

Спеціальне обладнання, призначене для навантаження, вивантаження, захисту і зберігання вантажу, яке переміщується разом з транспортним засобом комерційного призначення через митний кордон України, підлягає пропуску в тому самому порядку, що і транспортний засіб, за умови:

- використання такого обладнання за призначенням

- зворотного вивезення (ввезення) разом з цим транспортним засобом.

Запасні частини та обладнання, призначені для використання у процесі ремонту чи технічного обслуговування транспортних засобів комерційного призначення, тимчасово ввезених на митну територію України або тимчасово вивезених з неї, можуть ввозитися (вивозитися):

- під зобов'язання про їх зворотне вивезення (ввезення)
- без справляння митних платежів
- без застосування до них заходів нетарифного регулювання ЗЕД.

Орган доходів та зборів, що здійснює пропуск таких запасних частин та обладнання, може вимагати застосування заходів гарантування, передбачених розділом 10 Митного кодексу України.

Замінені запасні частини та обладнання можуть не вивозитися за межі митної території України (не ввозитися на неї), а з дозволу органу доходів та зборів:

1) бути пред'явлені митному органу та оформлені для вільного обігу на митній території України (за її межами);

2) бути знищені під контролем митного органу.

Товари можуть вважатися *помилково ввезеними на митну територію України*, якщо митний орган переконається в тому, що ввезення цих товарів не є результатом умисних дій. Помилкове ввезення товарів не може вважатися порушенням митних правил.

Помилково ввезеними на митну територію України не можуть вважатися товари, умови та підстави ввезення яких були змінені після перетинання ними митного кордону України.

Помилково ввезені на митну територію України товари *вивозяться за межі цієї території на підставі товаросупровідних документів*, якщо такі товари не пропущені на митну територію України.

Помилково ввезені на митну територію України товари, які були пропущені на митну територію України і які зберігають статус іноземних товарів, *вивозяться за межі цієї території у митному режимі реекспорту на підставі товаросупровідних документів*, згідно з якими ці товари були ввезені.

Перевізники мають право:

1) не приймати для перевезення між органами доходів та зборів товари у разі оформлення митних та/або транспортних документів з порушенням порядку, встановленого законодавством України;

2) замінювати моторний транспортний засіб, попередньо повідомивши орган доходів та зборів призначення про причини такої заміни (технічний стан, екологічні вимоги, економічна доцільність);

3) замінювати уповноважену перевізником особу (водія), відповідальну за доставку товарів до органу доходів та зборів призначення, попередньо повідомивши цей орган про причини такої заміни (стан здоров'я, візові питання, вимоги Європейської угоди щодо роботи екіпажів транспортних засобів, які виконують міжнародні автомобільні перевезення);

4) з дозволу органу доходів та зборів призначення вивантажувати товар на склад цього органу, якщо доставлені перевізником товари, що перебувають під митним контролем, протягом трьох діб не будуть заявлені відповідальною за це особою до жодного митного режиму. У такому разі витрати на вивантаження та зберігання товару відшкодовуються його власником;

5) отримувати роз'яснення причин відмови у митному оформленні чи пропуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України та перелік заходів, яких необхідно вжити для їх усунення.

Перевізники зобов'язані:

1) під час прийняття товарів до перевезення перевіряти точність відомостей щодо кількості вантажних місць, їх маркування, номери, зовнішній стан товарів та їх пакування. У разі неможливості такої перевірки вносити відповідний запис до міжнародної автомобільної накладної (CMR);

2) доставляти товари до митного органу призначення, а також подавати передбачені законодавством документи на них у строки, що передбачені для транзитних перевезень;

3) не розпочинати вивантаження чи перевантаження товарів без дозволу органу доходів та зборів;

4) у разі прибуття до органу доходів та зборів призначення у неробочий час забезпечувати схоронність товарів і вживати визначених органом доходів та зборів заходів для недопущення їх несанкціонованого вилучення з-під митного контролю.

Якщо під час перевезення товарів транспортний засіб *внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили* не зміг прибути до митного органу призначення, допускається вивантаження товарів в іншому місці.

Під час вивантаження товарів в іншому місці перевізник зобов'язаний:

1) вжити всіх необхідних заходів для забезпечення збереження товарів та недопущення будь-якого їх використання;

2) терміново повідомити найближчий орган доходів та зборів про обставини події, місцезнаходження товарів і транспортного засобу.

Органи доходів та зборів не відшкодовують перевізнику витрати, понесені у зв'язку із вжиттям цих заходів.

За порушення встановленого порядку переміщення товарів транзитом перевізник притягується до адміністративної відповідальності, передбаченої Митним кодексом України.

У разі втрати або видачі без дозволу органу доходів та зборів товарів, що перебувають під митним контролем і переміщуються транзитом, ***перевізник зобов'язаний сплатити митні платежі***, встановлені законом на імпорт зазначених товарів. Порушення перевізником встановлених строків доставки товарів, якщо виконано всі інші вимоги, не створює для нього зобов'язання щодо сплати митних платежів.

Перевізник звільняється від зобов'язання щодо сплати митних платежів лише у разі, якщо товари, що перебувають під митним контролем і переміщуються транзитом було:

- знищено;
- безповоротно пошкоджено внаслідок аварії, дії обставин непереборної сили або природних втрат за нормальних умов транспортування, за умови підтвердження факту аварії або дії обставин непереборної сили.

8.3 Особливості переміщення товарів через митний кордон України

У разі ввезення товарів на митну територію України декларант або уповноважена ним особа попередньо повідомляють орган доходів та зборів, у зоні діяльності якого товари будуть пред'явлені для митного оформлення, про намір ввезти ці товари.

Попереднє повідомлення про намір ввезти товари на митну територію України здійснюється шляхом надання органу доходів та зборів, в зоні діяльності якого товари будуть пред'явлені для митного оформлення, попередньої митної декларації або іншого документа, що може використовуватися замість митної декларації, зокрема документи, що використовуються для транзиту.

Попереднє повідомлення може здійснюватися у *формі електронних документів*. Формат таких документів, кодування символів, засоби пересилання визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Під час надання органу доходів та зборів попереднього повідомлення про намір здійснити переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України надаються документи та/або відомості, у тому числі засобами інформаційних технологій:

1) для ввезення товарів на митну територію України:

а) заява встановленої форми про намір здійснити ввезення товарів на митну територію України (попереднє повідомлення або попередня митна декларація);

б) відомості про найменування, обсяг (кількість) та вартість товарів, які плануються ввезти на митну територію України;

в) вид транспорту, яким плануються здійснити ввезення товарів на митну територію України;

г) назва пункту пропуску через державний кордон України (органу доходів і зборів), через який плануються ввезення товарів;

г) відомості про документи, що підтверджують дотримання встановлених відповідно до закону заборон та/або обмежень щодо пропуску товарів через митний кордон України;

2) для вивезення товарів з митної території України – митна декларація на товари або супровідні документи на товари у випадках, встановлених цим Кодексом, які подаються органу доходів і зборів для митного контролю.

Ці положення не застосовуються до морських, річкових та повітряних суден, які під час перебування на митній території України не роблять зупинок у портах чи аеропортах, розташованих на цій території.

Переміщення товарів через митний кордон України здійснюється у пунктах пропуску через державний кордон України, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України відповідно до міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку.

Переміщення окремих видів товарів через митний кордон України може здійснюватися у спеціально визначених пунктах пропуску через державний кордон України. Переліки таких товарів та пунктів пропуску затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Законодавством України встановлено заборону щодо переміщення через митний кордон України:

1) товарів, переміщення яких через митний кордон України заборонено законом;

2) товарів, на пропуск яких відповідно до закону потрібні дозволи інших державних органів, за відсутності цих дозволів (крім алкогольних напоїв і тютюнових виробів, а також харчових продуктів для власного споживання, що ввозяться громадянами в межах норм, встановлених статтею 376 та частиною другою статті 378 Митного Кодексу);

3) товарів, що переміщуються через митний кордон України з порушенням вимог Митного Кодексу та інших законів України, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

Загалом перелік товарів заборонених до ввезення на митну територію чи вивезення з митної території України міститься у понад 30 нормативно-правових актах. Так, згідно статті 6 закону України «Про захист суспільної моралі» від 20 листопада 2003 року № 1296, забороняється ввезення в Україну творів, зображень, інших предметів порнографічного характеру з метою збуту чи розповсюдження, їх виготовлення, перевезення чи інше переміщення, реклама, збут чи розповсюдження.

Відповідно до Закону України «Про ветеринарну медицину» від 25 червня 1992 року № 2498, заборонено: імпорт товарів, інших об'єктів державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду, що можуть переносити особливо небезпечні хвороби; переміщення неідентифікованих тварин; живих патогенних мікроорганізмів (у тому числі бактерій, вірусів, грибків, рикетсій, мікоплазми, інших патогенних мікробів), і інше.

Згідно з законом України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» від 15 лютого 1995 року № 60 встановлено перелік наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, обіг яких на території України заборонено, за винятком їх обігу лише в цілях та на підставі цього закону.

Наприклад, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про заборону ввезення на митну територію України товарів, що походять з Російської Федерації» від 30 грудня 2015 року № 1147, заборонено ввезення

на митну територію України з Російської Федерації м'ясо-молочних продуктів та виробів із них, рибопродуктів, зернових культур, цибулі, кетчупів, кондитерських виробів, хлібобулочних та макаронних виробів, печива та вафель, алкоголю та тютюну, деяких миючих засобів, міндобриव, тощо.

Перевізник зобов'язаний здійснити зворотне вивезення товарів, ввезення і транзит яких на митну територію України заборонений.

Обмеження щодо переміщення окремих товарів через митний кордон України встановлюється у випадках, передбачених законом, на окремі товари. Пропуск таких товарів через митний кордон України та їх митне оформлення здійснюються органами доходів та зборів на підставі отриманих з використанням *засобів інформаційних технологій документів* (сертифікатів якості, ліцензій, державних реєстраційних свідоцтв, документів державної стандартизації, ветеринарних свідоцтв, дозволів на перевезення, сертифікатів країни експортера).

Кабінетом Міністрів України прийнято постанову від 21 травня 2012 року № 436 *«Про затвердження переліків товарів, на які встановлено обмеження щодо переміщення через митний кордон України»*. Цією постановою визначено перелік документів, що видаються державними органами або іншими юридичними особами, уповноваженими на видачу цих документів, для подання їх митним органам при пропуску товарів через митний кордон України та їх митному оформленні. Обмеження на переміщення через митний кордон України встановлено великою кількістю нормативних актів та *стосується таких видів товарів як*: дослідні сорти рослин, культурні цінності, валютні цінності, лісо- та пиломатеріали, насіння і садивний матеріал, продукти лову та харчова продукція з них іноземного походження, радіоактивні матеріали, радіоелектронні засоби та випромінювальні пристрої спеціального призначення, товари військового призначення та подвійного використання, тощо.

Органу доходів та зборів в пункті пропуску через державний кордон України подаються *документи, що необхідні для проведення митного контролю*, що містять відомості про товари, достатні для їх ідентифікації та необхідні для прийняття рішення про пропуск їх через митний кордон України.

Якщо за умовами перевезення **митне оформлення** товарів у повному обсязі *здійснюється не в місці перетину митного кордону*, а перевезення здійснюється із зміною транспортного засобу у пункті пропуску через державний кордон України, органу доходів та зборів у пункті пропуску через державний кордон України подаються транспортні, комерційні та інші супровідні документи, що містять відомості про товари, достатні для їх ідентифікації та необхідні для прийняття рішення про можливість їх пропуску через митний кордон України.

Граничний строк перебування товарів, транспортних засобів комерційного призначення у пунктах пропуску через державний кордон

України не може перевищувати 30 днів, а для автомобільного транспорту - п'ять днів з моменту прибуття у пункт пропуску через державний кордон України для здійснення митних процедур.

Після надання органом доходів та зборів дозволу на пропуск товарів через митний кордон України власник товарів або уповноважена ним особа зобов'язані доставити товари та документи на них без будь-якої зміни їх стану у визначене органом доходів та зборів місце і забезпечити перебування їх у цьому місці до прибуття посадових осіб органу, якщо інше не передбачено законом.

Товари і транспортні засоби, якими вони перевозяться, після прибуття у місце доставки розміщуються у зонах митного контролю.

У місці доставки товари і транспортні засоби пред'являються, а документи на них передаються органу доходів та зборів у мінімально можливий строк після їх прибуття, а в разі прибуття поза робочим часом, встановленим для органу доходів та зборів, - у мінімально можливий строк після початку роботи цього органу.

Зміна місця стоянки (прибуття) транспортного засобу, вивантаження, перевантаження товарів, розпакування, пакування чи перепакування товарів, зміна, вилучення чи пошкодження засобів забезпечення ідентифікації допускаються лише з дозволу органу доходів та зборів. У разі відмови у наданні дозволу органи доходів та зборів зобов'язані невідкладно, письмово або в електронній формі, повідомити власника товару або уповноважену ним особу про причини і підстави такої відмови.

8.4 Тимчасове зберігання товарів під митним контролем

Товари з моменту пред'явлення їх органу доходів та зборів до поміщення їх у відповідний митний режим можуть перебувати *на тимчасовому зберіганні під митним контролем*. Тимчасове зберігання товарів під митним контролем здійснюється *на складах тимчасового зберігання*.

Товари гуманітарної допомоги для їх тимчасового зберігання з дозволу відповідного органу доходів та зборів можуть розміщуватися на складах організацій - отримувачів гуманітарної допомоги. При цьому керівник організації - отримувача гуманітарної допомоги забезпечує ведення обліку товарів, що розміщуються на складі цієї організації та випускаються з нього.

Отримувач гуманітарної допомоги забезпечує щоквартальне подання органу доходів та зборів звіту про рух товарів на складі. Крім того, орган доходів та зборів має право вимагати подання позачергового звіту.

На складах тимчасового зберігання утворюються *постійні*, а на складах організацій - отримувачів гуманітарної допомоги - *тимчасові* (на час тимчасового зберігання на них під митним контролем товарів гуманітарної допомоги) *зони митного контролю*.

На тимчасове зберігання під митним контролем товари також можуть розміщуватися на митних складах або на складах органів доходів та зборів.

У разі втрати товарів, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем, або видачі їх без дозволу органів доходів та зборів Митним кодексом України передбачено адміністративну відповідальність, яку несуть:

- утримувач складу тимчасового зберігання
- утримувач митного складу
- керівник організації – отримувача гуманітарної допомоги.

Крім того, у таких випадках на цих осіб покладається обов'язок щодо сплати митних платежів, установлених законом на імпорт зазначених товарів.

Зазначені особи звільняються від відповідальності за втрату товарів, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем, та зобов'язання щодо сплати митних платежів, установлених законом на імпорт цих товарів, лише у разі, якщо ці *товари були знищені або безповоротно пошкоджені внаслідок аварії, дії обставин непереборної сили або природних втрат за нормальних умов зберігання.*

Єдиним документом, необхідним для розміщення товарів на тимчасове зберігання під митним контролем, є уніфікований документ за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, що містить опис цих товарів на підставі товаросупровідних документів.

Власник товарів, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем, або уповноважена ним особа з дозволу органу доходів та зборів можуть проводити з цими товарами такі операції:

1) прості складські операції, необхідні для забезпечення збереження цих товарів: переміщення товарів у межах складу з метою раціонального розміщення, чищення, провітрювання, створення оптимального температурного режиму зберігання, сушіння (у тому числі із створенням потоку тепла), захист від корозії, боротьба із шкідниками, інвентаризація;

2) огляд та вимірювання;

3) усунення пошкодження упаковки;

4) взяття проб та зразків;

5) підготовка товарів до продажу (відчуження) і транспортування: сортування, пакування, перепаккування, маркування, навантаження, вивантаження, перевантаження та інші подібні операції.

У разі відмови у наданні дозволу на проведення зазначених операцій, органи доходів та зборів зобов'язані невідкладно, письмово або в електронній формі, повідомити власника товару або уповноважену ним особу про причини та підстави такої відмови.

Загальний строк тимчасового зберігання товарів під митним контролем становить *90 календарних днів.*

Товари, які *швидко псуються або мають обмежений строк зберігання,* можуть перебувати на тимчасовому зберіганні під митним контролем у межах строку збереження їх якостей, які дають можливість використовувати такі товари за призначенням, але не більше 90 днів.

Строк тимчасового зберігання товарів, за заявою власника або уповноваженої ним особи може бути продовжений (але не більше ніж на 30 днів) органом доходів та зборів, за дозволом якого товари були розміщені на складі. Якщо особа, яка зберігає товари на складі тимчасового зберігання відкритого типу або митному складі відкритого типу, не є утримувачем цього складу, її заява про продовження строку тимчасового зберігання попередньо погоджується з утримувачем складу. У разі відмови у продовженні строку тимчасового зберігання митний орган зобов'язаний невідкладно, письмово або в електронній формі, повідомити власника товару або уповноважену ним особу про причини і підстави такої відмови.

До закінчення строків зберігання з товарами, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем, повинна бути проведена одна з наступних дій:

- 1) декларування власником або уповноваженою ним особою до відповідного митного режиму
- 2) передача власником або уповноваженою ним особою, утримувачем складу тимчасового зберігання, митного складу, організацією - отримувачем гуманітарної допомоги відповідному органу доходів та зборів для зберігання та/або розпорядження
- 3) відправлення під митним контролем до інших органів доходів та зборів для їх подальшого митного оформлення
- 4) вивезення за межі митної території України.

Якщо товари, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем, декларувалися органу доходів та зборів, але щодо них після закінчення строків зберігання, двічі надавалася відмова у митному оформленні, то такі товари підлягають обов'язковій передачі власником або уповноваженою ним особою, утримувачем складу тимчасового зберігання, митного складу, організацією - отримувачем гуманітарної допомоги на склад органу доходів та зборів. Орган доходів та зборів встановлює строк для вивезення товарів із складу, виходячи з можливостей наявних засобів для транспортування цих товарів та навантажувально-розвантажувальної техніки.

Товари, які протягом строку тимчасового зберігання під митним контролем стали непридатними, були зіпсовані чи пошкоджені внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, що підтверджується відповідними документами, підлягають митному оформленню як такі, що надійшли на митну територію України у непридатному, зіпсованому або пошкодженому стані.

Іноді доставка товарів кінцевому одержувачу через умови перевезення (погодні умови, технічна несправність транспортних засобів) може перериватися. В такому випадку товари можуть розміщуватися на складах тимчасового зберігання, які розташовані поза межами пунктів пропуску через державний кордон України (на територіях аеропортів, морських та/або річкових портів). Дозволом для розміщення товарів на такому складі

тимчасового зберігання є дозвіл органу доходів та зборів на вивантаження товару з транспортного засобу.

Товари, розміщені на складах тимчасового зберігання, що розташовані на територіях аеропортів, морських та/або річкових портів, до їх випуску із складу вважаються такими, що не пропущені на митну територію України.

Вивезення товарів із складів тимчасового зберігання, розташованих на територіях аеропортів, морських та/або річкових портів, у межах яких є пункти пропуску через державний кордон України, здійснюється на підставі одного з двох рішень органу доходів та зборів:

про пропуск цих товарів на митну територію України (при цьому органу доходів та зборів з метою забезпечення контролю за доставкою до органу призначення подаються транспортні документи, що містять відомості про ці товари, та комерційні документи;

про відмову в такому пропуску (при цьому вивезення здійснюється перевізником, який здійснював ввезення зазначених товарів. Випуск товарів зі складу тимчасового зберігання за межі митної території України здійснюється на підставі товаросупровідних документів та дозволу, який надавав орган доходів і зборів на вивантаження товару з транспортного засобу).

З дозволу митного органу з товарами, розміщеними на територіях аеропортів, морських та/або річкових портів, *дозволяється здійснювати тільки прості складські операції*, необхідні для забезпечення збереження цих товарів:

- переміщення товарів у межах складу з метою раціонального розміщення,

- чищення, провітрювання, створення оптимального температурного режиму зберігання, сушіння (у тому числі із створенням потоку тепла),

- захист від корозії, боротьба із шкідниками, інвентаризація.

Будь-яке переміщення товарів вказаних товарів між складами тимчасового зберігання в межах однієї зони митного контролю здійснюється з повідомленням та під контролем органу доходів та зборів.

8.5. Митні формальності при переміщенні товарів через митний кордон різними видами транспорту

Митні формальності на залізничному транспорті

Строки здійснення митних формальностей щодо залізничного рухомого складу визначаються:

- керівником органу доходів та зборів за погодженням з іншими контролюючими органами та адміністрацією залізниці,

- а в пункті пропуску (пункті контролю) через державний кордон України - крім того, з керівником відповідного органу охорони державного кордону України.

Розвантажувальні, навантажувальні, перевантажувальні та інші операції, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів,

проводяться підприємствами залізниці за рахунок власників товарів або уповноважених ними осіб.

Залізниця несе передбачену законодавчими актами України відповідальність за втрату чи неналежну доставку товарів, що перебувають під митним контролем, до органу доходів та зборів призначення.

Місцем здійснення митних формальностей у міжнародному залізничному сполученні є *зона митного контролю*.

Пасажири поїздів міжнародного сполучення можуть проходити митний контроль:

- в зонах митного контролю
- в *інших місцях*, визначених уздовж маршруту руху поїзда.

Визначення інших місць для проходження митного контролю здійснюється за погодженням між центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту державного кордону, та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

З метою запобігання порушенню розкладу руху поїздів митний контроль може здійснюватися поза пунктами пропуску через державний кордон або в місцях, визначених керівником органу доходів та зборів за погодженням з керівниками залізничної станції та органу охорони державного кордону України.

У виняткових випадках, перелік яких визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, на вимогу органу доходів і зборів *окремі вагони, локомотиви, інші елементи рухомого складу* для здійснення митного контролю *можуть бути виключені зі складу поїзда*, якщо проведення такого контролю у складі поїзда неможливе.

Відправлення залізничних транспортних засобів з місць стоянки здійснюється з дозволу органу доходів і зборів та органу охорони державного кордону України.

Митні формальності на автомобільному транспорті

Автотранспортний засіб комерційного призначення, що використовується для переміщення товарів через митний кордон України, не потребує окремої митної декларації, якщо під час такого переміщення декларуються товари, які перевозяться цим автотранспортним засобом.

Відомості про автотранспортний засіб комерційного призначення, що перевозить товари, вносяться:

- до митної декларації, за якою оформлено ці вантажі
- книжки МДП, передбаченої Митною конвенцією про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП 1975 року
- товарно-транспортних накладних
- дорожнього листа

- провізних та інших супровідних документів.

Порожні автотранспортні засоби комерційного призначення та автотранспортні засоби, які перевозять пасажирів через митний кордон України, декларуються шляхом подання національних реєстраційних документів.

Переміщення (пересилання) товарів через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях

Міжнародні поштові відправлення – це упаковані та оформлені відповідно до вимог актів Всесвітнього поштового союзу та Правил надання послуг поштового зв'язку листи, поштові картки, бандеролі, спеціальні мішки з позначкою «М», дрібні пакети, відправлення з оголошеною цінністю, поштові посилки, згруповані поштові відправлення з позначкою «Консигнація», відправлення міжнародної прискореної пошти «EMS», які приймаються для пересилання за межі України, доставляються в Україну або переміщуються через територію України транзитом операторами поштового зв'язку.

Міжнародні експрес-відправлення – це належним чином упаковані міжнародні відправлення з документами чи товарним вкладенням, які приймаються, обробляються, перевозяться будь-яким видом транспорту за міжнародним транспортним документом з метою доставки одержувачу прискореним способом у визначений строк.

Ввезення експрес-перевізником міжнародних експрес-відправлень на митну територію України або їх вивезення за межі цієї території через пункти пропуску, розташовані у міжнародних аеропортах, а також їх перевантаження здійснюються безпосередньо під бортом повітряного судна або з зони митного контролю пункту пропуску. Перевантаження здійснюється в присутності посадової особи органу доходів та зборів, а також відповідних службових осіб аеропорту та перевізника.

Орган доходів і зборів, у зоні діяльності якого розташований пункт пропуску через державний кордон України, здійснює пропуск вантажу експрес-перевізника на митну територію України на підставі поданого експрес-перевізником *єдиного транспортного документа*.

Єдиний транспортний документ одночасно є документом контролю доставки з пункту пропуску через державний кордон України до центральної сортувальної станції, що направляється під митним контролем до органу доходів і зборів призначення.

До товарів, які переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових та експрес-відправленнях не застосовуються:

- заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- екологічний, ветеринарний, санітарно-епідеміологічний, фіто санітарний та радіологічний види контролю.

Пропуск таких товарів через митний кордон України здійснюється в *найкоротший строк*.

З міжнародними поштовими та експрес-відправленнями може бути здійснено низку операцій. Це, зокрема, розпакування, перепакування, пред'явлення для огляду та їх зберігання до випуску у вільний обіг чи повернення відправникам. Усі вони здійснюються під митним контролем.

Дані операції проводяться в місцях, які визначаються та обладнуються відповідними операторами поштового зв'язку та експрес-перевізниками за погодженням з Міністерством доходів та зборів.

Строк зберігання міжнародних експрес-відправлень під митним контролем не може перевищувати 30 днів.

Цей строк за письмовою заявою декларанта (повіреного) може бути продовжений (але не більше ніж на 15 днів) органом доходів та зборів, у зоні діяльності якого розташовані місця зберігання міжнародних експрес-відправлень, або органом доходів та зборів, що здійснює митне оформлення відправлення за місцем розташування одержувача. У разі відмови у продовженні строку зберігання орган доходів та зборів зобов'язаний невідкладно, письмово або в електронній формі, повідомити декларанта (повіреного) про причини і підстави такої відмови.

Міжнародні поштові та експрес-відправлення переміщуються через митний кордон України після здійснення митного контролю і митного оформлення товарів, що знаходяться в цих відправленнях. Це правило не поширюється на ті відправлення, що переміщуються через територію України транзитом.

Оператори поштового зв'язку та експрес-перевізники на вимогу органу доходів та зборів пред'являють відправлення для здійснення митного огляду. Способи такого пред'явлення визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику. Як правило, при проведенні митного огляду товарів, що переміщуються (пересилаються) в міжнародних поштових та експрес-відправленнях, органи доходів та зборів використовують технічні засоби митного контролю.

Органи не вимагають пред'явлення для митного контролю:

- листів
- поштових карток
- секограм.

За наявності достатніх підстав вважати, що в зазначених відправленнях містяться товари, щодо яких законодавством встановлено заборони та/або обмеження щодо переміщення через митний кордон України, а також за результатами проведення митного огляду на підставі вибіркового або випадкового перевірок органи доходів та зборів мають право вимагати пред'явлення зазначених відправлень.

У разі письмової відмови одержувача від отримання міжнародного експрес-відправлення експрес-перевізник після закінчення строку зберігання повертає таке міжнародне експрес-відправлення відправникові

Оператори поштового зв'язку, експрес-перевізники чи їх повірені зобов'язані за свій рахунок пред'являти органам доходів та зборів для здійснення митного контролю міжнародні поштові та експрес-відправлення, що переміщуються через митний кордон України.

Митний контроль і митне оформлення товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України в міжнародних поштових відправленнях, здійснюються в місцях міжнародного поштового обміну, які визначаються операторами поштового зв'язку за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері надання послуг поштового зв'язку, та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, або за місцем розташування (проживання) одержувача або відправника.

Митний контроль і митне оформлення товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України в міжнародних експрес-відправленнях, здійснюються в центральних (регіональних) сортувальних станціях або за місцем розташування (проживання) одержувача (відправника).

Товари, окрім підакцизних, що пересилаються на адресу одного одержувача (юридичної або фізичної особи) в одній депеші від одного відправника у міжнародних поштових відправленнях або на адресу одного одержувача (юридичної або фізичної особи) в одному вантажі експрес-перевізника від одного відправника у міжнародних експрес-відправленнях, *якщо їх сумарна фактурна вартість не перевищує еквівалент 150 євро*, не є об'єктом оподаткування митними платежами. Якщо ж їх сумарна фактурна вартість перевищує еквівалент 150 євро, то вони оподатковуються митом відповідно до Митного кодексу України та податком на додану вартість відповідно до Податкового кодексу України.

Підакцизні товари, переміщення (пересилання) яких через митний кордон України не заборонено законом, незалежно від вартості оподатковуються митом відповідно до Митного кодексу України, а також іншими податками відповідно до Податкового кодексу України.

Відповідно до Податкового кодексу України від 02 грудня 2010 року *до підакцизних товарів відносять:*

- спирт етиловий та інші спиртові дистиляти, алкогольні напої, пиво;
- тютюнові вироби, тютюн та промислові замітники тютюну;
- пальне;
- автомобілі легкові, кузови до них, причепи та напівпричепи, мотоцикли, транспортні засоби, призначені для перевезення 10 осіб і більше, транспортні засоби для перевезення вантажів;
- електрична енергія.

Забороняється переміщення (пересилання) в міжнародних поштових та експрес-відправленнях:

1) товарів, заборонених Митним кодексом України та іншими законодавчими актами України відповідно до ввезення на митну територію України або вивезення з цієї території;

2) товарів, відправлених з порушенням митних правил;

3) товарів, щодо яких відсутні відповідні дозвільні документи, у разі застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;

4) товарів, які за результатами проведення інших видів державного контролю не можуть бути пропущені через митний кордон України;

5) товарів (одяг, взуття тощо), що були у використанні та перебувають у брудному стані, які за своїми ознаками можуть становити небезпеку для працівників поштового зв'язку, без документів про проведену фумігацію;

6) товарів, що підпадають під визначення 1-24 груп УКТ ЗЕД (продовольчі товари), які переміщуються (пересилаються) на адресу громадян, крім продуктів харчування загальною вагою не більше 10 кілограмів в упаковці виробника.

Забороняється переміщення (пересилання) в міжнародних поштових відправленнях товарів, заборонених до пересилання відповідно до актів Всесвітнього поштового союзу, а також товарів, відправлених з порушенням вимог нормативно-правових актів з питань надання послуг поштового зв'язку. Зокрема,

-вогнепальну зброю і боєприпаси до неї, холодну зброю та інші предмети, спеціально призначені для нападу та оборони, вибухові, легкозаймисті або інші небезпечні речовини;

-військове спорядження;

-наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги і прекурсори, включені Державним комітетом з питань контролю за наркотиками до переліку наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, що підлягають спеціальному контролю відповідно до законодавства, та радіоактивні речовини;

-предмети непристойного та аморального змісту;

-дозволи на право носіння зброї, трудові книжки, військові квитки, документи, що посвідчують особу, окрім паспортів громадянина України для виїзду за кордон;

-товари, експорт, яких здійснюється з порушенням прав інтелектуальної власності;

-предмети, які становлять національне, історичне або культурне надбання українського народу, що визначається відповідно до законів України;

-харчові продукти тваринного походження без термічної обробки;

-живих тварин, крім бджіл, п'явок, гусениць тутового шовкопряда, паразитів та винищувачів шкідливих комах, призначених для дослідження цих комах, якими обмінюються офіційно визначені установи;

- предмети, ввезення яких заборонено до країн, визначених у Керівництві з приймання міжнародних поштових відправлень;

- спеціальні технічні засоби негласного отримання інформації, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України.

Декларування товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, здійснюється оператором поштового зв'язку, експрес-перевізником чи декларантом або уповноваженою ним особою.

Декларуються в усній формі на підставі товаросупровідних документів:

- товари, які не є об'єктом оподаткування митними платежами,

- кореспонденція, поштові листи та листівки,

- література для сліпих,

- друковані матеріали,

- міжнародні експрес-відправлення документарного характеру.

Інші товари, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, підлягають письмовому декларуванню.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 року № 450 «Питання, пов'язані із застосуванням митних декларацій» товари, що пересилаються через митний кордон України у міжнародних експрес-відправленнях, декларуються шляхом подання органу доходів та зборів:

1) митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа;

2) митної декларації М-16;

3) письмової заяви за формою згідно з додатком 1 у разі пересилання декларантом (крім громадянина) товарів, митна вартість яких не перевищує суму, еквівалентну 150 євро.

Митна декларація на бланку єдиного адміністративного документа подається:

- у разі надходження на адресу декларанта підакцизних товарів;

- або у разі надходження на адресу декларанта (крім громадянина) товарів, що є об'єктами оподаткування митними платежами;

- або у разі пересилання декларантом (крім громадянина) товарів, митна вартість яких перевищує суму, еквівалентну 150 євро;

- або у разі надходження на адресу громадянина в одному вантажі експрес-перевізника від одного відправника товарів, сумарна фактурна вартість яких перевищує суму, еквівалентну 10 000 євро;

- або у разі пересилання громадянином товарів, сумарна фактурна вартість яких перевищує суму, еквівалентну 10 000 євро;

В інших випадках подається митна декларація М-16. Зокрема:

- у разі надходження на адресу громадянина товарів, сумарна фактурна вартість яких перевищує суму, що не є об'єктом оподаткування митними платежами, але не перевищує суму, еквівалентну 10000 євро;

- у разі пересилання громадянином товарів, які є об'єктом оподаткування вивізним митом, та/або якщо відповідно до закону державними органами

видаються документи, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення таких товарів.

Порядок та умови здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України в міжнародних поштових та експрес-відправленнях, встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Якщо товари, що переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, крім митного контролю, підлягають іншим видам державного контролю (екологічний, санітарний, радіологічний) органи доходів та зборів залучають відповідних спеціалістів для проведення цих видів контролю.

Переміщення (пересилання) через митний кордон України в міжнародних поштових та експрес-відправленнях товарів, що не є об'єктом оподаткування митними платежами, здійснюється без подання дозвільних документів та без проведення інших, крім митного, видів контролю.

Митні формальності на морському і річковому транспорті

Судно закордонного плавання протягом усього часу стоянки в порту перебуває під митним контролем. Орган доходів та зборів має право в цей період здійснювати огляд і переогляд судна, пломбування та опечатування його окремих трюмів і приміщень, де розміщені товари, підстави для ввезення на митну територію України, вивезення за межі митної території України чи транзит через територію України яких відсутні.

Залежно від водотоннажності і призначення суден закордонного плавання їх митне оформлення проводиться у строк, який визначається керівником органу доходів та зборів за погодженням з керівником відповідного органу охорони державного кордону України та іншими контрольними службами.

Митне оформлення суден закордонного плавання здійснюється цілодобово у такій черговості:

- 1) аварійні судна;
- 2) пасажирські судна;
- 3) вантажно-пасажирські судна;
- 4) лінійні судна;
- 5) танкерні судна;
- 6) інші судна у порядку їх прибуття.

Органи доходів та зборів здійснюють митний контроль на морському та річковому транспорті *в зонах митного контролю на територіях морських та річкових портів*, а також в акваторіях портів, відкритих для міжнародних перевезень.

Якщо судно закордонного плавання *внаслідок аварії, стихійного лиха або інших обставин, що мають характер непереборної сили*, не в змозі досягти одного з місць здійснення митного контролю на митній території України, вивантаження з нього товарів допускається у місцях, де немає

органів доходів та зборів. У таких випадках капітан судна повинен вжити всіх необхідних заходів для забезпечення зберігання цих товарів та пред'явлення їх найближчому органу доходів та зборів.

Вивантаження товарів із суден закордонного плавання та навантаження товарів на зазначені судна здійснюються з дозволу органу доходів та зборів та під його контролем. Дозвіл надається невідкладно після перевірки поданих товаросупровідних документів та встановлення їх відповідності вимогам Митного кодексу України. У разі відмови у наданні дозволу орган доходів та зборів зобов'язаний невідкладно, письмово або в електронній формі, повідомити власника товарів або уповноважену ним особу про причини і підстави такої відмови.

Товари, вивантажені з судна в зону митного контролю на території морського, річкового порту, для митних цілей вважаються такими, що перебувають на складі тимчасового зберігання. При цьому договір на зберігання товарів не вимагається.

У разі втрати товарів, що перебувають у зоні митного контролю на території морського, річкового порту (крім природних втрат за нормальних умов зберігання), або видачі їх без дозволу органу доходів та зборів обов'язок із сплати митних платежів, установлених законом на імпорт цих товарів, покладається на адміністрацію порту.

Вивезення за межі митної території України товарів, вивантажених із судна закордонного плавання на тимчасове зберігання у разі транзиту в межах одного пункту пропуску, а також у разі відмови у пропуску товарів через митний кордон України чи у разі визнання товарів такими, що ввезені помилково, здійснюється перевізником і окремого дозволу органу доходів та зборів не потребує. Здійснювати будь-які інші операції з такими товарами без дозволу органу доходів та зборів забороняється.

З метою надання органам доходів та зборів можливості оцінити ризики при ввезенні товарів на митну територію України морськими (річковими) суднами перевізник може надавати органу доходів та зборів відомості щодо цих товарів в електронному вигляді у форматі міжнародних стандартів обміну електронною інформацією.

Митний контроль суден закордонного плавання, що прибувають на митну територію України на нетривалій час.

Судно закордонного плавання, яке заходить у відкритий для міжнародних водних перевезень порт для поповнення запасів води, палива, продовольства, проведення термінових ремонтних робіт *на строк до п'яти днів*, митному оформленню не підлягає, але перебуває під митним контролем до його відправлення.

Товари (крім припасів), які навантажуються на це судно, підлягають митному оформленню на загальних підставах.

Митне оформлення рибної продукції, виробленої українськими суднами в межах Азово-Чорноморського басейну, здійснюється без оформлення

митної декларації. Оподаткування зазначеної продукції здійснюється відповідно до Податкового кодексу України та Митного кодексу України.

Митне оформлення придбаного або побудованого резидентом за межами митної території України судна здійснюється в режимі імпорту під час його першого заходу в один з українських портів після набуття резидентом права власності на таке судно.

Митне оформлення придбаного нерезидентом на митній території України судна здійснюється в режимі експорту, якщо таке судно вивозиться за межі митної території України.

Органи управління портом не дозволяють капітанові судна закордонного плавання виходити з акваторії порту без відмітки органу доходів та зборів на відповідному судовому документі. Проте, для тимчасового відходу судна з порту у зв'язку з дією обставин непереборної сили, стихійним лихом, а також з метою рятування людей дозвіл органу доходів та зборів не обов'язковий.

Митні формальності на авіатранспорті

Командир повітряного судна зобов'язаний подати органу доходів та зборів для здійснення митного контролю документи необхідні для проведення митного контролю. Це зокрема, такі:

- стандартний документ перевізника, передбачений укладеними відповідно до закону міжнародними договорами в галузі цивільної авіації (генеральна декларація);

- документи, що містять відомості про товари, які перевозяться на борту (вантажні відомості, авіаційні вантажні накладні);

- документ, що містить відомості про припаси (бортові припаси) та про кількість припасів (бортових припасів), завантажених на борт судна та вивантажених з нього;

- транспортні (перевізні) документи;

- комерційні документи (за наявності їх у перевізника) на товари, що перевозяться;

- визначений актами Всесвітнього поштового союзу документ, що супроводжує міжнародні поштові відправлення (за їх наявності);

- відомості про знаки національної належності та реєстраційні знаки судна, номер рейсу, маршрут польоту, пункт вильоту та пункт прибуття судна;

- відомості про найменування підприємства (організації, установи), що експлуатує судно, та кількість членів екіпажу;

- список пасажирів із зазначенням їх кількості на судні, прізвищ та ініціалів, пунктів посадки та висадки; відомості щодо багажу пасажирів (пасажирська відомість);

- найменування товарів, номери вантажних накладних, кількість місць за кожною накладною, пунктів завантаження та пунктів вивантаження товарів;

- відомості про наявність (відсутність) на борту судна товарів, ввезення яких на митну територію України заборонено або обмежено, включаючи

валютні цінності, наявні у членів екіпажу, лікарські засоби, до складу яких входять наркотичні, сильнодіючі засоби, психотропні та отруйні речовини;

- відомості про наявність (відсутність) на борту судна небезпечних товарів, зброї, боєприпасів;

Дозвіл органу доходів та зборів на вивантаження товарів з повітряного судна або завантаження товарів на нього надається після перевірки поданих документів.

Командир повітряного судна, який здійснив вимушену посадку за межами міжнародного аеропорту, зобов'язаний вжити необхідних заходів для забезпечення збереження товарів, які підлягають митному контролю, та протягом доби повідомити найближчий міжнародний аеропорт про місце посадки судна.

Адміністрація міжнародного аеропорту після одержання такого повідомлення зобов'язана забезпечити перевезення посадових осіб органу доходів та зборів до місця посадки судна або доставити пасажирів, екіпаж і товари, що підлягають митному контролю, до митного органу.

Товари, що перевозяться транзитними авіапасажирами (крім товарів, заборонених до транзиту), не підлягають оподаткуванню митними платежами та безперешкодно переміщуються в межах зони митного контролю міжнародного аеропорту.

Митні формальності щодо припасів

Відповідно до Митного кодексу України *припаси* це:

- товари, призначені для споживання пасажирами та членами екіпажів (бригад) на борту транспортних засобів, незалежно від того, продаються ці товари чи ні;

- товари, необхідні для експлуатації і технічного обслуговування транспортних засобів на шляху прямування та у пунктах проміжних стоянок чи зупинок (у тому числі пально-мастильні матеріали), крім запасних частин та устаткування, які знаходяться у транспортних засобах на момент прибуття на митну територію України або доставляються на них під час перебування на цій території;

- товари, які призначаються для продажу на винос пасажирам та членам екіпажів (бригад) транспортних засобів і знаходяться у цих транспортних засобах на момент прибуття на митну територію України або доставляються на них під час перебування на цій території;

Припаси переміщуються через митний кордон України із звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування до них заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Дозволи на видачу припасів або на здійснення інших операцій з припасами надаються органами доходів та зборів протягом однієї години з моменту отримання відповідного звернення. У разі відмови у наданні дозволу органи доходів та зборів зобов'язані невідкладно, письмово або в електронній формі, повідомити особу, яка звернулася за отриманням дозволу, про причини і підстави такої відмови.

Припаси, які ввозяться на митну територію України морськими, річковими, повітряними суднами, звільняються від оподаткування митними платежами за умови, що вони залишаються на борту цих суден.

Припаси, які ввозяться на митну територію України засобами залізничного та автомобільного транспорту, що здійснюють міжнародні перевезення товарів та/або пасажирів, і призначені для споживання особами, які перебувають на борту цих транспортних засобів, звільняються від оподаткування митними платежами за умови, що:

1) вони придбані тільки в країнах, територію яких перетинав відповідний транспортний засіб;

2) всі належні митні платежі щодо них сплачено в країнах, де вони були придбані.

Припаси, необхідні для експлуатації і технічного обслуговування транспортних засобів, які прибувають на митну територію України, звільняються від оподаткування митними платежами за умови, що вони залишаються на борту цих транспортних засобів під час їх перебування на цій території.

Інформація, що зазначається у митній декларації на припаси, які ввозяться на митну територію України, обмежується мінімумом відомостей, необхідних для здійснення їх митного контролю. Допускається використання замість митної декларації на припаси облікових документів про рух товарів у вагонах-ресторанах, кафе-барах тощо.

У митній декларації на припаси або в документі, що її замінює, зазначається кількість припасів, доставлених на транспортний засіб під час його перебування на митній території України.

Окрема митна декларація або документ, що її замінює, на припаси, які залишаються на борту транспортного засобу, не подається.

Органи доходів та зборів повинні дозволяти видачу припасів, ввезених на митну територію України морським (річковим) судном або доставлених на це судно під час його перебування на митній території України, для споживання пасажирями та членами екіпажу під час перебування зазначеного судна на митній території України, з урахуванням:

- кількості пасажирів і членів екіпажу
- тривалості перебування судна на цій території.

Органи доходів та зборів повинні дозволяти видачу припасів, ввезених на митну територію України морським (річковим) судном або доставлених на борт цього судна під час його перебування на митній території України, для споживання членами екіпажу зазначеного судна:

- під час його ремонту у доці або на верфі за умови, що тривалість перебування цього судна у доці або на верфі визнана обґрунтованою.

У разі якщо повітряне судно має зробити посадку в одному чи кількох аеропортах на митній території України, органи доходів та зборів повинні дозволяти видачу припасів, які знаходяться на борту або доставлені на борт під час перебування цього судна на митній території України, для

споживання під час стоянки повітряного судна в таких проміжних аеропортах та під час перельоту між ними.

Припаси, ввезені на митну територію України засобами водного, авіаційного та залізничного транспорту, дозволяється:

1) випускати для вільного обігу на митній території України або поміщати в інший митний режим, за умови дотримання вимог Митного кодексу України та інших законодавчих актів України;

2) перевантажувати з попереднього дозволу органу доходів та зборів на інші засоби водного, авіаційного чи залізничного транспорту, що виконують міжнародні рейси.

Перевізники зобов'язані вживати необхідних заходів для запобігання будь-якому недозволеному використанню припасів.

Органи доходів та зборів з метою забезпечення схоронності припасів можуть у разі потреби накладати на них митне забезпечення.

У випадках, визначених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, органи доходів і зборів вправі вимагати вилучення припасів з транспортних засобів, які здійснюють міжнародні перевезення, для зберігання їх в іншому місці під час перебування цих транспортних засобів на митній території України.

Пропуск припасів на транспортні засоби комерційного призначення здійснюється на підставі оформлених товаросупровідних документів.

Декларування експорту припасів здійснюється на підставі товаросупровідних документів з накладеним митним забезпеченням та відміткою адміністрації транспортного засобу комерційного призначення про одержання припасів протягом не більше 30 календарних днів від дати накладення митного забезпечення.

Під час відбуття транспортного засобу комерційного призначення за межі митної території України окрема митна декларація або документ, що її замінює, на припаси, що знаходилися на такому транспортному засобі на момент його прибуття на митну територію України, не вимагаються.

У разі якщо орган доходів та зборів вимагає митну декларацію або документ, що її замінює, на припаси, завантажені на транспортний засіб, який відбуває за межі митної території України, інформація, що зазначається у такій декларації (такому документі), обмежується мінімумом відомостей, необхідних для здійснення митного контролю зазначених припасів.

На борту транспортного засобу, що здійснює міжнародний рейс і прибуває на митну територію України або відбуває з неї, дозволяється ввозити та вивозити для споживання особами, які перебувають на його борту, алкогольні напої і тютюнові вироби з розрахунку споживання однією особою на добу за нормами, що встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Митні формальності на трубопровідному транспорті та лініях електропередачі

Митний контроль товарів, що переміщуються через митний кордон України трубопровідним транспортом та лініями електропередачі, у тому числі з метою транзиту через митну територію України, здійснюється в місцях митного контролю.

Місця митного контролю, а також порядок і строки митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом та лініями електропередачі, строки сплати митних платежів визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику, виходячи з особливостей переміщення зазначених товарів через митний кордон України. Окрім Митного кодексу України це питання регулює Наказ Міністерства фінансів України «Про митні формальності на трубопровідному транспорті та лініях електропередачі» від 30 травня 2012 року № 629.

Трубопровідним транспортом в Україні транспортуються такі товари, як природний газ, нафта, нафтопродукти, аміак, етилен.

Місцями митного контролю є зони митного контролю, обладнані необхідними вимірювальними пристроями, на яких митниці України здійснюють фактичний контроль товарів, що переміщуються через митний кордон України трубопровідним транспортом, у тому числі розташовані у місцях перевантаження на інші види транспорту, а саме: газовимірювальні (газорозподільні) станції чи пункти вимірювання витрат газу (вузли обліку природного газу); сховища природного газу; пункти обліку нафти та нафтопродуктів; насосні станції, розподільні станції або кінцеві станції аміакопроводу; пункти обліку етилену тощо.

Контрольні питання

1. Які предмети може бути переміщено через митний кордон України?
2. Які ви знаєте способи переміщення товарів через митний кордон України?
3. Якими видами транспорту може бути переміщено товари через митний кордон України?
4. Від чого залежать митні формальності, що застосовуються при переміщенні через митний кордон України товарів і транспортних засобів комерційного призначення?
5. Назвіть принципи переміщення товарів, транспортних засобів та інших предметів через митний кордон України?
6. Розкрийте особливості митного оформлення транспортних засобів комерційного призначення, що використовуються для переміщення товарів та/або пасажирів через митний кордон України?
7. Які права та обов'язки перевізника?
8. Які особливості переміщення товарів через митний кордон України?
9. Які товари заборонено переміщувати через митний кордон України?

10. Назвіть обмеження щодо переміщення окремих товарів через митний кордон України?

11. Особливості тимчасового зберігання товарів під митним контролем?

12. Які операції може бути здійснено з товарами, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем? Чи потрібен для цього дозвіл?

13. Які особливості проходження митного контролю товарів та пасажирів поїздів міжнародного сполучення? Де вони проходять митний контроль?

14. Розкрийте митні формальності на автомобільному транспорті.

15. У чому полягають особливості переміщення (пересилання) товарів через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях? Чи підлягають декларуванню такі товари?

16. У якій черговості відбувається митне оформлення суден закордонного плавання?

17. Особливості митних формальностей авіатранспорту?

18. Що таке припаси? Чи підлягають припаси оподаткуванню митом? Чи може бути випущено припаси у вільний обіг?

19. Опишіть митні формальності на трубопровідному транспорті та лініях електропередачі. У яких місцях проводиться їх митний контроль?

Рекомендовані нормативно-правові акти та література для підготовки до семінарського заняття, написання рефератів

Нормативно-правові акти

1. Всесвітня поштова конвенція від 5 жовтня 2004 року // Офіційний вісник України. – 2006. – № 44. – Ст. 2943.

2. Конвенція про спрощення формальностей у торгівлі товарами від 25 березня 2003 року // [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/987_012.

3. Митна конвенція про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП від 14 листопада 1975 року // Офіційний вісник України. – 2007. – № 3. – Ст. 138.

4. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами- членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 року [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://comeuroint.rada.gov.ua/komevrouint/doccatalog/document?id=56219>.

5. Угода про правила визначення походження від 20 вересня 1986 року // Результати Уругвайського раунду багатосторонніх торговельних переговорів: Тексти офіційних документів. – К. : Вид-во «Вимір», Секретаріат Міжвідомчої комісії з питань вступу України до СОТ, 1998. – С. 224– 236.

6. Угода про технічні бар'єри у торгівлі від 15 квітня 1994 року [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/981_008.

7. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495-VI // Офіційний вісник України . – 2012. – № 32. – Ст. 1175.

8. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13, / № 13-14, № 15-16, № 17. – Ст. 112.

9. Про гуманітарну допомогу: Закон України від 22 жовтня 1999 року № 1192-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 51. – Ст. 451.

10. Про деякі питання ввезення на митну територію України та реєстрації транспортних засобів: Закон України від 6 липня 2005 року № 2739-IV // Офіційний вісник України. – 2005. – № 30. – Ст. 1774.

11. Про поштовий зв'язок: Закон України від 4 жовтня 2001 № 2759-III // Офіційний вісник України. – 2001. – № 43. – Ст. 1918.

12. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19 березня 1996 року № 93/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 19. – Ст. 80.

13. Питання, пов'язані із застосуванням митних декларацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 року № 450 // Урядовий кур'єр. – 2012. – № 96.

14. Питання пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 року № 451 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 40. – Ст. 1546.

15. Про заборону ввезення на митну територію України товарів, що походять з Російської Федерації: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 року № 1147 // Урядовий кур'єр. – 2016. – № 1.

16. Про затвердження переліку товарів вивезення (пересилання) яких громадянами за межі митної території України не допускається: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 травня 2012 року № 468 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 41. – Ст. 1579.

17. Про затвердження переліків товарів, на які встановлено обмеження щодо переміщення через митний кордон України: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 № 436 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 40. – Ст. 1531.

18. Про затвердження Положення про митний контроль та митне оформлення міжнародних поштових відправлень: Наказ Державної митної служби України та Державного комітету зв'язку та інформатизації України від 27 жовтня 1999 року № 680/108 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 46. – Стор. 153.

19. Про затвердження Порядку державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів, мотоколясок, інших прирівняних до них транспортних засобів та мопедів: Постанова Кабінету Міністрів України від 7

вересня 1998 року № 1388 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 36. – Стор. 6.

20. Про затвердження Порядку митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України з використанням книжок (карнетів) А.Т.А.: Наказ Міністерства фінансів України від 31 травня 2012 № 657 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 80. – Ст. 3233.

21. Про затвердження Порядку справляння митних платежів при ввезенні на митну територію України товарів громадянами: Наказ Міністерства фінансів України від 22 травня 2012 року № 581 // [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0916-12>.

22. Про затвердження порядку справляння плати за виконання митних формальностей органами доходів і зборів поза місцем розташування цих органів або поза робочим часом установленим для них: Наказ Міністерства доходів і зборів України від 16 грудня 2013 року № 804 [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0011-14>.

23. Про митні формальності на трубопровідному транспорті та лініях електропередачі: Наказ Міністерства фінансів України 30 травня 2012 року № 629 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 59. – Ст. 173.

Література

1. Гіжевський, В. К. Митне право України : навчальний посібник / В. К. Гіжевський, І. І. Світлак, І. В. Скірський. – К. : Атіка, 2009. – 204 с.

2. Денисенко С. І. Деякі актуальні проблеми реалізації міжнародних стандартів спрощення та гармонізації митних процедур у діяльності митних органів України / С.І. Денисенко // Підприємництво, господарство і право. – 2011. – № 4. – С. 159-163.

3. Дубініна А. А. Митна справа : підручник / А. А. Дубініна. – К., 2010. – 320 с.

4. Митне право України : навч. посібник для вищої школи / О. Х. Юлдашев. – К., 2009. – 232 с.

5. Митні інформаційні технології: навчальний посібник / О. Ф. Волик, О. В. Кашеева, І. В. Дорда та ін.; за ред. П. В. Пашка; передмова А. В. Толстоухова. – К. : Знання, 2011. – 391 с.

6. Прокопенко В.В. Административные услуги, оказываемые государственной таможенной службой Украины (в контексте Таможенного кодекса Украины 2012 года) / В.В. Прокопенко // Митна справа. – 2012. – № 3. – С. 30.

Розділ 9

Правове регулювання пропуску та оподаткування товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України громадянами

9.1 Загальні положення щодо пропуску та оподаткування товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України громадянами

Нормами чинного законодавства у галузі державної митної справи окремо врегульовано механізм митного оформлення та митного контролю операцій, пов'язаних з переміщенням через митний кордон товарів громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних зі здійсненням підприємницької діяльності.

При цьому правила переміщення товарів для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних зі здійсненням підприємницької діяльності громадян не поширюються:

- на товари переміщення яких через митний кордон України здійснюється громадянами-підприємцями та пов'язане із здійсненням ними підприємницької діяльності,

- на товари, що переміщуються особами, які користуються митними пільгами (представництвами іноземних держав, міжнародними організаціями та офіційними особами, а також дипломатичними представництвами України, що знаходяться за кордоном).

Пропуск та митне оформлення зазначених груп товарів здійснюється в спеціальному порядку, встановленому Митним кодексом України та іншими законодавчими актами України.

Громадяни за умови дотримання вимог Митного кодексу та інших актів законодавства України можуть переміщувати через митний кордон України будь-які товари, крім тих, що заборонені до ввезення в Україну (у тому числі з метою транзиту) та вивезення з України.

Громадянам, які в'їжджають на територію України або виїжджають з неї засобами автомобільного та залізничного транспорту, а також транспортними засобами особистого користування, дозволяється здійснювати декларування товарів, що переміщуються ними через митний кордон України, не залишаючи цих транспортних засобів.

Стосовно транзитних пасажирів, які не залишають транзитної зони, митний контроль не проводиться, однак органи доходів та зборів мають право вживати передбачених Митним кодексом заходів у разі підозри щодо вчинення такими пасажирами порушення митних правил або контрабанди.

За загальним правилом, митне оформлення товарів, що *вивозяться за межі митної території України* громадянами, може здійснюватися у будь-якому органі доходів та зборів на всій митній території України.

Митне оформлення товарів, що *ввозяться на митну територію України* громадянами, здійснюється у пунктах пропуску через державний кордон України;

Митне оформлення товарів, які ввозяться на митну територію України громадянами у несупроводжуваному багажі та вантажних відправленнях (тобто за відсутності громадян), здійснюється в органах доходів та зборів:

- за місцем проживання або тимчасового перебування зазначених громадян, у місці кінцевого призначення транспортного засобу, що здійснював перевезення цих товарів

- за заявою громадянина, - у пунктах пропуску через державний кордон України.

Місця здійснення митного оформлення ввезених на митну територію України громадянами товарів за товарними позиціями 8701-8707, 8711, 8716 згідно з УКТ ЗЕД (засоби наземного транспорту, крім залізничного або трамвайного рухомого складу, їх частини та обладнання: трактори, транспортні засоби для перевезення 10 і більше осіб, легкові автомобілі та інші моторні транспортні засоби для перевезення людей, моторні транспортні засоби для перевезення вантажів, моторні транспортні засоби спеціального призначення – автомобілі вантажні для аварійного ремонту, автокрани, автомобілі пожежні, автобетономішалки, автомобілі прибиральні для доріг), що *підлягають державній реєстрації*, визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Переміщення громадянами через митний кордон України трупів з тілами (урн з прахом) чи останків померлих здійснюється на підставі письмової заяви цих громадян довільної форми та документів, визначених Законом України «Про поховання та похоронну справу».

Переміщенням через митний кордон товарів громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних зі здійсненням підприємницької діяльності відбувається через двоканальну систему митного контролю товарів та транспортних засобів.

Двоканальна система – це спрощена система митного контролю, яка дає громадянам змогу здійснювати декларування, обираючи один з двох каналів проходу (проїзду транспортними засобами особистого користування) через митний кордон України.

Канал, позначений символами зеленого кольору («зелений коридор»), призначений для декларування шляхом вчинення дій громадянами, які переміщують через митний кордон України товари в обсягах, що не підлягають оподаткуванню митними платежами та не підпадають під встановлені законодавством заборони або обмеження щодо ввезення на митну територію України або вивезення за межі цієї території і не підлягають письмовому декларуванню.

Канал, позначений символами червоного кольору («червоний коридор»), призначений для всіх інших громадян.

Громадянин самостійно обирає відповідний канал («зелений коридор» або «червоний коридор») для проходження митного контролю за двоканальною системою.

Обрання «зеленого коридору» вважається заявою громадянина про те, що переміщувані ним через митний кордон України товари не підлягають письмовому декларуванню, оподаткуванню митними платежами, не підпадають під встановлені законодавством заборони та/або обмеження щодо ввезення на митну територію України або вивезення за межі цієї території та свідчить про факти, що мають юридичне значення.

Громадяни, які проходять (проїжджають) через «зелений коридор», звільняються від подання письмової митної декларації. Звільнення від подання письмової митної декларації не означає звільнення від обов'язкового дотримання порядку переміщення товарів через митний кордон України.

Як уже зазначалося у попередньому розділі посібника громадяни мають право пересилати товари для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних зі здійсненням підприємницької діяльності, через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, крім товарів, заборонених до такого пересилання або пересилання яких обмежено.

Для цілей оподаткування товарів, що переміщуються (пересилаються) громадянами через митний кордон України, застосовується фактурна вартість цих товарів.

Фактурна каса товарів визначається на основі вартості що зазначена в:

- касових або товарних чеках
- ярликах
- інших документах роздрібної торгівлі.

При визначенні фактурної вартості товарів, які переміщуються у несупроводжуваному багажі та вантажному відправленні, крім вартості самих товарів враховується вартість їх страхування та перевезення (фрахту) до моменту перетинання ними митного кордону України.

Особа, яка декларує товари, вправі довести достовірність відомостей, представлених для визначення їх фактурної вартості.

У разі наявності доказів *недостовірності заявленої фактурної вартості* товарів органи доходів та зборів визначають їх вартість самостійно, на підставі ціни на ідентичні або подібні (аналогічні) товари відповідно до вимог Митного кодексу України.

Особисті речі, що переміщуються (пересилаються) громадянами через митний кордон України у ручній поклажі, супроводжуваному та несупроводжуваному багажі, підлягають декларуванню такими способами:

- шляхом учинення дій – усно
- або за бажанням власника чи на вимогу органу доходів і зборів, письмово.

Особисті речі не оподатковуються митними платежами та звільняються від подання документів, що видаються державними органами для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, а також від застосування

до них інших видів державного контролю (санітарного, епідеміологічного, екологічного, радіологічного).

Перелік товарів, які відносять до особистих речей громадян:

- 1) товари особистої гігієни та індивідуальні косметичні засоби у кількості, що забезпечує потреби однієї особи на період поїздки;
- 2) одяг, білизна, взуття, що мають суто особистий характер, призначені виключно для власного користування і мають ознаки таких, що були у користуванні;
- 3) особисті прикраси, у тому числі з дорогоцінних металів та каміння, що мають ознаки таких, що були в користуванні;
- 4) індивідуальне письмове та канцелярське приладдя;
- 5) один фотоапарат, одна кіно-, відеокамера разом з обґрунтованою кількістю фото-, відео-, кіноплівок та додаткового приладдя;
- 6) один переносний проектор та аксесуари до нього разом з обґрунтованою кількістю діапозитивів та/або кіноплівок;
- 7) бінокль;
- 8) переносні музичні інструменти у кількості не більше двох штук;
- 9) один переносний звуковідтворювальний пристрій (у тому числі магнітофон, диктофон, програвач компакт-дисків тощо) з обґрунтованою кількістю плівок, платівок, дисків;
- 10) один переносний радіоприймач;
- 11) стільникові (мобільні) телефони у кількості не більше двох штук, пейджери;
- 12) один переносний телевізор;
- 13) переносні персональні комп'ютери у кількості не більше двох штук і периферійне обладнання та приладдя до них; флеш-карти у кількості не більше трьох штук;
- 14) одна переносна друкарська машина;
- 15) калькулятори, електронні книжки у кількості не більше двох штук;
- 16) індивідуальні вироби медичного призначення для забезпечення життєдіяльності людини та контролю за її станом з ознаками таких, що були в користуванні;
- 17) звичайні та/або прогулянкові дитячі коляски у кількості, що відповідає кількості дітей, які перетинають кордон разом із громадянином, а у разі відсутності дітей - у кількості не більше однієї штуки;
- 18) одна інвалідна коляска на кожного інваліда, який перетинає митний кордон України, а у разі відсутності такої особи - у кількості не більше однієї штуки;
- 19) лікарські засоби, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України в порядку та обсягах, визначених Кабінетом Міністрів України;
- 20) годинники у кількості не більше двох штук;
- 21) 0,5 літра туалетної води та/або 100 грамів парфумів;

22) спортивне спорядження - велосипед, вудка рибальська, комплект альпіністського спорядження, комплект спорядження для підводного плавання, комплект лиж, комплект тенісних ракеток, дошка для серфінгу, віндсерфінгу, комплект спорядження для гольфу, інше аналогічне спорядження, призначене для використання однією особою;

23) спеціальне дитяче харчування для дітей, хворих на фенілкетонурію або інше захворювання, що потребує спеціального харчування, яке не виробляється (не реалізується) в Україні, що переміщується (пересилається) через митний кордон України в порядку та обсягах, визначених Кабінетом Міністрів України;

24) інші товари, призначені для забезпечення повсякденних потреб громадянина, перелік і гранична кількість яких визначаються законами України.

9.2 Пропуск та оподаткування товарів, що вивозяться (пересилаються) громадянами за межі митної території України

Вивезення (пересилання) громадянами товарів за межі митної території України відбувається за наступних умов.

За загальним правилом товари, сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 10000 євро не підлягають письмовому декларуванню при вивезенні (пересиланні) їх громадянами за межі митної території України.

Товари, сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 10000 євро та на які законом встановлено вивізне мито та/або якщо відповідно до закону державними органами видаються документи, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення таких товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України громадянами, підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян, із сплатою у випадках, визначених законами України, вивізного мита та з поданням відповідних документів, виданих державними органами.

Якщо сумарна фактурна вартість товарів перевищує еквівалент 10000 євро, то при вивезенні (пересиланні) їх громадянами за межі митної території України вони підлягають:

- обов'язковому письмовому декларуванню з поданням митної декларації, передбаченої законодавством України для підприємств
- оподаткуванню вивізним митом у випадках, встановлених законами України.

Вивізне (експортне) мито нараховується на товари та інші предмети при їх вивезенні за межі митної території України згідно наступних законів України:

- Закон України від 10 вересня 1999 року № 1033-XIV «Про ставки вивізного (експортного) мита на насіння деяких видів олійних культур»;
- Закон України від 07 травня 1996 року № 180/96-ВР «Про вивізне (експортне) мито на живу худобу та шкіряну сировину»;

- Закон України від 24 жовтня 2002 року № 216-IV «Про вивізне (експортне) мито на відходи та брухт чорних металів»;

- Закон України від 13 грудня 2006 року № 441-V «Про ставки вивізного (експортного) мита на брухт легованих чорних металів, брухт кольорових металів та напівфабрикати з їх використанням»;

- Закон України від 03 червня 2008 року № 309-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» (експортне мито на газ, див. Пункт 9 Прикінцевих положень (розділ II) зазначеного Закону).

Починаючи з 1 січня року, що настає після вступу України до Світової організації торгівлі, передбачено поетапне зниження експортного мита кожного року на відповідний відсоток

Товари, сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 10000 євро, при вивезенні (пересиланні) громадянами за межі митної території України підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян, та звільняються від подання документів, що видаються державними органами для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон України, за умови, що ці товари:

1) вивозяться у зв'язку з виїздом за межі України на постійне місце проживання;

2) входять до складу спадщини, оформленої в Україні на користь громадянина-нерезидента, за умови підтвердження складу спадщини органами, що вчиняють нотаріальні дії;

3) тимчасово вивозяться громадянами-резидентами за межі митної території України під письмове зобов'язання про їх зворотне ввезення;

4) були тимчасово ввезені на митну територію України під зобов'язання про їх зворотне вивезення, що підтверджується відповідними документами;

5) були одержані громадянами-нерезидентами у вигляді призів і нагород за участь у змаганнях, конкурсах, фестивалях тощо, які проводяться на території України, що підтверджується відповідними документами.

Товари, придбані громадянами-нерезидентами на території України, загальна фактурна вартість яких не перевищує суми іноземної валюти, ввезеної цими громадянами в Україну, та товари, що вивозяться громадянами-нерезидентами у зв'язку з остаточним виїздом за межі України, на суму доходу, одержаного за час роботи чи навчання в Україні, що підтверджується відповідними документами, підлягають:

- письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян
- оподаткуванню, у випадках, встановлених законами України, вивізним митом

- поданню документів, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення, які при переміщенні (пересиланні) громадянами таких товарів через митний кордон України видаються відповідними державними органами.

Особливості тимчасового вивезення (пересилання) громадянами-резидентами товарів за межі митної території України

Тимчасове вивезення (пересилання) громадянами-резидентами товарів за межі митної території України здійснюється з наданням органу доходів та зборів зобов'язання про зворотнє ввезення, окрім вивезення (пересилання) за межі митної території України товарів, сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 10000 євро, особистих речей і транспортних засобів особистого користування, на яких громадяни перетинають митний кордон.

Якщо тимчасове вивезення громадянами-резидентами товарів (крім транспортних засобів особистого користування) за межі митної території України здійснюється на умовах книжки (карнету) А.Т.А., що використовується відповідно до Конвенції про тимчасове ввезення (Стамбул, 1990 рік), то вищезазначені правила не застосовуються.

Лібералізація міжнародної торгівлі у післявоєнні роки значно активізувала ділові поїздки промисловців і підприємців до зарубіжних країн з метою просування продукції на зовнішні ринки, а також тимчасове переміщення зразків товарів, що пропонуються, засобів реклами тощо.

Виникла об'єктивна потреба міжнародного врегулювання тимчасового ввезення вантажів до інших країн на пільгових умовах, що призвело до створення блоку міжнародно-правових документів, серед яких, насамперед, слід відзначити Митну Конвенцію про карнет А.Т.А. для тимчасового ввезення товарів (Конвенція А.Т.А.).

Слід зауважити, що використання карнетів АТА при тимчасовому ввезенні товарів не є обов'язковим. Тобто, сам декларант вирішує – скористатися йому карнетом АТА, чи пройти процедури митного оформлення товарів за національними правилами країн призначення і транзитних країн. Але переваги використання карнетів АТА досить суттєві:

- умовне повне звільнення від сплати ввізного мита, митних зборів і податків при тимчасовому ввезенні товарів на термін до одного року. Немає потреби надавати за кордоном й будь які грошові застави, депозити, банківські гарантії як забезпечення сплати митних платежів, оскільки сам карнет АТА є такою міжнародною гарантією. Одержувач карнета АТА оплачує тільки послуги організації, що його видала;

- зникає потреба заповнення національних митних документів безпосередньо у кожному пункті пропуску через митний кордон, оскільки карнет АТА заповнюється заздалегідь і містить відривні аркуші для митних органів кожної країни-учасниці, митний кордон якої перетинається;

- однією книжкою АТА вантаж може бути оформлений для тимчасового ввезення (транзиту) в (через) декілька країн-учасниць системи АТА;

- товари, охоплені карнетом АТА, можуть вивозитися та повертатися однією чи декількома партіями.

Завдяки цим перевагам карнети АТА інтенсивно використовуються в багатьох країнах світу

Зобов'язання щодо зворотного ввезення товарів, які тимчасово вивозяться (пересилаються) за межі митної території України і сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 10000 євро, може надаватися за бажанням громадянина.

У разі надання громадянином зобов'язання про зворотне ввезення товарів орган доходів та зборів вживає заходів для забезпечення ідентифікації цих товарів з метою їх зворотного ввезення без письмового декларування та без оподаткування митними платежами.

Не допускається вивезення (пересилання) громадянами за межі митної території України товарів, незалежно від їх загальної фактурної вартості, згідно з переліком, визначеним Кабінетом Міністрів України. Даний перелік закріплено Постановою Кабінету Міністрів України від 28 травня 2012 року № 468 *«Про затвердження переліку товарів, вивезення (пересилання) яких за межі території України не допускається»* (див. додаток). В основному це метали (дорогоцінні, кольорові, чорні), шкури, пір'я, пух, деревина, лісоматеріали, та інше. Постановою Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 року № 436 *«Про затвердження переліку товарів, на які встановлено обмеження щодо переміщення через митний кордон України»* закріплено відповідні обмеження.

Порядок вивезення (пересилання) громадянами за межі митної території України дорогоцінних металів (за винятком банківських металів, пам'ятних та ювілейних монет України із дорогоцінних металів), дорогоцінного каміння та виробів із них, а також культурних цінностей з метою їх відчуження визначається Кабінетом Міністрів України. Зокрема, Постановою Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 року № 448 *«Про порядок вивезення (пересилання) за межі митної території України громадянами дорогоцінних металів (за винятком банківських металів, пам'ятних та ювілейних монет України із дорогоцінних металів), дорогоцінного каміння та виробів із них, а також культурних цінностей з метою їх відчуження»* закріплено, що вивезення (пересилання) за межі митної території України дорогоцінних металів (за винятком банківських металів, пам'ятних та ювілейних монет України із дорогоцінних металів), дорогоцінного каміння та виробів із них з метою їх відчуження здійснюється у разі, коли сумарна фактурна вартість дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та виробів з них:

- не перевищує суму, еквівалентну 10000 євро (крім заборонених до вивезення за межі митної території України), шляхом вчинення дій, усного або за бажанням власника таких товарів чи на вимогу посадової особи митного органу письмового декларування;

- перевищує суму, еквівалентну 10000 євро (крім дорогоцінних металів, заборонених до вивезення за межі митної території України, та особистих речей), - на умовах поміщення товарів у митний режим експорту.

Вивезення (пересилання) за межі митної території України громадянами культурних цінностей з метою їх відчуження здійснюється у разі, коли сумарна фактурна вартість культурних цінностей:

- не перевищує суму, еквівалентну 10000 євро, на підставі свідоцтва встановленого зразка на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей та з обов'язковим письмовим декларуванням;

- перевищує суму, еквівалентну 10000 євро, - на умовах поміщення товарів у митний режим експорту.

Порядок вивезення (пересилання) за межі митної території України банківських металів, пам'ятних та ювілейних монет України із дорогоцінних металів визначається Національним банком України.

Не допускається вивезення за межі митної території України алкогольних напоїв та тютюнових виробів громадянами, які не досягли 18-річного віку.

9.3 Пропуск та оподаткування товарів, які ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України

Митним кодексом України сформульоване загальне правило відповідно до якого товари для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних зі здійсненням підприємницької діяльності може бути ввезено громадянами на митну територію України без письмового декларування та оподаткування митними платежами. Зокрема, це:

- товари (за винятком підакцизних та ввезення яких обмежено відповідно до законодавства України) сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 1000 євро, що ввозяться громадянами на митну територію України у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі через пункти пропуску через державний кордон України, відкриті для *повітряного сполучення*

- товари (крім підакцизних та ввезення яких обмежено відповідно до законодавства України), сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 500 євро та сумарна вага яких не перевищує 50 кг, що ввозяться громадянами на митну територію України у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі через інші, ніж відкриті для повітряного сполучення, пункти пропуску через державний кордон України.

Дані правила застосовуються у разі, якщо особа, яка ввозить товари на митну територію України, в'їжджає в Україну не частіше одного разу протягом однієї доби. З метою забезпечення дотримання цієї умови посадові особи органів охорони державного кордону, які здійснюють паспортний контроль у пунктах пропуску через державний кордон України, безпосередньо в процесі здійснення такого контролю інформують посадових осіб органів доходів та зборів про громадян, які в'їжджають в Україну частіше одного разу протягом однієї доби.

У разі якщо товари в обсягах, що не перевищують вищезазначених обмежень, ввозяться на митну територію України особою, яка в'їжджає в Україну частіше одного разу протягом однієї доби, такі товари оформлюють з:

- письмовим декларуванням в порядку, встановленому для громадян

- поданням документів, які видаються державними органами для здійснення митного контролю та митного оформлення таких товарів

- оподаткуванням ввізним митом за ставкою 10 відсотків і податком на додану вартість за ставкою, встановленою Податковим кодексом України.

У разі якщо ці товари, підлягають державній реєстрації на території України, такі товари оформлюють з:

- письмовим декларуванням в порядку, встановленому для громадян,
 - поданням документів, що видаються державними органами для здійснення митного контролю та митного оформлення таких товарів при переміщенні (пересиланні) їх через митний кордон України громадянами
 - звільненням від оподаткування митними платежами.

Товари (крім підакцизних), що ввозяться громадянами у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі, сумарна фактурна вартість та/або загальна вага яких перевищують вищезазначені обмеження, але загальна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 10000 євро, оформляють з:

- письмовим декларуванням в порядку, встановленому для громадян,
 - поданням документів, що видаються державними органами для здійснення митного контролю та митного оформлення таких товарів

- оподаткуванням ввізним митом за ставкою 10 відсотків і податком на додану вартість за ставкою, встановленою Податковим кодексом України, в частині, що перевищує еквівалент 1000 євро (при ввезенні товарів на митну територію України через пункти пропуску через державний кордон України, відкриті для повітряного сполучення) та еквівалент 500 євро або вартість товарів, обчислена пропорційно до ваги, що перевищує 50 кг (при ввезенні через інші пункти пропуску через державний кордон України).

Базою оподаткування таких товарів є частина їх сумарної фактурної вартості, що перевищує еквівалент 1000 євро (при ввезенні товарів на митну територію України через пункти пропуску через державний кордон України, відкриті для повітряного сполучення) та еквівалент 500 євро або вартість товарів, обчислена пропорційно до ваги, що перевищує 50 кг (при ввезенні через інші пункти пропуску через державний кордон України).

Культурні цінності виготовлені 50 і більше років тому, незалежно від їх вартості та способу переміщення через митний кордон України, підлягають письмовому декларуванню.

Товари (крім підакцизних), сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 150 євро, що переміщуються (пересилаються) на митну територію України на адресу одного одержувача в одній депеші від одного відправника у міжнародних поштових відправленнях, на адресу одного одержувача в одному вантажі експрес-перевізника від одного відправника у міжнародних експрес-відправленнях, а також товари (крім підакцизних), сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 150 євро, що переміщуються у несупроводжуваному багажі, підлягають усному декларуванню на підставі товаросупровідних документів та не є об'єктами оподаткування митними платежами.

Товари (крім підакцизних), що переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових або міжнародних експрес-відправленнях, у несупроводжуваному багажі, сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 150 євро, але не перевищує еквівалент 10000 євро:

- підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян

- оподатковуються ввізним митом за ставкою 10 відсотків та податком на додану вартість за ставкою, встановленою Податковим кодексом України.

Базою оподаткування для таких товарів є частина їх сумарної фактурної вартості, що перевищує еквівалент 150 євро.

Товари (крім підакцизних), сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 10000 євро, що пересилаються (переміщуються) на митну територію України в міжнародних поштових відправленнях, міжнародних експрес-відправленнях, у ручній поклажі, супроводжуваному та несупроводжуваному багажі, а також товари (крім підакцизних), незалежно від їх фактурної вартості, що переміщуються на митну територію України у вантажних відправленнях:

- підлягають декларуванню та митному оформленню з поданням митної декларації, передбаченої законодавством України для підприємств

- передбачають подання дозволів (ліцензій), сертифікатів відповідності чи свідоцтв про визнання відповідності у випадках, установлених законодавством України для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності

- оподатковуються ввізним митом за повними ставками Митного тарифу України і податком на додану вартість за ставкою, встановленою Податковим кодексом України.

Поміщення товарів, ввезених на митну територію України громадянами, у митні режими відмови на користь держави чи знищення або руйнування здійснюється в порядку, встановленому цим Кодексом.

При ввезенні (пересиланні) на митну територію України громадянами звільняються від оподаткування митними платежами:

- 1) особисті речі (див. попередній підрозділ);

- 2) культурні цінності за кодами 9701 10 00 00, 9701 90 00 00, 9702 00 00 00, 9703 00 00 00, 9704 00 00 00, 9705 00 00 00, 9706 00 00 00 згідно з УКТ ЗЕД, виготовлені 50 і більше років тому;

- 3) товари, призначені для забезпечення звичайних повсякденних потреб громадянина та початкового облаштування, що ввозяться (пересилаються) громадянами у зв'язку з переселенням на постійне місце проживання в Україну протягом шести місяців з дня видачі документа, що підтверджує право громадянина на постійне проживання в Україні, за умови документального підтвердження того, що до дня видачі цього документа громадянин проживав на території країни, з якої він прибув, не менше трьох років:

- a) товари, призначені для забезпечення звичайних повсякденних потреб громадянина та початкового облаштування (крім товарів, що класифікуються

за товарною позицією 8802 або одним із кодів 8903 91 99 00, 8903 92 99 00, 8903 99 99 00 згідно з УКТ ЗЕД);

б) транспортні засоби особистого користування, що класифікуються в одній із товарних позицій 8702 (моторні транспортні засоби, призначені для перевезення 10 осіб і більше.), 8703 (автомобілі легкові та інші моторні транспортні засоби, призначені головним чином для перевезення людей), 8704 (моторні транспортні засоби для перевезення вантажів загальною масою до 3,5 тонни), 8711(мотоцикли (включаючи мопеди) та велосипеди з допоміжним двигуном, з колясками або без них) згідно з УКТ ЗЕД (у кількості однієї одиниці на кожного громадянина, який досяг 18-річного віку), за умови документального підтвердження того, що до дня видачі документа, що підтверджує право на постійне проживання в Україні, громадянин був власником (або співвласником) такого транспортного засобу не менше одного року, а транспортний засіб перебував за ним на постійному обліку (реєстрації) у відповідних реєстраційних органах країни постійного місця попереднього проживання громадянина не менше одного року, якщо даний транспортний засіб підлягає реєстрації в цій країні;

в) товари, що класифікуються в товарній позиції 8716 згідно з УКТ ЗЕД (у кількості однієї одиниці на кожного повнолітнього громадянина) за умови одночасного ввезення з транспортними засобами особистого користування, що класифікуються в одній із товарних позицій 8702, 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 тонни), 8711 згідно з УКТ ЗЕД.

У разі пропуску внаслідок аварії, дії обставин непереборної сили, хвороби або з інших поважних причин, що підтверджується відповідними документами, встановленого цим пунктом строку ввезення (пересилання) товарів на митну територію України із звільненням від оподаткування митними платежами цей строк може бути продовжений відповідним органом доходів та зборів, але не більш як до двох років з дня видачі документа, що підтверджує право громадянина на постійне проживання в Україні;

4) товари, що належать громадянам і переміщуються транзитом через митну територію України;

5) товари, що входять до складу спадщини за законом, відкритої за межами України на користь резидента (у тому числі в кількості однієї одиниці за кожною товарною позицією 8702, 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 тонни), 8711 згідно з УКТ ЗЕД), у разі підтвердження її складу органами, що вчиняють нотаріальні дії у країні її відкриття. Зазначене підтвердження підлягає засвідченню або легалізації у відповідній закордонній консульській установі України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України;

б) товари, одержані громадянами-резидентами у вигляді нагород і призів на міжнародних змаганнях, конкурсах за межами митної території України (у тому числі не більше одного товару за товарними позиціями 8702, 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 тонни), 8711 згідно з УКТ ЗЕД), за умови документального підтвердження факту нагородження нотаріальними

органами відповідної країни. Зазначене підтвердження підлягає засвідченню або легалізації у відповідній закордонній консульській установі України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України;

7) товари (включаючи транспортні засоби особистого користування), що були попередньо вивезені громадянами-резидентами за межі митної території України і зворотно ввозяться на митну територію України, за наявності відповідного підтвердження факту попереднього вивезення таких товарів;

8) транспортні засоби особистого користування, що тимчасово ввозяться на митну територію України громадянами-нерезидентами, а також пальне, що міститься у звичайних баках таких транспортних засобів, встановлених заводом-виробником;

9) товари (крім транспортних засобів), які мають ознаки таких, що були у користуванні та призначені для власного облаштування житла і забезпечення життєдіяльності громадян, які перебували за кордоном у відрядженнях (на навчанні), за умови, що такі товари ввозяться (пересилаються) протягом шести місяців з дня повернення таких громадян в Україну після закінчення строку відрядження (навчання);

10) товари (крім транспортних засобів), які мають ознаки таких, що були у користуванні та призначені для власного облаштування житла і забезпечення життєдіяльності іноземних громадян, які за офіційним запрошенням прибувають у довготермінове відрядження в Україну, за умови, що такі товари ввозяться (пересилаються) безпосередньо таким громадянином в Україну на адресу свого тимчасового перебування протягом перших шести місяців його перебування в довготерміновому відрядженні в Україні під зобов'язання про їх зворотне вивезення.

Товари за товарними позиціями 8702, 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 тонни), 8711, 8716 згідно з УКТ ЗЕД, що ввозяться на митну територію України громадянами у зв'язку з переселенням на постійне місце проживання в Україну із звільненням від оподаткування митними платежами, підлягають постановці на тимчасовий облік в державних реєстраційних органах на строк до двох років з оформленням документів на право тимчасового користування такими товарами та можуть бути відчужені або передані у володіння, користування чи розпорядження іншим особам (крім членів сімей таких громадян) упродовж двох років з дня ввезення на митну територію України лише після сплати особами, які ввезли їх в Україну, всіх митних платежів за ставками, чинними на день подання митної декларації.

Домашні тварини, що ввозяться громадянами на митну територію України, підлягають письмовому декларуванню та застосуванню до них заходів контролю, визначених законом.

Ввезення на митну територію України громадянами алкогольних напоїв та тютюнових виробів. Ввезення на митну територію України

алкогольних напоїв та тютюнових виробів громадянами, які не досягли 18-річного віку, не допускається.

Громадяни, які досягли 18-річного віку, можуть ввозити алкогольні напої та тютюнові вироби на митну територію України в ручній поклажі або супроводжуваному багажі без сплати митних платежів та без письмового декларування у таких кількостях із розрахунку на одну особу:

1) 200 сигарет або 50 сигар чи 250 грамів тютюну, або ці вироби в наборі загальною вагою, що не перевищує 250 грамів;

2) 5 літрів пива, 2 літри вина, 1 літр міцних (із вмістом спирту більш як 22%) алкогольних напоїв.

Алкогільні напої та тютюнові вироби незалежно від їх кількості не звільняються від оподаткування митними платежами, якщо особа, яка ввозить їх на митну територію України, була відсутня в Україні менш ніж 24 години.

Особливості ввезення транспортних засобів на митну територію України. Товари за товарними позиціями 8701-8707, 8711, 8716 згідно з УКТ ЗЕД, які підлягають державній реєстрації, при ввезенні громадянами на митну територію України або надходженні на митну територію України на адресу громадян у несупроводжуваному багажі або вантажних відправленнях для вільного обігу, незалежно від їх вартості:

- підлягають письмовому декларуванню

- підлягають митному оформленню в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику

- оподатковуються ввізним митом за повними ставками Митного тарифу України, акцизним податком і податком на додану вартість за ставками, встановленими Податковим кодексом України.

До товарних груп 8701-8707, 8711, 8716 УКТ ЗЕД відносять: трактори; моторні транспортні засоби, призначені для перевезення 10 осіб і більше, включаючи водія; автомобілі легкові та інші моторні транспортні засоби, призначені головним чином для перевезення людей; моторні транспортні засоби для перевезення вантажів; шасі з установленими двигунами для автомобілів; мотоцикли (включаючи мопеди) та велосипеди з допоміжним двигуном, з колясками або без них); причепа та напівпричепа; інші несамохідні транспортні засоби; їх частини.

Зазначені транспортні засоби ввозяться громадянами на митну територію України для вільного обігу, підлягають *обов'язковій сертифікації* у випадках, встановлених законодавством для підприємств. Документи, що засвідчують відповідність таких товарів вимогам технічних регламентів та національних стандартів, подаються органам доходів та зборів під час митного оформлення цих товарів з метою вільного обігу та уповноваженим органам під час їх державної реєстрації в Україні.

Ввезені громадянами на митну територію України для вільного обігу транспортні засоби що підлягають державній реєстрації уповноваженими

органами України, забороняється відчужувати або передавати у володіння, користування чи розпорядження іншим особам до здійснення державної реєстрації цих товарів.

З метою запобігання незаконному обігу транспортних засобів на території України між центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, та державними органами з безпеки дорожнього руху здійснюється автоматизований обмін інформацією про транспортні засоби, що перетинають державний кордон України, стосовно митного оформлення та державної реєстрації таких транспортних засобів.

Особливості ввезення продуктів тваринного та рослинного походження на митну територію України. Пропуск на митну територію України товарів, що класифікуються в 1-24 групах УКТ ЗЕД та ввозяться громадянами для вільного обігу, в будь-яких обсягах не дозволяється.

До груп 1-24 УКТ ЗЕД, зокрема, належать: живі тварини; м'ясо та їстівні субпродукти; риба і ракоподібні, молюски та інші водяні безхребетні; молоко та молочні продукти; яйця птиці; натуральний мед; їстівні продукти тваринного походження, в іншому місці не зазначені; інші продукти тваринного походження, в іншому місці не зазначені; продукти рослинного походження; живі дерева та інші рослини; цибулини, коріння та інші аналогічні частини рослин; зрізані квіти і декоративна зелень; овочі та деякі їстівні коренеплоди і бульби; їстівні плоди та горіхи; шкірки цитрусових або динь; кава, чай, мате або парагвайський чай, прянощі; зернові культури; продукція борошномельно-круп'яної промисловості; солод; крохмалі; інулін; пшенична клейковина; насіння і плоди олійних рослин; інше насіння, плоди та зерна; технічні або лікарські рослини; солома і фураж; шелак природний неочищений; камеді, смоли та інші рослинні соки і екстракти; рослинні матеріали для виготовлення плетених виробів; інші продукти рослинного походження, в іншому місці не зазначені; жири та олії тваринного або рослинного походження; продукти їх розщеплення; готові харчові жири; воски тваринного або рослинного походження; готові харчові продукти; алкогольні та безалкогольні напої і оцет; тютюн та його замітники; готові харчові продукти з м'яса, риби або ракоподібних, молюсків або інших водяних безхребетних; цукор і кондитерські вироби з цукру; какао та продукти з нього; готові продукти із зерна зернових культур, борошна, крохмалю або молока; борошняні кондитерські вироби; продукти переробки овочів, плодів, горіхів або інших частин рослин; різні харчові продукти; залишки і відходи харчової промисловості; готові корми для тварин; тютюн і промислові замітники тютюну.

Зазначені обмеження не поширюються на:

1) алкогольні та тютюнові вироби, що ввозяться громадянами в кількостях та у способи визначених Митним кодексом України;

2) харчові продукти вагою до 10 кг в упаковці виробника, що надходять на адресу громадян у міжнародних поштових або експрес-відправленнях;

3) харчові продукти для власного споживання на суму, яка не перевищує еквівалент 200 євро, що ввозяться в порядку та обсягах, визначених Кабінетом Міністрів України;

4) домашніх тварин.

Не підлягають переміщенню на митну територію України в несупроводжуваному багажі продукти харчування без упаковки виробника.

Постановою Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 року № 434 «Про обсяги та порядок ввезення громадянами на митну територію України харчових продуктів для власного споживання» встановлено, що:

1) громадяни можуть ввозити на митну територію України харчові продукти для власного споживання на загальну суму, яка не перевищує еквівалент 200 євро на одну особу, в таких обсягах:

- в упаковці виробника, призначені для роздрібної торгівлі, - у кількості не більше ніж одна упаковка або загальною масою, яка не перевищує 2 кілограмів, кожного найменування на одну особу;

- без упаковки - у кількості, що не перевищує 2 кілограмів кожного найменування на одну особу;

- без упаковки - неподільного продукту, готового до безпосереднього вживання, у кількості не більше ніж по одному найменуванню на одну особу;

2) під час ввезення громадянами на митну територію України зазначених харчових продуктів здійснюється їх декларування (шляхом вчинення дій, усно або письмово за бажанням власника таких продуктів або на вимогу посадової особи митниці)

Особливості тимчасового ввезення (або з метою транзиту) товарів на митну територію України. Громадяни мають право ввозити *тимчасово або з метою транзиту товари*, сумарна фактурна вартість та загальна вага яких не перевищують не перевищує еквівалент 1000 євро, що ввозяться громадянами через пункти пропуску через державний кордон України, відкриті для повітряного сполучення, та товари (крім підакцизних), або сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 500 євро та сумарна вага яких не перевищує 50 кг, що ввозяться громадянами на митну територію України у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі через інші, ніж відкриті для повітряного сполучення, пункти пропуску через державний кордон України, за умови:

- усного або

- за бажанням власника цих товарів чи на вимогу посадової особи органу доходів та зборів, письмового декларування в порядку, передбаченому для громадян.

Пропуск через митний кордон України таких товарів (крім транспортних засобів особистого користування), здійснюється в порядку, передбаченому для підприємств, під письмове зобов'язання про їх зворотне вивезення (транзит).

Пропуск через митний кордон України товарів (крім транспортних засобів особистого користування), що ввозяться на митну територію

тимчасово, мають ознаки таких, що були у користуванні, та призначені для власного облаштування і забезпечення життєдіяльності громадян-нерезидентів, які за офіційним запрошенням прибувають у довготермінове відрядження в Україну, здійснюється під письмове зобов'язання про їх зворотне вивезення та без застосування заходів гарантування сплати митних платежів.

Дозволяється тимчасове ввезення на митну територію України *домашніх тварин* в кількості не більше 3 ссавців, 6 птахів, 20 акваріумних риб без застосування до них заходів гарантування сплати митних платежів, та з поданням органам доходів та зборів документів, які видаються державними органами для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон України.

Строк тимчасового ввезення товарів встановлюється органом доходів і зборів у кожному конкретному випадку, але не повинен перевищувати трьох років з дати поміщення товарів у митний режим тимчасового ввезення.

Строки тимчасового ввезення громадянами товарів на митну територію України з метою транзиту визначаються відповідно до статті 95 Митного кодексу України.

У разі вивезення товарів за межі митної території України в установлені строки грошова застава, що вносилася в якості гарантування сплати митних платежів, повертається громадянам.

У разі втрати чи повного зіпсування товарів, ввезених на митну територію України тимчасово або з метою транзиту, внаслідок аварії чи дії обставин непереборної сили та відповідного документального підтвердження такої втрати чи повного зіпсування митний режим тимчасового ввезення (транзиту) щодо таких товарів припиняється, а внесена грошова застава повертається власнику зазначених товарів, його спадкоємцю або уповноваженій ними особі.

Особливості тимчасового ввезення громадянами транспортних засобів особистого користування на митну територію України. Тимчасове ввезення *громадянами-нерезидентами* на митну територію України транспортних засобів особистого користування дозволяється на строк до одного року. Цей строк може бути продовжено органами доходів та зборів з урахуванням дії обставин непереборної сили та особистих обставин громадян, які ввезли такі транспортні засоби, за умови документального підтвердження цих обставин, але не більш як на 60 днів. Обов'язковою умовою допуску зазначених транспортних засобів до тимчасового ввезення на митну територію України є реєстрація цих транспортних засобів в уповноважених органах іноземних держав, що підтверджується відповідним документом.

Транспортні засоби особистого користування, що тимчасово ввозяться на митну територію України громадянами-нерезидентами, не підлягають письмовому декларуванню та звільняються від подання документів, що видаються державними органами, уповноваженими здійснювати санітарно-

епідеміологічний, ветеринарно-санітарний, фітосанітарний, екологічний та радіологічний контроль. Пропуск таких транспортних засобів через митний кордон України здійснюється без застосування до них заходів гарантування сплати митних платежів. Пальне, що міститься у звичайних (встановлених заводом-виробником) баках зазначених транспортних засобів, не підлягає письмовому декларуванню та не є об'єктом оподаткування митними платежами.

Тимчасове ввезення *громадянами-резидентами* транспортних засобів особистого користування дозволяється на строк до одного року під письмове зобов'язання про їх зворотне вивезення за умови письмового декларування в порядку, передбаченому законодавством України для громадян, після сплати всіх митних платежів, які відповідно до закону підлягають сплаті при імпорті таких транспортних засобів або із застосуванням до них заходів гарантування сплати митних платежів (залежно від групи УКТ ЗЕД до якої належить транспортний засіб).

Строки тимчасового ввезення транспортних засобів для громадян-нерезидентів та громадян-резидентів, можуть бути продовжені органами доходів та зборів з урахуванням дії обставин непереборної сили та особистих обставин громадян, які ввезли транспортні засоби, за умови документального підтвердження цих обставин, але не більш як на 60 днів.

Громадяни-резиденти, які перебувають на тимчасовому консульському обліку в консульській установі України за кордоном, мають право тимчасово ввозити на митну територію України під письмове зобов'язання про зворотне вивезення за умови письмового декларування в порядку, передбаченому законодавством України для громадян, один транспортний засіб особистого користування (автомобіль легковий чи інший моторний транспортний засіб), на строк, що не перевищує 60 днів протягом одного календарного року (який може бути як безперервним, так і з перервами), без сплати митних платежів, які відповідно до закону підлягають сплаті при імпорті таких транспортних засобів.

Тимчасово ввезені транспортні засоби особистого користування можуть використовуватися на митній території України виключно тими громадянами, які ввезли їх в Україну, для їх особистих потреб, не можуть використовуватися для цілей підприємницької діяльності в Україні, бути розкомплектовані, а також відчужені чи передані у володіння, користування або розпорядження іншим особам.

Тимчасово ввезені транспортні засоби особистого користування повинні бути вивезені за межі митної території України з дотриманням строків, установлених відповідно до вимог Митного кодексу України, або поміщені у митні режими відмови на користь держави, знищення або руйнування чи можуть бути оформлені для вільного обігу на митній території України за умови сплати митних платежів, які відповідно до закону підлягають сплаті при імпорті таких транспортних засобів.

У разі втрати чи повного зіпсування тимчасово ввезених транспортних засобів особистого користування внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили перебіг строку тимчасового ввезення зупиняється за умови надання митним органам власниками таких транспортних засобів достатніх доказів їх втрати чи зіпсування. Дозволяється поміщення таких транспортних засобів у митний режим відмови на користь держави чи знищення або руйнування.

Порядок державної реєстрації транспортних засобів особистого користування, тимчасово ввезених на митну територію України громадянами, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Громадянам дозволяється ввозити транспортні засоби особистого користування з метою *транзиту* через митну територію України за умови їх письмового декларування в порядку, передбаченому для громадян, та внесення на рахунок органу доходів та зборів, що здійснив пропуск таких транспортних засобів на митну територію України, грошової застави в розмірі митних платежів, що підлягають сплаті при ввезенні таких транспортних засобів на митну територію України з метою вільного обігу. Зазначені вимоги не поширюються на транспортні засоби, постійно зареєстровані у відповідних реєстраційних органах іноземної держави, що підтверджується відповідним документом.

У разі порушення зобов'язання про транзит через митну територію України транспортних засобів особистого користування, за винятком випадків, коли таке порушення сталося внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, що підтверджується відповідними документами, внесена грошова застава використовується в якості внесення грошової застави.

У разі знищення чи повного зіпсування транспортних засобів особистого користування, ввезених на митну територію України з метою транзиту, внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили перебіг строку їх транзиту зупиняється, а внесена грошова застава повертається особі, яка внесла заставу, її спадкоємцю або уповноваженій ними особі, за умови надання такою особою органам доходів та зборів достатніх доказів знищення чи повного зіпсування транспортного засобу.

Таким чином, при здійсненні органами доходів та зборів митних формальностей щодо товарів, які ввозяться громадянами, слід враховувати кількість товарів, їх вартість та мету їх ввезення. У випадку ввезення громадянами товарів, які за своїми кількісними показниками не можуть відповідати меті щодо особистих, сімейних потреб, митне оформлення таких товарів здійснюється в порядку, встановленому Митним кодексом України та іншими законодавчими актами України для підприємств.

Контрольні питання

1. Що розуміють згідно Митного кодексу України під товарами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних зі здійсненням підприємницької діяльності?

2. У якому місці здійснюється митне оформлення товарів, що ввозяться (вивозяться) громадянами на митну територію України?
3. Що таке двоканальна система митного контролю?
4. Як визначається фактурна вартість товарів, що ввозяться (вивозяться) громадянами?
5. Що віднесено митним кодексом України до особистих речей?
6. Як відбувається декларування особистих речей?
7. Особливості вивезення товарів із митної території України громадянами.
8. На які товари нараховується вивізне мито при їх вивезенні громадянами з митної території України?
9. Чи оподатковуються товари, що вивозяться з митної території України громадянами-нерезидентами?
10. Які товари заборонено вивозити з митної території України?
11. Особливості пропуску та оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України?
12. Які товари може бути ввезено громадянами на митну територію України без оподаткування та декларування? Як часто?
13. Які товари звільняються від оподаткування при їх ввезенні на митну територію України громадянами?
14. Особливості ввезення на митну територію України алкогольних напоїв та тютюнових виробів громадянами.
15. Особливості ввезення на митну територію України транспортних засобів громадянами-резидентами та громадянами-нерезидентами.

Рекомендовані нормативно-правові акти та література для підготовки до семінарського заняття, написання рефератів

Нормативно-правові акти

1. Митна конвенція про карнет А.Т.А. для тимчасового ввезення товарів (Конвенція А.Т.А.): Конвенція, міжнародний документ від 06 грудня 1961 року // [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_428
2. Угода про правила визначення походження товарів від 20 вересня 1986 року // Результати Уругвайського раунду багатосторонніх торговельних переговорів: Тексти офіційних документів. – К. : Вид-во «Вимір», Секретаріат Міжвідомчої комісії з питань вступу України до СОТ, 1998. – С. 224– 236.
3. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495-VI // Офіційний вісник України . – 2012. – № 32. – Ст. 1175.
4. Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей: Закон України від 21 вересня 1999 року №1068-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 48. – Ст. 405.
5. Про вивізне (експортне) мито на відходи та брухт чорних металів: Закон України від 24 жовтня 2002 року № 216-IV// [Електронний ресурс] /

Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/216-15>

6. Про вивізне (експортне) мито на живу худобу та шкіряну сировину: Закон України від 07 травня 1996 року № 180/96-ВР // [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/180/96-вр>

7. Про гуманітарну допомогу: Закон України від 22 жовтня 1999 року № 1192-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 51. – Ст. 451.

8. Про електронний цифровий підпис: Закон України від 22 травня 2003

9. Про Митний тариф України: Закон України від 19 вересня 2013 № 584- VII // [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/584-18>

10. Про ставки вивізного (експортного) мита на насіння деяких видів олійних культур: Закон України від 10 вересня 1999 року № 1033-XIV в редакції від 22 січня 2012 року // [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1033-14>

11. Питання пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 року № 451 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 40. – Ст. 1546.

12. Про затвердження переліків товарів, на які встановлено обмеження щодо переміщення через митний кордон України: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 № 436 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 40. – Ст. 1531.

13. Про затвердження Переліку радіоелектронних засобів та випромінювальних пристроїв, для ввезення яких, в тому числі переміщення у міжнародних поштових відправленнях, міжнародних експрес-відправленнях, не потрібні дозволи: Рішення Національної комісії з питань регулювання зв'язку України від 4 лютого 2010 року № 51 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 12. – Ст. 591.

14. Про затвердження переліку товарів вивезення (пересилання) яких громадянами за межі митної території України не допускається: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 травня 2012 року № 468 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 41. – Ст. 1579.

15. Про затвердження Положення про надання дозволів на ввезення з-за кордону в Україну радіоелектронних засобів та випромінювальних пристроїв: Рішення Національної комісії з питань регулювання зв'язку України від 5 лютого 2009 року № 1338 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 22. – Ст. 707.

16. Про затвердження Порядку ввезення на територію України незареєстрованих лікарських засобів, стандартних зразків, реагентів: Наказ

Міністерства охорони здоров'я України від 26 квітня 2011 року № 237 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 63. – Ст. 2508.

17. Про затвердження Порядку вивезення за межі України державних нагород з дорогоцінних металів та/або дорогоцінного каміння: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 червня 2001 року № 677 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 26. – Ст. 1169.

18. Про затвердження Порядку проведення державної експертизи культурних цінностей та розмірів плати за її проведення: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2003 року № 1343 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 35. – Ст. 1889.

19. Про обсяги та порядок ввезення громадянами на митну територію України харчових продуктів для власного споживання: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 року № 434 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 40. – Стор. 1529.

20. Про переміщення готівки і банківських металів через митний кордон України: Постанова Правління Національного банку України від 27 травня 2008 року № 148 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 43. – Ст. 1430.

21. Про порядок вивезення (пересилання) за межі митної території України громадянами дорогоцінних металів (за винятком банківських металів, пам'ятних та ювілейних монет України із дорогоцінних металів), дорогоцінного каміння та виробів із них, а також культурних цінностей з метою їх відчуження: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 № 448 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 40. – Ст. 1543.

Література

1. Бойко В.М. Митне право України. Т.1 : навч. посіб. / В.М. Бойко. – К.: Алерта, 2015. – 528 с.

2. Галочкина Г.В., Голубева В.О. Регулювання переміщення предметів громадянами відповідно до вимог міжнародної конвенції про гармонізацію та уніфікацію митних процедур // Зовнішня торгівля : право та економіка, 2015. – № 6. – С. 102-109.

3. Грінченко О.О. Привілеї та імунітети Європейського Союзу та його персоналу в третіх країнах // Часопис Київського університету права. — К.: Київський ун-т права НАН України, 2011.— 4.— С. 356-363. 40. Дегтярьова С.В. Міжнародно-правові основи митного контролю в Україні // Юридична наука.— 2015.— № 3.— С. 28-35.

4. Дорофєєва Л.М. Митне право України : навч. посіб. / Л.М. Дорофєєва та ін. – Ужгород, 2013. – 426 с.

5. Дубініна, А. А. Митна справа: підручник /А.А. Дубініна. - К., 2010. - 320 с.

6. Митне право України: навч. посібник для вищої школи / ред. О. Х. Юлдашев. - К., 2009. - 232 с.

7. Міжнародне співробітництво з питань митної справи: навч.посіб./ Є.В. Додін, В.В. Серафимов; Нац.ун-т «Одес. юрид. акад.». – О.: 2012. – 175 с.

8. Федотова І.О. Загальні аспекти визначення правового статусу фізичних осіб як суб'єктів митних правовідносин / І.О.Федотова // Митна справа. – 2012. – № 3. – С. 43.

9. Шульга М.Г. Митне законодавство України і міжнародні митні стандарти // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Сер. : Економічна теорія та право. – 2014. – № 4. - С. 220-232.

10. Щокін Ю., Свояк Д. Юридична природа привілеїв та імунітетів міжнародних міжурядових організацій та їх персоналу // Вісник Академії правових наук України, 2012.— № 4.— С. 132-142.

Перелік товарів, на які у 2017 році законами України встановлено ставки вивізного (експортного) мита

Закон України від 07.05.1996 № 180/96-ВР «Про вивізне (експортне) мито на живу худобу та шкіряну сировину» (із змінами та доповненнями)				
Код згідно з УКТЗЕД (на ГС 2007 року)	Код згідно з УКТЗЕД (на ГС 2012 року)	Назва товару	Ставка вивізного (експортного) мита, у відсотках митної вартості товару	
			2016 рік	2017 рік
		Велика рогата худоба свійських видів жива, крім чистопородних (чистокровних) племінних тварин:		
0102 90 05 00	0102 29 10 00	свійські види масою не більш як 80 кг	10	10
0102 90 21 00	0102 29 21 00	свійські види масою понад 80 кг, але не більш як 160 кг для забою	10	10
0102 90 29 00	0102 29 29 00	свійські види масою понад 80 кг, але не більш як 160 кг не для забою	10	10
0102 90 41 00	0102 29 41 00	свійські види масою понад 160 кг, але не більш як 300 кг для забою	10	10

0102 90 49 00	0102 29 49 00	свійські види масою понад 160 кг, але не більш як 300 кг не для забою	10	10
0102 90 51 00	0102 29 51 00	нетелі (самки великої рогатої худоби до першого отелення) масою понад 300 кг для забою	10	10
0102 90 59 00	0102 29 59 00	нетелі (самки великої рогатої худоби до першого отелення) масою понад 300 кг не для забою	10	10
0102 90 61 00	0102 29 61 00	корови масою понад 300 кг для забою	10	10
0102 90 69 00	0102 29 69 00	корови масою понад 300 кг не для забою	10	10
0102 90 71 00	0102 29 91 00	свійські види, крім нетелей та корів масою понад 300 кг для забою	10	10
0102 90 79 00	0102 29 99 00	свійські види, крім нетелей та корів масою понад 300 кг не для забою	10	10
0102 90 90 00	0102 39 90 00 ex 0102 90 99 00	несвійські види великої рогатої худоби живої	10	10
		Вівці живі:		
0104 10 10 00	0104 10 10 00	вівці чистопородні (чистокровні)	10	10
		племінні тварини	10	10
0104 10 30 00	0104 10 30 00	ягнята (віком до одного року)	10	10
0104 10 80 00	0104 10 80 00	інші живі вівці, крім чистопородних (чистокровних) племінних тварин та ягнят (віком до одного року)	10	10
4101	4101	Шкури необроблені великої рогатої худоби (включаючи буйволів) або тварин родини конячих (свіжі або солоні, сушені, золені, пікельовані або консервовані іншим способом, але не дублені, не вироблені під пергамент і не піддані подальшій обробці), з волосяним покривом або без	22	21

		волосяного покриву, спилок або неспилок		
4102	4102	Шкури необроблені овець або шкурки ягнят (свіжі або солоні, сушені, золені, пікельовані або консервовані іншим способом, але не дублені, не вироблені під пергамент або не піддані подальшій обробці), з вовняним покривом або без вовняного покриву, спилок або неспилок, крім зазначених у примітці 1 (с) до цієї групи	22	21
4103 30 00 00 4103 90 90 00	4103 30 00 00 4103 90 00 00	Шкури необроблені (свіжі або солоні, сушені, золені, пікельовані або консервовані іншим способом, але не дублені, не вироблені під пергамент і не піддані подальшій обробці), з волосяним покривом або без волосяного покриву, спилок або неспилок, крім зазначених у примітках 1 (b) або 1 (с) до цієї групи, крім кіз або козенят, рептилій	22	21

Закон України від 10.09.1999 № 1033-XIV «Про ставки вивізного (експортного) мита на насіння деяких видів олійних культур» (із змінами та доповненнями)				
Код згідно з УКТЗЕД (на ГС 2007 року)	Код згідно з УКТЗЕД (на ГС 2012 року)	Назва товару	Ставка вивізного (експортного) мита, у відсотках митної вартості товару	
			2016 рік	2017 рік
1204 00	1204 00	Насіння льону,	10	10

		подрібнене або неподрібнене		
1206 00	1206 00	Насіння соняшнику, подрібнене або неподрібнене	10	10
1207 99 97 00	1207 99 96 00	Насіння рижію	10	10

Закон України від 24.10.2002 № 216-IV «Про вивізне (експортне) мито на відходи та брухт чорних металів» (із змінами та доповненнями)					
Код згідно з УКТЗЕД (на ГС 2007 року)	Код згідно з УКТЗЕД (на ГС 2012 року)	Назва товару	Ставка вивізного (експортного) мита, у євро за 1 тону		
			2016 рік	2016 рік	2017
7204 10 00 00	7204 10 00 00	відходи та брухт ливарного чавуну	10	30 (з 15.09.2016 терміном на 1 рік)	30 до 15.09.2017
7204 30 00 00	7204 30 00 00	відходи та брухт чорних металів, луджені	10	30 (з 15.09.2016 терміном на 1 рік)	30 до 15.09.2017
7204 41 10 00	7204 41 10 00	токарна стружка, обрізки, уламки, відходи фрезерного виробництва та ошурки з чорних металів	10	30 (з 15.09.2016 терміном на 1 рік)	30 до 15.09.2017
7204 41 91 00	7204 41 91 00	відходи обрізування або штампування, пакетовані з чорних металів	10	30 (з 15.09.2016 терміном на 1 рік)	30 до 15.09.2017

7204 41 99 00	7204 41 99 00	відходи обрізування або штамбування, непакетовані з чорних металів	10	30 (з 15.09.2016 терміном на 1 рік)	30 до 15.09.2017
7204 49 10 00	7204 49 10 00	відходи та брухт чорних металів, подрібнені (різані)	10	30 (з 15.09.2016 терміном на 1 рік)	30 до 15.09.2017
7204 49 30 00	7204 49 30 00	відходи та брухт чорних металів, пакетовані	10	30 (з 15.09.2016 терміном на 1 рік)	30 до 15.09.2017
7204 49 90 00	7204 49 90 00	відходи та брухт чорних металів, несортовані та сортовані	10	30 (з 15.09.2016 терміном на 1 рік)	30 до 15.09.2017
7204 50 00 00	7204 50 00 00	відходи у зливках чорних металів для переплавлення (шихтові зливки), крім сталі легованої	10	30 (з 15.09.2016 терміном на 1 рік)	30 до 15.09.2017

Закон України від 13.12.2006 № 441-V «Про ставки вивізного (експортного) мита на брухт легованих чорних металів, брухт кольорових металів та напівфабрикати з їх використанням» (із змінами та доповненнями)				
Код згідно з УКТЗЕД (на ГС 2007 року)	Код згідно з УКТЗЕД (на ГС 2012 року)	Назва товару	Ставка вивізного (експортного) мита, у відсотках митної вартості товару	
			2016 рік	2017 рік

7202 99 80 00	7202 99 80 00	ферохромнікель та інші феросплави	15	15
7204 21	7204 21	відходи та брухт легованої сталі, корозійностійкої (нержавіючої) сталі	15	15
7204 29 00 00	7204 29 00 00	відходи та брухт легованої сталі інші	15	15
7204 50 00 00	7204 50 00 00	відходи у зливках (шихтові зливки) для переплавки, з легованої сталі	15	15
7218 10 00 00	7218 10 00 00	сталь корозійностійка (нержавіюча) у зливках та в інших первинних формах	15	15
7401 00 00 00	7401 00 00 00	штейн мідний; мідь цементаційна (мідь осаджена)	15	15
7402 00 00 00	7402 00 00 00	мідь нерафінована; аноди мідні для електролітичного рафінування	15	15
7403 12 00 00	7403 12 00 00	ваєрбарси (литі заготовки для виробництва дроту) з рафінованої міді	15	15
7403 13 00 00	7403 13 00 00	білети (заготовки з металу квадратного чи круглого поперечного перерізу для подальшої прокатки сортових профілів) з рафінованої міді	15	15
7403 19 00 00	7403 19 00 00	мідь рафінована інша	15	15
7403 21 00 00	7403 21 00 00	сплави на основі міді та цинку (латуні)	15	15
7403 22 00 00	7403 22 00 00	сплави на основі міді та олова (бронзи)	15	15
7403 29 00 00	7403 29 00 00	мідні сплави (за винятком лігатур товарної позиції 7405)	15	15
7404 00	7404 00	відходи і брухт міді	15	15

7405 00 00 00	7405 00 00 00	лігатури на основі міді	15	15
7406	7406	порошки та луска з міді	15	15
7419 99 10 00	7419 99 10 00	решітки та сітки з мідного дроту	15	15
7415 29 00 00	7415 29 00 00	інші вироби з міді без різьби, крім шайб (включаючи шайби пружні)	15	15
7415 39 00 00	7415 39 00 00	вироби мідні з різьбою (крім шурупів для дерева, інших гвинтів, болтів та гайок)	15	15
7418 19 90 00	7418 10 90 00	вироби столові, кухонні або інші побутові вироби з міді та їх частини	15	15
7419	7419	інші вироби мідні	15	15
7503 00	7503 00	відходи та брухт з нікелю	15	15
7602 00	7602 00	відходи та брухт з алюмінію	15	15
7802 00 00 00	7802 00 00 00	відходи та брухт із свинцю	15	15
7902 00 00 00	7902 00 00 00	відходи та брухт із цинку	15	15
8002 00 00 00	8002 00 00 00	відходи та брухт з олова	15	15
8101 97 00 00	8101 97 00 00	відходи та брухт з вольфраму	15	15
8105 30 00 00	8105 30 00 00	відходи та брухт з кобальту	15	15
8108 30 00 00	8108 30 00 00	відходи та брухт з титану	15	15
8113 00 40 00	8113 00 40 00	металокераміка і вироби з металокераміки, включаючи відходи та брухт: відходи та брухт	15	15

Закон України від 03.06.2008 № 309-VI
«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України»
(із змінами та доповненнями)

Код згідно з УКТЗЕД (на ГС 2007 року)	Код згідно з УКТЗЕД (на ГС 2012 року)	Назва товару	Ставка вивізного (експортного) мита	
			2016 рік	2017 рік
2711 21 00 00	2711 21 00 00	природний газ у газоподібному стані	35 %, але не менш як 400 грн. за 1000 м. куб.	35 %, але не менш як 400 грн. за 1000 м. куб.
2711 29 00 00	2711 29 00 00	газ (крім природного) у газоподібному стані	35 %, але не менш як 400 грн. за 1000 м. куб.	35 %, але не менш як 400 грн. за 1000 м. куб.
2711 11 00 00	2711 11 00 00	природний газ у скаплиненому стані	35 %, але не менш як 400 грн. за 1000 м. куб.	35 %, але не менш як 400 грн. за 1000 м. куб.

Крім експорту до держав-членів Енергетичного Співтовариства (Закон України від 05.06.2014, № 1318-VII "Про внесення зміни до пункту 9 розділу II «Прикінцеві положення» Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України»)

ПЕРЕЛІК
товарів, вивезення (пересилання) яких громадянами за межі митної
території України не допускається

Код товару згідно з УКТЗЕД	Найменування товару
0505 10 10 00	Пір'я, придатне для набивання; пух, необроблені
2805 30	Рідкісноземельні метали, скандій та ітрій у чистому вигляді, у сумішах або сплавах
2805 40	Ртуть
4101	Шкури необроблені великої рогатої худоби (включаючи буйволів) або тварин родини конячих (свіжі або солоні, сушені, зелені, пікельовані або консервовані іншим способом, але не дублені, не вироблені під пергамент і не піддані подальшій обробці), з волосяним покривом або без волосяного покриву, спилок або неспилок
4102	Шкури необроблені овець або шкурки ягнят (свіжі або солоні, сушені, зелені, пікельовані або консервовані іншим способом, але не дублені, не вироблені під пергамент або не піддані подальшій обробці), з вовняним покривом або без вовняного покриву, спилок або неспилок, крім зазначених у примітці 1(с) до цієї групи
4103 30 00 00	Шкури свиней необроблені (свіжі або солоні, сушені, зелені, пікельовані або консервовані іншим способом, але не дублені, не вироблені під пергамент або не піддані подальшій обробці), з волосяним покривом або без волосяного покриву, спилок або неспилок
4401 10 00 00	Деревина паливна у вигляді колод, полін, хмизу, гілок тощо
4401 21 00 00	Тріска або стружка деревна хвойних порід
4401 22 00 00	Тріска або стружка деревна листяних порід
4403	Лісоматеріали необроблені, обкоровані або не обкоровані, начорно брусовані або не брусовані
4404	Деревина бондарна; колоди колоті; деревинні палі та кілки, загострені, але не розпиляні вздовж; деревина обтесана або закруглена, але не обточена, не вигнута і не оброблена іншим способом, що використовуються для виробництва ціпків, парасольок, ручок для інструментів тощо; деревина у вигляді трісок, пластинок, стрічок тощо
4406	Шпали дерев'яні для залізничних або аналогічних колій

4407	Лісоматеріали розпиляні або стругані вздовж, колоті або лущені, обтесані або необтесані, шліфовані чи не шліфовані, з'єднані або не з'єднані у шип, завтовшки більш як 6 мм
7106	Срібло (включаючи срібло з покриттям із золота або платини) у необробленому або напівобробленому вигляді, або у вигляді порошку
7108	Золото (включаючи золото з покриттям із платини) необроблене або напівоброблене, або у вигляді порошку
7110	Платина необроблена або напівоброблена, або у вигляді порошку
7112	Відходи або брухт дорогоцінних металів чи металів, плакованих дорогоцінними металами; інші відходи або брухт з вмістом дорогоцінних металів чи сполук дорогоцінних металів, що використовуються головним чином для добування дорогоцінних металів
7115	Вироби з дорогоцінних металів або металів, плакованих дорогоцінними металами
7202 99 80 00	Феросплави
7204 10 00 00	Відходи та брухт ливарного чавуну
7204 21	Відходи та брухт корозійностійкої (нержавіючої) сталі
7204 29 00 00	Відходи та брухт легованої сталі, крім корозійностійкої (нержавіючої)
7204 30 00 00	Відходи та брухт чорних металів, луджені
7204 41 10 00	Токарна стружка, обрізки, уламки, відходи фрезерного виробництва та ошурки
7204 41 91 00	Відходи обрізування або штампування чорних металів, пакетовані
7204 41 99 00	Відходи обрізування або штампування чорних металів непакетовані
7204 49 10 00	Відходи та брухт чорних металів подрібнені (різані)
7204 49 30 00	Відходи та брухт чорних металів пакетовані
7204 49 90 00	Відходи та брухт чорних металів непакетовані
7204 50 00 00	Зливки чорних металів для переплавлення (шихтові зливки)
7218 10 00 00	Зливки та інші первинні форми сталі корозійностійкої (нержавіючої)
7401 00 00 00	Штейн мідний; мідь цементаційна (мідь осаджена)
7402 00 00 00	Мідь нерафінована; аноди мідні для електролітичного рафінування

7403 12 00 00	Ваєрбарси (литі заготовки з металу для виробництва дроту) з міді рафінованої
7403 13 00 00	Білетти (заготовки з металу квадратного чи круглого поперечного перерізу для подальшої прокатки сортових профілів) з міді рафінованої
7403 19 00 00	Вироби з міді рафінованої, крім катодів та секцій катодів, ваєрбарсів та білеттів
7403 2100 00	Сплави на основі міді та цинку (латуні)
7403 22 00 00	Сплави на основі міді та олова (бронзи)
7403 29 00 00	Мідні сплави (за винятком лігатур)
7404 00	Відходи і брухт мідні
7405 00 00 00	Лігатури на основі міді
7406	Порошки та луска мідні
7407	Прутки, бруски та профілі мідні
7408	Дріт мідний
7409	Плити, листи та стрічки з міді завтовшки понад 0,15 мм
7415 29 00 00	Вироби мідні без різьби, крім шайб
7415 39 00 00	Вироби мідні з різьбою, крім гвинтів, болтів та гайок
7418 19 90 00	Вироби столові, кухонні або інші побутові вироби та їх частини, мідні, крім мочалок для чищення кухонного посуду, подушечок для чищення або полірування, рукавичок та аналогічних виробів, приладів побутових для приготування або розігрівання їжі, неелектричних та їх частин
7419	Вироби мідні
7502	Нікель необроблений
7503 00	Відходи та брухт нікелеві
7504 00 00 00	Порошки та луска нікелеві
7505	Прутки, бруски, профілі та дріт нікелеві
7506	Плити, листи, стрічки та фольга нікелеві
7507	Труби, трубки та фітинги для них (наприклад, муфти, коліна, втулки) нікелеві
7508	Вироби нікелеві
7602 00	Відходи та брухт алюмінієві
7801	Свинець необроблений
7802 00 00 00	Відходи та брухт свинцеві
7902 00 00 00	Відходи та брухт цинкові

8001	Олово необроблене
8002 00 00 00	Відходи та брухт олов'яні
8003 00 00 00	Прутки, бруски, профілі та дрiт олов'яні
8007 00	Вироби олов'яні
8101	Вольфрам і вироби з вольфраму, включаючи відходи та брухт
8102	Молібден і вироби з молібдену, включаючи відходи та брухт
8103	Тантал і вироби з танталу, включаючи відходи та брухт
8104	Магній і вироби з магнію, включаючи відходи та брухт
8105	Штейни кобальтові та інші проміжні продукти металургії кобальту; кобальт і вироби з кобальту, включаючи відходи та брухт
8106 00	Вісмут і вироби з вісмуту, включаючи відходи та брухт
8107	Кадмій і вироби з кадмію, включаючи відходи та брухт
8108	Титан і вироби з титану, включаючи відходи та брухт
8109	Цирконій і вироби з цирконію, включаючи відходи та брухт
8110	Сурма та вироби із сурми, включаючи відходи та брухт
8111 00	Марганець та вироби з марганцю, включаючи відходи та брухт
8112	Берилій, хром, германій, ванадій, галій, гафній (кельтій), індій, ніобій (колумбій), реній і талій, а також вироби з цих металів, включаючи відходи та брухт
8113 00	Металокераміка і вироби з металокераміки, включаючи відходи та брухт

РОЗДІЛ 10 МИТНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ОКРЕМИМИ ВИДАМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

10.1 Загальні положення здійснення контролю за окремими видами діяльності підприємств

Здійснення митного контролю є одним із шляхів реалізації державної політики України у сфері державної митної справи, під якою, відповідно до статті 5 Митного кодексу України, розуміють систему цілей, принципів, функцій, напрямів, засобів і механізмів діяльності держави, спрямованих на забезпечення національних митних інтересів та безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі та захист внутрішнього ринку, розвиток національної економіки та її інтеграцію до світової економіки, а також наповнення державного бюджету. У даному випадку, бачимо пряму залежність розвитку економіки держави, наповнення бюджету, захисту національних інтересів від якості проведення митного контролю органами доходів і зборів України.

Поряд з загальними правилами проведення митного контролю, які більше стосуються переміщення товарів через митний кордон України, законодавець в новій редакції Митного кодексу України, яка була прийнята 13 березня 2012 року, закріпив також положення щодо проведення митного контролю за окремими видами діяльності підприємств, до яких відніс: митну брокерську діяльність; відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі; відкриття та експлуатацію митного складу; відкриття та експлуатацію вільної митної зони комерційного або сервісного типу; відкриття та експлуатацію складу тимчасового зберігання; відкриття та експлуатацію вантажного митного комплексу. Цікаво, що в попередній редакції Митного кодексу України, яка була прийнята 11 липня 2002 року, вказані положення були відсутні, а відтак це є однією з новел нового Митного кодексу України.

Відповідно до пункту 24 статті 4 Митного кодексу України, митний контроль – це сукупність заходів, що здійснюються органами доходів і зборів України в межах своїх повноважень з метою забезпечення додержання норм цього Кодексу, законів та інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи, міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку.

У Митному кодексі України митному контролю відведено два розділи. Один з них, це розділ XI, який має назву «Митний контроль». У цьому розділі розкриваються загальні принципи здійснення митного контролю, тривалість перебування під митним контролем, взаємодія органів доходів і зборів з іншими державними органами, форми митного контролю, документи та відомості, необхідні для здійснення митного контролю тощо. Особливістю цього розділу є те, що він регламентує порядок здійснення митного контролю

лише при переміщенні товарів та транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України.

Інший розділ, який відведений митному контролю – це розділ XV Митного кодексу України, що має назву «Здійснення органами доходів і зборів контролю за окремими видами діяльності підприємств». На відміну від розділу XI, цей розділ Митного кодексу України регламентує порядок здійснення митного контролю вже не при переміщенні товарів та транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, а при здійсненні підприємствами певних видів господарської діяльності. Відповідно до статті 404 Митного кодексу України, до таких видів діяльності законодавець відніс:

- митну брокерську діяльність;
- відкриття та експлуатацію магазинів безмитної торгівлі;
- відкриття та експлуатацію митного складу;
- відкриття та експлуатацію вільної митної зони комерційного або сервісного типу;
- відкриття та експлуатацію складу тимчасового зберігання;
- відкриття та експлуатацію вантажного митного комплексу.

Здійснення органами доходів і зборів (до яких, нагадуємо, належать центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державної податкову і митну політику – Державна фіскальна служба України, митниці та митні пости) контролю за вказаними видами господарської діяльності здійснюється двома шляхами:

1. Видачею відповідних дозволів на провадження таких видів діяльності.
2. Анулюванням або зупиненням на певний строк виданих дозволів.

До березня 2015 року у діючій редакції Митного кодексу України, окрім дозволів, було передбачено також видачу ліцензій. Зокрема, така ліцензія видавалася на здійснення митної брокерської діяльності, що відповідало вимогам Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності». Відповідно до пункту 35 статті 9 цього Закону, в редакції до березня 2015 року, митна брокерська діяльність являлася одним із видів господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню. Доречно наголосити, що ця ж вимога була передбачена і в попередній редакції Митного кодексу України.

Підприємства, які отримали такі дозволи, включаються до відповідних реєстрів, які ведуться Державною фіскальною службою України. Таким підприємствам видаються витяги із зазначених реєстрів. Набуття права на провадження вказаних вище видів діяльності без отримання відповідного дозволу не допускається, за винятком випадків, передбачених главою 2 Митного кодексу України – коли підприємству надано статус уповноваженого економічного оператора.

До органів, які уповноважені надавати дозволи, відносять:

1. Державну фіскальну службу України разом із Державною прикордонною службою України – надають дозволи на здійснення митної

брокерської діяльності, а також на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі.

2. Митниці, в зонах діяльності яких розташовані відповідні території, приміщення, резервуари, холодильні чи морозильні камери, криті чи відкриті майданчики, які можуть використовуватися при провадженні господарської діяльності – надають дозволи на відкриття та експлуатацію митного складу, відкриття та експлуатацію вільної митної зони комерційного або сервісного типу, відкриття та експлуатацію складу тимчасового зберігання, відкриття та експлуатацію вантажного митного комплексу. При цьому, митниці видають дозвіл з обов'язковим подальшим повідомленням Державної фіскальної служби України.

Порядок подання та розгляду заяв, надання, зупинення дії, анулювання дозволів на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі та форми Заяви на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі затверджені наказом Міністерства фінансів України від 8 червня 2012 року № 692. Вимоги до територій, приміщень, резервуарів, холодильних чи морозильних камер, критих чи відкритих майданчиків, які можуть використовуватися при провадженні вказаних видів діяльності, встановлюються Митним кодексом та Державною фіскальною службою України.

Міністерством фінансів України також розроблені та введені в дію наступні нормативно-правові акти, які регулюють зазначені види діяльності:

- наказ № 835 від 16 липня 2012 року «Про затвердження Порядку надання складським об'єктам статусу «митний склад» та позбавлення такого статусу»: встановлює вимоги до об'єктів, які мають намір отримати статус «митний склад», а також до організації їх роботи;

- наказ № 633 від 30 травня 2012 року «Про затвердження Правил провадження діяльності з відкриття та експлуатації вільної митної зони комерційного або сервісного типу»: визначає, відповідно, вимоги до провадження діяльності з відкриття та експлуатації вільної митної зони комерційного або сервісного типу;

- наказ № 613 від 28 травня 2012 року «Про затвердження Положення про склади тимчасового зберігання»: дане положення визначає форму, порядок подання та розгляду заяв, порядок надання, зупинення дії, анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію складу тимчасового зберігання; вимоги до складських об'єктів, які можуть використовуватися як склади тимчасового зберігання; правила провадження діяльності складів тимчасового зберігання та порядок контролю за їх провадженням; порядок розміщення, зберігання та обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення на таких складах.

Що стосується відкриття та експлуатації вантажних митних комплексів – ще в минулому році Міністерством фінансів України було розроблено проект наказу «Про відкриття та функціонування вантажних митних комплексів», але до цього часу цей наказ так і не підписаний. І втратив чинність в 2015 році ще попередній наказ, який регулював питання

вантажних митних комплексів – наказ Державної митної служби України від 20 жовтня 2003 року № 703 *«Про затвердження Порядку відкриття вантажного митного комплексу, автопорту, автотерміналу»*. Хоча, згідно Митного кодексу України, такий порядок мав би бути затверджений відповідним наказом Міністерства фінансів України.

При отриманні дозволу на відкриття та експлуатацію вантажного митного комплексу необхідно враховувати одну особливість – підприємство, яке звертається за отриманням такого дозволу, має вже мати дозвіл на здійснення митної брокерської діяльності, дозволи на відкриття та експлуатацію складу тимчасового зберігання відкритого типу та на відкриття та експлуатацію митного складу відкритого типу.

Статтею 409 Митного кодексу України передбачений строк розгляду заяв про надання дозволів – рішення про надання дозволу повинно бути прийнято протягом 20 робочих днів з дня надходження заяви до органу, уповноваженого на надання дозволу (а це, як ми вже зазначили вище – Державна фіскальна служба України та Державна прикордонна служба України, у разі звернення за дозволом на здійснення митної брокерської діяльності та на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі, та митниці, у разі звернення за отриманням інших дозволів). Підтвердженням надання дозволу є включення підприємства до відповідного реєстру. Витяг з цього реєстру видається такому підприємству протягом трьох робочих днів з дня прийняття рішення про надання дозволу.

У разі невиконання вимог, встановлених для отримання відповідного дозволу, заявнику може бути відмовлено у наданні такого дозволу. У цьому разі мотивована відмова у наданні дозволу надсилається підприємству в письмовій формі. Заявник, отримавши відмову в наданні дозволу, має право на оскарження такої відмови.

Позитивним моментом нової редакції Митного кодексу України є те, що дозволи, які підприємство отримує на провадження зазначених вище видів діяльності, діють безстроково.

Будь-який контроль за будь-якою діяльністю вимагає наділення контролюючих органів такими повноваженнями, які б дозволяли йому ефективно впливати, у разі необхідності, на підконтрольний об'єкт. Так само і у випадку із здійсненням органами доходів і зборів України контролю за окремими видами діяльності підприємств – законодавець закріпив за цими органами право на зупинення на строк до 30 днів дії виданого раніше дозволу чи навіть його анулювання.

Виділяють наступні підстави для зупинення дії дозволу:

1. У разі невиконання підприємством вимог, встановлених Митним кодексом України, актами Кабінету Міністрів України, Державної фіскальної служби України, – в межах 30 днів, але не більше, ніж до моменту виконання цих вимог.

2. У разі закінчення строків дії договорів оренди територій, приміщень, резервуарів, холодильних чи морозильних камер, критих чи відкритих

майданчиків, які використовуються при провадженні зазначених вище видів діяльності, якщо такі договори уклалися.

3. За заявою підприємства, якому надано дозвіл.

Виданий раніше дозвіл може бути анульований в наступних випадках:

1. У разі неусунення підприємством обставин, які стали підставою для зупинення дії дозволу, протягом 30 днів, наступних за днем зупинення дії дозволу.

2. У разі повторного протягом року виникнення підстав для зупинення дії дозволу, які призвели до неправомірного звільнення від сплати митних платежів або зменшення їх розміру, до незабезпечення дотримання заходів тарифного та/або нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

3. За заявою підприємства, якому надано дозвіл.

4. У разі припинення підприємства, якому надано дозвіл.

5. У разі встановлення факту надання особою під час отримання дозволу недостовірної інформації.

6. У разі анулювання іншого дозволу, наявність якого є необхідною для отримання дозволу на відкриття та експлуатацію вантажного митного комплексу.

У разі зупинення дії або анулювання дозволу, уповноважений орган видає відповідний наказ. Завірена копія наказу про зупинення дії або анулювання дозволу видається заявникові або надсилається йому рекомендованим листом протягом п'яти робочих днів з дати видання такого наказу. Не погоджуючись з зупиненням дії чи анулюванням дозволу, підприємство, як і у випадку з відмовою в отриманні дозволу, має право оскаржити таку відмову.

Є ряд випадків, коли виданий дозвіл потребує переоформлення. Такими випадками є необхідність внесення змін у відомості, зазначені у дозволі (у тому числі зміна найменування юридичної особи або прізвища, ім'я, по батькові громадянина – підприємця, зазначених у дозволі, зміна місцезнаходження юридичної особи або місця проживання громадянина – підприємця, яким надано дозвіл, зміна кількісних характеристик тощо).

Якщо зазначені вище обставини виникли і дозвіл потребує переоформлення, підприємство зобов'язане протягом 30 днів з дня виникнення таких обставин звернутися до органу, який надав такий дозвіл, із заявою про його переоформлення.

Заява про переоформлення дозволу подається у тому ж порядку і розглядається у той же строк, що й заява про надання відповідного дозволу. Під час розгляду заяви про переоформлення виданий раніше дозвіл не зупиняється в дії та зберігає чинність протягом усього строку розгляду заяви.

Ще одним позитивним моментом нової редакції Митного кодексу України є безоплатність надання та переоформлення дозволів.

Слід відмітити також, що реєстри, в які вноситься підприємство, що здійснює один із видів діяльності, передбачених статтею 404 Митного

кодексу України, підлягають офіційному оприлюдненню та кожен має доступ до цієї інформації.

10.2 Види діяльності підприємств, контроль за провадження яких здійснюється органами доходів і зборів

Як ми вже зазначали до видів діяльності підприємств, контроль за провадженням яких здійснюється органами доходів і зборів, належать:

- митна брокерська діяльність;
- відкриття та експлуатація магазинів безмитної торгівлі;
- відкриття та експлуатація митного складу;
- відкриття та експлуатація вільної митної зони комерційного або сервісного типу;
- відкриття та експлуатація складу тимчасового зберігання;
- відкриття та експлуатація вантажного митного комплексу.

Розглянемо їх детальніше.

Митна брокерська діяльність.

Здійснення митної брокерської діяльності регламентується главою 59 Митного кодексу України.

Отже, митний брокер – це підприємство, що надає послуги з декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України.

Митний брокер має право провадити митну брокерську діяльність у будь-якому органі доходів і зборів України.

При цьому, не слід забувати про можливу відповідальність митного брокера – за вчинення правопорушень, пов'язаних з провадженням митної брокерської діяльності, митний брокер несе відповідальність, встановлену як в самому Митному кодексі України, так і в інших законах України.

Усі відносини, які складаються між митним брокером та особою, інтереси якої він представляє, визначаються відповідним договором, укладеним між цими сторонами. У договорі зазначаються права та обов'язки сторін, порядок розрахунків, а також відповідальність сторін за порушення взятих на себе зобов'язань.

Особа, яка безпосередньо виконує в інтересах того, кого представляє митний брокер, дії, пов'язані з пред'явленням органу доходів і зборів товарів, транспортних засобів комерційного призначення, а також документів, потрібних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення, має назву агент з митного оформлення. Агент з митного оформлення є фізичною особою – резидентом, що перебуває в трудових відносинах з митним брокером.

Агент з митного оформлення має право виконувати свої функції з пред'явлення органу доходів і зборів товарів, транспортних засобів комерційного призначення, а також документів, потрібних для їх митного контролю та митного оформлення, у будь-якому органі доходів і зборів України.

Інформація, отримана митним брокером та його працівниками – агентами з митного оформлення від особи, яку представляє митний брокер, у процесі виконання митних формальностей, може використовуватися виключно для цілей виконання цих формальностей. За розголошення інформації, що становить комерційну таємницю або є конфіденційною, митний брокер та його працівники – агенти з митного оформлення несуть відповідальність відповідно до закону. Про це також зазначається у договорі, який укладається між митним брокером та особою, яку він представляє.

Відкриття та експлуатація магазину безмитної торгівлі.

Під магазином безмитної торгівлі розуміють спеціалізований торговельний заклад, розташований у пункті пропуску через державний кордон України, відкритому для міжнародного сполучення, а також на повітряному або водному транспортному засобі комерційного призначення, що виконує міжнародні рейси, та призначений для реалізації товарів, поміщених у митний режим безмитної торгівлі.

Особливістю магазинів безмитної торгівлі є те, що такі магазини здійснюють продаж товарів громадянам, які виїжджають за межі митної території України, а також пасажиром міжнародних рейсів, які виконуються повітряними та водними транспортними засобами комерційного призначення, що експлуатуються резидентами. Реалізація магазинами безмитної торгівлі товарів, поміщених у митний режим безмитної торгівлі, підприємствам забороняється.

Магазини безмитної торгівлі в установленому порядку здійснюють торгівлю всіма видами продовольчих і непродовольчих товарів, крім товарів, які відповідно до закону заборонені до ввезення в Україну, вивезення з України та транзиту через територію України, та товарів за товарними позиціями 2701-2716 згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності (для прикладу, код 2701 – це вугілля кам'яне, антрацит, брикети, котуни та аналогічні види твердого палива, одержані з кам'яного вугілля, код 2716 – це електроенергія).

Правила продажу товарів магазинами безмитної торгівлі затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 17 липня 2003 року № 1089.

Законодавець встановив наступні вимоги до облаштування та розташування магазину безмитної торгівлі:

1. Приміщення магазину безмитної торгівлі може включати в себе:
 - торговельний зал (зали), у тому числі бари та пункти громадського харчування;
 - допоміжні приміщення;
 - склади магазину, в тому числі склади для товарів, що реалізуються в торговельних залах, розташованих у різних пунктах пропуску, та переміщуються між ними виключно під митним контролем, та для майна, яке використовується у таких залах для реалізації зазначених товарів.

2. Розташування магазинів безмитної торгівлі та умови реалізації в них товарів повинні виключати можливість безпосереднього ввезення цих товарів для споживання на митній території України.

3. У приміщенні магазину обов'язково створюється зона митного контролю.

Права, обов'язки та відповідальність утримувача магазину безмитної торгівлі передбачені відповідними нормами Митного кодексу України. Так, утримувач магазину безмитної торгівлі зобов'язаний:

1) своєчасно декларувати митному органу, в зоні діяльності якого знаходиться магазин, товари, що надходять до магазину чи вибувають з магазину, у тому числі товарні нестачі, що виникли не внаслідок умисних дій утримувача магазину, та подавати всі документи, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення цих товарів;

2) виключити можливість надходження товарів до магазину та вживати всіх можливих заходів щодо запобігання вилученню товарів з магазину поза митним контролем, у тому числі виникненню товарних нестач;

3) дотримуватися положень цього Кодексу та інших законодавчих актів України щодо умов діяльності магазинів безмитної торгівлі;

4) вести облік товарів, що надходять до магазину безмитної торгівлі та реалізуються ним, і щоквартально подавати митному органу, в зоні діяльності якого знаходиться магазин, звіт про рух товарів у магазині за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

Утримувачі магазинів безмитної торгівлі можуть також у порядку, передбаченому Митним кодексом України, отримати дозвіл на відкриття та експлуатацію митного складу або складу тимчасового зберігання закритого типу для зберігання та наступного постачання в ці магазини всіх видів товарів, у тому числі підакцизних, крім товарів, ввезення яких на митну територію України, вивезення за межі митної території України та/або переміщення митною територією України транзитом заборонено законом.

У разі зупинення дії дозволу на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі продаж (постачання) товарів цим магазином та розміщення у ньому нових партій товарів забороняються.

Якщо дозвіл на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі анульовано, утримувач такого магазину зобов'язаний протягом 30 днів з дня анулювання дозволу задекларувати усі товари, які знаходяться у цьому магазині, до іншого митного режиму або розмістити ці товари в іншому магазині безмитної торгівлі.

Утримувач магазину безмитної торгівлі несе адміністративну відповідальність, передбачену розділом XVIII Митного кодексу України, за порушення встановлених строків розпорядження товарами, розміщеними у магазині безмитної торгівлі, у разі зупинення дії або анулювання дозволу на його відкриття та експлуатацію.

Відкриття та експлуатація митного складу.

Митний склад – це відповідним чином облаштовані складське приміщення, резервуар, холодильна чи морозильна камера, критий чи відкритий майданчик, призначені для зберігання товарів під митним контролем.

Розрізняють два види митних складів:

1. Митні склади закритого типу.
2. Митні склади відкритого типу.

Митний склад закритого типу призначається виключно для зберігання під митним контролем товарів, що переміщуються через митний кордон України згідно із зовнішньоекономічними договорами (контрактами), що укладаються утримувачем цього складу або учасниками об'єднання підприємств, учасником якого є утримувач складу.

Митний склад відкритого типу призначається для зберігання під митним контролем товарів, що переміщуються через митний кордон України згідно із зовнішньоекономічними договорами (контрактами), укладеними як утримувачем цього складу, так і будь-якими іншими особами.

Взаємовідносини утримувача митного складу відкритого типу з особами, які розміщують товари на цьому складі, визначаються відповідним договором, укладеним між сторонами.

Якщо говорити про взаємовідносини утримувача митного складу з митним органом, то такі відносини визначаються затвердженою керівником митного органу та погодженою утримувачем митного складу процедурою експлуатації такого складу, яка встановлює:

- перелік посадових осіб, які мають право доступу на митний склад;
- особу керуючого митним складом;
- мінімальну кількість посадових осіб митного органу, які будуть залучені до здійснення митного контролю та митного оформлення;
- режим роботи складу;
- терміни подання утримувачем митного складу звітів про рух товарів на складі;
- особливості функціонування митного складу (за наявності).

У разі ж, якщо розміщення товарів на митних складах відбувається з ініціативи митного органу, взаємовідносини власника митного складу з митними органами визначаються у відповідному договорі, укладеному згідно з цивільним законодавством України.

На митному складі можуть розміщуватися наступні товари:

- 1) поміщені у митний режим митного складу (у тому числі консолідовані вантажі);
- 2) поміщені у митні режими транзиту, тимчасового ввезення, переробки на митній території, експорту, тимчасового вивезення, переробки за межами митної території (без зміни цих митних режимів на митний режим митного складу);

3) призначені для тимчасового зберігання під митним контролем (на умовах, встановлених Митним кодексом для складів тимчасового зберігання).

Товари, поміщені в різні митні режими, що знаходяться на одному митному складі, зберігаються на ньому окремо. Деколи товари можуть бути розміщені на митному складі без вивантаження їх з транспортних засобів. У такому разі, необхідна згода утримувача такого складу та погодження власником товару (або уповноваженою ним особою) таких дій із особою, відповідальною за транспортний засіб.

Небезпечні товари, товари, що можуть зашкодити іншим товарам, або товари, що вимагають спеціальних умов зберігання, не можуть розміщуватися на митних складах, які не забезпечують відповідні умови для зберігання таких товарів.

Щодо обліку товарів на митному складі:

утримувач митного складу веде облік товарів, що розміщуються на цьому складі та випускаються з нього, та щоквартально подає митному органу звіт про рух товарів на складі за попередній квартал за формою, що встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, тобто Міністерством фінансів України. Орган доходів і зборів має право вимагати подання позачергового звіту не частіше, ніж один раз на рік.

Облік товарів на митному складі ведеться утримувачем митного складу на рівні підгрупи (чотирьох знаків) згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності з використанням звичайних правил складського обліку.

Утримувач митного складу несе передбачену Митним кодексом та іншими законами України відповідальність за наступні порушення:

1) за недодержання порядку зберігання товарів на митному складі та здійснення з цими товарами операцій, крім випадків, передбачених частинами другою і третьою статті 127 Митного кодексу України – тобто коли такі операції здійснюються з дозволу органу доходів і зборів, або коли такі операції не змінюють характеристик, за якими ці товари були класифіковані згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності;

2) за видачу товарів без дозволу органу доходів і зборів;

3) за втрату товарів, крім втрати при здійсненні з цими товарами операцій, на які був дозвіл органу доходів і зборів.

Власник товарів або уповноважена ним особа несе передбачену Митним кодексом та іншими законами України відповідальність за наступні порушення:

1) за недодержання порядку здійснення з товарами операцій, пов'язаних з підготовкою таких товарів до продажу (відчуження) та транспортування;

2) за втрату товарів при здійсненні операцій, пов'язаних з підготовкою таких товарів до продажу (відчуження) та транспортування;

У разі втрати чи видачі без дозволу органу доходів і зборів товарів, крім втрати товарів при здійсненні операцій, пов'язаних з підготовкою таких товарів до продажу (відчуження) та транспортування, утримувач митного складу зобов'язаний сплатити митні платежі, установлені законом на імпорту цих товарів.

У разі ж втрати товарів при здійсненні операцій, пов'язаних з підготовкою таких товарів до продажу (відчуження) та транспортування, митні платежі, установлені законом на імпорту цих товарів, зобов'язаний сплати вже власник цих товарів.

Зазначені особи звільнюються від обов'язку зі сплати митних платежів, установлених законом на імпорту товарів, якщо товари, що зберігаються на митному складі, втрачено внаслідок аварії, дії обставин непереборної сили, що підтверджено в установленому порядку, а також у разі природних втрат за нормальних умов зберігання.

Особи, які брали проби чи зразки товарів, несуть передбачену Митним кодексом та іншими законами України відповідальність за недодержання встановленого законодавством порядку взяття проб та зразків товарів.

Розпорядження товарами, які зберігаються на митному складі, в разі зупинення дії або анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію митного складу:

у разі зупинення дії або анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію митного складу розміщення нових партій товарів на цьому складі не дозволяється. Протягом 30 днів з дня анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію митного складу товари, які зберігаються на цьому складі, повинні бути переміщені під митним контролем їх власником, уповноваженою ним особою або утримувачем митного складу на інший митний склад, на склад митного органу чи заявлені в інший митний режим.

За порушення вказаного строку несуть адміністративну відповідальність власник зазначених товарів, уповноважена ним особа або утримувач складу.

Відкриття та експлуатація вільної митної зони комерційного або сервісного типу.

Під вільною митною зоною розуміють відповідним чином облаштовану територію або склад, що призначені для зберігання товарів під митним контролем, їх переробки та/або виробництва нових товарів.

Види вільних митних зон:

- комерційного типу: створюються з метою забезпечення вільного зберігання товарів без обмеження строків;

- сервісного типу: створюються з метою забезпечення вільної діяльності підприємств з ремонту, модернізації, будівництва повітряних, морських і річкових суден, інших плавучих засобів, їх складових частин;

- промислового типу: створюються для цілей переробки (виробництва) товарів на територіях відповідних типів спеціальних (вільних) економічних зон.

Вільні митні зони можуть створюватися у пунктах пропуску через державний кордон України, на територіях морських і річкових портів, аеропортів, на залізничних станціях та на територіях підприємств, а також в інших місцях, у яких можливо забезпечити режим вільної митної зони відповідно до цього Кодексу.

Відкриття вільних митних зон комерційного та сервісного типів здійснюється відповідно до положень Митного кодексу України.

Відкриття вільних митних зон промислового типу здійснюється окремими законами України.

Вимоги до облаштування вільних митних зон комерційного та сервісного типів встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

Взаємовідносини утримувача вільної митної зони комерційного або сервісного типу з особами, які розміщують товари у цих зонах, визначаються відповідним договором.

Взаємовідносини утримувача вільної митної зони комерційного або сервісного типу з митним органом визначаються затвердженою начальником митного органу та погодженою утримувачем вільної митної зони процедурою експлуатації такої зони, що встановлює:

- 1) перелік категорій посадових осіб, які мають право доступу у вільну митну зону;
- 2) особу керуючого вільною митною зоною;
- 3) мінімальну кількість посадових осіб органу доходів і зборів, які будуть залучені до здійснення митного контролю та митного оформлення;
- 4) режим роботи вільної митної зони;
- 5) терміни подання утримувачем вільної митної зони звітів про рух товарів у вільній митній зоні;
- 6) інші вимоги та умови, пов'язані з функціонуванням вільної митної зони.

Вимоги, як встановлюються до облаштування та організації роботи вільних митних зон:

орган доходів і зборів, у зоні діяльності якого знаходиться вільна митна зона, з метою належної організації митного контролю вимагає від утримувача вільної митної зони та органів управління відповідної спеціальної (вільної) економічної зони забезпечення:

- 1) спорудження огорожі по периметру території вільної митної зони та належного обладнання пропускних пунктів (крім вільних митних зон сервісного типу);
- 2) встановлення обмежень щодо порядку та засобів доступу на зазначену територію, відповідних годин, протягом яких дозволяється доступ на цю територію;
- 3) охорони території вільної митної зони.

Будівництво (ремонт) господарських об'єктів на території вільної митної зони здійснюється лише на підставі дозволу органу доходів і зборів. У разі

відмови у наданні зазначеного дозволу орган доходів і зборів зобов'язаний невідкладно, письмово або в електронній формі, повідомити особу, яка звернулася за отриманням дозволу, про причини і підстави такої відмови.

З метою забезпечення належного митного контролю на територіях вільних митних зон органи доходів і зборів мають право:

1) здійснювати постійний нагляд за межами зазначених територій, а також за доступом на ці території;

2) вимагати від утримувача вільної митної зони ведення обліку товарів, що знаходяться на території вільної митної зони, та подання звітів про рух цих товарів;

3) проводити перевірку товарів, що переміщуються через межі території вільної митної зони з метою забезпечення здійснення передбачених цим Кодексом операцій та недопущення переміщення заборонених товарів;

4) здійснювати у будь-який час перевірки товарів, що знаходяться на територіях вільних митних зон;

5) здійснювати інші передбачені цим Кодексом заходи, спрямовані на забезпечення контролю за операціями з товарами, що перебувають під митним контролем.

На територію вільної митної зони можуть ввозитися іноземні та українські товари як із-за меж митної території України, так і з митної території України. На територію вільної митної зони можуть ввозитися будь-які товари, крім товарів, заборонених до ввезення в Україну, вивезення з України та транзиту через територію України, товарів, що надходять в Україну як гуманітарна допомога, а також товарів, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України.

Небезпечні товари, товари, що можуть зашкодити іншим товарам, або товари, що вимагають спеціальних умов зберігання, допускаються на територію вільної митної зони тільки за наявності на ній відповідних умов для зберігання таких товарів.

Особливістю вільних митних зон комерційного типу є те, що товари, які розміщуються у таких зонах, можуть знаходитися без вивантаження їх з транспортних засобів.

Реалізація та/або споживання іноземних товарів на території вільної митної зони забороняється.

Порядок обліку товарів, що знаходяться на території вільної митної зони:

утримувач вільної митної зони або особи, які здійснюють операції з товарами на території цієї зони, ведуть облік всіх іноземних та українських товарів, що перебувають у зазначеній зоні, і щомісячно подають митним органам звіт про рух товарів у вільній митній зоні за попередній місяць за формою, що встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів (Міністерством фінансів України). Будь-які зміни, що відбуваються з товарами в межах території вільної митної зони, повинні відображатися в

облікових документах. Органи доходів і зборів мають право вимагати подання позачергового звіту не частіше, ніж один раз на рік.

Облік товарів у вільній митній зоні ведеться з використанням звичайних правил складського обліку.

У разі зупинення дії або анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію вільної митної зони комерційного або сервісного типу розміщення нових партій товарів у цій зоні не дозволяється. Протягом 90 днів з дня анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію вільної митної зони комерційного або сервісного типу товари, які перебувають у цій зоні, повинні бути переміщені під митним контролем їх власником, уповноваженою ним особою або утримувачем вільної митної зони в іншу вільну митну зону чи заявлені в інший митний режим.

Передбачену Митним кодексом адміністративну відповідальність за порушення встановленого вище строку розпорядження товарами, розміщеними у вільній митній зоні комерційного або сервісного типу, несе власник зазначених товарів, уповноважена ним особа або утримувач вільної митної зони.

Відкриття та експлуатація складу тимчасового зберігання.

Склад тимчасового зберігання – це відповідним чином облаштовані приміщення та/або криті чи відкриті майданчики, резервуари, холодильні чи морозильні камери, призначені для тимчасового зберігання товарів під митним контролем до поміщення їх у митний режим.

Розрізняють два види складів тимчасового зберігання:

1. Закритого типу.
2. Відкритого типу.

Склад тимчасового зберігання закритого типу призначається виключно для зберігання утримувачем складу товарів, що належать йому. На відміну від цього складу, склад тимчасового зберігання відкритого типу призначається для зберігання товарів, що належать будь-яким особам.

Товари можуть бути розміщені на складі тимчасового зберігання без вивантаження їх з транспортних засобів.

Міністерство фінансів України визначає порядок розміщення, зберігання та обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення на складі тимчасового зберігання, а також випуску їх із цього складу.

Взаємовідносини утримувача складу тимчасового зберігання відкритого типу з особами, які розміщують товари на цьому складі, визначаються відповідним договором, крім випадків, які можуть бути передбачені Митним кодексом України.

Обмеження щодо розміщення товарів на складах тимчасового зберігання:

- на складах тимчасового зберігання можуть розміщуватися будь-які товари. Однак небезпечні товари, товари, що можуть зашкодити іншим товарам, або товари, що потребують спеціальних умов зберігання, можуть

розміщуватися тільки на складах тимчасового зберігання, які мають відповідні умови для зберігання таких товарів;

- не допускається розміщення на складах тимчасового зберігання товарів, які швидко псуються або мають обмежений строк зберігання, якщо до закінчення строку їх придатності залишається менше одного місяця;

- не підлягають передачі на тимчасове зберігання підприємствам товари, що зберігаються виключно митними органами відповідно до частини першої статті 238 Митного кодексу України (це, наприклад, товари, не пропущені під час ввезення на митну територію України і не вивезені з території України у день їх ввезення; товари, заявлені у режим відмови на користь держави і т.д.).

Міністерство фінансів України може визначати також перелік окремих видів товарів, які передаються на тимчасове зберігання під митним контролем лише на склади органів доходів і зборів.

Забезпечення схоронності товарів, розміщених на складі тимчасового зберігання:

утримувач складу тимчасового зберігання веде облік товарів, що розміщуються на цьому складі та випускаються з нього, та щомісячно подає органу доходів і зборів звіт про рух товарів на складі за попередній місяць за формою, що встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів. Орган доходів і зборів має право вимагати подання позачергового звіту.

Облік товарів на складі тимчасового зберігання ведеться утримувачем цього складу з використанням звичайних правил складського обліку.

Утримувач складу тимчасового зберігання несе передбачену Митним кодексом України відповідальність за втрату чи пошкодження товарів, розміщених на складі тимчасового зберігання.

Розпорядження товарами, які зберігаються на складі тимчасового зберігання під митним контролем, у разі зупинення дії або анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію складу тимчасового зберігання: у разі зупинення дії або анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію складу тимчасового зберігання розміщення нових партій товарів на цьому складі не дозволяється. Протягом 30 днів з дня анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію складу тимчасового зберігання товари, які зберігаються на цьому складі під митним контролем, повинні бути переміщені під митним контролем їх власником, уповноваженою ним особою або утримувачем складу тимчасового зберігання на інший склад тимчасового зберігання або на склад митного органу чи заявлені у відповідний митний режим.

Передбачену цим Кодексом адміністративну відповідальність за порушення зазначеного строку розпорядження товарами, які зберігаються на складі тимчасового зберігання під митним контролем, несе власник зазначених товарів, уповноважена ним особа або утримувач складу тимчасового зберігання.

Відкриття та експлуатація вантажного митного комплексу.

Під вантажним митним комплексом розуміють ділянку території з комплексом будівель, споруд, інженерно-технічних засобів і комунікацій, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України.

Утримувач вантажного митного комплексу зобов'язаний забезпечувати:

- 1) надання посередницьких послуг з декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України;
- 2) надання послуг із зберігання товарів, що переміщуються через митний кордон України, і транспортних засобів комерційного призначення;
- 3) виконання навантажувально-розвантажувальних робіт.

На вантажному митному комплексі також можуть бути обладнані місця для надання додаткових послуг.

Взаємовідносини утримувача вантажного митного комплексу з особами, які користуються послугами комплексу, та органами доходів і зборів визначаються відповідними договорами, які підписуються сторонами.

Вимоги до облаштування вантажного митного комплексу встановлюються Міністерством фінансів України.

Утримувач вантажного митного комплексу зобов'язаний:

- 1) дотримуватися положень цього Кодексу, виконувати умови дозволу на відкриття та експлуатацію вантажного митного комплексу та вимоги щодо конструкції, облаштування і функціонування комплексу;
- 2) забезпечити безоплатний вхід та в'їзд на територію комплексу та безоплатне перебування на його території протягом перших чотирьох годин;
- 3) виключити можливість несанкціонованого доступу на територію комплексу сторонніх осіб, а також вилучення з його території товарів, що перебувають під митним контролем, і транспортних засобів комерційного призначення;
- 4) забезпечувати безперешкодний доступ посадових осіб органу доходів і зборів до товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають під митним контролем на території комплексу, та документів на такі товари, створювати цим особам належні умови для роботи;
- 5) безкоштовно надати на договірній основі у користування облаштовані приміщення для розміщення на території комплексу посадових осіб органу доходів і зборів та облаштовані робочі місця для посадових осіб всіх державних органів, які здійснюють інші види контролю;
- 6) вести облік товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що обслуговуються комплексом, і щоквартально подавати відповідному органу доходів і зборів звіт про такі товари, транспортні засоби за формою та у порядку, встановленими центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів;
- 7) забезпечити наявність та функціонування електронного обліку товарів і транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються

територією вантажного митного комплексу, і безперешкодний доступ до системи такого обліку посадових осіб органів доходів і зборів;

8) забезпечити наявність та функціонування контрольно-пропускної системи при в'їзді на територію вантажного митного комплексу та при виїзді з неї, обладнаної шлагбаумами, засобами автоматичної фіксації даних реєстраційних номерних знаків транспортних засобів та електронними вагами, з можливістю автоматичного внесення інформації про реєстраційний номер транспортного засобу та його загальну вагу до системи електронного обліку товарів і транспортних засобів;

9) забезпечити наявність та функціонування системи відеоспостереження за входом (в'їздом) на територію комплексу та виходом (виїздом) з неї, процедурою здійснення митного контролю з фіксацією такого відображення для ведення відповідного архіву, а також безперешкодний доступ посадових осіб органу доходів і зборів до зазначеної системи відеоспостереження.

Контрольні питання:

1. Контроль за провадженням яких видів діяльності підприємств здійснюється органами доходів і зборів України?

2. Які документи є підставою для відкриття та експлуатації митного складу?

3. Які є підстави для відмови у наданні дозволу на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі?

4. Які є підстави для зупинення дозволу на відкриття та експлуатацію вільної митної зони?

5. Що є підставою для анулювання дозволу відкриття та експлуатацію вільної митної зони?

6. Хто такий митний брокер та яка відмінність між митним брокером та агентом з митного оформлення?

7. Які вимоги встановлені Митним кодексом України до облаштування та розташування магазину безмитної торгівлі?

8. Які є види митних складів? Надайте їх характеристику.

9. Які є види вільних митних зон? Надайте їх характеристику.

10. Які є види складів тимчасового зберігання? Надайте їх характеристику.

11. Що таке вантажний митний комплекс? Які послуги може надавати утримувач вантажного митного комплексу?

**Рекомендовані нормативно-правові акти та література для
підготовки до семінарського заняття, написання рефератів
Нормативно-правові акти**

1. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Митний кодекс України від 11 липня 2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Про затвердження правил продажу товарів магазинами безмитної торгівлі: Постанова Кабінету Міністрів України № 1089 від 17 липня 2003 року // Офіційний вісник України. – 2003. – № 30. – Ст. 1533.
5. Про затвердження Порядку надання складським об'єктам статусу «митний склад» та позбавлення такого статусу: наказ Міністерства фінансів України № 835 від 16 липня 2012 року // Офіційний вісник України. – 2012. – № 61. – Ст. 2491.
6. Про затвердження Правил провадження діяльності з відкриття та експлуатації вільної митної зони комерційного або сервісного типу: наказ Міністерства фінансів України № 633 від 30 травня 2012 року // Офіційний вісник України. – 2012. – № 59. – Ст. 2382.
7. Про затвердження Порядку подання та розгляду заяв, надання, зупинення дії, анулювання дозволів на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі та форми Заяви на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі: наказ Міністерства фінансів України № 692 від 8 червня 2012 року // Офіційний вісник України. – 2012. – № 54. – Ст. 2184.
8. Про затвердження Положення про склади тимчасового зберігання: наказ Міністерства фінансів України № 613 від 28 травня 2012 року // Офіційний вісник України. – 2012. – № 62. – Ст. 2552.
9. Про відкриття та функціонування вантажних митних комплексів: проект наказу Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ambu.org.ua/node/2595>.
10. Про затвердження Порядку відкриття вантажного митного комплексу, автопорту, автотермінала: наказ Державної митної служби України № 703 від 20 жовтня 2003 року // Офіційний вісник України. – 2003. – № 49. – Ст. 2590.

Література

1. Гіжевський В.К. Митне право України: навчальний посібник / В.К. Гіжевський, І.І. Світлак, І.В. Скірський. – К.: Атіка, 2009. – 204 с.
2. Дубініна А.А. Митна справа: підручник / А.А. Дубініна. – К., 2010. – 320 с.
3. Коментар до Митного кодексу України / За ред. П.В. Пашка, М.М. Каленського. – К.: Юстініан, 2004. – 736 с.
4. Комментарий к Таможенному кодексу Российской Федерации / Под редакцией Козырина А.Н. – М., 2005. – 1088 с.

5. Митний кодекс України: науково-практичний коментар / А.Т. Комзюк, О.О. Погрібний, Р.А. Калюжний та ін. – К.: Правова єдність, 2008. – 757 с.

6. Митне право України: навч. посібник для вищої школи / О.Х. Юлдашев. – К., 2009. – 232 с.

7. Митне право України: навчальний посібник / За заг. ред. В.В. Ченцова та Д.В. Приймаченка / Вид. 2. – К.: Істина, 2008. – 328 с.

РОЗДІЛ 11

ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ І ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НИХ. ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

11.1 Загальні положення адміністративної відповідальності за порушення митних правил

Розділ XVIII Митного кодексу України «Порушення митних правил та відповідальність за них» містить 28 статей (з 458 по 485 включно), які визначають загальні положення щодо порушення митних правил та відповідальності за це, особливості відповідальності за деякі види порушення митних правил, види стягнень та їх поділ на основні та додаткові, визначення строків накладення адміністративних стягнень за вчинення відповідних правопорушень, види порушень митних правил та відповідальність за такі правопорушення.

Класифікація та аналіз митних адміністративних правопорушень має важливе значення з огляду на те, що працівники органів доходів і зборів постійно у своїй роботі зустрічаються з порушеннями митних правил, а відтак притягають винних осіб до адміністративної відповідальності.

Адміністративна відповідальність є одним із видів юридичної відповідальності, що регулює правовідносини, які виникають при вчиненні адміністративного проступку (правопорушення). Іншими словами, адміністративна відповідальність – це обов'язок особи, яка вчинила адміністративний проступок, нести відповідальність за свої протиправні дії у межах встановленого законом стягнення.

У діяльності органів доходів і зборів – як в чинній редакції Митного кодексу України від 13 березня 2012 року, так в попередній редакції Митного кодексу України від 11 липня 2002 року, актуальним було та залишається питання правильної кваліфікації порушень митних правил і відповідальності за їх вчинення. Адже на відміну від більшості видів адміністративних правопорушень, адміністративна відповідальність за порушення митних правил встановлюється не Кодексом України про адміністративні правопорушення, а Митним кодексом України.

Саме Митним кодексом України встановлені види порушень митних правил та відповідальність за їх вчинення, види адміністративних стягнень, які застосовуються до винних осіб за вчинення таких порушень, строки накладення адміністративних стягнень – тобто все, що пов'язане з притягненням особи до адміністративної відповідальності.

Працівники органів доходів і зборів постійно зустрічаються у своїй діяльності з адміністративними правопорушеннями у вигляді порушення митних правил. Відповідно до Інформації про проведення заходів митниціями Державної фіскальної служби України із запобігання та протидії контрабанді, боротьби з митними правопорушеннями, розміщеної на офіційному сайті Державної фіскальної служби України, упродовж 2015 року митниціями

порушено 17808 справ про порушення митних правил на суму 1787,19 млн. грн. Митницями розглянуто 7004 справи про порушення митних правил та застосовано адміністративне стягнення у вигляді штрафу на суму понад 615,63 млн. грн. На розгляд до суду передано 9767 справ про порушення митних правил на суму понад 1772,88 млн. грн. За результатами розгляду справ судом прийнято рішення про конфіскацію безпосередніх предметів правопорушень на суму понад 901,07 млн. грн. Також накладено штрафів на суму понад 832,66 млн. грн. Цифри вражають.

Щодо загальної характеристики адміністративної відповідальності за порушення митних правил: насамперед, слід наголосити, що відповідно до статті 458 Митного кодексу України, порушення митних правил є адміністративним правопорушенням, яке являє собою протиправні, винні (умисні або необережні) дії чи бездіяльність, що посягають на встановлений цим Кодексом та іншими актами законодавства України порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред'явлення їх органам доходів і зборів для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем або контроль за якими покладено на органи доходів і зборів цим кодексом чи іншими законами України, і за які цим кодексом передбачена адміністративна відповідальність.

Відтак, у кожному випадку порушення митних правил, якщо ці порушення не тягнуть за собою кримінальну відповідальність, настає адміністративна відповідальність.

Як ми вже наголосили, особливістю адміністративної відповідальності за порушення митних правил є те, що така відповідальність встановлюється не Кодексом України про адміністративні правопорушення, а Митним Кодексом України.

Ще однією особливістю адміністративної відповідальності за порушення митних правил є також те, що деякі види таких порушень не тягнуть за собою адміністративної відповідальності при настанні певних умов, а саме, коли порушення митних правил були вчинені:

- внаслідок аварії;
- внаслідок дії обставин непереборної сили або протиправних дій третіх осіб, що підтверджується відповідними документами;
- внаслідок допущення у митній декларації помилок, які не призвели до неправомірного звільнення від сплати митних платежів або зменшення їх розміру, до незабезпечення дотримання заходів тарифного та/або нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, якщо такі помилки не допускаються систематично (тобто більше двох разів протягом місяця).

До таких видів порушення митних правил належать:

- видача без дозволу митного органу або втрата товарів, митне оформлення яких не закінчено, або товарів, що перебувають на тимчасовому

зберіганні під митним контролем на складі тимчасового зберігання, на складі організації – отримувача гуманітарної допомоги або на митному складі (частина 3 статті 469 Митного кодексу України);

- недоставлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення та документів до митного органу призначення, видача їх без дозволу митного органу або втрата (стаття 470 Митного кодексу України);

- видача без дозволу митного органу або втрата товарів, що зберігаються в режимі митного складу на митних складах (частина 3 статті 478 Митного кодексу України);

- перевищення строку тимчасового ввезення товарів на митну територію України або тимчасового вивезення товарів за межі митної території України (стаття 481 Митного кодексу України).

Ще одним видом порушення, відповідальність за вчинення якого має певні особливості, є переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю: перевізники несуть відповідальність за переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю шляхом подання митному органу як підстави для переміщення цих товарів документів, що містять неправдиві відомості (стаття 483 Митного кодексу України), виключно у разі, якщо ці відомості стосуються кількості вантажних місць, їх маркування та номерів, а перевізниками не вжито заходів до перевірки правдивості зазначених відомостей або у разі неможливості такої перевірки не внесено відповідного запису до міжнародної автомобільної накладної (CMR).

Суб'єктами адміністративної відповідальності за порушення митних правил можуть бути громадяни, які на момент вчинення такого правопорушення досягли 16-річного віку (саме з цього віку до фізичної особи може бути застосовано адміністративну відповідальність), а при вчиненні порушень митних правил підприємствами – посадові особи цих підприємств.

Види адміністративних стягнень, які можуть бути накладені за порушення митних правил:

- попередження;

- штраф;

- конфіскація товарів, транспортних засобів комерційного призначення – безпосередніх предметів порушення митних правил;

- конфіскація товарів, транспортних засобів із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю (крім транспортних засобів комерційного призначення, які використовуються виключно для перевезення пасажирів і товарів через митний кордон України за визначеними маршрутами та рейсами, що здійснюються відповідно до розкладу руху на підставі міжнародних договорів, укладених відповідно до закону);

- конфіскація транспортних засобів, що використовувалися для переміщення товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України поза місцем розташування митного органу.

Якщо ми порівняємо види адміністративних стягнень, які передбачені Митним кодексом України з видами адміністративних стягнень, передбачених Кодексом України про адміністративні правопорушення, то побачимо, що стягнення, які застосовуються за порушення митних правил, обмежені лише трьома видами, порівняно з усією кількістю інших існуючих видів адміністративних стягнень. Зокрема, за порушення митних правил не застосовуються наступні види стягнень: оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, позбавлення спеціального права, громадські роботи, виправні роботи та адміністративний арешт.

Як в Кодексі України про адміністративні правопорушення, так і в Митному кодексу України, є стягнення, які можуть застосовуватися як основні, так і додаткові.

Зокрема, попередження та штраф можуть застосовуватися тільки як основні адміністративні стягнення за порушення митних правил.

Конфіскація товарів та транспортних засобів може застосовуватися як основне і як додаткове адміністративне стягнення (в Кодексі України про адміністративні правопорушення до таких стягнень належить також оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення).

За одне і те саме порушення митних правил може накладатися тільки основне або основне і додаткове адміністративні стягнення. Якщо статтею, якою встановлюється адміністративна відповідальність за порушення митних правил, передбачається основне і додаткове адміністративні стягнення, застосування лише додаткового адміністративного стягнення без основного не допускається, крім випадку, передбаченого частиною третьою статті 467 Митного кодексу України – у разі закриття кримінального провадження та застосування до правопорушника адміністративного стягнення за порушення митних правил.

Надамо характеристику видам адміністративних стягнень, які застосовуються за порушення митних правил:

1. Попередження: попередження як адміністративне стягнення за порушення митних правил є офіційним попередженням правопорушника стосовно недопустимості таких діянь у майбутньому. Попередження виносяться у формі постанови про накладення адміністративного стягнення.

2. Штраф: штраф як адміністративне стягнення за порушення митних правил полягає у покладенні на особу, яка притягується до адміністративної відповідальності за таке правопорушення, обов'язку сплатити до державного бюджету грошові кошти у сумі, яка визначається Митним кодексом України залежно від виду та характеру вчиненого правопорушення.

Сплата штрафу, якщо при цьому не застосовується адміністративне стягнення у вигляді конфіскації товарів і транспортних засобів, не звільняє особу, яка вчинила порушення митних правил, від сплати митних платежів, крім випадків, які можуть бути встановлені Митним кодексом України.

3. Конфіскація: конфіскація як адміністративне стягнення за порушення митних правил полягає у примусовому вилученні товарів і транспортних засобів, та безоплатній передачі їх у власність держави. При цьому моторні транспортні засоби та несамохідні транспортні засоби, що буксируються ними, розглядаються як самостійні об'єкти конфіскації.

Конфіскація може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, що визначаються Митним кодексом України та іншими законами України.

Слід відмітити, що конфіскація товарів і транспортних засобів застосовується незалежно від того, чи є ці товари та транспортні засоби власністю особи, яка вчинила правопорушення, чи іншої особи.

Особливу увагу законодавець звертає на забезпечення законності у разі застосування адміністративних стягнень до порушників митних правил: таке стягнення не може бути застосовано інакше, як на підставі та в порядку, що встановлені Митним кодексом України та іншими законами України.

Додержання органами доходів і зборів вимог закону в разі застосування адміністративних стягнень за порушення митних правил забезпечується також здійсненням систематичного контролю з боку органів вищого рівня та їх посадових осіб, правом оскарження постанов у справах про порушення митних правил та іншими заходами, передбаченими законодавством України.

Строки накладення адміністративних стягнень у справах про порушення митних правил:

1. Якщо справи про порушення митних правил розглядаються органами доходів і зборів, адміністративне стягнення може бути накладено не пізніше, ніж через шість місяців з дня вчинення правопорушення, а у разі розгляду органам доходів і зборів справ про триваючі порушення митних правил – не пізніше, ніж через шість місяців з дня виявлення цих правопорушень.

2. Якщо справи про порушення митних правил розглядаються судами (суддями), адміністративне стягнення за порушення митних правил може бути накладено не пізніше, ніж через шість місяців з дня вчинення правопорушення, а в разі розгляду судами (суддями) справ про триваючі порушення митних правил – не пізніше, ніж через шість місяців з дня виявлення цих правопорушень.

3. У разі закриття кримінального провадження, але за наявності в діях правопорушника ознак порушення митних правил, адміністративні стягнення за порушення митних правил може бути накладено не пізніше ніж через три місяці з дня прийняття рішення про закриття кримінального провадження, але не пізніше ніж через два роки з дня вчинення правопорушення.

11.2 Види порушень митних правил та відповідальність за такі правопорушення

Митний кодекс України встановлює наступні види порушень митних правил, за які передбачена адміністративна відповідальність:

1. Порушення режиму зони митного контролю (стаття 468).
2. Неправомірні операції з товарами, митне оформлення яких не закінчено, або з товарами, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем (стаття 469).
3. Недоставлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення та документів до органу доходів і зборів призначення, видача їх без дозволу органу доходів і зборів або втрата (стаття 470).
4. Порушення порядку проходження митного контролю в зонах (коридорах) спрощеного митного контролю (стаття 471).
5. Недекларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення (стаття 472).
6. Пересилання через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях товарів, заборонених до такого пересилання (стаття 473).
7. Перешкоджання посадовій особі органу доходів і зборів в доступі до товарів, транспортних засобів, документів (стаття 474).
8. Неподання органам доходів і зборів звітності щодо товарів, які перебувають під митним контролем (стаття 475).
9. Переміщення товарів через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності (стаття 476).
10. Порушення встановленого законодавством порядку ввезення товарів на територію вільної митної зони, вивезення товарів за межі цієї території та/або встановленого законодавством порядку проведення операцій з товарами, поміщеними в режим вільної митної зони (стаття 477).
11. Порушення порядку зберігання товарів на митних складах та здійснення операцій із цими товарами (стаття 478).
12. Порушення порядку або строків розпорядження товарами, розміщеними у магазині безмитної торгівлі (стаття 479).
13. Порушення порядку здійснення операцій з переробки товарів (стаття 480).
14. Перевищення строку тимчасового ввезення або тимчасового вивезення товарів (стаття 481).
15. Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України поза митним контролем (стаття 482).
16. Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю (стаття 483).
17. Зберігання, перевезення чи придбання товарів, транспортних засобів комерційного призначення, ввезених на митну територію України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю (стаття 484).

18. Дії, спрямовані на неправомірне звільнення від сплати митних платежів чи зменшення їх розміру, а також інші протиправні дії, спрямовані на ухилення від сплати митних платежів (стаття 485).

Диспозиції вказаних статей та стягнення, передбачені за вчинення порушень митних правил, чітко прописані у Митному кодексі України. Для того, щоб не повторюватися, спробуємо на прикладі двох, зазначених вище статей, зробити аналіз порушень митних правил, передбачених Митним кодексом України та порівняти їх з попередньою редакцією Митного кодексу України, яка діяла до 1 червня 2012 року.

Візьмемо, наприклад, статтю 478 діючого Митного кодексу України, яка встановлює відповідальність за порушення порядку зберігання товарів на митних складах та здійснення операцій із цими товарами. В попередній редакції Митного кодексу України відповідальність за вказане порушення була передбачена статтею 346.

Основна відмінність між цими статтями, а відповідно, новизна діючого Митного кодексу полягає в тому, що законодавець значно розширив зміст статті: якщо стаття 346 старого Митного кодексу складалася лише з однієї частини, то стаття 478 нового Митного кодексу має вже три частини.

Порівняємо склад вказано адміністративного правопорушення.

Об'єктом правопорушення як в новій так і в старій редакції Митного кодексу України є встановлений законодавством порядок розміщення товарів на митних складах, а також встановлені Митним кодексом України строки, умови і порядок зберігання та проведення операцій з товарами, що зберігаються на митних складах. Слід наголосити, що в старій редакції кодексу закріплена відповідальність за порушення порядку розміщення товарів саме на митних ліцензійних складах – спеціально обладнаних приміщеннях, резервуарах, майданчиках, що використовуються для зберігання товарів у режимі митного складу (стаття 216 Митного кодексу України від 11 липня 2002 року). У новій редакції Митного кодексу відсутнє поняття «митного ліцензійного складу», а застосовується поняття «митного складу», під яким розуміють митний режим, відповідно до якого іноземні або українські товари зберігаються під митним контролем із умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності (стаття 121 Митного кодексу України від 13 березня 2012 року).

Об'єктивна сторона правопорушення полягає в недотриманні порядку розміщення, строків і порядку зберігання та проведення без дозволу органів доходів і зборів операцій з товарами, що зберігаються на митних складах.

Фактично, об'єктивна сторона вказаного правопорушення є однаковою як в попередній, так і в новій редакції Митного кодексу. Відмінність полягає лише в тому, що в новій редакції кодексу об'єктивна сторона більш деталізована. Якщо стаття 346 старого Митного кодексу України встановлює відповідальність за порушення встановленого законодавством порядку розміщення товарів на митних ліцензійних складах для зберігання,

недотримання встановлених цим кодексом строків, умов і порядку зберігання зазначених товарів, а так само проведення операцій з товарами, що зберігаються на митних ліцензійних складах, без дозволу митного органу, то стаття 478 нової редакції Митного кодексу України встановлює відповідальність за:

- проведення з товарами, що зберігаються в режимі митного складу на митних складах, операцій з підготовки таких товарів до продажу (відчуження) та транспортування: консолідація та подрібнення партій, формування відправлень, сортування, пакування, перепаккування, маркування, навантаження, вивантаження, перевантаження, взяття проб і зразків товарів та інші подібні операції, без дозволу митного органу (частина 1 статті 478);

- зміну стану товарів, що зберігаються в режимі митного складу на митних складах, без дозволу органу доходів і зборів, нежиття передбачених кодексом заходів щодо товарів, строк зберігання яких в режимі митного складу закінчився, а так само порушення встановленого кодексом строку розпорядження товарами, які зберігаються на митному складі, у разі анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію цього складу (частина 2 статті 478);

- видачу без дозволу органу доходів і зборів або втрату товарів, що зберігаються в режимі митного складу на митних складах (частина 3 статті 478).

Безумовно, що така деталізація є перевагою нового Митного кодексу України, адже дозволяє більш точно та неупереджено здійснити провадження у справі про адміністративне правопорушення.

Суб'єктом відповідальності в старій редакції кодексу є посадові особи митних ліцензійних складів, в новій редакції – посадові особи митних складів.

Суб'єктивна сторона правопорушення – вина у формі умислу.

Санкція за вказане правопорушення – штраф. В новій редакції Митного кодексу України дещо інші санкції порівняно з попередньою редакцією. Якщо максимальний розмір штрафу є однаковим в обох випадках – одна тисяча неоподаткованих мінімумів доходів громадян, то мінімальний розмір штрафу в новій редакції є меншим – двадцять неоподаткованих мінімумів доходів громадян порівняно з п'ятисотими неоподаткованими мінімумами доходів громадян в старій редакції.

Не зважаючи на менший розмір штрафу, перевагою нової редакції Митного кодексу України є чітко передбачений розмір відповідальності: штраф у розмірі двадцяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян (частина 1), штраф у розмірі п'ятисот неоподаткованих мінімумів доходів громадян (частина 2), штраф у розмірі однієї тисячі неоподаткованих мінімумів доходів громадян (частина 3). В старій редакції розмір штрафу за вчинення правопорушення становив від п'ятисот до тисячі неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що давало можливість для зловживання

посадовими особами, які притягали винних осіб до адміністративної відповідальності.

Візьмемо ще також, для прикладу, статтю 470 Митного кодексу України, яка встановлює відповідальність за недоставлення товарів, транспортних засобів чи документів до митного органу призначення (в попередній редакції Митного кодексу України така відповідальність була передбачена статтею 332).

Для порівняння кожної з статей визначимо, перш за все, елементи складу вказаного митного порушення, а саме: об'єкт, об'єктивну сторону, суб'єкт та суб'єктивну сторону.

Усі вказані елементи складу порушення митних правил являють собою нерозривну єдність. Наявність цих елементів суворо обов'язкова для кваліфікації конкретного діяння як порушення митних правил. Якщо хоч би один з них відсутній або не відповідає тим властивостям, які передбачені відповідною статтею Митного кодексу України, то вказане діяння не є порушенням митних правил.

Об'єкт правопорушення. Як в попередній, так і в новій редакції Митного кодексу України, об'єктом даного правопорушення є правовідносини, що регулюють порядок митного оформлення товарів та транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України.

Об'єктивна сторона даного порушення полягає у недоставленні до органів доходів і зборів України товарів, транспортних засобів, що перебувають під митним контролем і перевозяться з одного органу доходів і зборів до іншого (а при переміщенні в межах зони одного органу доходів і зборів – від одного підрозділу цього органу до іншого), митних або інших документів на ці товари, транспортні засоби.

Об'єктивна сторона може виражатися у таких формах бездіяльності:

- недоставляння товарів, транспортних засобів та документів з будь-яких причин;

- невручення документів на певні товари та транспортні засоби, якщо встановлено, що документи були прийняті для передачі органу доходів і зборів призначення;

- ненадання товарів, транспортних засобів та документів до них органу доходів і зборів з будь-яких причин.

На відміну від попередньої редакції Митного кодексу України, в новій редакції до об'єктивної сторони вказаного правопорушення належить також втрата цих товарів, транспортних засобів, документів, чи видача їх без дозволу органу доходів і зборів. Цікаво, що в попередній редакції Митного кодексу України втрата товарів, транспортних засобів та документів до них, чи їх видача без дозволу були передбачені диспозицією іншої статті Митного кодексу – статті 331.

Слід мати на увазі, що в разі недоставляння митних вантажів у митницю призначення внаслідок аварії або дії непереборної сили, відповідальність за вказаний вид правопорушення не настає за умови вжиття перевізником всіх

можливих заходів до збереження товарів та недопущення будь-якого їх використання і повідомлення про це в найближчий орган доходів і зборів. Ці обставини повинні бути підтверджені відповідними документами.

Суб'єкти в обох редакціях Митного кодексу – фізичні особи віком від 16 років (саме з цього віку до фізичної особи може бути застосовано адміністративну відповідальність) та посадові особи підприємств, до яких відносяться декларант або митний брокер, перевізник або митний перевізник (залежно від того, на кому лежав обов'язок доставлення певних товарів, транспортних засобів, а так само документів на них у орган доходів і зборів). Частина друга статті 470 нового Митного кодексу встановлює наявність спеціального суб'єкта – особи, яка протягом року вже притягалася до відповідальності за вчинення такого правопорушення.

Суб'єктивна сторона даного правопорушення в обох редакціях характеризується умисною формою вини.

На відміну від попередньої редакції Митного кодексу України, в новій редакції законодавець диференціював відповідальність в залежності від строку, на який було перевищено доставку товарів, транспортних засобів чи документів, а відтак в статті з'явилося три частини (в попередній редакції лише одна): частина перша передбачає відповідальність за перевищення строку доставки не більш ніж на одну добу, частина друга – більше ніж на одну добу, але не більше ніж на десять діб, частина третя – більше ніж на десять діб.

Щодо санкції за вчинення даного правопорушення: в новій редакції Митного кодексу за недоставляння товарів, транспортних засобів та документів поряд зі штрафом з'явився новий вид адміністративного стягнення – попередження (передбачено частиною першою статті 470), а також зменшився мінімальний розмір штрафу – від п'ятдесяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян в попередній редакції Митного кодексу України, до десяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян у новій. Хоча максимальний розмір санкції за вказаний вид правопорушення збільшився – від ста неоподаткованих мінімумів доходів громадян в старій редакції, до п'ятисот неоподаткованих мінімумів у новій.

Інші види порушень митних правил, за які Митним кодексом України передбачена адміністративна відповідальність:

Стаття 468. Порушення режиму зони митного контролю. Складається з однієї частини: проведення господарських робіт у зоні митного контролю, переміщення через межі зони митного контролю і в межах цієї зони товарів, транспортних засобів, перетинання меж зони митного контролю громадянами, які не перетинають митний кордон України, та посадовими особами державних органів, які не здійснюють види контролю, зазначені у частині першій статті 319 цього Кодексу, та їх пересування в межах цієї зони з порушенням порядку, встановленого статтею 332 цього Кодексу, – тягнуть за собою попередження або накладення штрафу в розмірі двадцяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян.

Стаття 469. Неправомірні операції з товарами, митне оформлення яких не закінчено, або з товарами, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем. Складається з трьох частин:

Частина 1: проведення з товарами, митне оформлення яких не закінчено, або з товарами, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем на складі тимчасового зберігання, на складі організації – отримувача гуманітарної допомоги або на митному складі, операцій, не передбачених статтями 203, 325 цього Кодексу, або проведення операцій, передбачених зазначеними статтями, без дозволу органу доходів і зборів, – тягнуть за собою попередження або накладення штрафу в розмірі двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Частина 2: зміна стану товарів, митне оформлення яких не закінчено, або товарів, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем на складі тимчасового зберігання, на складі організації – отримувача гуманітарної допомоги або на митному складі, користування та розпорядження ними без дозволу органу доходів і зборів, а так само невжиття передбачених частиною четвертою статті 204 цього Кодексу заходів щодо товарів, строк тимчасового зберігання яких під митним контролем на складі тимчасового зберігання, на складі організації – отримувача гуманітарної допомоги або на митному складі закінчився, – тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Частина 3: Видача без дозволу органу доходів і зборів або втрата товарів, митне оформлення яких не закінчено, або товарів, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем на складі тимчасового зберігання, на складі організації – отримувача гуманітарної допомоги або на митному складі, – тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 471. Порушення порядку проходження митного контролю в зонах (коридорах) спрощеного митного контролю. Має одну частину: порушення встановленого цим Кодексом порядку проходження митного контролю в зонах (коридорах) спрощеного митного контролю, тобто переміщення через митний кордон України особою, яка формою проходження митного контролю обрала проходження (проїзд) через «зелений коридор», товарів, переміщення яких через митний кордон України заборонено або обмежено законодавством України, або товарів в обсягах, що перевищують неоподатковувану норму переміщення через митний кордон України, – тягне за собою накладення штрафу в розмірі ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а у разі якщо безпосередніми предметами правопорушення є товари, переміщення яких через митний кордон України заборонено або обмежено законодавством України, – також конфіскацію цих товарів.

Стаття 472. Недекларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення. Складається так само з однієї частини: недекларування товарів,

транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, тобто незаявлення за встановленою формою точних та достовірних відомостей (наявність, найменування або назва, кількість тощо) про товари, транспортні засоби комерційного призначення, які підлягають обов'язковому декларуванню у разі переміщення через митний кордон України, – тягне за собою накладення штрафу в розмірі 100 відсотків вартості цих товарів, транспортних засобів з конфіскацією зазначених товарів, транспортних засобів.

Стаття 473. Пересилання через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях товарів, заборонених до такого пересилання. Має одну частину: пересилання через митний кордон України в міжнародних експрес-відправленнях товарів, заборонених до такого пересилання законодавством України, а також пересилання у міжнародних поштових відправленнях товарів, заборонених до пересилання актами Всесвітнього поштового союзу, – тягне за собою конфіскацію цих товарів.

Стаття 474. Перешкоджання посадовій особі митного органу в доступі до товарів, транспортних засобів, документів. Складається з двох частин.

Частина 1: перешкоджання посадовій особі митного органу під час здійснення нею митного контролю або провадження в справі про контрабанду чи порушення митних правил у доступі до товарів, транспортних засобів, документів – тягне за собою накладення штрафу в розмірі ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Частина 2: вчинення правопорушення, передбаченого частиною першою цієї статті, особою, яка протягом року притягалася до відповідальності за вчинення такого правопорушення, а так само перешкоджання посадовій особі митного органу, невиконання її вимог під час проведення перевірки обліку товарів, що переміщуються через митний кордон України та/або перебувають під митним контролем, чи документальної перевірки дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи – тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 475. Неподання органу доходів і зборів звітності щодо товарів, які перебувають під митним контролем. Складається з однієї частини: неподання утримувачем магазину безмитної торгівлі, складу тимчасового зберігання, митного складу, вантажного митного комплексу, особою, відповідальною за експлуатацію складу організації – отримувача гуманітарної допомоги, органу доходів і зборів звіту про рух товарів, а також порушення порядку ведення обліку таких товарів – тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 476. Переміщення товарів через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності. Має так само одну частину: ввезення на митну територію України або вивезення за межі цієї території товарів, призначених для виробничої або іншої підприємницької діяльності, з

порушенням охоронюваних законом прав інтелектуальної власності – тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією товарів, що переміщуються з порушенням права інтелектуальної власності.

Стаття 477. Порушення встановленого законодавством порядку ввезення товарів на територію вільної митної зони, вивезення товарів за межі цієї території та/або встановленого законодавством порядку проведення операцій з товарами, поміщеними в режим вільної митної зони. Складається з однієї частини: порушення встановленого законодавством порядку ввезення товарів на територію вільної митної зони, вивезення товарів з цієї території, проведення операцій з товарами, поміщеними в режим вільної митної зони, а так само порушення встановленого частиною другою статті 436 цього Кодексу строку розпорядження товарами, розміщеними у вільній митній зоні, у разі анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію цієї зони – тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 479. Порушення порядку або строків розпорядження товарами, розміщеними у магазині безмитної торгівлі. Стаття має одну частину: порушення встановлених цим Кодексом порядку або строків розпорядження товарами, розміщеними у магазині безмитної торгівлі, у разі ліквідації магазину або зупинення дії чи анулювання дозволу на його відкриття та експлуатацію – тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 480. Порушення порядку здійснення операцій з переробки товарів. Має одну частину: порушення встановленого цим Кодексом та іншими актами законодавства України порядку здійснення операцій з переробки товарів, у тому числі невивезення за межі митної території України (неввезення на митну територію України) товарів, що переміщувалися через митний кордон України з метою переробки, та/або продуктів їх переробки після закінчення строку переробки, – тягне за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 481. Перевищення строку тимчасового ввезення або тимчасового вивезення товарів. Складається з трьох частин:

Частина 1: перевищення встановленого відповідно до цього Кодексу строку тимчасового ввезення товарів на митну територію України або строку тимчасового вивезення товарів за межі митної території України не більше ніж на три доби – тягне за собою попередження або накладення штрафу в розмірі п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Частина 2: вчинення правопорушення, передбаченого частиною першою цієї статті, особою, яка протягом року притягалася до відповідальності за вчинення такого правопорушення, а так само перевищення строку тимчасового ввезення товарів на митну територію України або строку тимчасового вивезення товарів за межі митної території України більше ніж

на три доби, але не більше ніж на десять діб – тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Частина 3: перевищення строку тимчасового ввезення товарів на митну територію України або строку тимчасового вивезення товарів за межі митної території України більше ніж на десять діб – тягне за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 482. Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України поза митним контролем. Має дві частини:

Частина 1: переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України поза митним контролем, тобто поза місцем розташування органу доходів і зборів або поза робочим часом, установленим для нього, і без виконання митних формальностей, або з незаконним звільненням від митного контролю внаслідок зловживання службовим становищем посадовими особами митного органу – тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 100 відсотків вартості товарів, транспортних засобів - безпосередніх предметів порушення митних правил з конфіскацією цих товарів, транспортних засобів і транспортних засобів, що використовувалися для переміщення товарів - безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України поза митним контролем.

Частина 2: дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яка протягом року притягалася до відповідальності за вчинення правопорушення, передбаченого цією статтею або статтею 483 цього Кодексу, – тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 200 відсотків вартості товарів, транспортних засобів – безпосередніх предметів порушення митних правил з конфіскацією цих товарів, транспортних засобів і транспортних засобів, що використовувалися для переміщення товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України поза митним контролем.

Стаття 483. Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю. Має дві частини.

Частина 1: переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю, тобто з використанням спеціально виготовлених сховищ (тайників) та інших засобів або способів, що утруднюють виявлення таких товарів, або шляхом надання одним товарам вигляду інших, або з поданням органу доходів і зборів як підстави для переміщення товарів підроблених документів чи документів, одержаних незаконним шляхом, або таких, що містять неправдиві відомості щодо найменування товарів, їх ваги (з урахуванням допустимих втрат за належних умов зберігання і транспортування) або кількості, країни походження, відправника та/або одержувача, кількості

вантажних місць, їх маркування та номерів, неправдиві відомості, необхідні для визначення коду товару згідно з УКТ ЗЕД та його митної вартості, – тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 100 відсотків вартості товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил з конфіскацією цих товарів, а також товарів, транспортних засобів із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для переміщення товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України.

Частина 2: дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яка протягом року притягалася до відповідальності за вчинення правопорушення, передбаченого цією статтею або статтею 482 цього Кодексу, – тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 200 відсотків вартості товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил з конфіскацією цих товарів, а також товарів, транспортних засобів із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для переміщення товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України.

Стаття 484. Зберігання, перевезення чи придбання товарів, транспортних засобів комерційного призначення, ввезених на митну територію України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю. Складається з однієї частини: зберігання, перевезення, придбання чи використання товарів, транспортних засобів комерційного призначення, ввезених на митну територію України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, – тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 100 відсотків вартості цих товарів, транспортних засобів або їх конфіскацію.

Стаття 485. Дії, спрямовані на неправомірне звільнення від сплати митних платежів чи зменшення їх розміру, а також інші протиправні дії, спрямовані на ухилення від сплати митних платежів. Має одну частину: заявлення в митній декларації з метою неправомірного звільнення від сплати митних платежів чи зменшення їх розміру неправдивих відомостей щодо істотних умов зовнішньоекономічного договору (контракту), ваги (з урахуванням допустимих втрат за належних умов зберігання і транспортування) або кількості, країни походження, відправника та/або одержувача товару, неправдивих відомостей, необхідних для визначення коду товару згідно з УКТ ЗЕД та його митної вартості, та/або надання з цією ж метою митному органу документів, що містять такі відомості, або несплата митних платежів у строк, встановлений законом, або інші протиправні дії, спрямовані на ухилення від сплати митних платежів, за відсутності ознак злочину, а так само використання товарів, стосовно яких надано пільги щодо сплати митних платежів, в інших цілях, ніж ті, у зв'язку з якими було надано такі пільги, – тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 300 відсотків несплаченої суми митних платежів.

11.3 Компроміс у справі порушення митних правил

Однією із новел останньої редакції Митного кодексу України, яка була прийнята 13 березня 2012 року, та є вже третьою по рахунку за часів незалежності України, є також запровадження «компромісу» у справі про порушення митних правил. Ні в редакції від 1991 року, ні в редакції 2002 року, такого терміну не було. У чому ж полягає компроміс у справі про порушення митних правил? Словник української мови розглядає компроміс як згоду з ким-небудь у чомусь, що досягається взаємними поступками; поступка заради мети. Укладачі Юридичної енциклопедії зазначають, що умовами поступок як основи компромісу є: визнання факту, що в аргументах і позиції протилежної сторони мають місце слушність, раціональні моменти, більше того, непоступливість і відмова від співробітництва призведуть до ще більших втрат. Новікова М.М. в авторефераті дисертаційного дослідження на тему «Юридичний компроміс як фактор оптимізації механізму правового регулювання» зазначає, що вперше обґрунтовано поняття, зміст та основні ознаки юридичного компромісу, під яким розуміє організаційно-правову форму взаємодії суб'єктів в механізмі правового регулювання, що забезпечується стимулюючо-обмежуючими прийомами, способами та засобами системно-логічного характеру, для створення умов поступливості, неконфліктності, добровільної співпраці, правомобільності механізму правового регулювання, економії юридичної репресії та мінімізації психологічної напруги у правовідносинах.

Стаття 521 Митного кодексу України розкриває визначення «компромісу у справі про порушення митних правил», який полягає в укладенні мирової угоди між особою, яка вчинила порушення митних правил, та органом доходів і зборів, посадова особа якого здійснює провадження у справі, за умови, що в діях правопорушника відсутні ознаки кримінального правопорушення. Як ми вже наголошували, порушення митних правил, в переважній більшості, є адміністративним правопорушенням. Після декриміналізації контрабанди в 2011 році, кримінальна відповідальність залишилася лише за переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї та боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї та бойових припасів до неї), спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації (стаття 201 Кримінального кодексу України), а також наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів (стаття 305 Кримінального кодексу України).

Секред виявлених в 2015 році митницями Державної фіскальної служби України порушень (всього було 17808 справ про порушення митних правил) до правоохоронних органів направлено 1613 повідомлень про виявлення ознак кримінальних правопорушень, з яких: 211 повідомлень про виявлення ознак злочину, передбаченого статтею 211 Кримінального кодексу України;

270 повідомлень про виявлення ознак злочину, передбаченого статтею 305 Кримінального кодексу України; 1132 повідомлення про виявлення ознак інших злочинів.

Закріплення в Митному кодексі України положення щодо можливості досягнення компромісу між особою, яка порушила митні правила, та органом доходів і зборів, зумовлене імплементацією норм Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур, до якої Україна приєдналася у жовтні 2006 року. Відповідно до Розділу I Спеціального додатку Н до цієї Конвенції, «врегулювання на основі компромісу» – це угода, згідно якої митна служба, будучи на те уповноваженою, відмовляється від здійснення процесуальних дій стосовно осіб, причетних до митного правопорушення, якщо ці особи згодні на дотримання певних умов. Пункт 21 цього ж додатку встановлює «Рекомендоване правило» для всіх учасників Конвенції, згідно якого, у випадку виявлення під час митного оформлення митного правопорушення, що вважається не значним, повинна бути надана можливість адміністративного врегулювання цього правопорушення митним органом, що його виявив.

Доречно відзначити про поступову практичну реалізацію положення щодо компромісу у порушенні митних правил – якщо у 2012 році, починаючи з 1 червня, коли набрав чинності Митний кодекс України, укладено 49 мирових угод, то вже станом на 1 листопада 2013 року таких угод було майже 300. Хоча це становило лише 1% від загальної кількості складених органами доходів і зборів протоколів про порушення митних правил. Причиною цього, з одного боку, був результат недостатньої обізнаності осіб, які притягуються до адміністративної відповідальності, щодо суті та, що найважливіше, наслідків компромісу в справах про порушення митних правил. З іншого боку, компроміс у справах про порушення митних правил є новою процедурою для митного права його практична реалізація лише набирає обертів.

Типова мирова угода про припинення провадження в справі про порушення митних правил з додатками до неї – актом про виконання мирової угоди та актом про невиконання мирової угоди, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 28 травня 2012 року № 607. Мирова угода укладається в письмовій формі. Право її підписання від імені митниць надається керівникам цих митниць або їх заступникам, а від імені центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику (на сьогодні це Державна фіскальна служба України), – посадовим особам, уповноваженим на це відповідно до посадових інструкцій.

За умовами мирової угоди особа, яка вчинила порушення митних правил, зобов'язана здійснити одну з наступних дій:

– внести до державного бюджету кошти в сумі, що дорівнює сумі штрафу, передбаченого санкцією відповідної статті Митного кодексу

України (строк внесення коштів не має перевищувати 30 днів з дня укладення мирової угоди);

– задекларувати в митний режим відмови на користь держави товари – безпосередні предмети порушення митних правил;

– задекларувати в митний режим відмови на користь держави товари із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю;

– задекларувати в митний режим відмови на користь держави транспортні засоби, що використовувалися для переміщення безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України.

Якщо за висновком органу доходів і зборів реалізація зазначених товарів, транспортних засобів є неможливою, а також якщо ці товари, транспортні засоби не можуть бути випущені у вільний обіг, вони підлягають декларуванню в митний режим знищення або руйнування.

У свою чергу, орган доходів і зборів зобов'язується припинити провадження у справі про порушення митних правил щодо цієї особи та здійснити митне оформлення задекларованих нею товарів відповідно до заявленого митного режиму (всього таких митних режимів є чотирнадцять).

Особа, яка вчинила порушення митних правил, та яка є власником цих товарів, транспортних засобів або уповноважена розпоряджатися ними (це обов'язкова умова для можливого досягнення компромісу), має право звернутися до керівника органу доходів і зборів із заявою довільної форми з проханням про припинення справи про це порушення шляхом компромісу.

Дата та час подання заяви фіксується органом доходів і зборів шляхом її реєстрації, у тому числі з використанням інформаційних технологій. Орган доходів і зборів не має права відмовити в реєстрації поданої заяви (ч. 3 ст. 264 Митного кодексу України).

Частина 4 статті 521 Митного кодексу України надає право органу доходів і зборів, до якого подана заява, не застосовувати компроміс у справі про порушення митних правил – у разі відсутності законних підстав для припинення такої справи, про що орган доходів і зборів протягом одного робочого дня, наступного за днем подання заяви, повідомляє заявника з вказанням причин незастосування процедури компромісу.

Частина 6 статті 521 Митного кодексу України встановлює відповідальність особи, яка вчинила порушення митних правил, за невиконання взятих на себе зобов'язань, передбачених мировою угодою – якщо протягом визначеного мировою угодою строку, який не може перевищувати 30 днів, такі зобов'язання не виконуються, угода вважається недійсною і провадження у справі про порушення митних правил поновлюється.

Загалом, слід позитивно відзначити запровадження компромісу у справах про порушення митних правил, а відтак і впровадження європейських стандартів в діяльності органів доходів і зборів України.

11.4 Судове провадження у справах про порушення митних правил

Провадження в справах про порушення митних правил виступає як самостійний різновид провадження в справах про адміністративні правопорушення, та являє собою систему процесуальних норм, що визначають порядок, форми та методи діяльності органів доходів і зборів України та їх посадових осіб, пов'язану з притягненням до адміністративної відповідальності осіб, винних у вчиненні митних правопорушень.

До основних завдань провадження у справах про порушення митних правил законодавець відніс своєчасне, всебічне та об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її з дотриманням вимог закону, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню порушень митних правил, та запобігання таким правопорушенням (ч. 1 ст. 486 Митного кодексу України).

Види порушень митних правил та відповідальність за них передбачені главою 68 Митного кодексу України, що складається з 18 статей, які умовно можна розділити на дві групи. До першої групи належать статті 468-470, 474, 475, 477-481, 485 Митного кодексу України, за якими справи розглядають та приймають по них рішення органи доходів і зборів. До другою групи належать статті 471-473, 476, 482-484 Митного кодексу України, за якими справи розглядають та приймають по них рішення суди. Якщо уважно проаналізувати зміст статей з кожної групи, ми побачимо, що основна відмінність між ними полягає в адміністративних стягненнях, які застосовуються до правопорушника. Так, за порушення митних правил, відповідальність за які передбачена статтями, що ми умовно віднесли до першої групи, застосовується адміністративна відповідальність лише у вигляді штрафу. В статтях, які ми віднесли до другою групи, окрім штрафу передбачене також застосування додаткового адміністративного стягнення – конфіскації товарів, а в деяких випадках і транспортних засобів. І саме у випадках, коли санкції статей передбачають, окрім штрафу, застосування також конфіскації, рішення по такій категорії справ приймаються виключно судами.

Ми навмисне зупинилися саме на особливостях провадження у справах про порушення митних правил в судах першої інстанції, оскільки є ряд моментів, які потребують додаткового правового регулювання.

На що необхідно звернути увагу: провадження у справах про порушення митних правил регламентується розділом XIX Митного кодексу України. Даний розділ складається з п'яти глав: глава 69 «Порядок провадження у справах про порушення митних правил», глава 70 «Адміністративне затримання», глава 71 «Процесуальні дії у справі про порушення митних правил та порядок їх проведення», глава 72 «Оскарження постанов у справах про порушення митних правил» та глава 73 «Виконання постанов органів доходів і зборів про накладення адміністративних стягнень за порушення митних правил». З усіх п'яти глав розділу XIX Митного кодексу України, лише стаття 528 «Особливості розгляду судом справ про порушення митних

правил» регулює провадження в справах про порушення митних правил судом, однак, на наш погляд, досить поверхово. В статті зазначається про те, що справа про порушення митних правил розглядається суддею одноособово; у справі про порушення митних правил суд (суддя) виносить одну з постанов, передбачених частиною першою статті 527 цього Кодексу (про проведення додаткової перевірки, про накладення адміністративного стягнення або про закриття справи); у разі скасування постанови суду у справі про порушення митних правил за результатами перевірки її законності та обґрунтованості, та закриття справи, або зміни адміністративного стягнення, конфісковані товари, транспортні засоби, сума штрафу або її відповідна частина повертаються особі, яка притягалася до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, або її представникові. Якщо конфісковані товари, транспортні засоби неможливо повернути в натурі, повертається їхня вартість за вирахуванням сум належних митних платежів за ставками, що діяли на день конфіскації. Повернення грошових коштів, зазначених у цій частині, здійснюється органами, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, з державного бюджету.

Усі інші статті розділу XIX Митного кодексу України визначають повноваження саме посадових осіб органів доходів і зборів у провадженні в справах про порушення митних правил, і жодним чином не регулюють діяльність суду з цього питання. Винятком, в якійсь мірі, є глава 72 Митного кодексу України, в статтях 529 «Порядок оскарження постанов у справах про порушення митних правил» та 530 «Перевірка законності та обґрунтованості постанови у справі про порушення митних правил» якої є пряме посилання на Кодекс адміністративного судочинства України – «оскарження постанови у справі про порушення митних правил, а також перевірка її законності та обґрунтованості судом здійснюється у порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України».

Яким же чином суд, наприклад, першої інстанції має здійснювати провадження в справі про порушення митних правил? Відповідь на це запитання дає стаття 487 «Правове забезпечення провадження у справах про порушення митних правил» Митного кодексу України, відповідно до якої провадження у справах про порушення митних правил здійснюється відповідно до цього кодексу, а в частині, що не регулюється ним, – відповідно до законодавства України про адміністративні правопорушення. Виходячи з того, що Митний кодекс України не регламентує здійснення провадження у справах про порушення митних правил судом першої інстанції (за винятком статті 528, на якій ми вже наголошували), необхідно керуватися законодавством про адміністративні правопорушення, а саме Кодексом України про адміністративні правопорушення.

Контрольні питання:

1. Яка відповідальність та чим передбачена за порушення митних правил?
2. Які є види адміністративних правопорушень у сфері державної митної справи?
3. Які адміністративні стягнення передбачені за порушення митних правил?
4. Які адміністративні стягнення у справах про порушення митних правил є основні, а які додаткові?
5. Хто може бути суб'єктом у справі про порушення митних правил?
6. Яка відповідальність передбачена за порушення порядку проходження митного контролю в зонах (коридорах) спрощеного митного режиму?
7. У чому полягає компроміс у справі про порушення митних правил? Які є особливості застосування такого компромісу?
8. Що є доказами у справі про порушення митних правил?
9. Які вимоги до протоколу про порушення митних правил?
10. Назвіть обставини, що виключають можливість здійснення посадовою особою органу доходів і зборів провадження у справі про порушення митних правил.

Рекомендовані нормативно-правові акти та література для підготовки до семінарського заняття, написання рефератів

Нормативно-правові акти

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про заходи щодо посилення боротьби зі злочинністю в Україні»: Указ Президента України від 16 червня 2015 року № 341/2015 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 49. – Ст. 1568.
2. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=246581344.
3. Про затвердження Стратегічного плану розвитку Міністерства доходів і зборів на 2013–2018 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 жовтня 2013 року № 869-р // Офіційний вісник України. – 2013. – № 88. – Ст. 3239.
4. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року: Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 45-48. – Ст. 552.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
6. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року: Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25. – Ст. 131.
7. Інформація про проведення заходів митницями ДФС із запобігання та протидії контрабанді, боротьби з митними правопорушеннями за 2015 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/borotba-z->

ekonomichnoyu-zlochinnisty-ta/informatsiya-pro-vjittya-zahodiv-schodo-bo/231912.html.

8. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_643.

9. Про затвердження Типової мирової угоди про припинення провадження в справі про порушення митних правил: наказ Міністерства фінансів України від 28 травня 2012 року № 607 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 52. – Ст. 2105.

10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності: Закон України від 15 листопада 2011 року № 4025-VI // Офіційний вісник України. – 2011. – № 98. – Ст. 3570.

Література

1. Адміністративна відповідальність за порушення митних правил: навч. посіб. / за заг. ред. В.В. Ченцова. – К.: Істина, 2010. – 208 с.
2. Адміністративне право України: підручник / Ю.П. Битяк, В.М. Гарашук, О.В. Дьяченко та ін. // За ред. Ю. П. Битяка. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 544 с.
3. Адміністративне право України. Загальна частина: навч. посіб. / С.М. Алфьоров, С.В. Ващенко та ін. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 216 с.
4. Бандурка О.М. Адміністративний процес: підручник / О.М. Бандурка, Н.М. Тищенко. – Харків: В-во НУВС, 2001. – 353 с.
5. Берлач А.І. Адміністративне право України: навч. посіб. для дист. навч. / А.І. Берлач. – К.: Ун-т «Україна», 2005. – 472 с.
6. Годяк А.І. Деякі питання правового регулювання компромісу в справі про порушення митних правил / А.І. Годяк // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія Юридична. – Львів: ЛьвДУВС, 2016. – Вип. 1. – С. 160-167.
7. Годяк А.І. Компроміс у справі про порушення митних правил: правове регулювання / А.І. Годяк // Актуальні питання реформування правової системи України: зб. матеріалів XII Міжнар. наук.-практ. конф. – Луцьк: Вежа-Друк, 2015. – С. 72-74.
8. Годяк А.І. Особливості провадження в справах про порушення митних правил в суді першої інстанції / А.І. Годяк // Митна справа. – 2015. – № 3 (99). – С. 49-54.
9. Коломоєць Т.О. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник / Т.О. Коломоєць. – К.: Юрінком Інтер, 2011. – 576 с.
10. Коментар до Митного кодексу України / За ред. П. В. Пашка, М.М. Каленського. – К.: Юстініан, 2004. – 736 с.
11. Компроміс у справах про порушення митних правил / Г. Галочка // Вісник: офіційне видання Державної фіскальної служби. – 2013. – № 47.
12. Кононенко Л.М. Адміністративне право України : підручник / Л.М. Кононенко, О.П. Литвин. – К.: Вид. центр Просвіта, 2007. – 489 с.
13. Кузьменко О.В. Теоретичні засади адміністративного процесу : монографія / О.В. Кузьменко. – К.: Атіка, 2005. – 352 с.
14. Митний кодекс України: Науково-практичний коментар / А.Т. Комзюк, О.О. Погрібний, Р.А. Калюжний та ін. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. – 757 с.
15. Новікова М.М. Юридичний компроміс як фактор оптимізації механізму правового регулювання: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук: 12.00.01 / Марія Миколаївна Новікова; Харківський національн. універс. внутрішніх справ. – Харків, 2007. – 17 с.

Колектив авторів

Годяк Андрій Іванович, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету № 6 Львівського державного університету внутрішніх справ

Ілюшик Олена Миколаївна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету № 6 Львівського державного університету внутрішніх справ

Павлович-Сенета Ярина Павлівна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету № 6 Львівського державного університету внутрішніх справ

Навчальне видання

**Годяк Андрій Іванович,
Ілюшик Олена Миколаївна,
Павлович-Сенета Ярина Павлівна**

МИТНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Навчальний посібник

Видано в авторській редакції

Макетування – А.М. Радченко
Дизайн обкладинки – І.Я. Яциняк
Відповідальний за випуск – Я.О. Задвірний

Підписано до друку 12.06.2017
Формат 60x84/16. Папір офс. Друк. офс.
Ум. друк. арк. 17,90. Зам. 52/06.
Наклад 100 пр.

Видавництво “СПОЛОМ”. 79008 Україна,
м. Львів, вул. Краківська, 9. Тел. /факс: (380-32) 297-55-47.
E-mail: spolom_lviv@ukr.net. Свідоцтво суб'єкта видавничої діяльності:
серія ДК, № 2038 від 02.02.2005 р.

Друк ФОП Стадник С.О.
79034, Україна, м.Львів, вул. Навроцького, 69,
тел. (380-32) 247-99-82
Свідоцтво держреєстру:
серія В02, №967439 від 21.09.2009 р.